

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะศิลปศาสตร์

วจนปฏบัติศาสตร เบื่องตัน

Introduction to Pragmatics

ดร. สมบูรณ์ พจน์ประสาท

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะศิลปศาสตร์

วาทปฏิบัติศาสตร์ เบื้องต้น

Introduction to Pragmatics

ดร. สมบูรณ์ พจน์ประสาท

วจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น

Introduction to Pragmatics

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2563 จำนวน 500 เล่ม

ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564 (ออนไลน์)

ผู้เขียน

ดร.สมบูรณ์ พจน์ประสาท

บรรณาธิการ

ดร.สมบูรณ์ พจน์ประสาท

ออกแบบปก

นายสุทธิพงษ์ ตะเภาทอง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหนังสือ

สมบูรณ์ พจน์ประสาท

วจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น/ สมบูรณ์ พจน์ประสาท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

เดือนตุลา จำกัด, 2563

145 หน้า : ภาพประกอบ, ตาราง.

ISBN 978-616-443-386-1

1. ภาษาศาสตร์ 2. ภาษาอังกฤษ 3. ภาษาไทย

จัดพิมพ์โดย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพฯ 10210

คำนำ

วจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น เป็นตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาศกพอ 436 วจนปฏิบัติศาสตร์ ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตำราเล่มนี้มีจุดประสงค์ที่จะถ่ายทอดความรู้พื้นฐานวิชา วจนปฏิบัติศาสตร์ให้กับผู้ที่สนใจโดยอธิบายหัวข้อที่สำคัญห้าหัวข้อในแขนงวิชานี้ได้แก่ ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน วจนกรรม ตัวบ่งบอก และความสุภาพ ทั้งนี้ผู้เขียนได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวจนปฏิบัติศาสตร์ไว้ในบทที่หนึ่ง ด้วย อนึ่งตำราเล่มนี้มุ่งเน้นให้ผู้อ่านประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ทางภาษาที่สัมพันธ์กับตนเองและสังคมอย่างเป็นระบบ การนำเสนอทฤษฎีและข้อมูล ต่างจึงเป็นรูปแบบของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์ ข้อมูลและตัวอย่าง นำมาจากสถานการณ์และแหล่งข้อมูลที่พบในชีวิตประจำวันเช่น บทสนทนา ข่าว บทกวี สโลแกน โฆษณา และป้าย ตัวอย่างเหล่านี้มาจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหลัก ซึ่งผู้เขียนได้สอดแทรกเกร็ดความรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหัวข้อในแต่ละบท ได้แก่ โครงสร้างภาษา พัฒนาการของไวยากรณ์ และความแตกต่างระหว่างภาษา ตัวอย่างจาก ภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน แบบฝึกหัดมีทั้ง ข้อมูลที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยสามส่วนคือ *ความเข้าใจเพื่อ* ตรวจสอบความรู้พื้นฐานที่นำเสนอในแต่ละบท *การวิเคราะห์* เน้นการอธิบายทฤษฎี และการเชื่อมโยงทฤษฎีกับศาสตร์อื่น และ*การนำไปใช้* ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการหรือ วิจัยขนาดเล็กเพื่อสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติม ผู้เขียนหวังว่าตำราเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาวจนปฏิบัติศาสตร์ในไทยและผู้อ่านจะได้ประยุกต์ทฤษฎีที่นำเสนอไปพัฒนา และสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

สารบัญ

คำนำ	i
บทที่ 1 บทนำ	1
วจนปฏิบัติศาสตร์	3
ประวัติของการศึกษาด้านวจนปฏิบัติศาสตร์โดยย่อ	5
ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวจนปฏิบัติศาสตร์	8
ความหมายของประโยค ความคิดหลัก และถ้อยคำ	8
ความหมายตรงตัวและความหมายโดยอ้อม	9
การอนุมาน	9
ความไม่ชัดเจน	11
บริบท	12
ความเกี่ยวเนื่อง	14
แบบฝึกหัด	15
บทที่ 2 ความหมายชี้บ่งเป็นนัย	17
ความหมายชี้บ่งเป็นนัย	19
ทฤษฎีความหมายของไกรซ์	20
ทฤษฎีความหมาย	20
ทฤษฎีการสนทนา	22
ความหมายชี้บ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไปและแบบจำเพาะ	25
หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนา	27
รูปแบบการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนา	31
ข้อจำกัดของหลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนา	
ของไกรซ์	32
ทฤษฎีนี้โอ-ไกรซ์	34

ทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องของสเปอร์เบอร์และวิลสัน	34
ทฤษฎีของฮอร์น	35
ทฤษฎีของเลวินสัน	36
แบบฝึกหัด	38
บทที่ 3 ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน	41
ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน	43
ลักษณะทั่วไปของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน	44
ภูมิหลังร่วม	48
หลักการเรื่องความประหยัด	50
คุณสมบัติของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน	51
ประเภทของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน	55
ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาพา	55
ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์	60
แบบฝึกหัด	61
บทที่ 4 วิจารณ์	64
วิจารณ์	66
ทฤษฎีวิจารณ์ของออสติน	67
ถ้อยคำบรรยายการกระทำและถ้อยคำแบ่งการกระทำ	67
วิจารณ์ตรงและวิจารณ์อ้อม	70
การทดสอบกริยาแบ่งการกระทำ	74
มิติของถ้อยคำ	75
เงื่อนไขความเหมาะสม	77
ทฤษฎีวิจารณ์ของเชิร์ล	78
วิจารณ์กับมุมมองทางวัฒนธรรม	81

แบบฝึกหัด	84
บทที่ 5 ตัวบ่งบอก	87
ตัวบ่งบอก	89
ตัวบ่งบอกอิงบริบทและตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท	91
ตัวบ่งบอกเชิงท่าทางและตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์	93
จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก	94
จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่	95
คำกริยา ไป และ มา	96
ตัวบ่งบอกกับลักษณะทางภาษา	98
ชนิดตัวบ่งบอก	99
ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล	99
ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่	102
ตัวบ่งบอกแสดงเวลา	103
ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำ/เนื้อความ	103
แบบฝึกหัด	105
บทที่ 6 ความสุภาพ	107
ความสุภาพ	109
ความสุภาพกับบริบท	111
ความสุภาพกับลักษณะทางภาษา	113
ความสุภาพกับพฤติกรรมการใช้ภาษา	114
ทฤษฎีความสุภาพตามแนวคิดทางวัฒนธรรมการใช้ภาษา	117
โรบิน เลคอฟ	117
เจฟฟรีย์ ลีช	118
เพนโลเป บราวน์ และสตีเฟน เลวินสัน	119
การคุกคามหน้า	121

แบบฝึกหัด	123
เฉลยแบบฝึกหัด	126
บรรณานุกรม	141
ดัชนี	146

บทที่ 1

บทนำ

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของวจนปฏิบัติศาสตร์ ลักษณะสำคัญของภาษาที่เกี่ยวข้องกับวจนปฏิบัติศาสตร์ ความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างความหมายตามรูปภาษากับความหมายของผู้พูด และพัฒนาการการศึกษาวจนปฏิบัติศาสตร์โดยสังเขป

สาระสำคัญของบทเรียน

1. คำนิยามของวจนปฏิบัติศาสตร์
2. ประวัติการศึกษาด้านวจนปฏิบัติศาสตร์โดยย่อ
3. ประเด็นสำคัญทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวจนปฏิบัติศาสตร์

คำสำคัญ

วจนปฏิบัติศาสตร์ ความหมายตามรูปภาษา ความหมายของผู้พูด ประโยค ถ้อยคำ ความคิดหลัก หรือประพจน์ การอนุมาน ความไม่ชัดเจน ความกำกวม บริบท ความเกี่ยวเนื่อง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความแตกต่างระหว่างอรรถศาสตร์กับวจนปฏิบัติศาสตร์ได้
2. อธิบายความแตกต่างระหว่างความหมายตามรูปภาษากับความหมายของผู้พูดได้
3. ระบุความกำกวมและชนิดของความกำกวมในประโยคได้
4. ระบุความหมายของผู้พูดโดยอาศัยบริบทประกอบการตีความได้
5. วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้การระบุความหมายของผู้พูดผิดพลาดได้
6. ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวจนปฏิบัติศาสตร์กับการเรียนรู้ภาษา

โครงสร้างบทเรียน

1. คำนิยามของวจนปฏิบัติศาสตร์
2. ประวัติการศึกษาด้านวจนปฏิบัติศาสตร์โดยย่อ
3. ประเด็นสำคัญทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับวจนปฏิบัติศาสตร์ ประกอบด้วยความหมายของประโยค

ความคิดหลักหรือประพจน์ และถ้อยคำ ความหมายตรงตัวและความหมายโดยอ้อม การอนุมาน
ความไม่ชัดเจน บริบท และความเกี่ยวเนื่อง

4. แบบฝึกหัด

บทนำ

วาทปฏิบัติศาสตร์¹

วาทปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) เป็นการศึกษาแขนงหนึ่งของวิชาภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความหมายเป็นหลัก ทั้งนี้ นักวาทปฏิบัติศาสตร์ได้ให้คำนิยามของวิชาแขนงนี้ไว้ต่างกันขึ้นอยู่กับมุมมองและวิธีการศึกษา บางคนมุ่งเน้นที่จุดประสงค์ของการสื่อสารหรือเจตนาของผู้พูด บางคนเน้นหน้าที่ของภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร และบางคนเชื่อมโยงศาสตร์แขนงนี้กับศาสตร์อื่น ๆ ดังนั้นคำนิยามของวาทปฏิบัติศาสตร์จึงมีความหลากหลายและแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่นักวาทปฏิบัติศาสตร์เห็นพ้องกันคือศาสตร์แขนงนี้ให้ความสำคัญกับการตีความภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (O’Keeffe, Clancy, and Adolphs, 2011: 1; Fromkin, Rodman, and Hyams, 2003: 207) คำนิยามนี้ทำให้เราระบุความแตกต่างระหว่างวาทปฏิบัติศาสตร์กับอรรถศาสตร์ (semantics) ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือขณะที่อรรถศาสตร์มุ่งเน้นศึกษาความหมายของถ้อยคำที่ไม่แปรผันตามบริบท วาทปฏิบัติศาสตร์พยายามทำความเข้าใจบริบทที่แวดล้อมถ้อยคำเพื่ออนุมานความหมายที่แท้จริงของผู้พูดในแต่ละสถานการณ์ (Fasold, 1990: 119)

นักวาทปฏิบัติศาสตร์ แอลลอต (Allot, 2010: 1) อธิบายเพิ่มเติมว่าการตีความถ้อยคำตามบริบทเป็นกระบวนการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อ (speaker meaning) กับวิธีการที่ผู้พูดสื่อสาร (how to communicate) วิธีการสื่อสารในคำอธิบายนี้หมายถึงรูปแบบภาษาที่ผู้พูดใช้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นแบบตรงตัวเสมอไป กล่าวคือความหมายของถ้อยคำอาจจะไม่ตรงกับความหมายตามรูปภาษาดังที่เอทคินสัน คิลบี และโรคา (Atkinson, Kilby, and Roca, 1988: 217) ได้สรุปไว้อย่างชัดเจนว่า “The distinction between what a speaker’s words (literally) mean and what the speaker

¹ คำสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะคำที่มาจากภาษาอังกฤษในตำราเล่มนี้ ผู้เขียนอ้างอิงมาจากหนังสือ *ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (2546) ในบางกรณีที่คำบางคำไม่พบในหนังสือดังกล่าวหรือศัพท์บัญญัติบางคำมีความคลุมเครือ ผู้เขียนจะขอเสนอคำแปลด้วยตนเองเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจคำนั้นกระจ่างยิ่งขึ้นโดยจะระบุไว้ในเชิงอรรถ

might mean by his words.” (ความหมายตามรูปภาพกับความหมายที่ผู้พูดต้องการจากถ้อยคำที่เขาใช้มีความแตกต่างกัน) ดังนั้นผู้ฟังจึงจำเป็นต้องอนุมานความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำจึงจะเข้าใจผู้พูดได้อย่างถูกต้อง ด้วยเหตุนี้เมย์ (Mey, 1991: 245) จึงกล่าวว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์คือ “the art of analysis of the unsaid” (ศิลปะในการวิเคราะห์สิ่งที่ไม่ได้พูดออกมาอย่างชัดเจน)

ศิลปะที่เมย์กล่าวถึงนี้หมายถึงศิลปะของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง กล่าวคือผู้พูดสามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่หลากหลายและไม่จำเป็นต้องแสดงความหมายตรงตัวตามที่ปรากฏในถ้อยคำ ในขณะที่ผู้ฟังก็จำเป็นต้องมีศิลปะในการวิเคราะห์ถ้อยคำเพื่อทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของผู้พูดเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากที่สุด ศิลปะนี้จึงนับว่าเป็นศิลปะการใช้ภาษาอย่างแท้จริง นักภาษาศาสตร์บางคนจึงสรุปว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์คือการศึกษาการใช้ภาษา (language use or language in use) (Huang, 2007: 2; Fromkin, Rodman, and Hyams, 2003: 208; Grundy, 2000: 275; Levinson, 1983: 5)

ณ ที่นี้จะขอยกตัวอย่างเพื่อประกอบคำนิยามและความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัจนปฏิบัติศาสตร์ดังนี้

[1] เปิดแอร์อยู่หรือเปล่า

[2] You would look much better with short hair.

จากตัวอย่างที่ [1] และ [2] ผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยสถานการณ์หรือบริบทต่าง ๆ ที่แวดล้อมถ้อยคำจึงจะสามารถตีความถ้อยคำของผู้พูดได้อย่างเหมาะสม เช่นในตัวอย่างแรกถ้าผู้พูดคือแม่และผู้ฟังคือลูก สถานการณ์คือช่วงเวลาที่มิอุนหภูมิต่ำ อากาศค่อนข้างเย็น ลูกสามารถตีความประโยคของแม่ *เปิดแอร์อยู่หรือเปล่า* ได้ว่าแม่ไม่พอใจที่ลูกเปิดเครื่องปรับอากาศและแม่ต้องการให้ลูกปิดเครื่องปรับอากาศด้วย

ในตัวอย่างที่สอง ถ้าผู้พูดเป็นภรรยาและผู้ฟังเป็นสามี สามีอาจตีความว่าประโยค *You would look much better with short hair* (คุณน่าจะดูดีขึ้นมากถ้าไว้ผมสั้น) ไม่ได้เป็นเพียงคำแนะนำเท่านั้นแต่อาจเป็นคำสั่งอย่างสุภาพที่ภรรยาต้องการให้สามีไปตัดผม จากการวิเคราะห์ข้างต้นนี้จะเห็นว่าบริบทและสถานการณ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของผู้พูด อีกทั้งยังพบว่าความหมายตามรูปภาพกับความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกัน ทั้งนี้ประโยคในตัวอย่างด้านบนยังแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงด้วย

ประวัติของการศึกษาด้านวจนปฏิบัติศาสตร์โดยย่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายตามรูปภาษากับความหมายที่แท้จริงของผู้พูดและบริบทอันเป็นหัวใจสำคัญของวจนปฏิบัติศาสตร์ได้รับความสนใจมาตั้งแต่อดีต ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือการใช้วาทศิลป์ (rhetoric) และภาษาภาพพจน์ (figurative language) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการประชดประชัน (irony) อติพจน์หรือคำกล่าวเกินจริง (hyperbole) และคำกล่าวที่น้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) ของนักพูด นักเขียน กวี หรือแม้แต่คนทั่วไป วาทศิลป์และภาษาภาพพจน์เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความหมายตามรูปภาษากับความหมายของผู้พูดไม่ได้สอดคล้องแบบตรงตัว ผู้ฟังต้องอาศัยบริบทที่แวดล้อมถ้อยคำนั้นเพื่อเข้าใจความหมายที่แท้จริงของผู้พูด ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการใช้อติพจน์ในกลอน *A Red, Red Rose* ของโรเบิร์ต เบิร์น กวีชาวอังกฤษ ท่อนหนึ่งเขียนว่า *And I will love thee still, my dear, / Till a' the seas gang dry* ถ้าผู้อ่านตีความท่อนที่ยกมานี้ตามรูปภาษาจะได้ความว่า *ผู้พูดในกลอนจะรักคนรักของเขาตราบนานกระทั่งมหาสมุทรทั้งหมดเหือดแห้ง* การแปลความเช่นนี้จะทำให้เข้าใจว่าผู้พูดในกลอนกำลังพูดเท็จเนื่องจากสิ่งที่เขาพูดไม่น่าจะเป็นจริงได้ตามกฎธรรมชาติ แต่หากนำบริบทอื่น ๆ เช่นความรู้สึกและสถานการณ์ของผู้พูดมาประกอบการตีความถ้อยคำนี้จะเข้าใจว่าเนื่องจากผู้พูดต้องการแสดงความรักที่ยิ่งใหญ่ให้คนรักตนเองรับรู้ เขาจึงใช้อติพจน์เพื่อเน้นย้ำความรู้สึกของเขา ผู้พูดไม่ได้ต้องการเปรียบเทียบความรักของเขากับข้อเท็จจริงอันใด

เมื่อศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องวาทศิลป์และภาษาภาพพจน์แล้วพบว่ามีการใช้ภาษาในลักษณะนี้ตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ปรากฏการใช้ในพระคัมภีร์ไบเบิลและเรื่องแต่งของชาวกรีกจนกระทั่งประมาณสี่ร้อยปีก่อนคริสตกาลเพลโตได้สร้างคำว่า rhetoric (วาทศิลป์) เขาบรรยายถึงหลักการวาทศิลป์ที่พัฒนาต่อมาจากนักปรัชญารุ่นก่อน จากนั้นศิษย์ของเขาชื่ออริสโตเติลได้เขียนหนังสือชื่อ *Poetics* ซึ่งเขาได้อภิปรายถึงความสำคัญระหว่างกลวิธีทางภาษาและความหมายในการสื่อสารเพื่อให้ผู้พูดบรรลุวัตถุประสงค์ในการโน้มน้าวผู้ฟัง (อ้างใน Abrams, 1988: 159) หนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือที่วางรากฐานให้กับนักวาทศิลป์รุ่นต่อมา จากนั้นวาทศิลป์และการใช้ภาษาภาพพจน์ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องและมีการศึกษาจำเพาะด้านมากขึ้น เช่นในคริสต์ศตวรรษที่สี่นักวาทศาสตร์อย่างเซอร์เวียส (Servius) และโดเนตัส (Donatus) ได้บรรยายถึงหลักการของคำกล่าวที่น้อยกว่าความเป็นจริงว่าการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของภาษาภาพพจน์ไม่สามารถตีความโดยตรงได้จากความหมายตามรูปภาษาที่ผู้พูดใช้ (อ้างใน Allot, 2010: 13)

การศึกษาด้านวจนปฏิบัติศาสตร์อย่างเป็นระบบในฐานะวิชาแขนงหนึ่งในวิชาภาษาศาสตร์เริ่มขึ้นในช่วงปีคริสต์ศตวรรษ 1930 มีนักปรัชญาภาษาที่สำคัญได้แก่ ชาร์ลส์ มอร์ริส (Charles Morris) รูดอล์ฟ คาร์นัป (Rudolf Carnap) และชาร์ลส์ เพียร์ส (Charles Pierce) (อ้างใน Huang, 2007: 2) มอร์ริสเป็นบุคคลแรก ๆ ในแวดวงภาษาศาสตร์ที่ใช้คำว่า *pragmatics* ในหนังสือของเขาชื่อ

Foundations of the Theory of Signs (1938: 29) เขานิยามคำนี้ว่า “the science of the relation of signs to their users” (ศาสตร์ว่าด้วยความสัมพันธ์ของสัญญะกับผู้ใช้สัญญะ) ต่อมาเขาได้ใช้คำนี้อีกครั้งในหนังสือชื่อ *Signs, Language, and Behavior* (1946: 219) (อ้างอิงใน Allot, 2010: 13) โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าศาสตร์แขนงนี้เกี่ยวข้องกับ “the origins, uses, and effects of the signs within the total behavior of the interpreters of signs” (จุดแรกเริ่ม การใช้ และผลกระทบของสัญญะที่มีต่อพฤติกรรมของผู้ตีความสัญญะ) ทั้งนี้มอร์ริสยังได้อธิบายความสัมพันธ์และแยกแขนงวิชาภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวกับสัญญะและความหมายออกเป็นสามส่วน คือวากยสัมพันธ์ อรรถศาสตร์ และวัจนปฏิบัติศาสตร์ มอร์ริสอธิบายว่าวากยสัมพันธ์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะด้วยกันเองในเชิงโครงสร้าง อรรถศาสตร์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะกับความหมายของสัญญะ และวัจนปฏิบัติศาสตร์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะกับผู้ใช้และผู้ตีความสัญญะ (อ้างอิงใน Huang, 2007: 2)

ต่อมาในช่วงปี 1940 ถึง 1960 นักปรัชญาภาษาจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด เอช พอล ไกรซ์ (H. Paul Grice) ได้ศึกษาความหมายของรูปภาษากับการใช้ภาษาในการสนทนาอย่างเป็นระบบ การศึกษาของไกรซ์ได้รับความสนใจอย่างมากจนกลายเป็นรากฐานและหัวข้อสำคัญในวิชาวัจนปฏิบัติศาสตร์จนกระทั่งในปัจจุบัน ในช่วงเวลาเดียวกันนี้มีนักปรัชญาภาษาจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดคนอื่นที่มีบทบาทสำคัญร่วมด้วย ได้แก่ เจ แอล ออสติน (J. L. Austin) เขาศึกษาเรื่องวัจนกรรม (speech act) อีกทั้งยังเป็นบุคคลสำคัญที่รวบรวมนักภาษาเพื่อศึกษาภาษาตามแนวทางของวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยเฉพาะ กลุ่มนักภาษานี้ถูกขนานนามว่าเป็นนักปรัชญาภาษาที่สนใจภาษาธรรมชาติ (ordinary language philosophers) โดยพวกเขามุ่งเน้นศึกษาภาษาที่ใช้จริงด้วยหลักคิดทางปรัชญา กล่าวคือ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาษากับความหมายที่ซับซ้อนรวมถึงผลจากการใช้รูปแบบภาษาที่มีต่อผู้พูดและผู้ฟัง นักปรัชญาภาษากลุ่มนี้แตกต่างจากกลุ่มนักปรัชญาภาษาแบบอุดมคติ (ideal language philosophers) ที่มุ่งเน้นศึกษาภาษาที่ไม่ได้ใช้จริงด้วยวิธีการทางตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ เจ โอ เอิร์มสัน (J. O. Urmson) สนใจเรื่องปรัชญากับภาษาและเขาได้วิพากษ์งานของออสตินอย่างลุ่มลึก ปีเตอร์ สตรอสัน (Peter Strawson) นำเสนอข้อมูลด้านความเชื่อที่มีอยู่ก่อนและวิพากษ์งานของออสตินเช่นกัน อาร์ เอ็ม แฮร์ (R. M. Hare) สนใจเรื่องความหมายกับวัจนกรรม และ โรเบิร์ต สตาลเนอร์ (Robert Stalnaker) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับรูปแบบทางภาษา²

ในปลายศตวรรษ 1960 การบรรยายของไกรซ์หัวข้อ *Logic and Conversation* ทำให้เกิดการศึกษาและงานเขียนหัวข้อต่าง ๆ ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ออกมาอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมมากขึ้นจนได้บรรจุวิชานี้เป็นวิชาแขนงหนึ่งในการศึกษาภาษาศาสตร์ในสถาบันการศึกษาหลายแห่งทั้งในยุโรปและอเมริกา ผลงานที่สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ได้แก่บทความเรื่องรูปแบบภาษาที่

² ผู้เขียนรวบรวมผลงานที่สำคัญของพวกเขาวไว้ในบรรณานุกรม

แสดงการบ่งชี้ของเยฮอชนา บาร์-ฮิลเลล (Yehoshna Bar-Hillel) และชาร์ลส์ ฟิลล์มอร์ (Charles Fillmore) วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่องคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของรูปแบบภาษาของลอเรนซ์ ฮอร์น (Laurence Horn) และตำราชื่อ *Pragmatics* ของ สตีเฟน เลวินสัน (Stephen Levinson) ในปัจจุบันการศึกษาด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ขยายวงกว้างออกไปอย่างแพร่หลาย มีทฤษฎีใหม่ที่พัฒนาต่อยอดจากทฤษฎีเก่าเช่นทฤษฎีไกรซ์แนวใหม่ (neo-Gricean) ทฤษฎีความเกี่ยวเนื่อง (relevance theory) ตลอดจนการคิดค้น เชื่อมโยงการศึกษาวาจนปฏิบัติศาสตร์กับศาสตร์อื่นเช่น วัจนปฏิบัติศาสตร์แนวทอลอง (Noveck and Sperber, 2004) วัจนปฏิบัติศาสตร์กับภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (Culpeper and Haugh, 2014) และวัจนปฏิบัติศาสตร์กับการสอนภาษาที่สอง (Culpeper, Mackey, and Taguchi, 2018; Tatsuki and Houck; 2010) เป็นต้น

การศึกษาวิชาวัจนปฏิบัติศาสตร์แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือกลุ่มอังกฤษ-อเมริกัน (Anglo-American) และกลุ่มภาคพื้นยุโรป (European Continental) ฮวง (Huang, 2007: 4-5) อธิบายว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์แบบกลุ่มอังกฤษ-อเมริกันมุ่งเน้นศึกษาความหมายของถ้อยคำที่อิงกับบริบทและให้ความสำคัญวิชานี้เท่ากับกับแขนงวิชาอื่น ๆ ในวิชาภาษาศาสตร์เช่น สัทศาสตร์ (phonetics) สัทวิทยา (phonology) วิทยาระบบรูปคำ (morphology) วากยสัมพันธ์ (syntax) และอรรถศาสตร์ (semantics) หัวข้อสำคัญในการศึกษาวาจนปฏิบัติศาสตร์แบบกลุ่มอังกฤษ-อเมริกัน ได้แก่ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย (implicature) วัจนกรรม (speech act) ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (presupposition)³ ตัวบ่งบอก (deixis) และความสุภาพ (politeness) ส่วนกลุ่มภาคพื้นยุโรปมีแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวาจนปฏิบัติศาสตร์ที่กว้างกว่า กลุ่มนี้นอกจากจะศึกษาความหมายที่อิงกับบริบทดังที่กลุ่มอังกฤษ-อเมริกันได้ศึกษาแล้ว พวกเขายังเชื่อว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางภาษาในรูปแบบของพฤติกรรมการใช้ภาษาด้วย ((Verschueren, 1999: 7, 11) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นกระบวนการสื่อสารโดยภาษา (linguistic communication) ในทุกรูปแบบ กลุ่มนี้จึงเชื่อมโยงวัจนปฏิบัติศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพฤติกรรมการใช้ภาษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้นด้วย อาทิจิตวิทยา สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์พุทธิปัญญา (cognitive science) และสื่อสารมวลชน

ในตำราเล่มนี้ผู้เขียนใช้หลักการเดียวกับกลุ่มอังกฤษ-อเมริกันโดยจะอธิบายหัวข้อสำคัญทั้งห้าหัวข้อในบทถัดไปเพื่อนำเสนอความคิดหลักของวิชาวัจนปฏิบัติศาสตร์ให้กับผู้อ่านอันจะเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาและวิเคราะห์ภาษาตามแนวทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้อย่างมีหลักการ และเป็นระบบ รวมถึงเป็นพื้นฐานในการนำไปประยุกต์สำหรับการศึกษาวาจนปฏิบัติศาสตร์แบบกลุ่มภาคพื้นยุโรปต่อไป

³ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ใช้คำว่าสภาวะเกิดก่อน ดูคำอธิบายเพิ่มเติมในบทที่ 3

ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยปฏิบัติศาสตร์

จากคำนิยามและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิจัยปฏิบัติศาสตร์ของนักภาษาศาสตร์รวมถึงตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ากระบวนการการผลิตรูปภาษาของผู้พูดและการตีความรูปภาษาของผู้ฟังมีปัจจัยที่สัมพันธ์หรือส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการทั้งสองนี้ ในหัวข้อนี้จึงได้รวบรวมปัจจัยที่สำคัญไว้ทั้งหมดหกประเด็นดังนี้

1) ความหมายของประโยค ความคิดหลัก และถ้อยคำ

ประโยค (sentence) คือกลุ่มคำที่นำมารวมกันและสื่อความหมายอย่างสมบูรณ์ การรวมตัวของคำในประโยคถูกกำหนดโดยหลักไวยากรณ์ของแต่ละภาษา ถ้าการรวมตัวของคำไม่ถูกต้องตามหลักภาษาจะไม่นับว่าเป็นประโยค วิชาอรรถศาสตร์มุ่งเน้นความหมายของประโยคเป็นหลัก ลองพิจารณาตัวอย่างด้านล่าง

[3] วันนี้เป็นอย่างไรบ้าง

ตัวอย่างที่ [3] จัดเป็นประโยคในภาษาไทยเพราะมีการเรียงคำที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษา อีกทั้งสื่อความหมายได้สมบูรณ์ชัดเจน

[4] *Is good it to know are you alright.

ตัวอย่างที่ [4] ไม่จัดเป็นประโยคในภาษาอังกฤษเพราะการเรียงคำไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษานี้ ถึงแม้ว่าผู้ฟังอาจอนุมานความหมายจากการเรียงคำในลักษณะนี้ได้ ประโยคที่ถูกต้องคือ *It is good to know you are alright.*

ถ้อยคำ (utterance) คือคำ กลุ่มคำ ประโยค หรืออวัจนภาษา เช่นการแสดงออกทางสีหน้าที่ผู้พูดผลิตขึ้นมาในสถานการณ์หนึ่งและมีจุดประสงค์เฉพาะในสถานการณ์นั้น ความหมายของถ้อยคำถูกกำหนดโดยความปรารถนาหรือเจตนาของผู้พูด ความหมายของถ้อยคำเป็นหัวใจสำคัญของวิชาวิจัยปฏิบัติศาสตร์

ความคิดหลัก หรือบางครั้งเรียกประพจน์ (proposition) คือความหมายที่ประโยคถ่ายทอดออกมาซึ่งผู้พูดสามารถใช้รูปแบบประโยคที่หลากหลายหรือต่างภาษาเพื่อถ่ายทอดความคิดหลักเดียวกัน

[5] Brad loves Jane.

[6] Jane is loved by Brad.

[7] Jane is the one that Brad loves.

ประโยคตัวอย่างที่ [5], [6] และ [7] มีรูปแบบประโยคที่ต่างกันแต่นำเสนอความคิดหลักเดียวกันคือ *Brad loves Jane* ทั้งนี้ผู้พูดสามารถนำเสนอความคิดหลักนี้ในภาษาอื่น ๆ ได้ เช่น *แบรดรักเจน* ในภาษาไทย และ *Brad aime Jane* ในประโยคภาษาฝรั่งเศส

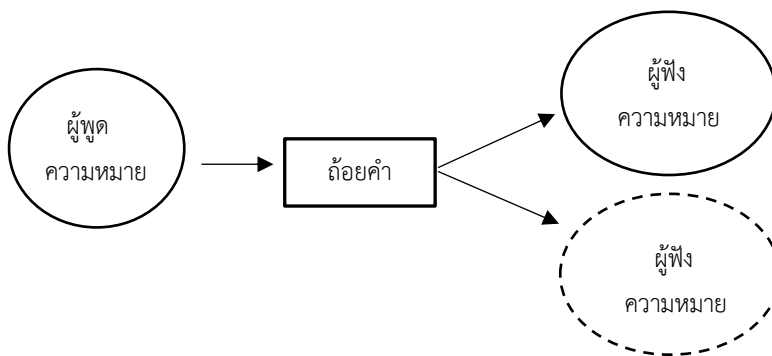
2) ความหมายตรงตัวและความหมายโดยอ้อม

คำมีทั้งความหมายตรงตัว (literal meaning) และความหมายโดยอ้อม (non-literal meaning) ความหมายตรงตัวมักจะเป็นความหมายตามมาตรฐานที่คนใช้ทั่วไปและค้นหาได้จากพจนานุกรม เช่นคำว่า *โดน* หมายถึงกระทบ กระแทง หรือ สัมผัส ส่วนความหมายโดยอ้อมคือความหมายที่ต่างจากความหมายตามมาตรฐานโดยผู้พูดจะเสริมหรือแฝงความหมายอื่นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่นเปรียบเทียบ ประชดประชัน หรือเน้นย้ำความรู้สึก เช่นคำว่า *โดน* สามารถหมายถึงประสบสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ได้ด้วย ยกตัวอย่าง *วันนี้โชคไม่ดีเลยโดนอีกแล้ว* ความหมายโดยอ้อมนี้สำคัญกับการศึกษาด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์อย่างมากเพราะความหมายประเภทนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบไม่ตรงตัวของความหมายตามรูปภาษากับความหมายของผู้พูด ในหลายสถานการณ์ความหมายโดยอ้อมของถ้อยคำสำคัญกว่าความหมายตามรูปภาษา (Grundy, 2000: 8) ดังนั้นผู้ฟังจึงจำเป็นต้องตระหนักอยู่เสมอว่าถ้อยคำอาจจะมี ความหมายโดยอ้อมแฝงอยู่เพื่อเข้าถึงความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่ออย่างแท้จริง จากตัวอย่าง [1] *เปิดแอร์อยู่หรือเปล่า* แต่ผู้พูดเลือกใช้ประโยคคำถามสำหรับถ้อยคำดังกล่าวแทนประโยคคำสั่งเพื่อแสดงความสุภาพ ความหมายโดยอ้อมของผู้พูดคือ *ปิดเครื่องปรับอากาศ* ถ้าหากผู้ฟังไม่ตระหนักถึงความหมายโดยอ้อมที่แฝงอยู่ในประโยคนี้ความปรารถนาที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ในทางกลับกันเมื่อผู้ฟังตระหนักความหมายโดยอ้อมของประโยคดังกล่าวประกอบกับนำบริบทอื่นมาตีความผู้ฟังจะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของผู้พูดได้

3) การอนุมาน

เนื่องจากความหมายตามรูปภาษากับความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อไม่สอดคล้องแบบตรงตัวกันเสมอไปดังนั้นผู้ฟังจึงต้องอนุมานความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อจากบริบทต่าง ๆ ที่แวดล้อมถ้อยคำนั้น สิ่งที่ต้องตระหนักคือการเข้าถึงความหมายของผู้ฟังที่ได้จากการอนุมานอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับ ความหมายที่แท้จริงของผู้พูดก็ได้เพราะการอนุมานเป็นเพียงกระบวนการคิดที่อาศัยข้อมูลที่มีอยู่เท่านั้น พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ดได้ให้คำนิยามของ *inference* (การอนุมาน) ว่า “the process of forming an opinion, based on what you already know” (กระบวนการสร้างความคิดเห็นที่มี

พื้นฐานจากสิ่งที่เรารู้แล้ว) (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2005: 794) เราจึงอาจกล่าวได้ว่าการอนุมานคือการคาดเดาโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ ความผิดพลาดในการตีความถ้อยคำจึงเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ในสถานการณ์ทั่วไปผู้พูดย่อมต้องการให้ผู้ฟังสามารถอนุมานความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำที่ตนเองผลิตได้อย่างถูกต้องเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร จึงกล่าวได้ว่าการอนุมานเกิดขึ้นทั้งกับผู้ส่งสารและผู้รับสาร ด้วยเหตุนี้กระบวนการสื่อความหมายของผู้พูดด้วยการใช้ภาษาและการเข้าถึงความหมายของผู้ฟังด้วยการอนุมานจึงมีความซับซ้อนอยู่พอสมควร ถ้าความหมายของผู้พูดกับการตีความของผู้ฟังตรงกัน การสื่อสารนั้นก็ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าผู้ฟังไม่สามารถอนุมานความหมายของผู้พูดจากประโยคที่ผู้พูดใช้ การสื่อสารก็เกิดความผิดพลาดและไม่มีประสิทธิภาพ ผู้เขียนขอเสนอแผนภาพและตัวอย่างเพื่ออธิบายกระบวนการดังกล่าวตามแผนผังข้างล่างนี้

เส้นทึบของวงกลมแสดงความหมายของผู้พูดและผู้ฟังตรงกัน เส้นประแสดงความหมายของผู้พูดและผู้ฟังไม่ตรงกัน

แผนภาพที่ 1 การอนุมานความหมาย

[8] โอ๊ต: ถนนนี้รถติดเนอะ

สร้อย: อืม เดี่ยวเราไปทางอื่นดีกว่า

จากตัวอย่างที่ [8] ถ้อยคำของโอ๊ต ถนนนี้รถติดเนอะ เป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายโดยอ้อม ความหมายของผู้พูดคือโอ๊ตต้องการใช้เส้นทางอื่นที่การจราจรไม่ติดขัด ในกรณีนี้ประโยคของสร้อย อืม เดี่ยวเราไปทางอื่นดีกว่า แสดงให้เห็นว่าสร้อยสามารถอนุมานความหมายที่แท้จริงของโอ๊ตได้ถูกต้องจึงทำให้การสื่อสารในครั้งนี้มีประสิทธิภาพ

[9] โอ๊ต: ถนนนี้รถติดเนอะ

สร้อย: ไข่ รถติดมากจริง ๆ

ในทางกลับกันประโยคของสร้อยในตัวอย่างข้างบน ใช้ *รถติดมากจริง ๆ* แสดงให้เห็นว่าการอนุมานของสร้อยไม่สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริงของไอต การสื่อสารครั้งนี้จึงไม่ประสิทธิภาพ และสามารถกล่าวได้ว่าการอนุมานของไอตที่คิดว่าสร้อยน่าจะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของตนเองจากประโยคที่ตนเองผลิตก็ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่เขาคาดหวังเช่นกัน

จากตัวอย่างทั้งสองจะเห็นว่าประโยคมีความสำคัญอย่างมากในการสื่อสารเพราะไม่เพียงจะทำหน้าที่ทางการสื่อสารเท่านั้นแต่ยังจะแสดงปฏิสัมพันธ์ทางความคิดของผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายเข้าไว้ด้วยกันด้วย กล่าวคือประโยคกำหนดทิศทางของกระบวนการอนุมานเพื่อเข้าถึงความหมายที่แท้จริง

4) ความไม่ชัดเจน

โดยปกติประโยคที่ใช้ในการสื่อสารทั่วไปมีความไม่ชัดเจน (indeterminacy) หรือมีความชัดเจนน้อย (underdeterminacy)⁴ ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ สาเหตุที่สำคัญและพบบ่อยคือความกำกวมทางคำ (lexical ambiguity) และความกำกวมทางโครงสร้าง (structural ambiguity) ความกำกวมทางคำมาจากความหมายของคำที่มีมากกว่าหนึ่งความหมาย ความกำกวมทางโครงสร้างมาจากหน้าที่และการเรียงคำในประโยคที่ทำให้ประโยคมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย

[10] ผมไม่ดี

ความไม่ชัดเจนของประโยคข้างต้นมาจากความกำกวมของคำว่า *ผม* ซึ่งอาจหมายถึงส่วนหนึ่งของร่างกายที่ขึ้นอยู่บนศีรษะของมนุษย์ หรือเป็นคำสรรพนามแทนผู้พูดบุรุษที่หนึ่งเพศชายในภาษาไทย ความกำกวมของคำนี้ทำให้ประโยคตัวอย่างไม่ชัดเจนผู้ฟังจึงสามารถอนุมานความหมายของถ้อยคำนี้ได้อย่างน้อยสองความหมายตามที่กล่าวมา ผู้ฟังจำเป็นต้องเลือกความหมายที่ตนเองคิดว่าสอดคล้องกับสถานการณ์มากที่สุดโดยอาศัยบริบทอื่นช่วยประกอบในการตีความ

[11] She decided on board.

ประโยคในตัวอย่างที่ [11] มีความไม่ชัดเจนเพราะมีความกำกวมทางโครงสร้างของวลี *on board* ผู้อ่านสามารถตีความว่าเธอคนนั้นตัดสินใจบางอย่างตอนที่อยู่บนเรือ (*on board* เป็นบุรพบทวลี

⁴ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ไม่ได้บัญญัติคำแปล ผู้เขียนจึงขอเสนอคำแปลดังกล่าว

แสดงสถานที่ของกริยา *decided*) หรือเธอคนนั้นได้ตัดสินใจขึ้นเรือ (*on board* เป็นนามวลีทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยา *decided*)

5) บริบท

บริบท (context) คือองค์ประกอบทั้งหมดที่แวดล้อมถ้อยคำที่ผู้ฟังใช้ประกอบการเข้าถึงความหมายของผู้พูด บริบทมีมากมายหลายประการดังที่แอลลอต (Allot, 2010: 38-39) สรุปไว้อย่างชัดเจนว่า ‘The context of an utterance is often thought of as everything that is available to be brought to bear on the utterance’s interpretation.’ (บริบทของถ้อยคำคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ฟังคิดว่ามีส่วนช่วยในการตีความถ้อยคำ) ตัวอย่างของบริบทได้แก่รูปภาษา ข้อมูลทางกายภาพ และความรู้ทางวัฒนธรรม

นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์แบ่งประเภทของบริบทอย่างหลากหลาย อาทิคัตติง (Cutting, 2008: 4-13) แบ่งบริบทออกเป็นสองประเภทคือ บริบทที่อยู่นอกตัวบท ได้แก่บริบททางสถานการณ์ (situational context) และบริบทของความรู้ภูมิหลัง (background knowledge) ที่ประกอบด้วยความรู้ทางวัฒนธรรมและข้อมูลระหว่างบุคคล และบริบทที่อยู่ในตัวบท บางครั้งเรียกว่า (cotext) ได้แก่รูปภาษา เช่นคำสรรพนาม คำที่ใช้ในการอ้างอิง (referent) ตัวบ่งบอกด้านเวลา โครงสร้างการละความ (ellipsis) และคำชนิดต่าง ๆ ฟรอมคิน รอดแมน และไฮแอมส์ (Fromkin, Rodman, and Hyams, 2003: 208-212) แบ่งบริบทออกเป็นสองประเภทคือบริบททางภาษา (linguistic context) และบริบททางสถานการณ์ นักภาษากลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับบริบททางสถานการณ์เป็นอย่างมากเพราะบริบทประเภทนี้ส่งผลโดยตรงกับความหมายของผู้พูดที่มักจะสื่อความหมายไม่ตรงกับความหมายตามรูปภาษาของถ้อยคำเขาที่ผลิตขึ้น บริบททางสถานการณ์มีจำนวนมากมายดั่งที่พวกเขาสรุปไว้อย่างชัดเจนดังนี้ (Fromkin, Rodman, and Hyams, 2003: 208)

Situational context, then, includes the speaker, hearer, and any third parties present, along with their beliefs and their beliefs about what the others believe. It includes the physical environment, the subject of conversation, the time of day, and so on, ad infinitum.

บริบททางสถานการณ์ได้แก่ผู้พูด ผู้ฟัง และบุคคลอื่นที่ปรากฏ ซึ่งหมายรวมถึงความเชื่อของพวกเขาสองและความเชื่อของพวกเขามีต่อความเชื่อของคนอื่น รวมทั้งข้อมูลทางกายภาพ หัวข้อสนทนา เวลา และอื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน

ทั้งนี้นักวิจัยภาษาศาสตร์ท่านอื่น ๆ แบ่งประเภทบริบทด้วยมุมมองอื่น เช่น ฮวง (Huang, 2007: 13-14) แบ่งบริบทออกเป็นสามประเภทโดยยึด ‘ภูมิศาสตร์’ ของถ้อยคำเป็นหลัก การแบ่งบริบทด้วยหลักการนี้มีรายละเอียดที่น่าสนใจจึงขอนำมาแสดงไว้ ณ ที่นี้

1) บริบททางกายภาพ (physical context) คือบริบทด้านวัน เวลา และสถานที่ที่ถ้อยคำปรากฏอยู่ บริบทประเภทนี้จะช่วยผู้ฟังอนุมานความหมายจากถ้อยคำได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อรู้ว่าถ้อยคำนั้นเกิดขึ้นเมื่อใดและที่ใด

[12] Can you pass me the salt?

เวลาและสถานที่ที่ผู้พูดผลิตประโยคในตัวอย่างที่ [12] จะช่วยให้ผู้ฟังสามารถอนุมานความหมายของผู้พูดได้ง่ายขึ้น ในกรณีนี้ถ้าผู้พูดพูดประโยคดังกล่าวที่โต๊ะอาหาร ผู้ฟังอาจอนุมานได้ว่าเกลือที่ผู้พูดกำลังกล่าวถึงอยู่คือเกลือที่อยู่บนโต๊ะอาหาร

2) บริบททางภาษา (linguistic context) คือองค์ประกอบหรือรูปภาษาที่ปรากฏอยู่ในประโยคหรือแวดล้อมประโยคซึ่งอาจจะมาก่อนหรือตามหลังประโยคที่ผู้ฟังตีความ บริบททางภาษาได้แก่ชนิดของคำ โครงสร้างประโยค และหน่วยคำทางไวยากรณ์

[13] Mother: Who ate the cake?

Son: Dad.

แม้ว่าคำตอบของลูกชาย *Dad* จะไม่ได้ระบุชัดเจนว่าพ่อเป็นคนกินเค้ก แต่โครงสร้างการละความ (ellipsis) ที่ลูกชายใช้ในประโยคดังกล่าวสอดคล้องกับประโยคคำถามของแม่ที่นำมาก่อน *Who ate the cake?* (ใครกินเค้ก) ทำให้แม่เข้าใจว่าพ่อเป็นคนกินเค้ก โครงสร้างการละความนี้เป็นโครงสร้างทางภาษาที่แสดงถึงความเชื่อมโยงของเนื้อความซึ่งเป็นตัวกำหนดการตีความถ้อยคำของผู้ฟัง

3) บริบททางความรู้ (general knowledge context)⁵ คือองค์ประกอบที่อยู่นอกเหนือประโยคที่ผู้พูดผลิตขึ้นมา บริบททางความรู้ ได้แก่ความเชื่อ ความรู้ และข้อมูลทางวัฒนธรรมทั่วไปหรือความรู้เฉพาะของผู้พูดกลุ่มหนึ่งหรือระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเท่านั้น บริบทประเภทนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับภูมิหลังร่วม (common ground) ที่ผู้พูดและผู้ฟังพึงรับรู้และตระหนักร่วมกัน

⁵ บางครั้งเรียกว่า background, common-sense, encyclopaedic knowledge, และ real-world knowledge context

เพื่อให้การสื่อสารของทั้งสองฝ่ายมีประสิทธิภาพมากที่สุด ภูมิหลังนี้อาจจะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงผู้พูดและผู้ฟังเท่านั้นแต่อาจรวมถึงข้อมูลที่เป็นสากลของผู้พูดทั้งสองคนเลยก็ได้

[14] It's very hot in here.

ผู้ฟังประโยคในตัวอย่างที่ [14] อาจต้องอาศัยบริบททางความรู้ เช่นอารมณ์หรือแม้กระทั่งพฤติกรรม การใช้ภาษาของผู้พูดจึงจะสามารถเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของผู้พูดได้อย่างถูกต้อง ในสถานการณ์ดังกล่าวผู้พูดอาจต้องการให้ผู้ฟังทำบางอย่างเพื่อให้สถานที่ที่ผู้พูดอยู่มีความร้อนหรืออาจจะเป็นเพียงการบ่นของผู้พูดเองก็ได้

6) ความเกี่ยวเนื่อง

ถ้อยคำหนึ่งอาจมีบริบทมากมายหลายประการดังนั้นผู้ฟังจึงต้องเลือกบริบทหรือสถานการณ์ที่ตนเองคิดว่าจะมีความเกี่ยวเนื่องที่สุด (relevance)⁶ ทั้งนี้โดยธรรมชาติของการสื่อสารผู้พูดย่อมผลิตถ้อยคำที่มีความเกี่ยวเนื่องกับตนเองและผู้ฟังในทางใดทางหนึ่งอยู่แล้วผู้ฟังจึงจำเป็นต้องหาความเกี่ยวเนื่องเพื่ออนุมานความหมายของถ้อยคำนั้น สเปอร์เบอร์ กับวิลสัน (Sperber and Wilson, 1995) เสนอทฤษฎีความเกี่ยวเนื่อง (relevance theory)⁷ ที่พัฒนาต่อยอดมาจากทฤษฎีความหมายบ่งชี้เป็นนัยในการสนทนาของโกรซ์ พวกเขาให้ความเห็นว่าความเกี่ยวเนื่องเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเข้าใจถ้อยคำเพราะถ้าปราศจากความเกี่ยวเนื่องแล้วผู้ฟังอาจไม่สามารถตีความถ้อยคำได้เลยหรือไม่ก็ต้องสิ้นเปลืองเวลาอย่างมากเพื่อนำบริบททุกอย่างมาประกอบการตีความถ้อยคำ ซึ่งในสถานการณ์จริงอาจไม่สะดวกหรือไม่สามารถกระทำได้จริง ลองพิจารณาตัวอย่างประกอบ

[15] ขอลองสีแดงได้ไหมคะ

ผู้ฟังประโยคในตัวอย่างที่ [15] จะเข้าใจและโต้ตอบถ้อยคำของผู้พูดได้ก็ต่อเมื่อเขาพิจารณาบริบทที่เกี่ยวเนื่องมากที่สุด ในกรณีนี้ผู้ฟังจำเป็นต้องพิจารณาว่าสีแดงหมายถึงสิ่งใด บริบทที่เกี่ยวเนื่องที่สุดอาจเป็นบริบททางภาษา เช่นบทสนทาก่อนหน้าหรือบริบททางกายภาพของถ้อยคำที่ผู้พูดระบุว่าสีแดงหมายถึงสิ่งใดโดยผู้พูดชี้สิ่งที่เขากำลังกล่าวถึงอยู่ เช่นรองเท้าสีแดง

⁶ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ใช้คำว่าตรงประเด็น

⁷ ทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องกล่าวในรายละเอียดในบทที่ 2

[16] Sit down with care

Legs can come off

(คัดมาจาก Grundy, 2000: 14)

ถ้าประโยคในตัวอย่างที่ [16] ติดอยู่บนเก้าอี้ตัวหนึ่งที่ไม่แข็งแรง ผู้อ่านทั่วไปน่าจะตีความคำว่า *legs* ในประโยคข้างต้นว่าเป็นขาของเก้าอี้ ไม่ใช่ขาของคนนั่งเพราะบริบททางกายภาพในกรณีนี้คือสถานที่ที่ข้อความนั้นติดอยู่และสภาพของเก้าอี้น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับประโยคดังกล่าวมากที่สุด

แบบฝึกหัด

ความเข้าใจ

1. อธิบายความแตกต่างระหว่างอรรถศาสตร์กับวัจนปฏิบัติศาสตร์
2. อธิบายความแตกต่างระหว่างความหมายตามรูปภาษากับความหมายของผู้พูด

การวิเคราะห์

1. ระบุความกำกวมและชนิดของความกำกวม (ความกำกวมทางคำหรือความกำกวมทางโครงสร้าง) ของประโยคต่อไปนี้
 - 1.1 กาดำมาก
 - 1.2 ทำหน้าให้มันมันน้อย
 - 1.3 แมวกัดปลาตาย
 - 1.4 เด็กส่งของออกไปแล้ว
 - 1.5 เขาไปเลย
 - 1.6 Draw big squares and circles.
 - 1.7 I love her more than you.
 - 1.8 Fire!
 - 1.9 Look at the dog with one eye.
 - 1.10 Did you see her dress?
2. ระบุความหมายของผู้พูดจากประโยคต่อไปนี้พร้อมอธิบายบริบทที่ใช้ประกอบการตีความ
 - 2.1 กินข้าวยัง

2.2 บริการส่งทั่วไทย บริการไกลทั่วโลก

2.3 รักยาวให้บันร้กสั้นให้ต่อ

2.4 ลองแล้วจะติดใจ

2.5 ปัญญาของแผ่นดิน

2.6 Will you come?

2.7 Whatever will be will be.

2.8 HOT CONTENTS

2.9 Paper jammed

2.10 Keep Right

การอภิปราย

1. อภิปรายสาเหตุที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายของผู้พูดคลาดเคลื่อน
2. อภิปรายความสำคัญของวินัยปฏิบัติศาสตร์กับการเรียนรู้ภาษา (ภาษาแม่ และ/หรือ ภาษาต่างประเทศ)

บทที่ 2

ความหมายขี้งเป็นนัย

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุความหมายตรงตามรูปและความหมายขี้งเป็นนัยของถ้อยคำได้ ศึกษาพัฒนาการทฤษฎีความหมายขี้งเป็นนัยของไกรซ์และทฤษฎีนิโ-ไกรซ์ วิเคราะห์หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์ และสามารถประยุกต์หลักการดังกล่าวในการวิเคราะห์บทสนทนาในชีวิตประจำวัน

สาระสำคัญของบทเรียน

1. ทฤษฎีความหมายของไกรซ์
2. คุณสมบัติและชนิดของความหมายขี้งเป็นนัย
3. หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์
4. การไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนาประเภทต่าง ๆ
5. ทฤษฎีนิโ-ไกรซ์ ประกอบด้วยทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องของเซปอร์เบอร์และวิลสัน ทฤษฎีของฮอร์น และทฤษฎีของเลวินสัน

คำสำคัญ

ไกรซ์ ความหมายตรงตามรูป ความหมายไม่ตรงตามรูป ความหมายขี้งเป็นนัย ความหมายขี้งเป็นนัยตามแบบแผน ความหมายขี้งเป็นนัยเชิงสนทนา ความหมายขี้งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไป ความหมายขี้งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบจำเพาะ หลักการความร่วมมือ หลักปฏิบัติในการสนทนา ทฤษฎีนิโ-ไกรซ์ ทฤษฎีความเกี่ยวเนื่อง ฮอร์น และเลวินสัน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของความหมายขี้งเป็นนัยได้
2. ระบุและอธิบายความหมายขี้งเป็นนัยชนิดต่าง ๆ ได้
3. วิเคราะห์ถ้อยคำตามหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์ ทั้งในกรณีปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามในรูปแบบต่าง ๆ ได้
4. อภิปรายบริบททางวัฒนธรรมที่มีผลต่อความหมายขี้งเป็นนัยได้

โครงสร้างบทเรียน

1. คำนิยามของความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย
2. ทฤษฎีความหมายของไกรซ์ ประกอบด้วยประเภทของความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนา และการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนารูปแบบต่าง ๆ
3. ทฤษฎีนีโอ-ไกรซ์ ประกอบด้วยทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องของเซปอร์เบอร์และวิลสัน ทฤษฎีของฮอว์น และทฤษฎีของเลวินสัน
4. แบบฝึกหัด

ความหมายซบ่งเป็นนัย

ความหมายซบ่งเป็นนัย

บ่อยครั้งถ้อยคำที่ผู้พูดใช้มีความหมายไม่ตรงกับความหมายที่ปรากฏตามรูปภาษา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผู้พูดแฝงความหมายอื่นในประโยคที่เขาใช้ซึ่งอาจเป็นความหมายตรงกันข้ามหรือความหมายเพิ่มเติมจากความหมายที่ปรากฏตามรูปภาษาในประโยค นักวจนปฏิบัติศาสตร์เรียกความหมายแฝงนี้ว่าความหมายซบ่งเป็นนัย (implicature) ยกตัวอย่าง

[1] วันนี้อากาศเย็น

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [1] สามารถแสดงความหมายซบ่งเป็นนัยได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ สมมติถ้าผู้พูดของถ้อยคำดังกล่าวเป็นคนชอบอากาศเย็นและในช่วงเวลาที่ผ่านมาเขาประสบแต่อากาศที่ร้อน ผู้ฟังสามารถตีความถ้อยคำนี้ว่า ผู้พูดรู้สึกดีหรือพอใจกับอากาศวันนี้แม้ว่าถ้อยคำ *วันนี้อากาศเย็น* จะไม่ระบุความหมายนั้นออกอย่างชัดเจน ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้พูดถ้อยคำดังกล่าวเป็นใครคนชอบอากาศเย็น ความหมายซบ่งเป็นนัยของผู้พูดคนนี้อาจหมายถึงผู้พูดรู้สึกไม่ดีหรือไม่พอใจกับอากาศวันนี้แม้ว่าถ้อยคำนี้จะไม่ระบุความหมายนั้นออกอย่างชัดเจนเช่นกัน

[2] It's the taste

(คัดมาจาก Grundy, 2000:70)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [2] เป็นข้อความโฆษณา น้ำอัดลมของบริษัทโคคา-โคล่า จากบริบทด้านการขายและการโฆษณาทำให้ผู้ฟังสามารถระบุความหมายซบ่งเป็นนัยของ *It's the taste* ว่าหมายถึงรสชาติที่ดีแม้ว่าถ้อยคำกล่าวจะไม่ได้ระบุว่ารสชาติดีก็ตาม ในทางตรงกันข้ามถ้อยคำนี้สามารถแสดงความหมายซบ่งเป็นนัยอย่างอื่นได้ เช่นในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นเด็กนักเรียนซึ่งไม่พอใจรสชาติของอาหารในโรงเรียน ครูถามว่าทำไมไม่กินอาหาร ถ้อยคำเดิม *It's the taste* ของเด็กนักเรียนคนนี้น่าจะมีความหมายซบ่งเป็นนัยว่ารสชาติไม่ดี แม้ว่าประโยคดังกล่าวจะไม่ได้ระบุรสชาติเช่นนั้นออกอย่างชัดเจน

ทฤษฎีความหมายของไกรซ์

เอช พอล ไกรซ์ ([1957], 1989: 24) นักปรัชญาภาษาจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดเป็นผู้สร้างคำว่า *implicate* (กริยา) และ *implicature* (นาม) โดยเขาแปลงคำนี้มาจาก *imply* ทั้งนี้ไกรซ์ไม่ใช้คำนี้โดยตรงเนื่องจากคำนี้มีสามความหมายคือ หนึ่ง “to suggest that sth [something] is true or that you feel or think sth, without saying so directly” (บอกเป็นนัยว่าสิ่งหนึ่งเป็นจริงหรือเป็นนัยว่าคุณรู้สึกหรือคิดเช่นนั้นโดยไม่กล่าวออกมาโดยตรง) สอง “to make it seem likely that sth is true or exists” (บ่งบอกว่าบางอย่างเป็นจริงหรือเกิดขึ้นอยู่) และ สาม “to make sth necessary in order to be successful” (เป็นปัจจัยทำให้เกิดหรือบรรลุผล) (Oxford Advanced Learner’s Dictionary, 2005: 779) ความหมายที่หนึ่งของ *imply* สอดคล้องกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามที่ไกรซ์ต้องการสื่อว่าในถ้อยคำหนึ่งผู้พูดอาจจะแฝงความหมายอื่นที่ตนเองต้องการ (meaning intention) มากกว่าความหมายตามตัวที่ปรากฏในถ้อยคำ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผู้พูดไม่จำเป็นต้องระบุความหมายที่ตนเองต้องการออกมาอย่างชัดเจนในถ้อยคำของเขา ส่วนความหมายที่สองและสามเป็นความหมายที่ไม่สอดคล้องกับหลักคิดดังกล่าว ดังนั้นไกรซ์จึงเลือกผลิตคำขึ้นมาใหม่เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนระหว่าง *implicate* กับ *imply* ไกรซ์ได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยสำคัญสองทฤษฎีคือ ทฤษฎีความหมาย (theory of meaning) และทฤษฎีการสนทนา (theory of conversation)

1) ทฤษฎีความหมาย

ในทฤษฎีความหมายของไกรซ์ ([1957], 1989: 220) เขาระบุว่าความหมายมีสองชนิด คือ ความหมายตรงตามรูป (natural meaning) และความหมายไม่ตรงตามรูป (non-natural meaning เขียนเป็น *meaning_{nn}*) หรือบางครั้งเรียกว่าความหมายของผู้พูด (speaker meaning) ความแตกต่างระหว่างความหมายสองชนิดนี้คือความหมายชนิดแรกเป็นความหมายของคำหรือประโยคเชิงสัญลักษณ์ (sign) สัญลักษณ์นี้สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือความคิดที่คนในสังคมรับรู้และเข้าใจตรงกัน การเข้าถึงความหมายตรงตามรูปอาศัยการแปลงรหัส (encoding) จากคำเป็นความหมาย ยกตัวอย่างคำว่า *ปลว* หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งที่อาศัยอยู่ในน้ำ หายใจทางเหงือก ความหมายที่กล่าวมานี้คือความหมายตรงตามรูปที่คนในสังคมรับรู้เหมือนกัน อีกตัวอย่างหนึ่งคือ *Those clouds mean rain* (คิดมาจาก Culpeper and Haugh, 2014: 85) คำว่า *clouds* ให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่า *rain* (กำลังจะตก) ความหมายเชิงสัญลักษณ์นี้เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของคนในสังคม

เนื่องจากความหมายตรงตามรูปเป็นความหมายที่เกิดจากกระบวนการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ความหมายตามรูปภาษาจึงสามารถขยายความ (entailment) ได้ครบเท่าที่การขยายความนั้น

ไม่ขัดแย้งกับความเป็นเหตุเป็นผลของถ้อยคำที่ตั้งต้น ดังนั้นการขยายความที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถปฏิเสธได้ (non-cancellable) (Yule, 1996: 25)

[3] เงินนี้มีลูกสามคน

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [3] สามารถขยายความได้หลากหลายได้แก่ เงินนี้มีลูก เงินนี้มีลูกอย่างน้อยหนึ่งคน และเงินนี้มีลูกมากกว่าสองคน การขยายความนี้สอดคล้องกับความหมายตรงตามรูปของถ้อยคำที่ตั้งต้น *เงินนี้มีลูกสามคน* อย่างเป็นตรรกะ ดังนั้นเราไม่สามารถปฏิเสธความจริงของการขยายความที่นำเสนอมานี้ได้หากถ้อยคำที่ตั้งต้นเป็นจริง

ในทางตรงกันข้ามความหมายไม่ตรงตามรูปเป็นความหมายของคำหรือประโยคที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความหมายตรงตามรูปเท่านั้นแต่ยังรวมถึงความปรารถนาอันแท้จริงของผู้พูดด้วย การเข้าถึงความหมายชนิดนี้ต้องอาศัยทั้งการแปลรหัสจากคำเป็นความหมายซึ่งเป็นความหมายตรงตามรูปและการอนุมานความหมายตรงตามรูปเพื่อเข้าถึงความหมายที่ไม่ตรงตามรูปหรือความหมายของผู้พูด ไกรช้อธิบายความหมายไม่ตรงตามรูปไว้ดังนี้ (Grice, [1957], 1989: 220)

‘A meant *meaning_{nn}* something by x’ is (roughly) equivalent to ‘A uttered x with the intention to produce some effect in an audience by means of the recognition of this intention.’

A หมายถึงผู้พูด และ x หมายถึงถ้อยคำ

ผู้พูดสื่อความหมายไม่ตรงตามรูปกับถ้อยคำที่ใช้คือการที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำโดยมีความปรารถนาให้ผู้ฟังกระทำบางอย่างเมื่อผู้ฟังรับรู้ความปรารถนานั้น

จากการอธิบายข้างต้น การเข้าถึงความหมายไม่ตรงตามรูปหรือความหมายของผู้พูดสามารถแยกออกเป็นสามระดับตามเงื่อนไขที่ว่า ‘การสื่อความหมายไม่ตรงตามรูปด้วยถ้อยคำจะเป็นจริงก็ต่อเมื่อผู้พูดใช้ถ้อยคำโดยปรารถนาให้’

- 1) ผู้ฟังตอบสนองบางอย่าง
- 2) ผู้ฟังคิด (รับรู้) ว่าผู้พูดปรารถนาตามข้อ 1) และ
- 3) ผู้ฟังปฏิบัติตามข้อ 1) ผ่านกระบวนการตามข้อ 2)

ณ ที่นี้จะขออธิบายการระบุความหมายไม่ตรงตามรูปของไกรช้โดยใช้ตัวอย่างต่อไปนี้

[4] ดาว: หมาตัวนี้น่ารักจัง ช็อกโกโกลี้นี่ดีนะ

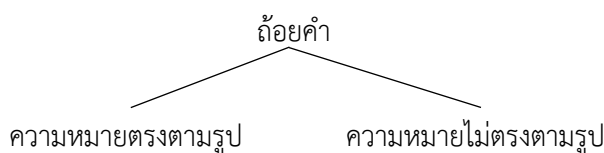
วิน: ผมแพ้ขนหมา

ในตัวอย่างที่ [4] ถ้อยคำของวิน *ผมแพ้ขนหมา* มีความหมายไม่ตรงตามตามรูปแฝงอยู่ กล่าวคือนอกจากวินจะบอกอาการแพ้ขนหมาของเขาแล้ว ในสถานการณ์ดังกล่าวเขายังหมายถึงเขาไม่เห็นด้วยกับดาวที่จะช็อกโกโกลี้นี้ไปเลย ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ถ้อยคำตามเงื่อนไขจะพบว่าการสื่อความหมายไม่ตรงตามรูปของวินจะเป็นจริงก็ต่อเมื่อในการใช้ถ้อยคำดังกล่าววินปรารถนาให้

- 1) ดาวตอบสนองบางอย่าง (ในสถานการณ์นี้คือตัดสินใจไม่ช็อกโกโกลี้นี้)
- 2) ดาวรับรู้ว่าการปรารถนาให้ดาวตัดสินใจไม่ช็อกโกโกลี้นี้
- 3) ดาวตัดสินใจไม่ช็อกโกโกลี้นี้จากการที่ดาวได้รับความปรารถนาของวิน

จากขั้นตอนทั้งสามนักทฤษฎีบางคนเห็นว่าขั้นตอนที่สามไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเสมอไปเนื่องจากการตอบสนองของผู้ฟังอาจไม่สอดคล้องกับความปรารถนาของผู้พูดก็ได้ (Bara, 2010; Searle, 2007) แต่สำหรับไกรซ์เขามองว่าขั้นตอนที่สามสำคัญมากเนื่องจากขั้นตอนนี้สะท้อนการสื่อสารระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างแท้จริงเพราะถ้าผู้ฟังไม่สามารถทำตามขั้นตอนนี้ได้การสื่อสารจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สรุป ถ้อยคำที่ผู้พูดผลิตสามารถแสดงความหมายได้สองชนิดตามทฤษฎีทางความหมายของไกรซ์ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ความหมายสองชนิดตามทฤษฎีทางความหมายของไกรซ์

2) ทฤษฎีการสนทนา

ไกรซ์อธิบายว่าในการสนทนาทั่วไปผู้พูดมักจะผลิตถ้อยคำที่แสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยอยู่เสมอ เขาแบ่งความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยออกเป็นสองชนิดตามหลักการทฤษฎีความหมาย คือ ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผน (conventional implicature) และความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนา (conversational implicature) ทั้งนี้ไกรซ์ให้ความสำคัญกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยชนิดที่สองมากกว่า

ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผนคือความหมายตรงตามรูปคำซึ่งสามารถแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยได้ด้วย ยกตัวอย่างคำสันธาน *but* ตัวอย่างประโยคคือ *The weather today is sunny but cold* ความหมายตรงตามรูปของคำสันธานนี้คือการแสดงเนื้อความที่ขัดแย้งกัน จากประโยคดังกล่าว *but* แสดงความหมายประจำรูป แปลได้ว่า *อากาศวันนี้แดดจ้าแต่หนาว* ในขณะเดียวกัน *but* ยังแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดด้วย กล่าวคือผู้ฟังสามารถตีความว่าผู้พูดมีความเห็นว่าสภาพอากาศแดดจ้ากับอุณหภูมิหนาวไม่น่าเกิดร่วมกัน ผู้พูดถ้อยคำนี้จึงใช้คำสันธาน *but* ในประโยคดังกล่าว ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยที่ระบุความเห็นของผู้พูดนี้ไม่สามารถปฏิเสธ (no-cancellable) และไม่สามารถคาดคะเน (non-calculable) เป็นอื่นได้เนื่องจากความหมายตรงตามรูปของ *but* ทำให้ผู้ฟังตีความเช่นนั้น

ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนา (conversational implicature) คือความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยที่ไม่ได้มาจากความหมายตรงตามรูปภาษาแต่มาจากการอนุมานความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำที่ผู้พูดใช้เป็นหลัก ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบ่งออกเป็นสองชนิดคือแบบทั่วไป (generalized) และแบบจำเพาะ (particularized) ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนามีคุณสมบัติบางประการที่ต่างจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผนดังนี้ (Huang, 2007: 32-35)

การไม่เป็นตามแบบแผน (non-conventionality) กล่าวคือความหมายตามรูปคำหรือประโยค (หรืออีกนัยหนึ่งก็คือความหมายตามแบบแผน) ไม่สามารถทำให้ผู้ฟังระบุความหมายที่แท้จริงของผู้พูดได้ ในทางกลับกันผู้ฟังต้องคำนึงถึงวิธีการพูด (saying of what) มากกว่าสิ่งที่พูด (what is said) เพื่อเข้าถึงความหมายของผู้พูด ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาจึงไม่มีลักษณะตามแบบแผน กล่าวคือผู้พูดไม่ได้เข้าถึงความหมายของผู้พูดโดยอาศัยความหมายตรงตามรูปของถ้อยคำ

การคาดคะเน (calculability) เนื่องจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาเกิดจากการอนุมานความหมายของถ้อยคำของผู้พูด ผู้ฟังจึงสามารถคำนวณหรือคาดคะเนความหมายต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้การคาดคะเนอาจตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ก็ได้

[5] เอย: ไปกินก๋วยเตี๋ยวเปิดกัน

บุษ: ไปเถอะ กินมาแล้ว

เอยสามารถคาดคะเนความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [5] ได้หลากหลายตามแต่บริบท เช่นบุษไม่ต้องการไปกับเอยในครั้งนี้ การคาดคะเนของเอยครั้งนี้อาจจะ

ไม่ตรงกับความหมายของผู้พูด ในการใช้ถ้อยคำ *ไปเกือบะ กินมาแล้ว* ของบุชอาจหมายถึงบุชไม่ชอบกินกล้วยเตี้ยแปด

การผูกติด (non-detachability) เนื่องจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาผูกติดกับความหมายของผู้พูดไม่ใช่รูปภาษา ดังนั้นความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยจึงสามารถแสดงด้วยรูปหรือโครงสร้างภาษาต่าง ๆ ที่สื่อความหมายในลักษณะเดียวกันได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความหมายไม่ใช่รูปภาษา

[6] The film almost/nearly won/came close to winning an Oscar.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 34)

ผู้พูดสามารถแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยจากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [6] โดยใช้คำหรือโครงสร้างอื่นที่รักษาความหมายเดิมไว้ได้ เช่น *The film did not quite win an Oscar* (ภาพยนตร์ไม่ได้รับรางวัลออสการ์) ในประโยคนี้ *did not quite win* แสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเหมือนกับ *almost/nearly won/came close to winning* (ภาพยนตร์เกือบได้รับรางวัลออสการ์)

ความเป็นสากล (universality) สืบเนื่องจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาผูกติดกับความหมายของผู้พูดไม่ใช่รูปภาษา ดังนั้นความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยจึงสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาใดก็ได้หากถ้อยคำในภาษานั้นยังคงรักษาความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเดิมอยู่ เช่นถ้อยคำในตัวอย่างที่ [7] สามารถพูดเป็นภาษาไทยว่า *ภาพยนตร์เกือบได้รับรางวัลออสการ์* ซึ่งแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยในเหมือนกับถ้อยคำในภาษาอังกฤษว่า *ภาพยนตร์ไม่ได้รับรางวัลออสการ์*

ความเป็นปฏิเสธ (cancellability) ในที่นี้หมายถึงผู้พูดสามารถปฏิเสธหรือยกเลิกความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาที่ตนเองแสดงออกมาผ่านถ้อยคำได้ สาเหตุของความเป็นปฏิเสธของความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยได้แก่บริบทที่เปลี่ยนไป สมมติฐานความเชื่อ และการขัดแย้งกับความคิดหลักของถ้อยคำ

[7] สมใจ: กระเป๋าราคาสองพัน เธอมีเงินให้ยืมไหม

สมนึก: ฉันมีสองพันให้ยืม เอาสิ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [7] สมนึกสามารถปฏิเสธความหมายของถ้อยคำ *ฉันมีสองพันให้ยืม เอาสิ* ได้เพราะความจริงแล้วสมนึกอาจมีเงินมากกว่าสองพัน ดังนั้นถ้าสมนึกจะเพิ่มประโยคต่อท้ายของตนเองเช่น *ฉันมีสองพันให้ยืม เอาสิ ฉันมีเงินอยู่ตั้งห้าพัน* จึงไม่ผิดแต่ประการใดเพราะความหมาย

ซึ่งบ่งเป็นนัยในสถานการณ์นี้คือสมนึกสามารถให้สมใจยิ้มเงินได้ ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยไม่ได้เกี่ยวข้องกับความจริงเรื่องจำนวนเงินที่สมนึกมี

ความสามารถในการเน้นย้ำ (reinforceability) เนื่องจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาไม่ได้แสดงความหมายออกมาอย่างชัดเจน (explicit) ดังนั้นผู้พูดจึงสามารถเน้นย้ำความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของตนเองได้โดยไม่ถือเป็นการซ้ำซ้อนความหมายแต่อย่างใด

[8] I broke a finger yesterday. One of mine, I mean.

(คัดมาจาก Allot, 2010: 95)

เนื่องจากประโยคแรกในตัวอย่างที่ [8] *I broke a finger yesterday* (ฉันทำนิ้วหัก) ไม่ได้แสดงความหมายออกมาชัดเจนว่าหมายถึงนิ้วใคร ดังนั้นการเน้นย้ำว่า *One of mine, I mean* (ฉันหมายถึงนิ้วของฉันเอง) ในประโยคถัดมาจึงสามารถทำได้และไม่เป็นการซ้ำซ้อนทางความหมายในทางกลับกันถ้าต่อท้ายประโยคแรกด้วย *It was a finger* จะเป็นการซ้ำซ้อนทันทีเนื่องจากประโยคแรกแสดงความหมายชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นนิ้วมือ

ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไปและแบบจำเพาะ

ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไป (generalized conversational implicature) และความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบจำเพาะ (particularized conversational implicature) ต่างกันที่ลักษณะของบริบท ถ้าผู้ฟังไม่ต้องอาศัยบริบทจำเพาะใด ๆ เนื่องจากในถ้อยคำของผู้พูดมีองค์ประกอบทางภาษาที่กำหนดหรือช่วยในการตีความอยู่แล้ว ถ้อยคำนั้นแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไป

[9] Joe went into a house yesterday.

การใช้คำนำหน้านาม *a* นำหน้าคำว่า *house* ในตัวอย่างที่ [9] ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของถ้อยคำนี้ว่า *Joe ไม่ได้เข้าบ้านของตนเอง* เพราะในภาษาอังกฤษถ้าผู้พูดจะแสดงความเป็นเจ้าของต้องใช้คุณศัพท์ระบุเฉพาะ (demonstrative adjective ได้แก่ *my, your, his, her, their*) ดังนั้นในถ้อยคำนี้ถ้า Joe เข้าบ้านตนเองจะต้องใช้คำว่า *my house* จะเห็นได้ว่าการระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของถ้อยคำดังกล่าวไม่ได้อาศัยบริบทจำเพาะใด โครงสร้างทางภาษาเป็นบริบททั่วไปที่ผู้ฟังสามารถเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยได้อยู่แล้ว

[10] เพื่อนฉันแทบทุกคนชอบอาหารไทย

จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [10] ผู้ฟังสามารถระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยได้ว่าผู้พูดหมายถึงไม่ใช่เพื่อนทุกคนของผู้พูดชอบอาหารไทย เนื่องจากคำว่า *แทบ* ในภาษาไทยแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเรื่องจำนวนอยู่แล้ว ถ้อยคำดังกล่าวจึงแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไป

ในทางตรงกันข้ามบางถ้อยคำผู้ฟังต้องใช้บริบทจำเพาะนอกเหนือจากองค์ประกอบทางภาษาเพื่อเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูด ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงการสนทนาประเภทนี้จึงมีความจำเพาะกว่า ลองเปรียบเทียบตัวอย่างด้านล่าง

[11] John: Where's Peter?

Mary: The light in his office is on.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 31)

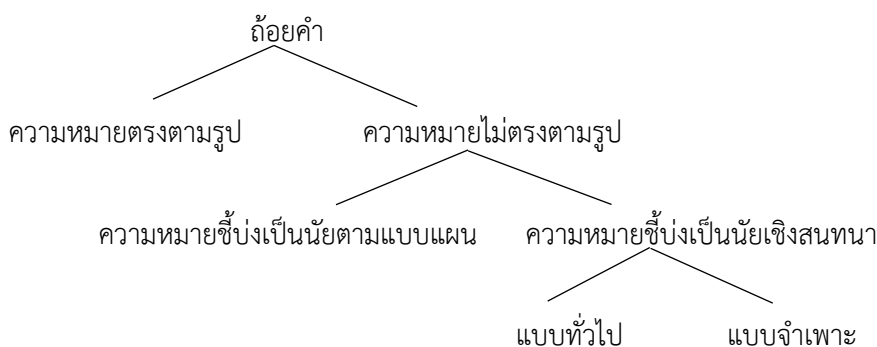
จอห์นสามารถระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยจากถ้อยคำ *The light in his office is on* (ไฟที่ห้องทำงานของเขาเปิดอยู่) ของแมรี่ว่าปีเตอร์อยู่ที่ห้องทำงานของเขา การตีความเช่นนี้ไม่ได้อาศัยบริบททางภาษาที่ปรากฏในถ้อยคำ แต่อาศัยบริบททางกายภาพและบริบททางความรู้ ในสถานการณ์นี้คือการที่ห้องทำงานเปิดไฟ (บริบททางกายภาพ) และความเข้าใจว่าการเปิดไฟสัมพันธ์กับการมีคนอยู่ (บริบททางความรู้) เป็นบริบทจำเพาะในสถานการณ์นี้ที่ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายของผู้พูดได้

[12] จูน: เค้กน่ากินเนอะ

กอล์ฟ: ?

ถ้อยคำของจูน *เค้กน่ากินเนอะ* ระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบจำเพาะเพราะผู้พูดต้องใช้บริบทอื่นนอกจากบริบททางภาษาเพื่อตีความหมายของผู้พูด เช่นบริบทของความรู้ภูมิหลังระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ถ้ากอล์ฟกับจูนเป็นเพื่อนสนิทกัน กอล์ฟอาจเข้าใจถ้อยคำของจูนว่าเธอกำลังหมายถึง *เธอต้องการชิมเค้ก* ซึ่งกอล์ฟอาจตอบว่า *ชิมสิ* แต่ถ้าจูนเคยบอกกอล์ฟว่าเธอแพ้แป้งทำขนมเค้ก กอล์ฟจะไม่ตีความถ้อยคำของจูนเหมือนกับสถานการณ์แรก แต่ถ้อยคำเดิมนี้ *เค้กน่ากินเนอะ* อาจเป็นเพียงคำชมเท่านั้นและเขาอาจตอบกลับว่า *ใช่ อร่อยดี*

สรุป ชนิดและรูปแบบของความหมายต่าง ๆ ของไกรซ์สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 ชนิดและรูปแบบความหมายของไกรซ์

หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนา

ไกรซ์ (1989: 26) นำเสนอว่าเพื่อให้การสื่อสารในการสนทนามีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้พูดและผู้ฟังพึงปฏิบัติตามหลักการความร่วมมือ (Cooperative Principle) หลักการนี้ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ (maxim) สี่หลัก หลักการความร่วมมือของไกรซ์ไม่เพียงจะเป็นวิธีการที่ทำให้การสนทนามีประสิทธิภาพเท่านั้นแต่หลักการนี้ยังอธิบายความหมายชี้บ่งเป็นนัยได้อย่างชัดเจนด้วย ไกรซ์เชื่อว่าการสนทนาผู้ฟังและผู้พูดย่อมร่วมมือกันเพื่อให้การสนทนามีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นถ้าหากผู้พูดผลิตถ้อยคำที่ดูเหมือนว่าเขาไม่ปฏิบัติตามหลักการความร่วมมือ ถ้อยคำในลักษณะนั้นจะบ่งบอกว่าผู้พูดกำลังสื่อความหมายชี้บ่งเป็นนัยของเขาอยู่ ดังนั้นผู้ฟังจึงต้องอนุมานความหมายของผู้พูดให้ได้ สาระสำคัญของหลักการความร่วมมือของไกรซ์คือ

Make your conversational contribution such as is required, at the stage at which it occurs, by the accepted purpose or direction of the talk exchange in which you are engaged.

ในฐานะเป็นผู้ร่วมสนทนา ท่านจงสร้างบทสนทนาดังที่จำเป็นให้สอดคล้องกับบริบทของสถานที่และจุดประสงค์หรือวิถีทางอันเป็นที่ยอมรับของการสนทนานั้น

หลักการความร่วมมือของไกรซ์ประกอบด้วยหลักปฏิบัติในการสนทนาสี่หลักมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักปฏิบัติด้านคุณภาพ (maxim of quality)

สนทนาด้วยข้อมูลที่เป็นจริงโดย

1.1) ไม่พูดในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นเท็จ

1.2) ไม่พูดในสิ่งที่ตนเองไม่มีหลักฐานประกอบ

2) หลักปฏิบัติด้านปริมาณ (maxim of quantity)

2.1) ให้ข้อมูลในปริมาณที่จำเป็นสำหรับจุดประสงค์ของบทสนทนานั้น

2.2) ไม่ให้ข้อมูลมากเกินไปจนจำเป็น

3) หลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่อง (maxim of relevance)⁸

ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวเนื่อง

4) หลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด (maxim of manner)

ให้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายและชัดเจนโดย

4.1) หลีกเลี่ยงความคลุมเครือ

4.2) หลีกเลี่ยงความกำกวม

4.3) ให้ข้อมูลที่กระชับ (หลีกเลี่ยงความเยิ่นเย้อและความววน)

4.4) เรียงลำดับข้อมูล

หลักปฏิบัติด้านคุณภาพ ผู้พูดควรพูดในสิ่งที่ตนเองเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง มีหลักฐานหรือมีเหตุผลรองรับ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าเป็นจริงไม่จำเป็นต้องถูกต้องเสมอไปก็ได้ ยกตัวอย่างถ้าผู้พูดคิดว่าเจนีวาเป็นเมืองหลวงของประเทศสวิตเซอร์แลนด์และพูดดังนั้น ถือว่าผู้พูดยังยึดหลักคุณภาพอยู่แม้ว่าถ้อยคำนั้นจะขัดแย้งกับความจริงของโลก ในทางกลับกันคนโกหกละเมิดหลักสนทนาข้อนี้ อย่างชัดเจนเพราะเขาพูดในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความคิดหรือความเชื่อของเขา เช่นผู้พูดมาสายเพราะตื่นสายแต่เขาพูดว่าเขามาสายเพราะรถติด หลักสนทนาข้อนี้นับว่ามีความสำคัญที่สุดเพราะถ้าผู้พูดพูดในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อของตนเอง การตีความของผู้ฟังก็แทบจะไม่มีประโยชน์อะไรเลย อีกทั้งยังส่งผลต่อหลักปฏิบัติด้านอื่นด้วย หลักปฏิบัติด้านปริมาณ ผู้พูดควรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในปริมาณที่เหมาะสม ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป การให้ข้อมูลในปริมาณที่ไม่เหมาะสมอาจทำ

⁸ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ใช้คำว่าหลักตรงประเด็น ผู้เขียนขอเสนอคำว่าหลักปฏิบัติความเกี่ยวเนื่องเพื่อให้ครอบคลุมความหมายของคำว่า relevant (คำคุณศัพท์ของ relevance) ดังนี้ “closely connected with the subject you are discussing or the situation you are thinking about” (เชื่อมโยงหรือสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเรื่องที่ผู้พูดหรือสถานการณ์ที่ผู้พูดกำลังคิด) (Oxford Advanced Learner’s Dictionary, 2005: 1278)

ให้ผู้ฟังกำลังคิดว่าผู้พูดกำลังสื่อความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยอยู่ หลักปฏิบัติด้านเกี่ยวเนื่อง ผู้พูดควรผลิตถ้อยคำให้สอดคล้องกับเรื่องที่สนทนาเพราะการละเมิดหลักสนทนาข้อนี้อาจจะทำให้ผู้ฟังตีความหมายแฝงจากผู้พูดได้หลากหลายซึ่งส่วนมากเป็นทางลบ เช่นผู้พูดไม่พอใจหรือหงุดหงิดกับเรื่องที่ถูกลถาม และหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด ถ้าหากผู้พูดใช้ถ้อยคำที่มีความคลุมเครือ (obscure) และกำกวม (ambiguous) สื่อสารอย่างเยิ่นเย้อ ไม่เข้าประเด็น และเรียงลำดับข้อมูลไม่เหมาะสมจะทำให้ประสิทธิภาพในการสื่อสารลดลงได้

จากหลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติสี่หลักของไกรซ์จะเห็นว่าผู้พูดมีวิธีปฏิบัติสองทางคือการปฏิบัติตาม (observance) และการไม่ปฏิบัติตาม (non-observance) นักทฤษฎีบางคน เช่น Hornsby (2014), Denham and Lobeck (2013), Birner (2013), Greenall (2009), Cutting (2008), Fasold and Connor (2006), Mooney (2004), Finch (2000), Thomas (1995) และ Candlin (1985) ให้ความสนใจกับการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติเป็นพิเศษเพราะการกระทำเช่นนี้แสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาอย่างมีนัยสำคัญ การไม่ปฏิบัติตามแบ่งออกเป็นสี่รูปแบบหลักคือ การละเมิด (violating) การละ (opting out) การพูดอ้อม (flouting) และการพลาตพลั้ง (infringing)⁹ ณ ที่นี้จะยกตัวอย่าง สถานการณ์ที่ผู้พูดปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติแต่ละข้อตามด้วยรายละเอียดของการไม่ปฏิบัติตามแต่ละรูปแบบ

หลักปฏิบัติด้านคุณภาพ

[13] แม่: วันนี้อ่านหนังสือเตรียมสอบยังลูก

ลูก: เดี๋ยวจะอ่านตอนก่อนนอนค่ะ

ในตัวอย่างที่ [13] ถ้อยคำของลูก *เดี๋ยวจะอ่านตอนก่อนนอนค่ะ* ไม่ขัดกับหลักปฏิบัติด้านคุณภาพ ถ้าความเป็นจริงลูกยังไม่ได้อ่านหนังสือเลยจนกระทั่งเวลาที่แม่ถาม ในทางกลับกันถ้าลูกตอบว่า *ตอนเช้ารอบนี้แล้วค่ะ* ถ้อยคำนี้มีความหมายบ่งชี้เป็นนัยว่าลูกอ่านแล้ว ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง ก็จะนับว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักด้านนี้

หลักปฏิบัติด้านปริมาณ

[14] ตัน: ชอบฟังเพลงแนวไหน

เออย: ป๊อป

⁹ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ไม่ได้บัญญัติคำแปลการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติทั้งสี่รูปแบบ ผู้เขียนจึงขอเสนอคำแปลดังกล่าว

ถ้อยคำของเอย์ ป็อบ/ จะถือว่าเอย์ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณถ้าหากแนวเพลงที่เอย์ชอบฟัง มีแนวเดียวคือป็อบ ในทางกลับกันถ้าในความเป็นจริงเอย์ชอบเพลงแนวอื่นด้วย เช่น แจ๊สและ คลาสสิก ถ้อยคำดังกล่าวก็จะแสดงว่าเอย์ไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณ

หลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่อง

[15] นักข่าว: ไม่ทราบว่ามีปัญหาเรื่องทุจริตจํานำข้าวถึงไหนแล้วคะ

นักการเมือง: ตอนนี้เรากำลังตรวจสอบอยู่ครับ คิดว่าสัปดาห์หน้าจะได้ข้อมูลที่ สำคัญ

คำตอบของนักการเมืองในตัวอย่างที่ [15] *ตอนนี้เรากำลังตรวจสอบอยู่ครับ คิดว่าสัปดาห์หน้าจะได้ข้อมูลที่ สำคัญ* แสดงให้เห็นว่าผู้พูดกำลังปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่องเพราะ ถ้อยคำของเขาสอดคล้องกับคำถามของนักข่าวถึงแม้ว่าคำตอบอาจไม่ทำให้นักข่าวพอใจ

[16] นักข่าว: ไม่ทราบว่ามีปัญหาเรื่องทุจริตจํานำข้าวถึงไหนแล้วคะ

นักการเมือง: ผมว่าบ้านเมืองเราสมัยนี้คนใจร้อนนะ เราต้องถ้อยถ้อยอาศัยกัน มีคำถามอื่นอีกไหม

ในทางกลับกันจะเห็นได้ว่าคำตอบของนักการเมืองในตัวอย่างที่ [16] ไม่เป็นการปฏิบัติตามหลัก ปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่องเพราะถ้อยคำที่ผลิออกมาไม่สอดคล้องกับคำถามที่นักข่าวถาม ใน สถานการณ์นี้นักข่าวอาจตีความว่านักการเมืองคนนี้ไม่อยากตอบคำถามและรู้สึกไม่พอใจที่เขาถูก ถามเช่นนั้น โดยเฉพาะเมื่อนักการเมืองพูดว่า *มีคำถามอื่นอีกไหม* นักข่าวสามารถตีความว่า นักการเมืองคนนี้ต้องการหลีกเลี่ยงการตอบคำถามประเด็นดังกล่าว

หลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด

[17] ทนาย: กรุณาเล่าความสัมพันธ์ของคุณกับโจทก์ด้วยครับ

จำเลย: ฉันจดทะเบียนกับเขาและฉันมีลูกกับเขา

ในตัวอย่างที่ [17] ถ้าสถานการณ์คือจำเลยได้จดทะเบียนแล้วจึงมีลูก ถ้อยคำของจำเลย *ฉันจดทะเบียนกับเขาและฉันมีลูกกับเขา* เป็นการเรียงลำดับข้อมูลที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ นับเป็นการ ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด

[18] ทนาย: กรุณาเล่าความสัมพันธ์ของคุณกับโจทก์ด้วยครับ

จำเลย: ฉันมีลูกกับเขาและฉันจดทะเบียนกับเขา

ในทางกลับกันถ้อยคำของจำเลยในตัวอย่างที่ [18] *ฉันมีลูกกับเขาและฉันจดทะเบียนกับเขา* มีความคลุมเครือ ทนายอาจตีความว่าจำเลยมีลูกก่อนแล้วจึงจดทะเบียนกับโจทก์ ซึ่งในความเป็นจริงจำเลยเพียงแค่บอกการกระทำทั้งสองอย่างโดยไม่ได้มีนัยแฝงเรื่องลำดับของการกระทำก็ได้ ถ้อยคำดังกล่าวจึงจัดเป็นตัวอย่างการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด

รูปแบบการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนา

1) การละเมิด (violating) คือการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติอย่างจงใจ โดยผู้พูดคิดว่าผู้ฟังไม่ทราบ ว่าผู้พูดกำลังละเมิดหลักปฏิบัติอยู่ หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้พูดตั้งใจหลอกลวงผู้ฟัง (Finch, 2000: 160-161)

[19] นายจ้าง: คุณเรียนด้านไหนมาครับ

ผู้สมัคร: ผมเรียนการตลาดมาครับ

แม้ว่าผู้สมัครจะปฏิบัติตามหลักปฏิบัติความเกี่ยวเนื่อง แต่ถ้าในความเป็นจริงผู้สมัครคนนี้ศึกษาแต่ ไม่สำเร็จสาขาดังกล่าว เราจึงกล่าวได้ว่าผู้สมัครคนนี้จะละเมิดหลักคุณภาพเพราะเขากล่าวความเท็จ ถ้อยคำของเขาสะท้อนความตั้งใจที่จะให้นายจ้างตีความว่าเขาสำเร็จการศึกษา ซึ่งนายจ้างอาจไม่ทราบความจริงที่เขา กำลังปกปิดนี้

2) การละ (opting out) เป็นการแสดงความจงใจของผู้พูดที่จะหลีกเลี่ยงหลักปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่ง โดยที่ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน การไม่ปฏิบัติตามรูปแบบนี้อาจมีสาเหตุมาจากกฎหมายหรือ ศีลธรรม สำนวนภาษาอังกฤษ เช่น *No comment* (ไม่มีความเห็นใด), *I cannot say more* (ฉันไม่สามารถพูดได้มากกว่านี้) และ *My lips are sealed* (ฉันต้องปิดปาก) สำนวนในภาษาไทย เช่น *ขออนุญาตไม่กล่าวถึง* เป็นตัวอย่างของการละหลักปฏิบัติด้านปริมาณ นอกจากนี้การใช้บทเกริ่น ความ (hedging) จัดเป็นตัวอย่างการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนาตามรูปแบบนี้ด้วย ยกตัวอย่าง *I can't tell you as much as I would like to, but here's what I can say ...* (ฉันไม่สามารถพูดเท่าที่ฉันต้องการได้ แต่สิ่งที่พอพูดได้คือ ...) เป็นการละหลักปฏิบัติด้านปริมาณ / *don't know this for certain, but I suspect that ...* (ฉันไม่แน่ใจกับเรื่องนี้ แต่สงสัยว่า ...) เป็นการละหลักปฏิบัติด้านคุณภาพ *Not quite on the subject, ...* (อาจไม่ตรงเรื่องสักเท่าไร)

เป็นการละหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่อง และ *This probably isn't a good way to say this but ...* (การพูดแบบนี้อาจจะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดแต่ ...) เป็นการละหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด

3) การพูดอ้อม (flouting) คือการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติอย่างจงใจ โดยผู้พูดปรารถนาให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยจากถ้อยคำที่ผู้พูดผลิตเป็นสำคัญ การพูดอ้อมส่วนมากเป็นการใช้โวหารหรือภาษาภาพจน์เช่น การประชดประชัน การเสียดสี การกล่าวเกินจริง และการอุปมา

[20] แจ็ค: ผมขอเลือกของตรงนี้นานหน่อยนะ

หญิง: เป็นผู้หญิงเนอะ

การพูดอ้อมโดยใช้ถ้อยคำประชดประชันของหญิงข้างต้น *เป็นผู้หญิงเนอะ* เป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านคุณภาพแบบการพูดอ้อมอย่างชัดเจนเนื่องจากหญิงทราบดีว่าแจ็คเป็นผู้ชาย ถ้อยคำดังกล่าวจึงขัดกับความเป็นจริงที่หญิงรู้ การพูดอ้อมเช่นนี้แสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยได้ชัดเจนว่าหญิงไม่พอใจกับการกระทำของแจ็ค

4) การพลาตพลั้ง (infringing) คือการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติอย่างไม่จงใจ อาจมีสาเหตุมาจากความสามารถทางภาษาที่ไม่ครบถ้วนหรือการไม่สามารถสื่อสารได้เป็นปกติเพราะมีปัจจัยอื่นมาทำให้บกพร่อง เช่นความตื่นเต้นหรือความเหนื่อยล้า

[21] อา: ตอนนี้เรียนอยู่ชั้นไหนแล้ว

หลาน: ชั้นสี่

ถ้อยคำของหลาน *ชั้นสี่* หมายถึงชั้นของอาคาร จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่องแบบการพลาตพลั้งเนื่องจากหลานไม่เข้าใจคำว่า *ชั้น* ในคำถามของอา *ตอนนี้เรียนอยู่ชั้นไหนแล้ว* ที่หมายถึงระดับการศึกษา

ข้อจำกัดของหลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์

นักวิชาการบางคนวิจารณ์ว่าหลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์จำกัดอยู่ที่วัฒนธรรมของชาวตะวันตกโดยเฉพาะวัฒนธรรมของผู้พูดชาวอังกฤษและผู้พูดในแวดวงวิชาการ ซึ่งบางครั้งอาจไม่สามารถนำไปประยุกต์กับผู้พูดวัฒนธรรมอื่นได้ นักมานุษยวิทยา เอลินอร์ คีแนน (อ้างใน Allot, 2010: 49) ได้วิเคราะห์ถ้อยคำของผู้พูดชาวมาลากาซีพบว่าหลักปริมาณของไกรซ์

ไม่สามารถอนุมานความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยกับผู้พูดของสังคมนี้ได้เนื่องจากวัฒนธรรมของพวกเขา มีข้อห้ามไม่ให้นำเสนอข้อมูลในปริมาณมากหรือข้อมูลที่มีรายละเอียดเฉพาะเกินไป

คัตติง (Cutting, 2008: 40-41) ยกตัวอย่างว่าผู้พูดชาวอังกฤษมีหลักปฏิบัติด้านปริมาณ ต่างกับผู้พูดวัฒนธรรมอื่น เช่นในขณะที่ผู้พูดชาวอังกฤษไม่จำเป็นต้องใช้คำเรียกเครือญาติ (kinship terms) เมื่อกล่าวถึงคนในครอบครัว ดังนั้นคำว่า *my nephew* (หลานชายของฉัน) ในประโยค *My nephew Paul came round last night* จึงทำการละได้ (opting out) แต่การใช้ คำเรียกเครือญาติในบางวัฒนธรรมเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เช่นในวัฒนธรรมไทย คำเรียกเครือญาติ บ้า อา ลุง น้า เป็นต้น สามารถวางหน้าชื่อได้ตามปกติ อีกทั้งการใช้ภาษาในลักษณะนี้ยังบ่ง บอกค่านิยมอื่นด้วย เช่น ระบบอาวุโสและความสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นการใช้คำเรียกญาติของผู้พูด ชาวไทยจึงไม่เย็นเยื่อ ฟุ่มเฟือย และไม่นับเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณ

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือหลักปฏิบัติในการสนทนาทั้งสี่หลักมีความทับซ้อนกัน ใน สถานการณ์หนึ่งผู้พูดอาจไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนามากกว่าหนึ่งหลัก คัตติง (Cutting, 2008: 41) ยกตัวอย่างดังนี้

สถานการณ์คือแพทโทรไปหาเมลานีที่บ้าน ซึ่งขณะนั้นแฟนของเมลานีชื่อฟิลได้มาพักที่บ้านของ เธอ

[22] Pat: How's it going with Phil?

Melanie: One of us thinks it's OK.

ถ้อยคำของเมลานีแสดงให้เห็นว่าเมลานีไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณและด้านวิธีการพูดใน รูปแบบการพูดอ้อม *One of us* (หนึ่งในเรา) ไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพียงพอและในขณะเดียวกันก็ทำให้ ถ้อยคำดังกล่าวมีความกำกวมว่าหมายถึงตัวเธอเองหรือฟิล การพูดอ้อมนี้อาจทำให้แพทอนุมานว่า เมลานีไม่กล้าที่จะพูดตรง ๆ หรือชัดเจนเนื่องจากฟิลอาจได้ยินบทสนทนาระหว่างเธอทั้งสองคน

สรุป หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์ไม่เพียงจะเป็น แนวทางเพื่อให้การสนทนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ยังเป็นกรอบความคิดที่ทำให้ผู้ฟังตระหนัก ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดด้วย โดยเฉพาะเมื่อผู้พูดไม่ปฏิบัติตามหลักการนี้สะท้อนว่าผู้พูด ปรารถนาให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายของผู้พูดที่แฝงมากับถ้อยคำที่เขาใช้ การไม่ปฏิบัติตามหลัก ปฏิบัติในการสนทนามีสรุบบแบบจำแนกตามเจตนาและความสามารถในการใช้ภาษา คือการละเมิด การละ การพูดอ้อม และการพลาดพลั้ง ทั้งนี้หลักการของไกรซ์มีข้อจำกัดอยู่สองประการหลักคือ ไม่สามารถนำประยุกต์กับผู้พูดทุกภาษาหรือวัฒนธรรมได้และหลักปฏิบัติบางข้อไม่แยกขาดจาก กันอย่างชัดเจน

ทฤษฎีนีโอ-ไกรซ์

หลักการความร่วมมือและหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์นอกจากจะได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายแล้ว นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์รุ่นต่อมายังได้วิพากษ์งานของเขอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นทฤษฎีนีโอ-ไกรซ์ (neo-Gricean theories) นักทฤษฎีเหล่านี้ส่วนมากมีความเห็นว่าการสนทนาของไกรซ์สามารถควรรวมได้ เช่น ฮาร์นิช (1976) รวบรวมหลักปฏิบัติด้านคุณภาพและด้านปริมาณไว้ด้วยกัน แคชเชอร์ (1976) คิดว่าหลักปฏิบัติในการสนทนาทั้งหมดของไกรซ์จริง ๆ แล้วคือหลักการตีความถ้อยคำโดยการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลซึ่งจะทำให้ผู้พูดสื่อสารได้มีประสิทธิภาพสูงสุดและใช้เวลาน้อยที่สุด (อ้างใน Huang, 2007: 36) ณ ที่นี้จะขออธิบายทฤษฎีนีโอ-ไกรซ์ที่น่าสนใจสามทฤษฎีดังนี้

1) ทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องของสเปอร์เบอร์และวิลสัน

สเปอร์เบอร์และวิลสันอธิบายทฤษฎีความเกี่ยวเนื่อง (Relevance Theory) ในหนังสือของเขาชื่อ *Relevance: Communication and Cognition* (1995) ว่าในการตีความถ้อยคำมนุษย์จะเลือกใช้ข้อมูลและบริบทที่เกี่ยวข้องมากที่สุดเพื่อเข้าถึงความหมายของผู้พูด การเลือกข้อมูลนี้เป็นกระบวนการทางสมอง (cognition) ที่มีความสัมพันธ์กับเวลา กล่าวคือมนุษย์จะใช้เวลาในการตีความถ้อยคำน้อยหากเขาเลือกข้อมูลที่มีความเกี่ยวเนื่องมากที่สุด ส่วนข้อมูลที่มีความเกี่ยวเนื่องน้อยจะใช้เวลาในการตีความมากขึ้น กระบวนการตีความโดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับประกันว่าการตีความถ้อยคำจะถูกต้องเสมอไป แต่เป็นเพียงกระบวนการตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เชื่อมโยงข้อมูลที่ใกล้เคียงที่สุดในการเข้าถึงความหมายอย่างรวดเร็วที่สุด ด้วยเหตุนี้สเปอร์เบอร์และวิลสัน (1995) จึงมีความเห็นว่าหลักปฏิบัติทั้งหมดยกเว้นหลักปฏิบัติด้านคุณภาพตามที่ไกรซ์เสนอสามารถรวมกันอยู่ภายใต้หลักเดียวคือหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่อง ทั้งคู่เชื่อว่าการสนทนาถ้อยคำทุกถ้อยคำมีความหมายอยู่ในตัว และความหมายนั้นจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องกันจึงจะเกิดเอกภาพในการสื่อสาร

สเปอร์เบอร์และวิลสันได้สร้างคำว่า *explicature* (ความหมายนัยสมบูรณ์)¹⁰ ขึ้นมาเพื่ออธิบายความสำคัญของความเกี่ยวเนื่อง ความหมายนัยสมบูรณ์ต่างจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย (*implicature*) ของไกรซ์ ความหมายนัยสมบูรณ์มาจากการอนุมานความหมายเต็มที่แท้จริงของถ้อยคำตั้งต้น ในขณะที่ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยมาจากการอนุมานความหมายใหม่ของถ้อยคำตั้งต้น ลองเปรียบเทียบตัวอย่างด้านล่าง

¹⁰ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ไม่ได้บัญญัติคำแปล ผู้เขียนจึงขอเสนอคำแปลดังกล่าว

[23] I will give up.

ถ้าผู้ฟังตีความถ้อยคำ *I will give up* (ฉันจะเลิก) ว่าหมายถึง *I will give up smoking* (ฉันจะเลิกสูบบุหรี่) แสดงว่าผู้ฟังกำลังระบุความหมายนัยสมบุรณ์ของถ้อยคำนี้ ผู้ฟังสามารถรู้ความหมายนัยสมบุรณ์ของถ้อยคำนี้ได้เพราะผู้ฟังอาศัยข้อมูลและบริบทที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เช่น ผู้พูดเคยสัญญากับผู้ฟังว่าจะเลิกสูบบุหรี่

[24] Have you read my book?

ในทางกลับกันถ้าผู้ฟังไม่ได้พยายามหาความหมายเต็มของถ้อยคำที่ให้มา แต่อนุมานความหมายใหม่ เช่นถ้อยคำในตัวอย่างที่ [24] ผู้ฟังสามารถตีความว่าผู้พูดบอกให้ผู้ฟังคืนหนังสือ หรือผู้พูดแนะนำให้ผู้ฟังอ่านหนังสือที่ผู้พูดเขียน ผู้ฟังกำลังระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของถ้อยคำนี้อยู่ ทั้งนี้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของถ้อยคำดังกล่าวได้เพราะอาศัยข้อมูลและบริบทที่เกี่ยวข้องมากที่สุดเช่นกัน ยกตัวอย่าง สถานการณ์คือผู้พูดให้ผู้ฟังยืมหนังสือของตนเองเป็นเวลานานแล้วและยังไม่ได้กลับคืนมา ถ้อยคำของผู้พูด *Have you read my book?* (คุณอ่านหนังสือของฉันหรือยัง) จึงอาจเป็นการทวงถามหนังสือ หรือในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นอาจารย์และรู้ว่าหนังสือที่ตนเองเขียนอาจเป็นประโยชน์กับผู้ฟังซึ่งเป็นลูกศิษย์ของตนเอง ถ้อยคำเดิมของผู้พูดจึงอาจเป็นการแนะนำให้ผู้ฟังอ่านหนังสือของตนเอง

2) ทฤษฎีของฮอร์น

ฮอร์น (2004) เชื่อว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้พูดและการเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้ฟังคือหลักการด้านปริมาณ (เขียนเป็น Q[quantity]-principle) และหลักการด้านความเกี่ยวเนื่อง (เขียนเป็น R[elation]-principle)

หลักการ Q-principle ของฮอร์นควรรวมหลักปฏิบัติย่อยข้อที่หนึ่งด้านปริมาณ (ให้ข้อมูลในปริมาณที่จำเป็นสำหรับจุดประสงค์ของบทสนทนา) และหลักปฏิบัติย่อยข้อที่หนึ่งและสองด้านวิธีการพูด (หลีกเลี่ยงความคลุมเครือและหลีกเลี่ยงความกำกวม) ของไกรซ์ หลัก Q-principle นำไปสู่การระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดว่าถ้าผู้พูดไม่ให้ข้อมูลในปริมาณที่จำเป็นหรือไม่ให้ข้อมูลที่แสดงความหมายที่หนักแน่นชัดเจน (semantically strong expression) ผู้ฟังสามารถตีความได้ว่าผู้พูดอาจกำลังบ่งบอกความหมายที่เบาหรืออ่อนกว่าอยู่ (semantically weak expression) หลัก Q-principle สามารถใช้ได้กับถ้อยคำที่แสดงระดับและความเข้มข้น เช่น some-many-most-all, cool-cold, good-excellent, beautiful-pretty-attractive เรียก

หลักการชนิดนี้ว่าความหมายซึ่งเป็นนัยมีระดับ (scalar implicature บางครั้งเรียก Q- หรือ Horn-scales)

[25] The company is providing a good digital TV service for this area.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 39)

ผู้ฟังสามารถระบุความหมายซึ่งเป็นนัยจากถ้อยคำในตัวอย่าง [25] ได้ว่าบริษัทไม่ได้ให้บริการโทรทัศน์ที่ยอดเยี่ยมในบริเวณนี้ เพราะ good (ดี) ให้ความหมายเชิงบวกที่อ่อนกว่า *excellent* (ยอดเยี่ยม เลิศ)

หลัก R-principle ของฮอร์นรวบรวมหลักปฏิบัติย่อยข้อที่สองด้านปริมาณ (ไม่ให้ข้อมูลมากเกินไปจนความจำเป็น) หลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่อง และหลักปฏิบัติย่อยข้อที่สามและสี่ด้านวิธีการพูด (ให้ข้อมูลที่กระชับ และเรียงลำดับข้อมูล) ของไกรซ์ หลัก R-principle สัมพันธ์กับหลัก Q-principle โดยหลักการนี้เชื่อว่าผู้พูดไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายที่หนักแน่นชัดเจนถ้าถ้อยคำที่ผลิตมาแสดงความหมายซึ่งเป็นนัยของผู้พูดแล้ว ยกตัวอย่าง *I cut a finger yesterday* (ฉันบาดนิ้วมือเมื่อวาน) แสดงความหมายซึ่งเป็นนัยแล้วว่า *I cut my finger yesterday* (ฉันบาดนิ้วมือของฉันเมื่อวาน)

3) ทฤษฎีของเลวินสัน

เลวินสัน (2000) นำเสนอสามหลักการ คือหลักการด้านปริมาณ (Q[quantity]-principle) หลักการด้านข้อมูล (I[informativeness]-principle) และหลักการด้านวิธีการ (M[anner]-principle)

หลักการ Q-principle ของเลวินสันคือห้ามพูดน้อยกว่าปริมาณที่จำเป็นเพราะผู้ฟังจะตีความว่าสิ่งที่ไม่ได้พูดจะไม่ใช้ความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อ หลักการนี้จะบ่งบอกความหมายซึ่งเป็นนัยว่าเมื่อผู้พูดใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายที่เบาหรืออ่อน ความหมายที่หนักแน่นจะเป็นเท็จโดยปริยาย

[26] The two impressionist paintings are similar.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 42)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [26] *similar* (คล้าย) ให้ความหมายเบากว่า *identical* (เหมือน) ดังนั้นจากถ้อยความนี้ผู้ฟังจึงระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดได้ว่าภาพแนวมิมเพรสชันนิสต์ทั้งสองภาพไม่เหมือนกัน

หลักการ Q-principle ของเลวินสันครอบคลุมความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยสามรูปแบบ คือ ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยมีระดับ ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยความไม่แน่นอน (Q-clausal) และความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเจาะจง (Q-alternate)¹¹

[27] If Janes comes, I will talk to her about it.

การใช้โครงสร้างประโยค if-clause ในตัวอย่างที่ [27] ทำให้ผู้ฟังตีความความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยความไม่แน่นอนของผู้พูดว่า *Jane may come* หรือ *Jane may not come* (เจนอาจจะมาหรืออาจจะไม่มา) และ I (ผู้พูด) *will talk to her about it* หรือ *I will not talk to her about it* (ฉันอาจได้คุยหรืออาจไม่ได้คุยกับเธอ)

[28] You tried very hard to open the gate.

tried (พยายาม) จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [28] ทำให้ผู้ฟังระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเจาะจงได้ว่าผู้พูดไม่ประสบความสำเร็จในการเปิดประตูรั้ว เพราะถ้าผู้พูดทำสำเร็จผู้พูดควรใช้คำว่า *succeeded* (สำเร็จ) ในถ้อยคำดังกล่าว

หลักการ I-principle คือเมื่อถ้อยคำให้ข้อมูลเพียงพอแล้ว ผู้พูดไม่ควรใช้ถ้อยคำมากกว่าปริมาณที่จำเป็นเพราะข้อมูลที่ปรากฏในถ้อยคำสามารถทำให้ผู้ฟังระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยได้อยู่แล้ว

[29] I went to the park.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [29] ไม่ได้ให้ข้อมูลเพียงพอแก่ผู้พูดไปที่สวนสาธารณะเท่านั้นแต่ยังให้ข้อมูลอื่นที่ผู้ฟังสามารถอนุมานได้จากถ้อยคำนี้ได้ด้วย เช่นผู้พูดอยู่ที่สวนสาธารณะสักพัก และผู้พูดทำกิจกรรมบางอย่างที่นั่น

¹¹ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ไม่ได้บัญญัติคำแปล ผู้เขียนจึงขอเสนอคำแปลดังกล่าว

หลักการ M-principle คือห้ามใช้ถ้อยคำที่ความหมายพิเศษหรือแตกต่างจากความหมายธรรมดา (marked) โดยไม่มีเหตุผลสมควร ผู้พูดควรใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายพิเศษก็ต่อเมื่อผู้พูดต้องการสื่อความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยพิเศษเท่านั้น

[30] John stopped the car.

[31] John caused the car to stop.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 51)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [30] *John stopped the car* (จอห์นหยุดรถ) ใช้โครงสร้างที่ให้ความหมายปกติ (unmarked) ผู้ฟังสามารถระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยแบบปกติว่า *John stopped the car in the usual way* (จอห์นหยุดรถด้วยวิธีปกติ) แต่ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [31] *John caused the car to stop* (จอห์นทำให้รถหยุด) ซึ่งให้ความหมายพิเศษ ผู้ฟังอาจตีความถ้อยคำนี้โดยระบุหาความหมายพิเศษของผู้พูดด้วยเช่นกัน เช่น *John stopped the car in an unusual way, for example, by bumping into a wall.* (จอห์นทำให้รถหยุดด้วยวิธีไม่ปกติ เช่นรถของจอห์นชนกำแพง)

สรุป ทฤษฎีนิโ-โกรธมีจุดประสงค์หลักคือนำเสนอการรวบรวมหลักปฏิบัติในการสนทนาของโกรธ เช่นทฤษฎีความเกี่ยวเนื่องของสเปอร์เบอร์และวิลสัน อีกทั้งยังนำเสนอหลักการเพิ่มเติมที่ผู้ฟังสามารถใช้เพื่อระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดโดยอาศัยบริบททางภาษาและบริบทอื่น เช่นหลักการความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยมีระดับของฮอว์น และหลักการด้านข้อมูลของเลวินสัน

แบบฝึกหัด

ความเข้าใจ

1. ให้คำจำกัดความของความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย
2. ระบุคุณสมบัติที่ทำให้ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผนและความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแตกต่างกัน
3. อธิบายความแตกต่างระหว่างความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไปและความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบจำเพาะ

การวิเคราะห์

1. ระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดคนแรกในบทสนทนาต่อไปนี้

- 1.1 (ที่กำลังอ่านหนังสือแต่เปิดเพลงเสียงดัง)
 ปู: เรามีสบฟุ้งนั้นะ
 เป้: อ้อ ขอโทษที เดี๋ยวเราใส่หูฟังดีกว่า
 - 1.2 (อาจารย์บอกคะแนนสอบกลางภาคให้นักศึกษารายคน)
 อาจารย์: อีกนิดเดียวก็จะผ่านแล้วนะ
 นักศึกษา: ผมจะตั้งใจว่านี้ครับ
 - 1.3 (บริการกับลูกค้าในร้านอาหาร)
 บริกร: เค้กลาวาของเราสูตรพิเศษครับ ช็อกโกแลตแท้และหวานกำลังดี
 ลูกค้า: ขอทีหนึ่งค่ะ
 - 1.4 (Mother is cooking while her daughter is playing games.)
 MOTHER: You might be interested in seeing how I fry the chips.
 DAUGHTER: Well, I'm too busy to do my things now.
 - 1.5 (A husband is asking his wife for advice about buying a new car.)
 HUSBAND: This new model should be appropriate for our bigger family.
 WIFE: Right, it looks amazing, but what about the tuition fees for Liz?
 - 1.6 (A doctor is talking to a patient.)
 DOCTOR: Did you take the medicine as prescribed?
 PATIENT: I'm sorry. Sometimes I forget and then skip.
2. ระบุความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของถ้อยคำต่อไปนี้โดยบอกสถานการณ์หรือบริบทประกอบ
 - 2.1 ใจเย็น ๆ
 - 2.2 รอนานแล้ว
 - 2.3 Nothing can stay the same.
 - 2.4 Don't complicate things but simplify them.
 3. สำนวนสุภาษิตต่อไปนี้สะท้อนการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนาของผู้พูด ระบุว่า
 สำนวนสุภาษิตนี้ไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านใด
 - 3.1 ปากว่าตาขยิบ
 - 3.2 น้ำท่วมทุ่งผักบุ้งโหรงเหรง
 - 3.3 ชักแม่น้ำทั้งห้า
 - 3.4 ไปไหนมาสามวาสองศอก

3.5 Beat around the bush.

3.6 Liar!

3.7 Get down to brass tacks.

4. ในบทสนทนาต่อไปนี้ผู้พูดคนที่สองไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนา ระบุรูปแบบและหลักสนทนาที่ผู้พูดไม่ได้ปฏิบัติตาม

4.1 สร้อย: แหวนสวยจัง ใครซื้อให้อะ

เกด: อืมสวยเนอะ เราว่าแพงด้วยแหละ

4.2 ลูกค้า: มาขอเปลี่ยนสินค้าค่ะ ยังเปลี่ยนอยู่ได้ไหมคะ

พนักงานขาย: คุณต้องจ่ายส่วนเกินด้วยนะคะ แต่ก็ยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนได้ค่ะ

4.3 ตำรวจจราจร: ขอดูใบขับขี่ด้วยครับ

ผู้ขับขี่: ลืมเอามาค่ะ ใช้เอกสารอื่นแทนได้ไหมคะ (ในความเป็นจริงเธอไม่มีใบขับขี่)

4.4 SANDY: Is it true that Bob broke up with Adel?

JAN: I don't know this for certain, but I've seen him with another woman lately.

4.5 INTERVIEWER: What makes you suitable for the job?

INTERVIEWEE: I think there might be something of mine that is not good; however, as you can see while talking to me, I'm confident and easy to work with anyone.

การอภิปราย

1. อภิปรายบริบททางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการระบุความหมายซึ่งเป็นนัย ยกตัวอย่างประกอบ
2. อภิปรายการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการสนทนาเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ เช่นการสร้างความซับซ้อน การแสดงความไม่พอใจ และการเลี่ยงประเด็น

การนำไปใช้

ศึกษาบทสัมภาษณ์ของนักแสดงหรือนักการเมือง วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ตามหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการ(ไม่)ปฏิบัติตามหลักสนทนากับพฤติกรรมการใช้ภาษาหรือบุคลิกหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้พูด

บทที่ 3

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูด ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความเชื่อที่มีอยู่ก่อน ประเภทของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน และวิธีการวิเคราะห์ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนโดยพิจารณาจากบริบททางภาษาและบริบทอื่น ๆ

สาระสำคัญของบทเรียน

1. คำนียามของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
2. ลักษณะทั่วไปของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
3. ความสำคัญของภูมิหลังร่วมกับความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
4. หลักการเรื่องความประหยัด
5. คุณสมบัติของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
6. ประเภทและชนิดย่อยของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

คำสำคัญ

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน ข้อมูลเก่า ข้อมูลใหม่ ภูมิหลัง พื้นหน้า การเลือกของผู้พูด การเลือกเน้น ภูมิหลังร่วม หลักการเรื่องความประหยัด ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษา ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของความเชื่อที่มีอยู่ก่อนและจำแนกประเภทของความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้
2. ระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้
3. ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนโดยวิเคราะห์บริบททางภาษาและบริบทอื่นที่ปรากฏในถ้อยคำของผู้พูดได้

โครงสร้างบทเรียน

1. คำนิยามของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
2. ลักษณะทั่วไปของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
3. ภูมิหลังร่วม
4. หลักการเรื่องความประหัยด
5. คุณสมบัติของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
6. ประเภทและชนิดย่อยของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน
7. แบบฝึกหัด

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

บ่อยครั้งที่ผู้ฟังสามารถอนุมานความคิดหรือความเชื่อบางประการของผู้พูดได้จากถ้อยคำที่ผู้พูดใช้ โดยผู้ฟังเชื่อมโยงความหมายของถ้อยคำกับบริบทต่าง ๆ เช่นบริบททางภาษาที่ปรากฏในถ้อยคำ หรือบริบททางความรู้ที่ผู้ฟังกับผู้พูดมีร่วมกัน

[1] ไปบ้านแฟนอีกแล้วหรือ

จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [1] ไปบ้านแฟนอีกแล้วหรือ บ่งบอกว่าผู้พูดคิดว่าผู้ฟังเคยไปบ้านแฟนมาแล้ว เพราะคำว่า *อีก* ระบุการทำซ้ำของการกระทำหรือเหตุการณ์

[2] ผมเสียใจที่ไม่ได้ไปหาคุณที่งานเลี้ยง

จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [2] ผมเสียใจที่ไม่ได้ไปหาคุณที่งานเลี้ยง บ่งบอกว่าผู้พูดคิดว่าผู้ฟังได้ไปงานเลี้ยงมาแล้ว เพราะคำว่า *เสียใจ* ระบุถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว

ความคิดหรือความเชื่อที่ผู้ฟังอนุมานจากถ้อยคำที่ผู้พูดใช้อาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความจริงของเหตุการณ์ ดังเช่นในตัวอย่างที่ [1] ผู้ฟังอาจจะไม่เคยไปบ้านแฟนเลยก็ได้ และในตัวอย่างที่ [2] ผู้ฟังอาจจะได้ไปหรืออาจจะไม่ได้ไปงานเลี้ยงก็ได้ ตัวอย่างเพิ่มเติมดังนี้

[3] อาจารย์วิภาพรรณ: วันนี้สอนกี่โมง

อาจารย์สมบุรณ์: แปดโมงครึ่งถึงสิบเอ็ดโมงครึ่ง

อาจารย์วิภาพรรณมีความเชื่อว่าอาจารย์สมบุรณ์มีสอนวันนี้จึงกล่าวถ้อยคำ *วันนี้สอนกี่โมง* ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับความเป็นจริงเพราะถ้อยคำของอาจารย์สมบุรณ์ *แปดโมงครึ่งถึงสิบเอ็ดโมงครึ่ง* บ่งบอกว่าอาจารย์สมบุรณ์มีสอนในวันนี้ ในทางตรงกันข้ามถ้าอาจารย์สมบุรณ์ตอบว่า *วันนี้ไม่มีสอน* ความคิดของอาจารย์วิภาพรรณก็จะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

[4] พนักงานต้อนรับ: ขอที่อยู่อีเมลด้วยค่ะ

ลูกค้า: ผมไม่ได้ใช้อีเมล เบอร์โทรศัพท์แทนได้ไหมครับ

ถ้อยคำของพนักงานต้อนรับแสดงให้เห็นว่าเขามีความเชื่อว่าลูกค้าที่เขาพูดด้วยมีที่อยู่อีเมล เขาจึงผลิตถ้อยคำที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเองตามตัวอย่างข้างต้น ในสถานการณ์นี้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของเขาไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเพราะลูกค้าตอบว่า *ผมไม่ได้ใช้อีเมล* ในทางตรงกันข้ามถ้าลูกค้าคนนี้ให้ที่อยู่อีเมลกับพนักงานต้อนรับ นั่นแสดงว่าความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของพนักงานต้อนรับสอดคล้องกับความเป็นจริง

นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์เรียกความคิดหรือความเชื่อของผู้พูดในลักษณะตามที่ปรากฏในตัวอย่างด้านบนว่า ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (presupposition)¹² ความเชื่อนี้สะท้อนทั้งความคิดและการใช้ภาษาของผู้พูดและเป็นกรอบแนวคิดในการตีความถ้อยคำของผู้ฟัง

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน ภูมิหลังร่วมในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูด หลักการเรื่องความประหยัที่ส่งผลต่อการผลิตถ้อยคำของผู้พูด และคุณสมบัติและประเภทของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

ลักษณะทั่วไปของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

เมื่อเราวิเคราะห์ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดในแง่จิตวิทยาของการสื่อสารจะพบว่าความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเป็นข้อมูลเก่า (given information) (บางครั้งเรียกว่าภูมิหลัง (background)) ส่วนถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวออกมาเป็นข้อมูลใหม่ (new information) (บางครั้งเรียกว่าพื้นหน้า (foreground) (Culpeper and Haugh, 2014: 46) ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเป็นข้อมูลใหม่เพราะผู้พูดมีความเชื่อนี้อยู่ก่อนที่จะผลิตถ้อยคำที่เป็นข้อมูลใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลสองประเภทนี้คือข้อมูลเก่าเป็นตัวกำหนดให้ข้อมูลใหม่ถ่ายทอดออกมาเป็นถ้อยคำที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับข้อมูลเก่า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้พูดมีความคิดก่อนแล้วจึงผลิตถ้อยคำให้สอดคล้องกับความคิดของตนเอง และในทางกลับกันผู้พูดมีกระบวนการคิดบางประการเช่นกันที่จะทำให้ข้อมูลใหม่สอดคล้องกับข้อมูลเก่า

¹² ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ใช้คำว่าสภาวะเกิดก่อน แต่ผู้เขียนขอเสนอคำว่า ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน เพราะสอดคล้องกับคำนิยามในภาษาอังกฤษว่าเป็น *assumption* (ข้อสันนิษฐาน) มากกว่า โดยอ้างอิงคำนิยามมาจาก Huang (2007: 65) ดังนี้ “Presuppositions can be informally defined as an inference or proposition whose truth is taken for granted in the utterance of a sentence.” (ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสามารถนิยามได้อย่างคร่าว ๆ ว่าเป็นการอนุมานหรือเป็นความคิดหลักจากถ้อยคำในประโยคที่มักคิดว่าเป็นจริง)

[5] ขอไลน์ติดต่อหน่อยครับ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [5] ระบุว่าความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดคือผู้ฟังมีไลน์ ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนี้เป็นข้อมูลเก่าที่นำไปสู่การกล่าวถ้อยคำของผู้พูด *ขอไลน์ติดต่อหน่อยครับ* ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ ถ้าหากผู้พูดไม่มีข้อมูลนี้ผู้พูดก็จะไม่สามารถกล่าวถ้อยคำนี้ได้ และเมื่อพิจารณากลับกันจะเห็นว่าถ้อยคำที่ผลิตออกมาสอดคล้องกับความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูด โดยผู้พูดระบุว่า ไลน์ ไว้ในประโยชน์ของตนเอง

ทั้งนี้ผู้พูดสามารถเลือก (speaker choice) ถ้อยคำที่จะแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้หลากหลายวิธีตามแต่ละจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของการสื่อสาร ขอยกตัวอย่างที่น่าสนใจดังนี้

[6] When there is a fire, do not use the lift.

[7] In the event of fire, do not use the lift.

[8] In case of fire, do not use the lift.

[9] If there is a fire, do not use the lift.

(คัดมาจาก Grundy, 2000: 120)

จากตัวอย่างที่ [6] ถึง [9] ผู้พูดกำลังสื่อความหมายเดียวกันคือ เรื่องการไม่ใช่ลิฟต์ขณะมีไฟไหม้ ความแตกต่างระหว่างถ้อยคำในตัวอย่างทั้งสี่นี้คือถ้อยคำในตัวอย่างที่ [6] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดอย่างชัดเจนเนื่องจากการใช้ *when* ในภาษาอังกฤษระบุถึงการดำรงอยู่ของสิ่งหนึ่งในขณะที่ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [9] ไม่ได้แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจะเกิดไฟไหม้ เพราะ *if* แสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยว่าไฟไหม้จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ส่วนถ้อยคำในตัวอย่างที่ [7] ผู้พูดใช้ *in the event of* (ในเหตุการณ์ของ) และ ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [8] ผู้พูดใช้ *in case of* (ในกรณีของ) สำนวนภาษาอังกฤษทั้งสองสำนวนนี้ไม่ได้ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนอย่างชัดเจน ในกรณีตัวอย่างของถ้อยคำทั้งสี่นี้ ตัวอย่างที่ [9] อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกปลอดภัยที่สุดเพราะถ้อยคำนี้ไม่แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าจะเกิดไฟไหม้

10] Sorry for the delay

(คัดมาจาก Grundy, 2000: 133)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [10] เป็นข้อความบ่นป้ายข้างถนนที่มีการซ่อมแซมอยู่ ถ้อยคำนี้แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าการสัญจรบนถนนสายนี้จะล่าช้าเนื่องจาก *sorry* ระบุว่าเหตุการณ์นั้น

เกิดขึ้นแล้วหรือน่าจะเกิดขึ้น และ *the* ระบุการดำรงอยู่ของสิ่งหนึ่งที่มีความเฉพาะเจาะจง ในสถานการณ์นี้คือความล่าช้าในการสัญจรบนถนนสายนี้ แต่ในสถานการณ์จริงผู้อ่านป้ายนี้กลับไม่รู้สึกรู้ว่าการสัญจรที่ถนนแห่งนั้นทำให้เขาล่าช้าแต่อย่างใด ถ้อยคำดังกล่าวจึงทำให้ผู้อ่านคิดว่าผู้ที่เขียนข้อความดังกล่าวมีความถ่อมตัว ในทางกลับกันถ้าหากผู้เขียนเปลี่ยนประโยคเป็น *Sorry for any delay* ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดจะเปลี่ยนไปคือผู้พูดไม่ได้ระบุชัดเจนว่าจะเกิดความล่าช้าหรือไม่ เนื่องจากคำว่า *any* ไม่ได้แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเรื่องการดำรงอยู่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่นอน

[11] Any minister who has a secret life risks reading about themselves in the newspapers.

(คัดมาจาก Grundy, 2000: 134)

Any ในถ้อยคำในตัวอย่างที่ [11] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดอย่างเป็นกลางว่าอาจจะมีหรืออาจจะไม่มีรัฐมนตรีที่ประพฤติตนสุ่มเสี่ยง ถ้าหากผู้พูดเปลี่ยนประโยคเป็น *Every minister who has a secret life risks reading about themselves in the newspapers* ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดจะเปลี่ยนไปคือผู้พูดเชื่อว่ารัฐมนตรีที่ประพฤติตนสุ่มเสี่ยงอยู่จริง พวกเขาจึงอาจจะตกเป็นข่าว

นอกจากผู้พูดจะเลือกใช้คำหรือประโยคเพื่อแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนแล้ว ผู้พูดยังสามารถเลือกเน้น (focus) ความเชื่อนี้โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลใหม่กับข้อมูลเก่าได้หลากหลายรูปแบบ¹³ เช่นการใช้โครงสร้างคู่ขนาน (parallel focus) การเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการเน้น (replacing focus) การจำกัดสิ่งที่ต้องการเน้น (restricting focus) การขยายสิ่งที่ต้องการเน้น

¹³ โดยปกติการเลือกเน้นจะอยู่ส่วนท้ายของประโยคเรียกว่าเน้นส่วนท้าย (end-focus) ลีช (Leech, 1983: 65) ให้หลักการไว้ดังนี้ “If the rules of the language allow it, the part of a clause which contains new information should be placed at the end.” (ถ้ากฎระเบียบของภาษานุญาตให้ทำได้ (ผู้พูดควรเลือกให้) ส่วนของประโยคที่นำเสนอข้อมูลใหม่วางอยู่ส่วนท้าย) อย่างไรก็ตามการเลือกเน้นสามารถเกิดขึ้นที่ส่วนหน้าของประโยคได้ เช่น *It tastes really good, this cake.* ส่วนแรกของประโยคนี้ *It tastes really good* (รสชาติดีมาก) เป็นข้อมูลใหม่ที่เน้นย้ำข้อมูลเก่าคือ *this cake*

(expanding focus) และการเลือกจุดเน้น (selecting focus) ตัวอย่างต่อไปนี้คัดมาจากคัลเพอร์และโฮ (Culpeper and Haugh, 2014: 71)

[12] John and Bill came to see me. John was nice but Bill was boring.

ประโยคที่สองของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [12] แสดงการเน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (ข้อมูลเก่า) ของผู้พูดว่าจอห์นและบิลมาพบเขา โดยผู้พูดให้ข้อมูลใหม่ *but Bill was boring* ซึ่งใช้โครงสร้างคู่ขนานกับส่วนแรกของประโยคนี้ *John was nice*

[13] A: John brought rice?

B: No, he bought coffee.

ประโยคของ B ในตัวอย่างที่ [13] แสดงการเน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (ข้อมูลเก่า) ของ A ว่าจอห์นซื้อสิ่งของ โดยผู้พูดให้ข้อมูลใหม่ด้วยการปฏิเสธสิ่งที่ A พูด ในที่นี้คือ *rice* (ข้าว) และแทนที่ด้วย *coffee* (กาแฟ)

[14] A: John brought coffee and rice.

B: No, he only brought coffee.

ประโยคของ B ในตัวอย่างที่ [14] แสดงการเน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (ข้อมูลเก่า) ของ A ว่าจอห์นซื้อกาแฟและข้าวโดยผู้พูดให้ข้อมูลใหม่ด้วยการจำกัดสิ่งที่ A พูด ในที่นี้คือกาแฟเท่านั้น

[15] A: John brought coffee.

B: Yes, but he also brought rice.

ประโยคของ B ในตัวอย่างที่ [15] แสดงการเน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (ข้อมูลเก่า) ของ A ว่าจอห์นซื้อกาแฟโดยผู้พูดให้ข้อมูลใหม่ด้วยการขยายสิ่งที่ A พูด ในที่นี้คือข้าว

[16] A: Would you like coffee or tea?

B: Coffee, please.

ประโยคของ B ในตัวอย่างที่ [16] แสดงการเน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (ข้อมูลเก่า) ของ A ว่า จอห์นมีกาแฟและชา โดยผู้พูดให้ข้อมูลใหม่ด้วยการเน้นสิ่งที่ A พูด ในที่นี้คือกาแฟเท่านั้น

ทั้งนี้การเลือกเน้นหรือการเสริมความหมายเพิ่มเติมให้กับความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสามารถทำได้โดยการเน้นเสียง (stress) คำหรือกลุ่มคำในถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวออกมา เลคอฟ (Lakoff, 1971: 333) ยกตัวอย่างที่น่าสนใจดังนี้

[17] John called Mary a Republican, and SHE praised HIM.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [17] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าจอห์นเรียกแมรีว่ารีพับลิกัน ทั้งนี้ข้อมูลใหม่จากข้อความถัดมา *she praised him* (เธอยกย่องเขา) โดยการเน้นเสียงที่ *she* และ *him* เน้นย้ำความแตกต่างระหว่างแมรีกับจอห์นซึ่งแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดอีกประการหนึ่งคือการเรียกบุคคลหนึ่งเป็นรีพับลิกันถือเป็นการยกย่องบุคคลนั้น

[18] सा: *ทำงานเสร็จยัง*

किफ्त: *ฉันไม่ได้ทำเร็วเหมือนเธอ*

ถ้อยคำของสา *ทำงานเสร็จยัง* ในตัวอย่างที่ [18] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของสาวว่ากิฟต์ได้ลงมือทำงานแล้ว คำตอบของกิฟต์ *ฉันไม่ได้ทำเร็วเหมือนเธอ* ไม่เพียงแต่เน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของสา แต่การเน้นคำว่า *ฉัน* และ *เธอ* ของกิฟต์ยังแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่ากิฟต์ไม่พอใจที่ถูกถามเช่นนั้นเพราะความรวดเร็วของเธอต่างกับสา

สรุป ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือความคิดที่มีอยู่เดิม (ข้อมูลเก่า) ของผู้พูดเป็นตัวกำหนดการผลิตถ้อยคำ (ข้อมูลใหม่) ที่เขากล่าวออกมา ทั้งนี้ผู้พูดสามารถปรับเปลี่ยนหรือเน้นย้ำความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้โดยใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเลือกคำ โครงสร้างประโยค หรือการเน้นเสียง

ภูมิหลังร่วม

คำถามที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือทำไมผู้พูดจึงมีความเชื่อเช่นนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคืออะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้พูดมีความเชื่อที่มีอยู่ก่อน เมื่อพิจารณาถ้อยคำของพนักงานต้อนรับในตัวอย่างที่ [4] อีกครั้ง *ขอที่อยู่อีเมลด้วยค่ะ* เราสามารถบอกได้ว่าพนักงานต้อนรับในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคมมีความรู้และประสบการณ์ร่วมกับผู้ฟังที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ในกรณีนี้คือความรู้เรื่องอีเมลและการใช้อีเมลของคนทั่วไป ภูมิหลังร่วม (common ground) นี้เองที่ทำให้พนักงานต้อนรับมีสมมติฐานว่าลูกค้าน่าจะเข้าใจถ้อยคำของตนเอง ในทางกลับกันถ้าพนักงานต้อนรับกับ

ลูกค้าไม่มีภูมิหลังเรื่องนี้ร่วมกัน ผู้พูดจะกล่าวถ้อยคำนั้นหรือไม่และถ้ากล่าวออกมาจะทำให้การสื่อสารครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่พนักงานต้อนรับคาดหวังไว้หรือไม่ สมมติถ้าลูกค้าไม่มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องอีเมลเลย ถ้อยคำของพนักงานต้อนรับ *ขอที่อยู่อีเมลด้วยค่ะ* อาจจะไม่ได้รับการตอบสนองตามที่พนักงานต้อนรับต้องการ ลูกค้าอาจไม่รู้ด้วยซ้ำว่าอีเมลคืออะไร ด้วยเหตุนี้ภูมิหลังจึงมีความสำคัญมากในการผลิตถ้อยคำของผู้พูดและการเข้าใจของผู้ฟัง ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมและสังคมทั้งในระดับเล็ก (micro society) เช่นครอบครัว กลุ่มเพื่อน ที่ทำงาน และวิชาชีพ และสังคมระดับใหญ่ (macro society) เช่นชุมชน ภูมิภาค ประเทศ และโลก มีผลต่อภูมิหลังร่วมของคู่สนทนา (Culpeper and Haugh, 2014: 39) คนในแต่ละสังคมจึงมีภูมิหลังร่วมที่ต่างกันซึ่งล้วนส่งผลให้พวกเขามีความเชื่อที่มีอยู่ก่อนต่างกันด้วย ลองพิจารณาตัวอย่างข้างล่าง

[19] จำ: เดือดแล้ว โรยหน้าได้เลยนะ

แอร์: ได้ ๆ เตรียมไว้แล้ว

จากบทสนทนาในตัวอย่างที่ [19] จำกับแอร์มีภูมิหลังเกี่ยวกับการทำอาหารร่วมกัน ดังนั้นจำจึงสามารถมีข้อสันนิษฐานบางประการที่คิดว่าแอร์น่าจะเข้าใจถ้อยคำของเธอ *เดือดแล้ว* ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของจำว่าอาหารที่ทั้งสองคนกำลังทำอยู่ต้องเดือดในไม่ช้า จำจึงบอกต่อว่า *โรยหน้าได้เลยนะ* ในสถานการณ์นี้หมายถึงนำผักชีมาโรยหน้าอาหาร จากถ้อยคำของแอร์แสดงให้เห็นว่าเธอเข้าใจถ้อยคำของจำจึงตอบสนองตามที่จำต้องการซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแอร์เข้าใจความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของจำด้วย ในทางกลับกันถ้าแอร์ไม่มีภูมิหลังร่วมกับจำในสถานการณ์ดังกล่าว แอร์อาจจะไม่มีความเข้าใจที่แท้จริงว่า *เดือดแล้ว โรยหน้าได้เลยนะ* หมายถึงอะไร เช่น เดือดขนาดไหนจึงโรยหน้าได้ โรยหน้าอะไร และโรยหน้าด้วยอะไร

ขอยกตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสังคมระดับใหญ่ (ในที่นี้คือระดับประเทศ) กับภูมิหลังที่มีผลต่อการสันนิษฐาน ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน และการผลิตถ้อยคำของผู้พูด บทสนทนาด้านล่างเป็นสถานการณ์การซื้อขายในร้านค้าทั่วไปของผู้พูดที่ใช้ภาษาต่างกัน

[20] พนักงาน: รับอะไรดีคะ

ลูกค้า: เสื้อตัวนี้ราคาเท่าไร

[21] SHOP ASSISTANT: May I help you?

CUSTOMER: Well, can I try these jeans?

[22] VENDEUSE: Vous désirez?

(คนขายหญิง: คุณต้องการ (อะไรหรือเปล่าคะ))

CLIENTE: Oui, je voudrais une jupe rouge.

(ลูกค้าหญิง: ค่ะ ฉันอยากได้กระโปรงสีแดงสักตัว)

ในสถานการณ์จริงผู้พูดและผู้ฟังของแต่ละภาษาอาจใช้ถ้อยคำที่แตกต่างจากตัวอย่างที่ [20], [21] และ [22] อย่างไรก็ตามถ้อยคำในตัวอย่างเป็นตัวแทนภาษาที่ใช้จริงในระดับหนึ่ง (ผู้เขียนนำตัวอย่างนี้มาจากประสบการณ์จริงของตนเองและการสังเกตจากเจ้าของภาษาต่างประเทศ) เมื่อวิเคราะห์ถ้อยคำของตัวอย่างที่ [20] และ [22] พบว่าผู้พูดภาษาไทยกับผู้พูดภาษาฝรั่งเศสมีความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคล้ายกันคือพนักงานขายจะสันนิษฐานว่าเมื่อลูกค้าเข้ามาในร้านของตน ลูกค้าน่าจะต้องการสินค้าบางอย่าง พวกเขาจึงใช้ถ้อยคำที่สอดคล้องออกมา นั่นคือ *รับอะไรดีคะ* และ *Vous désirez?* (คุณต้องการ (อะไรหรือเปล่าคะ)) ตามลำดับ ในขณะที่ผู้พูดภาษาอังกฤษในตัวอย่างที่ [21] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนที่แตกต่าง กล่าวคือถ้อยคำของผู้พูด *May I help you?* (ให้ช่วยไหมคะ) แสดงถึงข้อสันนิษฐานที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความต้องการสินค้าของลูกค้าเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ถ้อยคำดังกล่าวระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดกว้างกว่าซึ่งอาจจะครอบคลุมเรื่องอื่นด้วย เช่น การถามทาง การใช้ห้องน้ำ เป็นต้น

หลักการเรื่องความประหยัด

ในการสนทนาทั่วไปผู้พูดมักจะนำเสนอความคิดหลักหรือประเด็นผ่านถ้อยคำโดยไม่จำเป็นต้องระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนออกมาด้วยทุกครั้งเนื่องจากผู้ฟังสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดโดยอาศัยบริบททางภาษาหรือบริบททางสถานการณ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังมีร่วมกัน ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนจึงไม่จำเป็นต้องกล่าวออกมาและผู้พูดประหยัดเวลาในการสนทนาอีกด้วย ในทางกลับกันถ้าผู้พูดต้องถ่ายทอดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนพร้อมกับความคิดหลักในถ้อยคำของเขาด้วยทุกครั้งการสื่อสารจะใช้เวลามากและบางครั้งอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจได้เพราะสิ้นเปลืองเวลาโดยไม่จำเป็น หลักการเรื่องความประหยัด (principles of economy) จึงไม่เพียงสะท้อนวิธีการใช้ภาษาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนวัฒนธรรม อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ใช้ภาษาด้วย

หลักการเรื่องความประหยัดสัมพันธ์กับการใช้ภาษาในหลากหลายมิติ เช่นหลักปฏิบัติด้านปริมาณในการสนทนาของไกรซ์เกี่ยวข้องกับหลักการเรื่องความประหยัดโดยตรง กล่าวคือไกรซ์แนะนำว่าผู้พูดควรให้ข้อมูลในปริมาณที่จำเป็น ไม่มากหรือน้อยเกินไป ถ้าหากผู้พูดไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านนี้ การสื่อสารก็อาจจะไม่มีประสิทธิภาพ และผู้ฟังอาจจะต้องอนุมาน

ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยที่ผู้พูดกำลังแฝงอยู่ในถ้อยคำด้วย ในทำนองเดียวกันผู้ฟังสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดได้เมื่อเขาใช้หลักการเรื่องความประหยัดในขณะที่เขาผลิตถ้อยคำ

[23] ปีนี้ไปเที่ยวจอร์เจียกัน

จากตัวอย่างที่ [23] แม้ว่าผู้พูดไม่ได้บอกว่าผู้พูดรู้จักจอร์เจีย แต่ถ้อยคำของเขา *ปีนี้ไปเที่ยวจอร์เจียกัน* ทำให้ผู้ฟังสามารถอนุมานว่าผู้พูดรู้จักประเทศนี้ (ในทางใดทางหนึ่ง เช่นเคยไป หรือรับรู้จากผู้อื่น) ดังนั้นผู้พูดจึงสามารถใช้หลักการความประหยัดเพื่อสื่อความหมายและแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดได้ในเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ในด้านจิตวิทยาภาษาศาสตร์ หากผู้พูดไม่ใช้หลักการความประหยัดในบางสถานการณ์ ผลลัพธ์ของการสื่อสารอาจไม่เป็นที่พึงประสงค์เพราะนอกจากจะทำให้เสียเวลาในการสนทนาแล้วยังทำให้คู่สนทนารู้สึกประหลาดใจหรือรำคาญใจได้ สมมติว่าถ้าตัวอย่าง [4] บทสนทนาเปลี่ยนเป็นตามตัวอย่างที่ [24] ผู้ฟังจะรู้สึกเช่นไร

[24] พนักงานต้อนรับ: คุณรู้จักอีเมลไหมคะ ถ้ารู้จัก คุณใช้อีเมลหรือเปล่า และถ้าใช้ฉันขอที่อยู่อีเมลได้ไหมคะ

ลูกค้า: ?

กล่าวโดยสรุปหลักการเรื่องความประหยัดเป็นการหลักการที่ผู้พูดนำมาประยุกต์ใช้ในการสนทนาอยู่เป็นปกติ มีประโยชน์ต่อการใช้ภาษาหลากหลายด้าน เช่นเป็นตัวกำหนดทิศทางการใช้ประโยคและถ้อยคำเพื่อสื่อความหมายโดยผู้พูดจะประหยัดเวลาในการสนทนา และสะท้อนการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงที่สอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้พูดและผู้ฟัง

คุณสมบัติของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนมีคุณสมบัติที่สำคัญสามประการ

1) คงที่

คุณสมบัติประการหนึ่งของความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดจะไม่เปลี่ยนไป แม้ว่าถ้อยคำที่ผู้พูดผลิตออกมาจะเปลี่ยนเป็นรูปปฏิเสธ (constancy under negation)

[25] หยุดส่งเสียงดัง

คำว่า *หยุด* จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [25] ทำให้ผู้ฟังสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้พูดรู้หรือรับรู้ว่ามีเสียงดังอยู่เพราะ *หยุด* หมายถึงการบอกเลิกสัมผัสสภาพที่เป็นหรือเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันถ้อยคำในตัวอย่างนี้เปลี่ยนเป็นประโยคปฏิเสธ

[26] อย่าหยุดส่งเสียงดัง

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้พูดรู้หรือรับรู้ว่ามีเสียงดังอยู่ ก็ยังไม่เปลี่ยนไป เพียงแต่ผู้พูดเพียงสื่อความหมายเสริมว่าห้ามกระทำเสียงดัง

[27] Richard managed to see his best friend off at the airport.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [27] ผู้ฟังสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าการไปส่งเพื่อนเขาที่สนามบินเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะคำว่า *manage* ให้ความหมายว่า “to succeed in doing sth, especially sth difficult” (สำเร็จด้วยความยากลำบาก) (*Oxford Advanced Learner's Dictionary*, 2005: 912) ในทำนองเดียวกันถ้อยคำในตัวอย่างนี้เปลี่ยนเป็นประโยคปฏิเสธ

[28] Richard did not manage to see his best friend off at the airport.

คำว่า *manage* ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าสิ่งที่กระทำเป็นเรื่องค่อนข้างยากหรือลำบากไม่ได้เปลี่ยนไปถึงแม้ว่าประโยคดั้งเดิมกลายเป็นประโยคปฏิเสธ กล่าวคือผู้พูดยังแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าการไปส่งเพื่อนที่สนามบินนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพียงแต่ในตัวอย่างที่ [28] ผู้พูดต้องการจะสื่อว่าริชาร์ดไม่ได้กระทำเรื่องที่ยากเช่นนั้นสำเร็จ

นอกจากนี้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนยังคงที่ด้วยแม้ว่าถ้อยคำของผู้พูดจะเปลี่ยนเป็นคำถามประโยคเงื่อนไข หรือมีความหมายเสริมทางมาลา (modality)¹⁴

[29] กานต์จะมาทัน

¹⁴ ความหมายเสริมทางมาลา (modality) หมายถึงความหมายพิเศษที่ผู้พูดนำมาเสริมให้กับถ้อยคำส่วนมากทำได้โดยการใช้คำกริยาพิเศษเสริมความหมาย (modal verb) เช่น *can, could, may, might, should* และ *must* ในภาษาไทย ได้แก่ *สามารถ อาจจะ น่าจะ ควรจะ ต้อง*

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [29] ทำให้ผู้ฟังสามารถระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้พูดรู้จักกานต์ และผู้พูดคิดว่ากานต์จะมา ถ้าหากเปลี่ยนถ้อยคำนี้เป็นคำถาม เช่น *กานต์จะมาไหม* เปลี่ยนเป็นประโยคเงื่อนไข เช่น *ถ้ากานต์มา* และเสริมความหมายทางมาลา เช่น *กานต์อาจจะมา* ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้พูดรู้จักกานต์และผู้พูดคิดว่ากานต์จะมาก็ไม่ได้เปลี่ยนไปแต่อย่างใด

2) ยกเลิกหรือปฏิเสธได้

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสามารถยกเลิกหรือปฏิเสธได้เหมือนกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเพราะความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเกิดจากการอนุมานความหมายของผู้พูด ไม่ได้เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงใด ๆ การยกเลิกหรือการปฏิเสธความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเกิดจากสามสาเหตุคือ หนึ่งความเชื่อที่มีอยู่ก่อนไม่สอดคล้องกับข้อสันนิษฐาน หรือข้อเท็จจริง สองไม่สอดคล้องกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนา และสามไม่สอดคล้องกับบริบท

[30] John died before finishing his book.

(คัดมาจาก Allot, 2010: 150)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [30] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่า *John finished his book* (จอห์นเขียนหนังสือเสร็จ) ซึ่งความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนี้ขัดกับความจริงของโลก กล่าวคือเมื่อจอห์นตายก่อนเขาไม่มีทางที่จะเขียนหนังสือเสร็จได้ ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนี้จึงถูกยกเลิกหรือปฏิเสธได้

[31] If John is organizing a stag night, Mary will be angry that he is doing so.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 69)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [31] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่า *Mary will be angry that he is doing so* (แมรี่จะโกรธถ้าเขาทำเช่นนั้น) ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนี้สามารถยกเลิกได้เนื่องจากผู้ฟังสามารถตีความถ้อยคำนี้ว่า *perhaps John is organizing a stag night, perhaps he isn't* (บางทีจอห์นอาจจะจัดงานเลี้ยงเจ้าบ่าว (ก่อนวันแต่งงาน) หรือบางทีอาจจะไม่จัด) ดังนั้น แมรี่จะโกรธถ้าทำเช่นนั้น จึงอาจไม่เป็นจริง ในตัวอย่างนี้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนไม่สอดคล้องกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยชนิดความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยความไม่แน่นอน (Q-clausal)

[32] There is no king of France. Therefore the king of France isn't bald.

(คัดมาจาก Huang, 2007: 70)

ประโยคที่สองในตัวอย่างที่ [32] *Therefore the king of France isn't bald* ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าประเทศฝรั่งเศสมีกษัตริ์ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบททางภาษาที่นำมาในประโยคแรก *There is no king of France* (ประเทศฝรั่งเศสไม่มีกษัตริ์) ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนจากประโยคที่สองจึงถูกยกเลิกได้

3) เคลื่อนที่ได้

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสามารถเคลื่อนที่หรือเปลี่ยนแปลงได้เมื่อความเชื่อที่มีอยู่ก่อนในประโยคหนึ่งถูกนำไปใส่หรือแทรกในประโยคอื่น (กลายเป็นประโยคความรวมหรือประโยคความซ้อน) นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์เรียกคุณสมบัตินี้ว่า *projection problem* ยกตัวอย่างดังนี้ (ทั้งหมดคัดมาจาก Mayr, 2016)

[33] John stopped smoking

[34] If John stopped smoking, he has cancer.

[35] If John got married, he stopped smoking.

[36] If John ever smoked, he stopped smoking.

stopped ในตัวอย่างที่ [33] ถึง [35] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าจอห์นเคยสูบบุหรี่ แต่ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนี้สามารถเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกได้เมื่ออยู่ในประโยคความซ้อนในตัวอย่างที่ [36] โครงสร้าง *If ... ever...* ในภาษาอังกฤษระบุว่สิ่งทีกล่าวถึงไม่น่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจอห์นเคยสูบบุหรี่จึงถูกยกเลิก

คำเชื่อม (conjunction) คำเชื่อมคู่ (disjunction) คำบ่งบอกปริมาณ (quantifier) และประโยคเงื่อนไข สามารถเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคงที่ เคลื่อนที่หรือเปลี่ยนแปลงได้

[37] John stopped smoking, and he has cancer.

and ในตัวอย่างที่ [37] บอกลำดับความต่อเนื่องของเหตุการณ์ ซึ่งทำให้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของประโยคแรกยังคงเหมือนเดิมคือ *John used to smoke* (จอห์นเคยสูบบุหรี่)

[38] Either John never smoked, or he stopped.

Either ... or ... ในตัวอย่างที่ [38] บอกการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งระหว่างสองเหตุการณ์ ในที่นี้คือ *John never smoked* (จอห์นไม่เคยสูบบุหรี่) หรือ *he stopped* (เขาหยุดสูบ) การเลือกเช่นนี้ทำให้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจอห์นเคยสูบบุหรี่ถูกยกเลิกเพราะถ้อยคำไม่ได้ระบุชัดเจนว่าเป็นเหตุการณ์ใด

[39] Everyone of these ten students stopped smoking.

ส่วนหลังของประโยคในตัวอย่างที่ [39] *these ten students stopped smoking* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่านักเรียนเคยสูบบุหรี่ การเติมคำบอกปริมาณ *everyone of* (ทุกคนของ) ไม่ได้ทำให้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่านักเรียนเคยสูบบุหรี่เปลี่ยนไปแต่เป็นเพียงการเน้นปริมาณเพิ่มเติม

สรุป ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสามารถคงที่ ยกเลิก หรือเคลื่อนที่ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย การเปลี่ยนรูปประโยคของถ้อยคำจากประโยคบอกเล่าเป็นประโยคปฏิเสธหรือคำถามไม่ทำให้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเปลี่ยนแปลงได้หากถ้อยคำนั้นถูกนำไปผนวกเป็นส่วนหนึ่งของประโยคความรวมหรือประโยคความซ้อนและยกเลิกได้ถ้าไม่สอดคล้องกับบริบทหรือความจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ประเภทของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก คือความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษา (semantic presupposition) และความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์ (pragmatic presupposition) ทั้งนี้ถ้อยความหนึ่งสามารถแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้ทั้งสองประเภท

1) ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษา มีบริบททางภาษา เช่นคำ สำนวน หรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ปรากฏในถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟังสามารถอนุมานความเชื่อของผู้พูดได้ องค์ประกอบทางภาษานี้แตกต่างกันไปตามแต่ละภาษา ในที่นี้ขอยกตัวอย่างภาษาอังกฤษเป็นหลักโดยจะเปรียบเทียบกับภาษาไทยในบางกรณี คัลเพอร์และโฮ (Culpeper and Haugh, 2014: 55-57) ได้แบ่งลักษณะทางภาษาที่ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนประเภทนี้ออกเป็นหกชนิดดังนี้

1) การดำรงอยู่แบบชี้เฉพาะ (specific existential) หมายถึงการแสดงการปรากฏของสิ่งหนึ่งที่มีความเฉพาะเจาะจงเช่น ชื่อคน ชื่อสิ่งของ ชื่อสถานที่ การดำรงอยู่แบบชี้เฉพาะมีอยู่ในทุกภาษาซึ่งแต่ละภาษาอาจจะมีคำหรือโครงสร้างทางภาษาที่แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดนี้เหมือนหรือแตกต่างกัน ในภาษาอังกฤษลักษณะทางภาษาที่แสดงการดำรงอยู่แบบชี้เฉพาะ ได้แก่ คำนามชี้เฉพาะ (proper noun) คำสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ (possessive pronoun) การแสดงความเป็นเจ้าของโดยใช้ 's (s-genitive) และคำระบุเฉพาะ (demonstrative)

[40] Please ask Mina to see me in the office.

คำนามเฉพาะ *Mina* (มินา) และคำนำหน้านามที่ชี้เฉพาะ *the* ที่ใช้ระบุห้องทำงาน แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าคำนามทั้งสองสิ่งนี้ดำรงอยู่จริง ผู้พูดมีสมมติฐานว่าผู้ฟังจะสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนี้ได้ กระนั้นความเชื่อของเขาอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของผู้ฟังก็ได้ เช่นถ้าผู้ฟังเป็นพนักงานใหม่เขาอาจไม่รู้ว่ามีนาคือใครและห้องทำงานหมายถึงห้องทำงานห้องไหน

2) การดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะ (non-specific existential) หมายถึงการแสดงการปรากฏของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีอยู่ทั่วไป เช่นคน สิ่งของ สถานที่ การดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะมีอยู่ในทุกภาษาเช่นกัน โดยปกติผู้พูดจะระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดการดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะโดยการตั้งคำถาม คำที่ใช้ถาม (wh-question) จึงเป็นลักษณะทางภาษาที่ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดนี้อย่างชัดเจน

[41] What is worrying you at this moment?

what ในตัวอย่างที่ [41] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้ฟังมีเรื่องไม่สบายใจจึงถามว่า *what* ที่ทำให้เขาเป็นเช่นนั้น ลองพิจารณาคำถามในภาษาไทย

[42] คุณอะไรกันอยู่

อะไร จากตัวอย่างที่ [43] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าของผู้พูดว่าผู้ฟังคุยเรื่องอะไรสักเรื่อง เขาจึงถามเช่นนั้น

นอกจากนี้ในภาษาอังกฤษมีรูปแบบประโยคที่เรียกว่า cleft sentence¹⁵ ซึ่งผู้พูดใช้เพื่อตอบคำถามแบบเน้นย้ำข้อมูล

[43] It was Jack who drove the car yesterday.

¹⁵ cleft sentence เป็นประโยคความซ้อนประกอบด้วย *It be* ตามด้วยวิเศษณานุประโยค (relative clause) โดยผู้พูดจะนำเสนอและเน้นข้อความในวิเศษณานุประโยค สิ่งที่คุณพูดต้องการเน้นสามารถเปลี่ยนได้เพื่อให้สอดคล้องกับคำถามที่เกี่ยวข้อง เช่นถ้าถามว่า *What did Jack drive?* (แจ็คขับอะไร) ประโยคที่ [30] สามารถเปลี่ยนเป็น *It was the car that Jack drove.* (สิ่งที่แจ็คขับคือรถ เน้น *the car*) หรือถ้าถามว่า *When did Jack drive the car?* (แจ็คขับรถวันไหน) *It was yesterday that Jack drove the car.* (เมื่อวานคือวันที่แจ็คขับรถ เน้น *yesterday*)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [43] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่ามีใครสักคนขับรถ ในขณะที่เดียวกัน เน้นย้ำว่าแจ๊คเป็นคนขับรถ

3) ความจริงของเหตุการณ์ (factive) หมายถึงเหตุการณ์ที่ผู้พูดคิดว่าเป็นจริงหรือเกิดขึ้นจริง คำกริยา เช่น *regret, be sorry, be glad, realize, know* และ *be obvious*

[44] Lisa regrets talking to him in such a manner.

ในตัวอย่างที่ [44] เมื่อผู้พูดใช้คำว่า *regret* (เสียใจ) ทำให้ผู้ฟังอนุมานได้ว่าผู้พูดได้ทำเหตุการณ์หนึ่งไปแล้ว ในที่นี้คือ *Lisa talked to him in such a manner* (ลิซ่าได้คุยกับเขาด้วยท่าทางเช่นนั้น)

4) ความไม่เป็นจริงของเหตุการณ์ (non-factive) หมายถึงเหตุการณ์ที่ผู้พูดไม่แน่ใจว่าเป็นจริงหรือเกิดขึ้นจริง ผู้พูดเพียงแสดงความเห็นหรือความรู้สึก เช่น ความเชื่อ ความสงสัย เคลือบแคลง หรือจินตนาการ คำกริยาที่แสดงความรู้สึกเช่นนี้ เช่น *believe, claim, suppose, imagine* และ *dream* อย่างไรก็ตามความเห็นในลักษณะนี้สามารถบอกความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดได้ เช่นเดียวกันว่าเหตุการณ์หรือการกระทำนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว

[45] I believe that he is not guilty.

ถึงแม้ว่าส่วนเติมเต็มของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [45] มีความไม่แน่นอนชัดเจน เป็นเพียงแต่ความเชื่อของผู้พูด เพราะเขาใช้คำว่า *believe* (เชื่อ) แต่ผู้พูดก็ได้แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของเหตุการณ์นี้แล้วว่า *he is not guilty* (เขาไม่ผิด)

5) สิ่งตรงข้ามกับความเป็นจริง (counterfactual) คือเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง เป็นเพียงการสมมติของผู้พูด ดังนั้นการสมมติจึงแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนกับสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความจริงโดยปริยาย

[46] If Tom had not come late, he might have had a chance to talk to Elizabeth.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [46] ระบุว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจริงเพราะใช้โครงสร้างประโยคเงื่อนไขแบบไม่เป็นจริงในภาษาอังกฤษ (counterfactual-type if-clause)¹⁶ ดังนั้นผู้ฟังจึงอนุมานได้ว่าเหตุการณ์ที่ผู้พูดพูดเป็นเพียงการสมมติ การสมมตินี้ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงของผู้พูดว่าทอมมาสายเขาจึงไม่ได้พูดกับอลิซาเบธ

การสมมติเหตุการณ์ที่ตรงข้ามกับความเป็นจริงในภาษาไทยมีลักษณะนี้เช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ แต่ว่างกันที่ภาษาอังกฤษมีโครงสร้างของรูปแบบกริยา (verb form) ที่ทำให้ผู้ฟังรับรู้การสมมติสิ่งที่ตรงข้ามกับความเป็นจริงได้ชัดเจน ส่วนภาษาไทยใช้บริบทอื่นในการตีความการสมมติแบบนี้

[47] รู้แบบนี้ ไม่น่ามาทางนี้เลย รถติดมากสายนี้

ตัวอย่างที่ [47] เป็นการสมมติในภาษาไทยโดยผู้พูดละคำว่า *ถ้า* ผู้ฟังสามารถตีความจากบริบททางภาษาได้ว่าความหมายของถ้อยคำกับสถานการณ์จริงตรงข้ามกัน กล่าวคือผู้พูดไม่รู้ว่าถนนสายนี้รถติดมาก และตอนนี้เขากำลังเดินทางที่ถนนสายนี้อยู่

6) ลักษณะทางภาษาที่มีความหมายพิเศษ แบ่งออกเป็นสี่ชนิดย่อยดังนี้

1) กริยาที่มีความหมายซบ่งเป็นนัย (implicative verb) ได้แก่ *manage, forget to, remember to* และ *happen to* ในภาษาไทยได้แก่ *อุตส่าห์ ลืม จำได้ บังเอิญ*

[48] I remembered to call you tonight, but I'm sorry I forgot.

คำว่า *remembered* ในตัวอย่างที่ [48] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้พูดรู้ว่าต้องโทรศัพท์ไปหาผู้ฟัง ประโยคดังกล่าวสามารถแปลเป็นไทยได้ดังนี้ *ฉันจำได้ว่าต้องโทรไปหาคุณเมื่อคืน ผมขอโทษ ผมลืม*

[49] While lying on the beach, I happened to meet an old school friend.

¹⁶ ในทางตรงกันข้าม if-clause แบบ possible-type ระบุสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต if-clause ชนิดนี้จึงไม่ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนแต่ระบุความหมายซบ่งเป็นนัยของผู้พูดแทน เช่น *If it rains, we won't have a picnic.* (ถ้าฝนตกเราจะไม่จัดปิกนิก) ถ้อยคำนี้ไม่ได้ระบุว่าความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าฝนไม่ได้ตกเพราะเหตุการณ์อาจจะไม่เป็นจริงตามนั้น แต่ระบุความหมายซบ่งเป็นนัยของผู้พูดแบบความไม่แน่นอนว่าฝนอาจจะตกหรือไม่ตก

คำว่า *happened* ในตัวอย่างที่ [49] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าการกระทำที่ตามหลังกริยานี้เป็นเรื่องบังเอิญ ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจหรือวางแผนให้เกิดขึ้น ประโยคดังกล่าวสามารถแปลเป็นไทยได้ดังนี้ ตอนที่นอนอยู่ที่ชายหาดฉันบังเอิญเจอเพื่อนเก่าสมัยเรียน

2) กริยาที่แสดงการแปรสภาพ (change-of-state verb) ได้แก่ *stop, begin, continue, start, enter, come* และ *go* ในภาษาไทยได้แก่ หยุด เริ่ม เข้าสู่ เคลื่อนจาก กลายเป็น

[50] Brad stopped smoking after the visit to the doctor.

คำว่า *stopped* ในตัวอย่างที่ [50] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าก่อนหน้านี้ได้มีการกระทำบางอย่างก่อนที่จะหยุดหรือเลิกไป ถ้อยคำดังกล่าวระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือแบรดเคยสูบบุหรี่

[51] I suggest that Mike continue reading the novel.

คำว่า *continue* ในตัวอย่างที่ [51] แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าก่อนหน้านี้มีการกระทำบางอย่างและการกระทำนั้นยังคงดำเนินต่อไป ในประโยคดังกล่าวความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือ ไมค์ได้อ่านนิยายเรื่องหนึ่งอยู่ ผู้พูดจึงแนะนำให้เขาอ่านต่อไป

3) การทำซ้ำหรือต่อเนื่อง (iterative) ได้แก่คำกริยา *return* และ *repeat* และกริยาวิเศษณ์เช่น *again, another, more* และ *less* ในภาษาไทยได้แก่คำว่า ซ้ำ ทำซ้ำ อีก กว่า มากกว่า น้อยกว่า

[52] Would you like another glass of water?

คำว่า *another* ในตัวอย่างที่ [52] ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดที่สันนิษฐานว่าผู้ฟังดื่มน้ำมาก่อนหน้านี้ เขาจึงถามว่า *Would you like another glass of water?* (ต้องการอีกสักแก้วไหม)

4) รูปประโยคที่บอกเวลา (temporal clause) ได้แก่รูปประโยคที่ขึ้นด้วยคำว่า *when, before, while, since, after* และ *during* ในภาษาไทยได้แก่คำว่า เมื่อ ตอน ก่อน หลังจาก ตั้งแต่ ขณะที่

[53] When Bill speaks French, he speaks very fast.

ในตัวอย่างที่ [53] อนุประโยคที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า *when* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าบิลพูดภาษาฝรั่งเศสได้

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษาทั้งหกชนิดสามารถสรุปได้ดังในตารางดังนี้

ชนิด	รูปแบบภาษา
1. การดำรงอยู่แบบชี้เฉพาะ	คำนามชี้เฉพาะ คำสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ การแสดงความเป็นเจ้าของ และคำระบุเฉพาะ
2. การดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะ	คำที่ใช้ถาม (wh-question) และ cleft sentence
3. ความเป็นจริงของเหตุการณ์	คำที่แสดงความเห็นหรือความรู้สึกกับเหตุการณ์ที่ผู้พูดคิดว่า เกิดขึ้นจริง เช่น <i>regret, be sorry, be glad, realize,</i> <i>know</i> และ <i>be obvious</i>
4. ความไม่เป็นจริงของเหตุการณ์	คำที่แสดงความเห็นหรือความรู้สึกกับเหตุการณ์ที่ผู้พูดไม่ แน่ใจว่าเกิดขึ้นจริง เช่น <i>believe, claim, suppose,</i> <i>imagine</i> และ <i>dream</i>
5. สิ่งที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง	ประโยคสมมติที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง
6. ภาษาที่มีความหมายพิเศษ	
6.1 กริยาที่มีความหมายขี้บ่งเป็นนัย	<i>manage, forget to, remember to</i> และ <i>happen to</i>
6.2 กริยาที่แสดงการแปรสภาพ	<i>stop, begin, continue, start, enter, come</i> และ <i>go</i>
6.3 การทำซ้ำหรือต่อเนื่อง	คำกริยา เช่น <i>return</i> และ <i>repeat</i> คำกริยาวิเศษณ์ เช่น <i>again, another, more</i> และ <i>less</i>
6.4 รูปประโยคที่บอกเวลา	<i>when, before, while, since, after</i> และ <i>during</i>

ตารางที่ 1 ชนิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษา

2) ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์ กรันดี (Grundy, 2000: 129) ระบุว่าในสถานการณ์จริงองค์ประกอบทางภาษาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดได้ครบถ้วน ผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทอื่น เช่น ความรู้ ความเข้าใจ และภูมิหลังต่าง ๆ ในการเข้าถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดด้วย ลองพิจารณาตัวอย่างที่ [40] อีกครั้ง

[40] Please ask Mina to see me in the office.

นอกจากคำนามเฉพาะ *Mina* และคำนำหน้านาม *the* ที่ระบุห้องทำงานที่แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าคำนามทั้งสองคนนั้นดำรงอยู่จริงแล้ว ในถ้อยคำนี้ผู้ฟังยังสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดโดยอาศัยบริบทอื่นอีกด้วย กล่าวคือผู้พูดมีข้อสันนิษฐานดังนี้ 1) ผู้ฟังน่าจะรู้จักหรือเคยเห็นมิน่า 2) ผู้ฟังจะพบมิน่า และ 3) ผู้ฟังจะบอกคำสั่งของผู้พูดให้มิน่าฟัง จะเห็นได้ว่าความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสามข้อนี้มาจากบริบทอื่นที่ไม่ใช่บริบททางภาษาเลย แต่เป็นการตีความถ้อยคำดังกล่าวจากความรู้ ความเข้าใจ และสามัญสำนึกทั่วไป

นอกจากนี้ผู้ฟังจะเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของผู้พูดได้ลึกซึ้งมากขึ้นถ้าหากกับผู้พูดมีภูมิหลังร่วมกันซึ่งจะทำให้เข้าใจความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดแจ่มชัดขึ้นด้วย เช่นในตัวอย่างที่ [51]

[51] I suggest that Mike continue reading the novel.

สมมติว่าในสถานการณ์จริงคือผู้ฟังทราบว่ามีคนที่ไม่ได้อ่านนวนิยายต่อไป ผู้ฟังสามารถอนุมานความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าผู้พูดคิดว่าไมค์จะหยุดอ่าน คำว่า *continue* (ทำต่อไป) จึงอาจไม่ได้แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดว่าไมค์ได้กำลังอ่านนวนิยายเล่มนี้อยู่ ในทางตรงกันข้ามผู้พูดน่าจะหมายความว่าไมค์มีความพยายามอ่านนวนิยายจนจบ ในกรณีนี้ความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำคือการแนะนำอย่างสุภาพ กล่าวคือหลีกเลี่ยงการตำหนิโดยเลือกใช้คำว่า *continue* แทนคำว่า *start* (เริ่ม) เพื่อรักษาหน้าผู้ฟัง จากการวิเคราะห์ตัวอย่างนี้เราสามารถสรุปได้ว่าบริบทอื่นที่นอกเหนือจากองค์ประกอบทางภาษามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ฟังเข้าถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดและความหมายของผู้พูดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป โดยปกติผู้ฟังสามารถระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดได้โดยอาศัยบริบททางภาษาที่ปรากฏในถ้อยคำ แต่ในหลายสถานการณ์ผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทอื่นร่วมด้วยจึงจะสามารถเข้าถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดได้อย่างถูกต้อง จากความสำคัญของบริบทนี้เองเราจึงกล่าวได้ว่าความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเป็นหัวข้อการศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์อย่างแท้จริงเพราะการเข้าถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนมาจากการตีความถ้อยคำตามบริบท ทั้งนี้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนยังแสดงให้เห็นถึงการใช้รูปแบบภาษาที่หลากหลายเพื่อให้ถ้อยคำของผู้พูดกับความเชื่อนี้สอดคล้องกัน

แบบฝึกหัด

ความเข้าใจ

1. อธิบายความหมายของความเชื่อที่มีอยู่ก่อนโดยยกตัวอย่างประกอบ
2. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังร่วมกับความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

3. อธิบายคุณสมบัติทั่วไปของความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

การวิเคราะห์

1. ประโยคที่ 1.1 ถึง 1.12 แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาพ ระบุองค์ประกอบทางภาษาที่แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนั้นและระบุชนิดขององค์ประกอบนั้นด้วย
 - 1.1 พี่ไอ้ตรออยู่ที่ห้องรับแขก
 - 1.2 ไปไหนมา
 - 1.3 ให้ฉันรอแล้วได้อะไร
 - 1.4 ขอบคุณที่รักกัน
 - 1.5 เราเชื่อว่าคุณทำได้
 - 1.6 เลิกบุหรี โทร 1600
 - 1.7 How deep is your love?
 - 1.8 You won't regret it.
 - 1.9 Fortunately, Dan remembered to lock the car.
 - 1.10 Strike while the iron is hot.
 - 1.11 If I had had more time, I would have written to you.
 - 1.12 I believe I can touch the sky.
2. ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของประโยคที่ 1.1 ถึง 1.12 อย่างน้อยหนึ่งประการ
3. ระบุความแตกต่างเกี่ยวกับความเชื่อที่มีอยู่ก่อนระหว่างสองประโยคที่ให้นี้
 - 3.1 a. When you are angry, try to stay calm.
b. If you are angry, try to stay calm.
 - 3.2 a. Any questions are welcome.
b. All questions are welcome.
 - 3.3 a. If she comes, I will go.
b. If she had come, I would have gone.
 - 3.4 a. The Thais, who are nationalistic, take much pride in what they have in their country.
b. The Thais who are nationalistic take much pride in what they have in their country.

- 3.5 a. Adrian ate the cake.
b. It is Adrian who ate the cake.

4. ระบุความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์ของประโยคที่ 4.1 ถึง 4.4 โดยยกสถานการณ์หรือบริบทประกอบเพื่ออธิบาย

- 4.1 กินอีกลี
4.2 อย่าอย่าหยุดยังก้าวไปในสิ่งที่หมาย
4.3 I'm glad that you could come to the party.
4.4 Please give my best regards to Mina.

การอภิปราย

1. จงวิเคราะห์สุภาษิตจากพระคัมภีร์ไบเบิลที่ยกมาด้านล่างนี้ว่าสรุปใจความเรื่องความเชื่อที่มีอยู่ก่อนอย่างไร

'He that hath knowledge spareth his words.'

2. อภิปรายความแตกต่างระหว่างความเชื่อที่มีอยู่ก่อนกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย
3. อภิปรายอิทธิพลของสังคมหรือวัฒนธรรมที่มีต่อความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูด เปรียบเทียบผู้พูดที่อยู่ในสังคมหรือวัฒนธรรมที่ต่างกัน

การนำไปใช้

สำรวจความเชื่อที่มีอยู่ก่อนจากสโลแกนผลิตภัณฑ์หนึ่งประเภทเช่น ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับความงาม อาหาร รถยนต์ หรือที่อยู่อาศัย หรือเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์สองชนิด

บทที่ 4

วจนกรรม

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักทฤษฎีวจนกรรมที่สำคัญ เข้าใจและตระหนักถึงวจนกรรมที่ปรากฏในถ้อยคำของผู้พูดและสามารถวิเคราะห์ถ้อยคำตามหลักวจนกรรมเพื่อการสื่อสารระหว่างผู้พูดวัฒนธรรมเดียวกันและผู้พูดต่างวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญของบทเรียน

1. คำนิยามของวจนกรรม
2. ทฤษฎีวจนกรรมของออสติน
3. ทฤษฎีวจนกรรมของเซิร์ล
4. วจนกรรมกับมุมมองทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ

ออสติน กริยาบ่งการกระทำ กริยาบ่งการกระทำชัดแจ้ง ถ้อยคำบ่งการกระทำชัดแจ้ง วจนกรรมตรง วจนกรรมอ้อม การทดสอบกริยาบ่งการกระทำด้วยคำว่า *hereby* มิติของถ้อยคำ วจนกรรมเบื้องต้น วจนกรรมปฏิบัติ ผลวจนกรรม เงื่อนไขความเหมาะสม เซิร์ล ความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำและโลก และสภาวะทางอารมณ์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของวจนกรรมได้
2. ระบุนามวจนกรรมและชนิดของวจนกรรมที่ปรากฏในถ้อยคำได้
3. ระบุมิติของถ้อยคำได้ ได้แก่ วจนกรรมเบื้องต้น วจนกรรมปฏิบัติ และผลวจนกรรม
4. วิเคราะห์เงื่อนไขความเหมาะสมที่มีผลต่อการตีความวจนกรรมได้
5. วิเคราะห์อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อวจนกรรมได้

โครงสร้างบทเรียน

1. คำนิยามของวัจนกรรม
2. ทฤษฎีวัจนกรรมของออสติน ประกอบด้วยถ้อยคำบรรยายการกระทำและถ้อยคำบ่งการกระทำ การทดสอบกริยาบ่งการกระทำ มิติของถ้อยคำ และเงื่อนไขความเหมาะสม
3. ทฤษฎีวัจนกรรมของเซิร์ล
4. วัจนกรรมกับมุมมองทางวัฒนธรรม
5. แบบฝึกหัด

วัจนกรรม

วัจนกรรม

ถ้อยคำบางถ้อยคำไม่ได้มีจุดประสงค์ในการบรรยาย บ่งบอก หรือรายงานเหตุการณ์เพียงเท่านั้น แต่ถ้อยคำยังสามารถบ่งบอกการกระทำบางอย่างจากผู้พูดหรือผู้ฟังได้ด้วย ทั้งนี้ผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความจึงจะรับรู้ถ้อยคำนั้นบ่งการกระทำใด

[1] ผมสัญญาว่าจะมาพบคุณให้ได้

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [1] *ผมสัญญาว่าจะมาพบคุณให้ได้* ไม่ได้เป็นเพียงการบรรยายความตั้งใจของผู้พูดเท่านั้นแต่อาจเป็นการ “สัญญา” จะทำอะไรเช่นนั้น หรือในบางสถานการณ์อาจเป็นการ “ขอโทษ” ของผู้พูด เช่นในสถานการณ์ที่ผู้พูดเคยทำผิด ถ้อยคำดังกล่าวจึงสามารถบอกการขอโทษโดยอ้อมได้

[2] เสียงดังจัง

ถึงแม้ว่าถ้อยคำในตัวอย่างที่ [2] จะไม่มีคำกริยาระบุการกระทำเหมือนตัวอย่างที่ [1] ผู้พูดถ้อยคำนี้อาจไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อบรรยายสภาพที่เป็นอยู่เพียงอย่างเดียว แต่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำบางอย่างได้เช่นกัน สมมติว่าสถานการณ์คือผู้พูดกับผู้ฟังเป็นเพื่อนสนิทกัน ในขณะที่ผู้พูดกำลังอ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบอยู่ในห้องพัก ผู้ฟังกำลังเล่นเกมอย่างเสียงดัง ถ้อยคำของผู้พูด *เสียงดังจัง* จึงสามารถตีความได้ว่าผู้พูดกำลัง “ขอร้อง” ให้ผู้ฟังลดเสียงลงเพื่อจะได้ไม่รบกวนผู้ฟังอ่านหนังสือ

[3] กระโปรงสั้นไปแล้วนะ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [3] ไม่มีคำกริยาระบุการกระทำเหมือนตัวอย่างที่ [2] แต่ถ้อยคำนี้สามารถบ่งการกระทำได้ สมมติว่าสถานการณ์คือผู้พูดเป็นครูและผู้ฟังเป็นนักเรียนหญิง ผู้พูดเห็นผู้ฟังใส่

กระโปรงสั้นกว่าตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด ดังนั้นผู้ฟังสามารถตีความถ้อยคำของผู้พูด
กระโปรงสั้นไปแล้วนะ ว่าผู้พูดกำลัง “ห้าม” ไม่ให้ผู้ฟังใส่กระโปรงแบบนี้

นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์เรียกการแสดงการกระทำของถ้อยคำดังที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นว่า
วจนกรรม (speech act) โดยมีใจความสำคัญคือ “saying is (part of) doing, or words are
(part of) deeds” (การพูดเป็น (ส่วนหนึ่งของ) การกระทำ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คำเป็น (ส่วนหนึ่ง
ของ) พฤติการณ์) (Huang, 2007: 93) นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์ได้พัฒนาทฤษฎีวจนกรรมอย่าง
หลากหลายและนำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นอย่างต่อเนื่อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีวจนกรรมที่สำคัญของนักวิจัยปฏิบัติศาสตร์สองคน คือออสติน
และเซิร์ล และวจนกรรมกับมุมมองทางวัฒนธรรม ทฤษฎีของออสตินประกอบด้วยความแตกต่าง
ระหว่างถ้อยคำบรรยายการกระทำและถ้อยคำบ่งการกระทำ วจนกรรมห้าประเภท มิติของถ้อยคำ
และเงื่อนไขความเหมาะสม ทฤษฎีของเซิร์ลประกอบด้วยวจนกรรมห้าประเภทที่เขาพัฒนาต่อ
ยอดจากออสติน

ทฤษฎีวจนกรรมของออสติน

1) ถ้อยคำบรรยายการกระทำและถ้อยคำบ่งการกระทำ

นักปรัชญาภาษาแห่งมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด จอห์น แอล ออสติน (Austin, 1962) แบ่ง
ถ้อยคำออกเป็นสองชนิดตามลักษณะการกระทำ คือถ้อยคำบรรยายการกระทำ (constative)
และถ้อยคำบ่งการกระทำ (performative) ถ้อยคำบรรยายการกระทำมีจุดประสงค์หลักคือให้
ข้อมูล หรือบรรยายเหตุการณ์และการกระทำ ซึ่งโดยมากผู้พูดจะแสดงข้อเท็จจริงหรือความรู้สึก
ต่าง ๆ ในถ้อยคำชนิดนี้ ในทางตรงกันข้ามถ้อยคำบ่งการกระทำมีจุดประสงค์หลักคือระบุงการ
กระทำบางอย่างของผู้พูดหรือผู้ฟัง การระบุงการกระทำในถ้อยคำชนิดนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอ
ข้อเท็จจริงของโลก

[4] หนูรักแม่

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [4] เป็นถ้อยคำบรรยายการกระทำเนื่องจากในสถานการณ์ทั่วไปผู้พูดกล่าว
ถ้อยคำ หนูรักแม่ มีจุดประสงค์หลักเพียงอย่างเดียวคือบรรยายความรู้สึกที่เป็นข้อเท็จจริงของผู้
พูดที่มีต่อผู้ฟัง ถ้อยคำนี้ไม่ได้บ่งบอกให้ผู้พูดหรือผู้ฟังกระทำสิ่งใด

[5] ผมสั่งให้คุณออกไป

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [5] เป็นถ้อยคำบ่งการกระทำเนื่องจากในสถานการณ์ทั่วไปผู้พูดกล่าวถ้อยคำ *ผมสั่งให้คุณออกไป* มีจุดประสงค์ทั้งให้ข้อมูลและระบุการกระทำ ในที่นี้คำกริยา *สั่ง* ไม่ได้เพียงแค่บอกสถานการณ์เท่านั้น แต่ยัง “สั่ง” ให้ผู้ฟังออกจากสถานที่ด้วย ทั้งนี้ในถ้อยคำดังกล่าวไม่ได้นำเสนอข้อเท็จจริงแต่ประการใด ผู้พูดเพียงต้องการการกระทำบางอย่างจากผู้ฟัง

ออสติน (Austin, 1975: 6) ให้ความสนใจกับกริยาบ่งการกระทำเป็นพิเศษเพราะกริยาเหล่านี้ระบุหรือเรียกร่องการกระทำจากผู้พูดหรือผู้ฟังอย่างชัดเจน กริยาบ่งการกระทำต่างจากกริยาแสดงการกระทำ (action verb) กล่าวคือกริยาบ่งการกระทำมีหน้าที่ระบุการกระทำบางอย่างที่ผู้พูดกระทำหรือปรารถนาให้ผู้ฟังกระทำ ในขณะที่กริยาแสดงการกระทำมีหน้าที่บรรยายการกระทำของประธานในประโยค กริยาแสดงการกระทำ ได้แก่ *กิน นอน เดิน เรียน เดิน ร้อง* บางครั้งเรียกกริยาบ่งการกระทำว่ากริยาบ่งการกระทำชัดแจ้ง (explicit performative verb) ได้แก่ *declare, agree, give, grant, order, find, acknowledge, consent, authorize, certify, undertake, invite, confirm, present, dismiss, call, announce, proclaim, request, covenant, appoint, offer, release* และ *pledge*¹⁷ (จาก Oxford English Corpus อ้างอิงใน Culpeper and Haugh, 2014: 157) ถ้อยคำที่มีกริยาเหล่านี้เรียกว่าถ้อยคำบ่งการกระทำชัดแจ้ง (explicit performative) ทั้งนี้กริยาบ่งการกระทำชัดแจ้งบางตัวเช่น *authorize, certify, pledge, christen* (ตั้งชื่อตามพิธีทางศาสนาหรือแบบทางการ), *name* (ตั้งชื่อหรือเรียกชื่อ) และ *sentence* (พิพากษา) ไม่สามารถตัดทิ้งหรือเปลี่ยนเป็นคำอื่นได้เพราะถ้าหากถ้อยคำนั้นไม่คำกริยานี้แล้วผู้พูดจะไม่สามารถระบุการกระทำตามคำกริยานั้นได้เลย ยกตัวอย่าง

[6] I christen this ship *Agatha*.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [6] มีคำกริยาบ่งการกระทำชัดแจ้งคือ *christen* (ตั้งชื่อ) ถ้อยคำนี้จึงจัดเป็นถ้อยคำบ่งการกระทำชัดแจ้ง ผู้พูดไม่ได้เพียงแค่บอกเหตุการณ์การตั้งชื่อเท่านั้น แต่ยังกระทำการ “เรียกชื่อ” เรือลำนี้ตามชื่อที่เขาตั้งด้วย คำกริยา *christen* ในถ้อยคำนี้ไม่สามารถตัดทิ้งหรือเปลี่ยนเป็นคำอื่นได้เพราะหากขาดคำนี้ไปถ้อยคำนี้ก็จะไม่สามารถบ่งการกระทำนี้ได้

[7] I sentence you to three years in prison.

¹⁷ แปลเป็นภาษาไทยตามลำดับได้ดังนี้ *สั่ง* แต่ง เห็นด้วย ให้ (หรือยินยอม) อนุญาต *สั่ง* ตัดสิน ตอบรับ ยอมรับ มอบอำนาจ (หรือสิทธิ) รับรอง สัญญา เชิญ ยืนยัน นำเสนอ ปลด เรียก(ชื่อ) ประกาศ แลง ขอร้อง ทำสัญญา แต่งตั้ง เสนอ ปล่อย และ ให้คำมั่น (หรือประกัน)

ในการทำงานเดียวกัน ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [7] มีคำกริยาบ่งการกระทำชัดเจนคือ *sentence* (พิพากษา) ถ้อยคำนี้จึงจัดเป็นถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจน ผู้พูดไม่ได้เพียงบอกเหตุการณ์การพิพากษาเท่านั้นแต่ยังกระทำการ “ตัดสินลงโทษ” ผู้ฟังด้วย คำกริยา *sentence* ในถ้อยคำนี้ไม่สามารถตัดทิ้งหรือเปลี่ยนเป็นคำอื่นได้เพราะหากขาดคำนี้ไปถ้อยคำนี้ก็จะไม่สามารถบ่งการกระทำนี้ได้

ถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจนสามารถแบ่งเป็นชนิดต่าง ๆ ตามมิติที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่าง โทมัส (1995) แบ่งถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจนออกเป็นสามชนิดโดยพิจารณาระดับความเป็นทางการและบุคคลที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจนแบบพิธีการ ได้แก่ *I baptize you, I name this ship*
- 2) ถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจนที่เกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ *I apologize, I plead not guilty*
- 3) ถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจนที่เกี่ยวกับบุคคลอื่น ได้แก่ *I bet you, I challenge you*

กริยาบ่งการกระทำบางตัว เช่น *apologize* (ขอโทษ), *bet* (เดิมพัน), *promise* (สัญญา), *command* (สั่ง), *invite* (เชิญ) และ *request* (ขอร้อง) สามารถละทิ้งหรือใช้คำหรือองค์ประกอบทางภาษาอื่นแทนเพื่อรักษาความหมายของกริยาบ่งการกระทำเหล่านี้ได้ ถ้อยคำที่มีวัจนกรรมลักษณะนี้เรียกว่าถ้อยคำบ่งการกระทำโดยนัย (*implicit performative*) ผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทที่นอกเหนือจากบริบททางภาษาเพื่ออนุมานความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยถ้อยคำบ่งการกระทำชนิดนี้จึงจะเข้าถึงความหมายของผู้พูดได้

[8] I assert that Berne is the capital of Switzerland.

[9] Berne is the capital of Switzerland.

ถ้อยคำทั้งคู่มีวัจนกรรมเดียวกันคือการยืนยันข้อมูล ความต่างอยู่ที่ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [8] มีคำกริยาบ่งการกระทำชัดเจนคือ *assert* (ยืนยัน) ถ้อยคำนี้จึงจัดเป็นถ้อยคำบ่งการกระทำชัดเจน ในขณะที่ตัวอย่างที่ [9] ไม่มีกริยาบ่งการกระทำ ถ้อยคำนี้จึงเป็นถ้อยคำบ่งการกระทำโดยนัย ทั้งนี้ ในสถานการณ์ทั่วไปผู้ฟังสามารถรับรู้วัจนกรรมของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [9] ได้ว่าผู้พูดกำลังแสดงวัจนกรรมเหมือนกับถ้อยคำในตัวอย่างที่ [8]

[10] I request that you come to the party.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [10] มีคำกริยาบ่งการกระทำขัดแย้งคือ *request* (ขอร้อง) ซึ่งผู้พูดสามารถใช้รูปภาษาอื่นเพื่อรักษาความหมายของถ้อยคำนี้ได้ เช่น *Will you come to the party?* (เธอจะไปงานเลี้ยงไหม) หรือ *I think the party is going to be a lot of fun* (ฉันว่างานเลี้ยงต้องสนุกมากแน่ ๆ) ในกรณีถ้อยคำบ่งการกระทำโดยนัยตามที่ยกตัวอย่างมานี้ผู้พูดจำเป็นต้องอนุมานความหมายซึ่งเป็นนัยของถ้อยคำจึงจะทราบว่าถ้อยคำดังกล่าวต้องการให้ผู้ฟังกระทำการใด

[11] We apologize for being late.

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [11] มีคำกริยาบ่งการกระทำขัดแย้งคือ *apologize* (ขอโทษ) ซึ่งผู้พูดสามารถใช้คำหรือลักษณะทางภาษาอื่นเพื่อแสดงวัจนกรรมของถ้อยคำนี้ได้ เช่น *We are sorry for being late* (เราขอโทษที่มาสาย) หรือ *It's our fault that we came late* (เราผิดเพราะเรามาสาย)

ออสตินแบ่งวัจนกรรมสามารถออกเป็นห้ากลุ่มตามจุดประสงค์ของการกระทำที่ระบุในถ้อยคำ ได้แก่การกล่าวตัดสิน (verdictive) การกล่าวคำสั่ง (exercitive) การกล่าวผูกพัน (commissive) การกล่าวแสดงความรู้สึก (behabitive) และการกล่าวประกาศ (expositve) การกล่าวตัดสินครอบคลุมการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นทางการ ได้แก่การตั้งชื่อ ตัดสิน และพิพากษา การกล่าวคำสั่งครอบคลุมทั้งการสั่ง ขอร้อง และแนะนำ การกล่าวผูกพันหมายถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับคนอย่างน้อยสองคน เช่นสัญญา ชู และเสนอแนะ การกล่าวแสดงความรู้สึก ได้แก่ขอโทษ ขอบคุณ แสดงความยินดี และการกล่าวประกาศหมายถึงการแจ้ง ยืนยัน หรือโต้เถียง

วัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม

วัจนกรรมยังสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของรูปประโยคที่ใช้ในถ้อยคำกับวัจนกรรมของถ้อยคำ โดยปกติแล้วภาษาเกือบทุกภาษาในโลกจะมีรูปประโยคอยู่สามแบบคือ ประโยคบอกเล่า (declarative) ประโยคคำถาม (interrogative) และประโยคคำสั่ง (imperative)¹⁸ ประโยคบอกเล่ามีจุดประสงค์เพื่อให้ข้อมูล หรือบรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ ประโยคคำถามมีจุดประสงค์เพื่อสอบถามข้อมูล ประโยคคำสั่งมีจุดประสงค์เพื่อสั่งให้ผู้ฟังทำตาม แต่ละภาษามีการใช้คำหรือโครงสร้างสำหรับรูปแบบประโยคทั้งสามต่างกัน เช่นในภาษาไทย

[12] กินข้าวแล้ว

¹⁸ บางภาษาอาจจะไม่มีรูปแบบประโยคครบทั้งสามรูปแบบ เช่นภาษาในฮิดัทสะ (Hidatsa) ไม่มีรูปประโยคบอกเล่า (Sadock and Zwicky (1985) อ้างใน Huang, 2007: 109)

[13] กินข้าวที่ไหน

[14] กินข้าวอะไร

ประโยคที่ [12] เป็นประโยคบอกเล่า โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยกริยา (กิน) กรรม (ข้าว) และคำช่วยเรื่องเวลา (แล้ว) ประโยคที่ [13] เป็นประโยคคำถาม โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยกริยา (กิน) กรรม (ข้าว) และคำแสดงคำถาม (ที่ไหน) ประโยคที่ [14] เป็นประโยคคำสั่ง โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยกริยา (กิน) กรรม (ข้าว) และคำช่วยแสดงการสั่ง (อะ)¹⁹

ในภาษาตะวันตกมีรูปแบบประโยคแต่ละรูปแบบที่ชัดเจน กล่าวคือมีหน่วยคำและวากยสัมพันธ์ที่ปรากฏในประโยคอย่างเป็นระบบค่อนข้างตายตัว ผู้ฟังสามารถรับรู้รูปแบบประโยคและจุดประสงค์ของประโยคได้อย่างชัดเจน เช่นในภาษาอังกฤษ

[15] You left the place.

[16] Why did you leave the place?

[17] Leave the place.

ประโยคที่ [15] เป็นประโยคบอกเล่า โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยประธาน (you) กริยา (left) และกรรม (the place) ประโยคที่ [16] เป็นประโยคคำถาม โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยคำแสดงคำถาม (why) กริยาช่วย (did) ประธาน (you) กริยาหลัก (leave) และกรรม (the place) ประโยคที่ [17] เป็นประโยคคำสั่ง โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยคำกริยา (leave) และกรรม (the place)²⁰

¹⁹ ทั้งนี้เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดและมีวากยสัมพันธ์ที่ค่อนข้างบางเบา (syntax light) เมื่อเทียบกับภาษาอื่น ๆ เช่นภาษาตะวันตกที่มีวากยสัมพันธ์ที่แน่นกว่า (syntax heavy) องค์ประกอบของประโยคจึงมีความยืดหยุ่นกว่า ยกตัวอย่าง การแสดงคำสั่งอาจไม่ต้องใช้คำช่วยแสดงการสั่งได้ เช่น กินข้าว ทั้งนี้ผู้ฟังต้องอาศัยบริบทอื่นที่ไม่ใช่บริบททางภาษา เช่นน้ำเสียง หรือสถานการณ์แวดล้อมถ้อยคำในการตีความวัจนกรรมของประโยคนี้

²⁰ โครงสร้างประโยคคำถามในภาษาอังกฤษมีการเรียงลำดับคำที่ค่อนข้างตายตัว กล่าวคือโดยทั่วไปคำแสดงคำถามจะนำหน้าประโยคตามด้วยกริยาช่วย (ถ้ามี) ประธาน และกรรม (ถ้ามี) ตามลำดับ ซึ่งต่างจากประโยคบอกเล่าที่ขึ้นด้วยประธานและตามด้วยกริยา (ประโยคคำถามแบบไม่เป็นทางการสามารถเรียงคำเหมือนประโยคบอกเล่าโดยวางคำแสดงคำถามอยู่ส่วนท้าย เช่น *You left the place to where?* ประโยคคำสั่งจะใช้คำกริยาที่อยู่ในรูปพื้นฐาน (base form) เสมอ

ตัวอย่างประโยคภาษาฝรั่งเศส

[18] Vous pensez à moi. (คุณคิดถึงฉัน)

[19] À qui est-ce que vous pensez? (คุณคิดถึงใคร)

[20] Pensez à moi. (คิดถึงฉันด้วยนะ)

ประโยคที่ [18] เป็นประโยคบอกเล่า โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยประธาน (vous) กริยา (pensez) คำบุพบท (à) และกรรม (moi) ประโยคที่ [19] เป็นประโยคคำถาม โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยคำบุพบท (à) คำแสดงคำถาม (qui) คำช่วยแสดงรูปประโยคคำถาม (est-ce que) ประธาน (vous) และกริยา (pensez) ประโยคที่ [20] เป็นประโยคคำสั่ง โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยคำกริยา (pensez) คำบุพบท (à) และกรรม (moi)²¹

ถ้าถ้อยคำใดมีความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของรูปประโยคกับวัจนกรรมของถ้อยคำ สอดคล้องกันโดยตรง เช่นถ้อยคำที่อยู่ในรูปประโยคคำถามถูกนำมาใช้เพื่อแสดงวัจนกรรมการถาม ถ้อยคำนั้นเรียกว่าวัจนกรรมตรง (direct speech act) ส่วนถ้อยคำใดมีความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของรูปประโยคกับวัจนกรรมของถ้อยคำไม่สอดคล้องกันโดยตรง เช่นถ้อยคำที่อยู่ในรูปประโยคคำถามถูกนำมาใช้เพื่อแสดงวัจนกรรมการสั่ง ถ้อยคำนี้เรียกว่าวัจนกรรมอ้อม (indirect speech act) ทั้งนี้ผู้พูดสามารถเลือกใช้วัจนกรรมประเภทใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่นความนิยม ความสุภาพ ความหนักแน่น ความมั่นใจ ความเป็นกันเอง และพฤติกรรมการใช้ภาษา

[21] เดี๋ยวมาทางนี้ครับ

[22] เดี๋ยวมาทางนี้ได้ไหมครับ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [21] เป็นวัจนกรรมตรงเพราะถ้อยคำนี้ใช้รูปประโยคคำสั่งซึ่งสอดคล้องกับวัจนกรรมของถ้อยคำคือ “สั่ง” ส่วนถ้อยคำในตัวอย่างที่ [22] เป็นวัจนกรรมอ้อมเพราะถ้อยคำนี้ใช้รูปประโยคไม่สอดคล้องโดยตรงกับวัจนกรรมของถ้อยคำ ถ้อยคำนี้อยู่ในรูปประโยคคำถาม

²¹ โครงสร้างประโยคคำถามในภาษาฝรั่งเศสมีการเรียงลำดับคำที่ค่อนข้างตายตัวเหมือนกับภาษาอังกฤษ กล่าวคือโดยทั่วไปคำแสดงคำถามจะอยู่หน้าประโยค ตามด้วยคำช่วยแสดงรูปประโยคคำถาม (est-ce que) ประธาน และกรรม (ถ้ามี) ซึ่งต่างจากประโยคบอกเล่าที่ขึ้นด้วยประธานและตามด้วยกริยา (ประโยคคำถามแบบไม่เป็นทางการสามารถเรียงคำเหมือนประโยคบอกเล่าโดยไม่มีคำช่วยแสดงรูปประโยคคำถาม และวางคำแสดงคำถามอยู่ส่วนท้าย เช่น *Vous pensez à qui?*) ประโยคคำสั่งจะใช้คำกริยาที่อยู่ในกาลปัจจุบันและผันตามประธานเสมอ

[23] Stop right here for a moment, please.

[24] Could you stop right here for a moment please? .

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [23] เป็นวัจนกรรมตรงเพราะถ้อยคำนี้ใช้รูปประโยคคำสั่งซึ่งสอดคล้องกับวัจนกรรมของถ้อยคำคือ “สั่ง” แบบสุภาพ โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยกริยารูปพื้นฐาน (base form) และคำแสดงความสุภาพ *please* ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [24] เป็นวัจนกรรมอ้อมเพราะถ้อยคำนี้ใช้รูปประโยคคำถามซึ่งไม่สอดคล้องโดยตรงกับวัจนกรรมของถ้อยคำ

[25] I request that you pass the salt to me.

[26] Can you pass the salt to me please?

คำกริยาบ่งการกระทำ *request* ทำให้ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [25] เป็นวัจนกรรมตรง ส่วนถ้อยคำในตัวอย่างที่ [26] เป็นวัจนกรรมอ้อมเพราะไม่มีกริยาบ่งการกระทำ ทั้งนี้เมื่อพิจารณารูปประโยคจะเห็นว่าถ้อยคำของตัวอย่างที่ [26] อยู่ในโครงสร้างของประโยคคำถามซึ่งไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมของถ้อยคำ คือการขอร้อง อย่างไรก็ตามเจ้าของภาษาอาจเลือกใช้ประโยคในตัวอย่างที่ [26] มากกว่าเพราะคำถามสามารถแสดงการขอร้องได้สุภาพกว่าถ้อยคำในตัวอย่างที่ [25] ที่ใช้โครงสร้างประโยคบอกเล่า

สรุป เราสามารถแยกวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมด้วยการดูความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของรูปประโยคกับวัจนกรรมของถ้อยคำ คัลเพเปอร์และโฮ (Culpeper and Haugh, 2014: 168) เปรียบเทียบการสอดคล้องและการไม่สอดคล้องกันระหว่างสององค์ประกอบตามตารางข้างล่างนี้

Sentence type	Example	Speech act
Imperative	Finish your homework!	Command
Interrogative	Have you finished your homework?	Question/inquiry
Declarative	My homework is finished.	Assertion

ตารางที่ 2 การสอดคล้องกันระหว่างรูปประโยคกับวัจนกรรม (วัจนกรรมตรง)

Sentence type	Example	Speech act
Imperative	Pass me the salt.	Request
Interrogative	Can you give me the salt?	Request
Declarative	This could do with a little salt.	Request

ตารางที่ 3 การไม่สอดคล้องกันระหว่างรูปประโยคกับวัจนกรรม (วัจนกรรมอ้อม)

การทดสอบกริยาบ่งการกระทำ

ออสติน (1975: 57-61) เสนอวิธีการพิสูจน์ว่ากริยาใดสามารถเป็นกริยาบ่งการกระทำได้หรือไม่ โดยการใส่คำว่า *hereby* ไว้หน้าคำกริยานั้น เรียกการทดสอบนี้ว่า *hereby test* ถ้าหากนำคำนี้ มาวางหน้าคำกริยาแล้วความหมายของกริยานั้นไม่ขัดกับความหมายและระเบียบการใช้ของ *hereby* คำกริยานั้นจัดเป็นเป็นกริยาบ่งการกระทำและทำให้ถ้อยคำมีกริยาบ่งการกระทำนี้เป็น ถ้อยคำบ่งการกระทำ พจนานุกรม *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners* (2007: 708) ระบุความหมายของ *hereby* ว่า “used for stating that something is said or written in a statement or document is now official or for emphasizing what you are saying” (ใช้สำหรับระบุว่าสิ่งที่พูดหรือเขียนในข้อความหรือในเอกสารมีผลเป็นทางการหรือใช้ สำหรับเน้นย้ำสิ่งที่เรากำลังพูดถึง) สำหรับการทดสอบ *hereby test* ตามทฤษฎีวัจนกรรมคัลเพ เพอร์และโฮ (Culpeper and Haugh, 2014: 157) เสนอความหมายของ *hereby* ว่า ““by these words or behaviors” I perform the action named by the verb” (จากคำพูดหรือ การกระทำนี้ ฉันขอ (กริยาบ่งการกระทำ))

[27] I hereby name this ship *Paradise*.

คำกริยา *name* (ตั้งชื่อ) ในตัวอย่างที่ [27] เมื่อนำ *hereby* วางนำหน้าแล้วทำให้ความหมายของ ประโยคฟังดูเป็นธรรมชาติและมีลักษณะเป็นทางการตามการใช้ของคำนี้ที่ระบุไว้ในพจนานุกรม ถ้อยคำนี้จึงเป็นถ้อยคำบ่งการกระทำ สามารถแปลเป็นไทยได้ว่า (จากคำพูดหรือการกระทำนี้) ฉันขอตั้งชื่อเรือลำนี้ว่าพาราไดส์

[28] I hereby certify that the information above is true and correct.

คำกริยา *certify* (รับรอง) ในตัวอย่างที่ [28] เมื่อนำ *hereby* มาวางนำหน้าแล้วทำให้ความหมายของประโยคฟังดูเป็นธรรมชาติและมีลักษณะเป็นทางการ สามารถแปลได้ว่า (จากคำพูดหรือการกระทำนี้) ฉันขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นเป็นจริงและถูกต้อง

ในทางกลับกันถ้านำ *hereby* ไปวางนำหน้าคำกริยาแล้วประโยคนั้นขัดแย้งกับความหมายตามพจนานุกรมของคำนี้และฟังดูไม่เป็นธรรมชาติ แสดงว่ากริยานั้นไม่ใช่กริยาบ่งการกระทำ ดังนั้นถ้อยคำที่มีกริยาเหล่านี้จึงไม่เป็นถ้อยคำบ่งการกระทำ ยกตัวอย่าง

[29] *I hereby am tired.

คำกริยา *am* ในตัวอย่างที่ [29] เมื่อนำ *hereby* มาวางนำหน้าแล้ว จะแปลได้ว่า (จากคำพูดหรือการกระทำข้างต้น) ฉันขอเหนื่อย ซึ่งฟังดูแล้วไม่เป็นธรรมชาติ อีกทั้งยังขัดแย้งกับความหมายตามพจนานุกรมของคำนี้ด้วย ดังนั้นถ้อยคำนี้จึงไม่เป็นถ้อยคำบ่งการกระทำ

อย่างไรก็ดีการพิสูจน์ด้วย *herby test* มีข้อจำกัดอยู่ที่คำกริยาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเช่น *apologize*, *challenge* และ *promise* แม้ว่าจะเป็นคำกริยาบ่งการกระทำแต่ไม่สามารถนำ *hereby* มาวางนำหน้าได้เพราะขัดแย้งกับหลักการเรื่องความเป็นทางการตามที่พจนานุกรมได้ระบุไว้สำหรับคำนี้

มิติของถ้อยคำ

เนื่องจากการพิสูจน์ด้วย *herby test* มีข้อจำกัดดังที่กล่าวมา ออสติน (1962: 94-132) จึงเสนอการวิเคราะห์ถ้อยคำด้วยมิติอื่นที่ยืนยันว่าถ้อยคำสามารถบ่งบอกการกระทำได้ด้วยนอกจากจะบรรยายหรือบอกเล่าเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว เขาระบุว่าถ้อยคำมีความเชื่อมโยงกับวัจนกรรมในสามมิติดังต่อไปนี้

1) **วัจนกรรมเบื้องต้น** (locutionary act)²² คือการผลิตถ้อยคำและแสดงความหมายตามรูปภาษามิตินี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการออกเสียง การนำคำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน และความหมายตามรูปภาษาของคำหรือประโยคที่ผู้พูดผลิต อ้างอิงคำนิยามนี้มาจากแอลลอต (Allot, 2010: 178) ดังนี้ “The locutionary act is the act of saying a particular sentence or (word or phrase) with a

²² ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ใช้คำว่าวัจนกรรมตรงตามคำ แต่ผู้เขียนขอเสนอคำว่าวัจนกรรมเบื้องต้น เพื่อให้สอดคล้องและครอบคลุมกับคำนิยามในภาษาอังกฤษว่าเป็นมิติที่เริ่มตั้งแต่การออกเสียงคำ การเรียงคำ และการถ่ายทอดความหมายเบื้องต้นตามรูปภาษา

particular meaning. It can itself be divided into the act of making certain speech sounds (the phonic act), the act of saying certain words and phrases (the phatic act) and the act of expressing a certain meaning, perhaps including reference to certain entities (rhetic act).” (วัจนกรรมปฏิบัติคือการออกเสียงประโยค (คำหรือวลี) พร้อมด้วย ความหมายประการหนึ่ง มิติดังนี้สามารถแยกออกเป็นสามขั้นตอนคือการผลิตเสียง (กระบวนการ ทางสัทศาสตร์) การพูดเป็นคำหรือวลี (กระบวนการเลือกใช้คำ) และการแสดง ความหมาย บางครั้งรวมถึงการอ้างอิงสิ่งที่ถูกกล่าวถึง (กระบวนการทางความหมาย)

2) **วัจนกรรมปฏิบัติ** (illocutionary act) คือจุดประสงค์ที่แท้จริงของถ้อยคำที่ผู้พูดผลิต โดยถ้อยคำมี หน้าที่หรือบ่งบอกการกระทำบางอย่าง เช่นแจ้งให้ทราบ ประกาศ สั่ง เตือน ห้าม ขอร้อง แนะนำ ชู ขอบคุณ ขอโทษ ตำหนิ คุก เหยียดหยาม ประณาม ตั้งชื่อ ตัดสิน พิพากษา บางครั้งเรียกหน้าที่ของ ถ้อยคำว่า พลังวัจนกรรม (illocutionary force) ทั้งนี้ถ้อยคำหนึ่งสามารถแสดงวัจนกรรมปฏิบัติได้ หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบท ยกตัวอย่าง *The room is very noisy* (ห้องเสียงดังมาก) วัจนกรรม ปฏิบัติอาจเป็นการว่ากล่าวผู้ฟังที่ทำให้เสียงดังหรือแนะนำให้ผู้ฟังไปใช้สถานที่อื่น

3) **ผลวัจนกรรม** (perlocutionary act) คือผลที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำบางอย่างจากการตีความ ถ้อยคำที่เขาผลิต เช่นความรู้สึก ความคิด และการกระทำ ผลวัจนกรรมอาจสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับความปรารถนาของผู้พูดก็ได้ ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างวัจนกรรมปฏิบัติและผล วัจนกรรมคือผู้พูดเป็นผู้กำหนดวัจนกรรมปฏิบัติแต่ผู้ฟังเป็นผู้กำหนดผลวัจนกรรม

ลองพิจารณาถ้อยคำตัวอย่างด้านล่างตามแนวคิดมิติของถ้อยคำของออสติน สถานการณ์ คือผู้พูดอยู่ที่ธนาคาร เขาต้องการเปิดบัญชีธนาคาร

[30] I'm interested in opening a bank account.

1) มิติวัจนกรรมเบื้องต้นของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [30] คือการออกเสียงแต่ละคำของผู้พูดและการ แสดงความหมายตามตัวที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า *ฉันสนใจเปิดบัญชีธนาคาร*

2) มิติวัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือผู้พูดมีจุดประสงค์ต้องการให้พนักงานธนาคารดำเนินการเปิด บัญชีธนาคารให้ผู้พูด ในกรณีนี้ถ้อยคำเป็นวัจนกรรมอ้อมเพราะรูปประโยคที่ผู้พูดใช้คือประโยคบอก เล่าไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมที่เป็นการขอร้อง

3) มิติผลวัจนกรรมคือการปฏิบัติของพนักงานธนาคารซึ่งเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบตามแต่ละสถานการณ์ เช่นพนักงานดำเนินการให้ตามผู้ฟ้องร้องขอ หรือพนักงานไม่ทำตามที่ผู้ฟ้องร้องขอเนื่องจากเหตุผลบางประการ เช่นเอกสารไม่ครบถ้วน

เงื่อนไขความเหมาะสม

ถ้อยคำแบ่งการกระทำจะสมบูรณ์พร้อมก็ต่อเมื่อมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดถูกต้องและสมบูรณ์ในทางตรงกันข้ามถ้อยคำวัจนกรรมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์อาจสามารถทำให้วัจนกรรมของถ้อยคำแบ่งการกระทำเป็นโมฆะ ออสติน (Austin, 1975: 14) เรียกปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดว่า เงื่อนไขความเหมาะสม (felicity condition) มีปัจจัยหลักสามประการดังนี้

- A. 1) มีขั้นตอน กระบวนการ และผลลัพธ์ถูกต้องเหมาะสมตามแบบแผน กฎ ระเบียบ หรือธรรมเนียมปฏิบัติ
- 2) บุคคลและสถานการณ์ถูกต้องเหมาะสมตามแบบแผน กฎ ระเบียบ หรือธรรมเนียมปฏิบัติ
- B. ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างถูกต้องและครบถ้วน
- C. 1) บุคคลที่เกี่ยวข้องมีทราชนะ ความรู้สึก และความปรารถนาตามที่กำหนดไว้ในแบบแผน กฎ ระเบียบ หรือธรรมเนียมปฏิบัติ
- 2) ถ้ามีการให้ปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องปฏิบัติตาม

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเพื่อประกอบการอธิบายเงื่อนไขความเหมาะสมโดยนำถ้อยคำแบ่งการกระทำมาจากการพิพากษาของศาลดังนี้

[31] I sentence you to a two-month imprisonment.

ถ้าถ้อยคำในตัวอย่างที่ [31] อยู่ในเงื่อนไขความเหมาะสมที่สมบูรณ์ทุกปัจจัยถ้อยคำนี้จะมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้พูดคาดหวัง กล่าวคือตามเงื่อนไขที่หนึ่ง ถ้อยคำดังกล่าวต้องพูดโดยผู้พิพากษา มีการใช้คำและโครงสร้างที่ใช้กันตามธรรมเนียมปฏิบัติ มีคณะลูกขุน ทนาย โจทก์ จำเลย และเจ้าหน้าที่ตามระเบียบปฏิบัติอยู่ในสถานการณ์เป็นต้น ตามเงื่อนไขที่สองการผลิตถ้อยคำดังกล่าวต้องดำเนินอย่างถูกต้องตามขั้นตอนของระเบียบการพิพากษาของศาล และตามเงื่อนไขที่สามบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดปฏิบัติตามสอดคล้องกับถ้อยคำข้างบน เช่น จำเลยถูกเจ้าหน้าที่พาไปยังสถานกักกัน

ในทางกลับกันถ้ามีปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งของเงื่อนไขความเหมาะสมไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ระเบียบหรือธรรมเนียมปฏิบัติ ถ้อยคำข้างต้นก็จะมีประสิทธิภาพและไม่

สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้พูด เช่น ปัจจัย A. 2) ไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ยกตัวอย่าง ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [31] ไม่ได้กล่าวโดยผู้พิพากษาแต่กล่าวโดยทนาย หรือปัจจัย B. ไม่ถูกต้อง ยกตัวอย่าง ผู้พิพากษาใช้คำหรือโครงสร้างทางภาษาอื่นที่ไม่ใช่ธรรมเนียมปฏิบัติในการกล่าวคำพิพากษา ยกตัวอย่าง *I order that you have a two-month imprisonment* แม้ว่าถ้อยคำนี้จะมี ความหมายเหมือนกับถ้อยคำในตัวอย่างที่ [31] ก็ตาม หรือปัจจัย C. 2) ไม่สมบูรณ์ ยกตัวอย่าง เมื่อผู้พิพากษากล่าวถ้อยคำในตัวอย่างที่ [31] แล้วแต่ไม่มีใครปฏิบัติตามระเบียบข้อกำหนดเลย

ทั้งนี้ปัจจัยต่าง ๆ ของเงื่อนไขความเหมาะสมที่กล่าวมาข้างต้นยังสามารถนำไปใช้กับ ถ้อยคำแสดงวัจนปฏิบัติแบบไม่เป็นพิธีการได้ด้วยเพียงแต่อาจจะมียุทธวิธีที่หลากหลายและ ยืดหยุ่นกว่า ยกตัวอย่างการขอโทษเพื่อนสนิท ผู้พูดสามารถใช้ถ้อยคำเพื่อสื่อวัจนกรรมปฏิบัตินี้ได้ หลากหลาย เช่น *I'm sorry* (ฉันเสียใจ) หรือ *It's my fault* (ความผิดของฉันเอง) หรือ *Please forgive me* (โปรดยกโทษให้ฉัน) กระนั้นถ้อยคำนี้จะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ตามเงื่อนไขความเหมาะสมเช่นกัน ถ้าหากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่สมบูรณ์พร้อมถ้อยคำนั้นก็ไม่มี ประสิทธิภาพ อาทิเมื่อผู้พูดกล่าวขอโทษโดยไม่ได้ทำอะไรผิด (ปัจจัยข้อที่หนึ่งไม่สมบูรณ์) หรือเมื่อ กล่าวคำขอโทษแล้วแต่ยังทำผิดซ้ำอยู่อีก (ปัจจัยข้อที่สามไม่สมบูรณ์) ถ้อยคำที่กล่าวออกมาก็ไม่ สามารถทำให้ผู้พูดบรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารของตนเองได้

สรุป ทฤษฎีวัจนกรรมของออสตินเชื่อว่าถ้อยคำบางถ้อยคำไม่ได้มีจุดประสงค์เพียง บรรยายการกระทำหรือเหตุการณ์เท่านั้นแต่ยังบ่งการกระทำจากผู้ฟังหรือผู้พูดด้วย ถ้อยคำบ่งการ กระทำอาจมีคำกริยาบ่งการกระทำชัดเจนหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ไม่มีคำกริยาบ่งการกระทำชัดเจน และรูปแบบประโยคของถ้อยคำไม่สอดคล้องกับวัจนกรรม เรียกถ้อยคำชนิดนี้ว่าวัจนกรรมอ้อม ถ้า รูปแบบประโยคของถ้อยคำกับวัจนกรรมสอดคล้องกัน เรียกว่าวัจนกรรมตรง ออสตินยังเสนออีกว่าวัจน กรรมประกอบด้วยสามมิติ คือ หนึ่ง มิติวัจนกรรมเบื้องต้นครอบคลุมตั้งแต่การผลิตถ้อยคำและ การแสดงความหมายตามรูปภาพของถ้อยคำ สอง มิติวัจนกรรมปฏิบัติให้ความสำคัญกับหน้าที่บ่ง การกระทำของถ้อยคำ และสามผลวัจนกรรมหมายถึงการปฏิบัติของผู้ฟังหลังจากได้ยินถ้อยคำ ของผู้พูด ทั้งนี้ถ้อยคำจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ของผู้พูดหรือไม่ต้องอาศัยเงื่อนไขความ เหมาะสมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ บุคคลและการดำเนินการตามขั้นตอน และระเบียบที่ เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีวัจนกรรมของเซิร์ล

จอห์น อาร์ เซิร์ลได้พัฒนาทฤษฎีวัจนกรรมของออสตินและนำเสนอในผลงานวิชาการของเขาเป็น จำนวนมาก เช่นในหนังสือ *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language* (1969), *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts* (1979), *Speech*

Act Theory and Pragmatics (1980), และ *(On) Searle on Conversation* (1992) และบทความต่าง ๆ ได้แก่ *Austin on locutionary and illocutionary acts* (1968), *Indirect speech acts* (1975) และ *What is language: some preliminary remarks* (2007) เชิร์ลได้ให้ความสำคัญกับความปรารถนาของผู้พูดเป็นสำคัญโดยเขาเห็นว่าความปรารถนาคือจะบรรลุหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้ฟังซึ่งเขาคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัจนกรรมปฏิบัติกับผลวัจนกรรมเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนมาก ผู้เขียนเห็นด้วยกับเชิร์ลในประเด็นนี้อย่างยิ่งเพราะจะเห็นได้ว่าการสื่อสารทั่วไป บ่อยครั้งที่ผู้พูดกับผู้ฟังเข้าใจถ้อยคำเดียวกันต่างกันเนื่องจากปัจจัยทางภาษาและภูมิหลังของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ผู้ฟังจึงต้องอนุมานความหมายของผู้พูดจากบริบทที่คิดว่าเกี่ยวข้องที่สุด ดังที่อธิบายไปแล้วในบทที่หนึ่งว่าการตีความถ้อยคำมาจากกระบวนการอนุมานของผู้ฟัง ดังนั้นผลวัจนกรรมจึงอาจจะไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ผู้พูดคาดหวังเสมอไป ในขณะที่ออสตินให้ความสำคัญกับรูปภาษาและธรรมเนียมปฏิบัติ (convention) ในการตีความและทำความเข้าใจของถ้อยคำมากกว่า นอกจากนี้เชิร์ลยังได้จัดประเภทวัจนกรรมทั้งห้าประเภทที่ออสตินได้กำหนดไว้ใหม่โดยดูความสัมพันธ์ระหว่างวัจนกรรมกับเงื่อนไขความเหมาะสมเป็นหลัก (Huang, 2007: 104-108) เขาเชื่อว่าเงื่อนไขความเหมาะสมไม่เพียงแต่ทำให้วัจนกรรมถูกต้องหรือสัมฤทธิ์ผลแต่ยังเป็นตัวกำหนดการกระทำของวัจนกรรมด้วย วัจนกรรมที่จัดขึ้นใหม่มีมิติที่สำคัญสามมิติคือความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำและโลก (direction of fit) สภาวะทางอารมณ์ (expressed psychological state) และจุดประสงค์ของถ้อยคำ ความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำและโลกหมายถึงทิศทางของถ้อยคำที่มีผลต่อการกระทำหรือเหตุการณ์ในโลก หรือในทางกลับกันการกระทำหรือเหตุการณ์ในโลกมีผลต่อถ้อยคำ บางครั้งถ้อยคำและการกระทำหรือเหตุการณ์ในโลกมีผลซึ่งกันและกัน หรืออาจไม่มีผลต่อกันก็ได้ สภาวะทางอารมณ์หมายถึงความรู้สึกหรือความปรารถนาในขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำแสดงวัจนกรรมประเภทวัจนกรรมของเชิร์ลสามารถสรุปดังในตารางดังนี้

วจนกรณ ²³	สภาวะทาง อารมณ์	ตัวอย่าง	ความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำกับความจริง ของโลก
expressive (การ กล่าวแสดงออก) (ตรงกับ behabitive ของออสติน)	อารมณ์ หลากหลาย	ขอโทษ ขอบคุณ แสดงความ ยินดี	ไม่มี ผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความรู้สึกภายใน ตนเอง ตัวอย่าง ฉันยินดีด้วยที่คุณเลื่อน ตำแหน่ง
commissive (การ กล่าวผูกพัน) (ตรงกับ commissive ของ ออสติน)	ความ ปรารถนา	สัญญา ชู เสนอ	world-to-words (โลกตามถ้อยคำ) ผู้พูดปรารถนาความจริงบางอย่างให้เกิดขึ้น ในโลกตามถ้อยคำที่ผลิต ตัวอย่าง ฉันสัญญา ว่าจะไม่มาสายอีก
directive (การกล่าว ชี้แนะ) (ตรงกับ exercitive ของออสติน)	ความ ต้องการ	สั่ง ขอร้อง แนะนำ	world-to-words (โลกตามถ้อยคำ) ผู้พูดต้องการความจริงบางอย่างให้เกิดขึ้นใน โลกตามถ้อยคำที่ผลิต ตัวอย่าง ฉันขอร้องให้ เธอหยุดส่งเสียงดัง
representative (การกล่าวความจริง) (ตรงกับ expositive ของออสติน)	ความเชื่อ	ประกาศ ยืนยัน โต้เถียง	words-to-world (ถ้อยคำตามโลก) ผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความจริงบางอย่าง ของโลก ตัวอย่าง ฉันขอประกาศว่าบริษัทกำลัง ประสบปัญหา
declarative (การ กล่าวประกาศ) (ตรงกับ verdictive ของออสติน)	ไม่มี	ตั้งชื่อ พิพากษา baptise	words-to-world และ world-to-words (ถ้อยคำตามโลกและโลกตามถ้อยคำ) ผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อกำหนดหรือสร้างความจริง ของโลกในขณะเดียวกันความจริงของโลก เกิดขึ้นตามถ้อยคำที่ผลิต ตัวอย่าง ฉัน ประกาศเลิกประชุม

ตารางที่ 4 ประเภทวจนกรณของเจิร์ล

²³ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ไม่ได้บัญญัติศัพท์ประเภทวจนกรณไว้ ยกเว้นคำว่า commissive (การกล่าวผูกพัน) ผู้เขียนจึงขอเสนอคำแปลตามที่ปรากฏในตารางที่ 4

นอกจากนี้ยังมีการจัดประเภทวัจนกรรมเพิ่มเติมจากแนวคิดของออสตินและเซิร์ลด้วย เช่น ลีช (1983) ได้เสนอวัจนกรรมประเภทการกล่าวถาม (rogative) โดยเขาระบุว่าวัจนกรรมประเภทนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำกับโลกแบบถ้อยคำตามโลก ผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อสอบถามเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในโลก ตัวอย่าง *คุณเคยไปต่างประเทศหรือไม่*

วัจนกรรมกับมุมมองทางวัฒนธรรม

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น อายุ เพศ สถานะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เศรษฐกิจ ระบบอาวุโส การปกครอง ความสุภาพ ความเกรงใจ ส่งผลทำให้ผู้พูดแต่ละวัฒนธรรมใช้ถ้อยคำเพื่อผลิตวัจนกรรม ที่ความถ้อยคำเพื่อระบุวัจนกรรมปฏิบัติ และแสดงผลวัจนกรรมแตกต่างกัน ความแตกต่างของวัจนกรรมสามารถปรากฏทั้งในเหตุการณ์ทั่วไปและเหตุการณ์ที่เป็นแบบแผน ณ ที่นี้จะขอยกตัวอย่างถ้อยคำแสดงวัจนกรรมจากผู้พูดจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

ในวัฒนธรรมของชาวมุสลิม ในบางสถานการณ์สามีสามารถทำการหย่าร้างกับภรรยาของตนเองด้วยการกล่าวถ้อยคำ *I hereby divorce you* (ผมขอหย่ากับคุณ) กับภรรยาสามครั้ง ซึ่งถ้อยคำนี้จะมีผลวัจนกรรมที่สมบูรณ์ กล่าวคือการหย่าของสามีและภรรยามีผลทันที ในทางตรงกันข้ามการกล่าวถ้อยคำดังกล่าวจะไม่มีผลทางวัจนกรรมในผู้พูดวัฒนธรรมชาวตะวันตกเลยถ้าหากถ้อยความนี้ไม่มีเงื่อนไขความเหมาะสมรองรับโดยเฉพาะวิธีการดำเนินขั้นตอนและบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งโดยปกติจะเป็นการดำเนินการทางกฎหมาย (Huang, 2007: 120)

ในสถานการณ์ทั่วไปผู้พูดชาวอินเดียมักจะทักทายกันด้วยถ้อยคำ *How fat you are!* (คุณอ้วนขึ้นนะ) วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือ “การชมเชย” หรือ “การแสดงความคิดเห็น” เนื่องจากความอ้วนแสดงถึงความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสุขภาพที่ดีขึ้นเพราะคนจำนวนมากในประเทศอินเดียมีภาวะทุพโภชนาการ แต่สำหรับผู้พูดชาวอังกฤษ (รวมถึงผู้พูดชาวไทยจำนวนหนึ่ง) ถ้อยคำนี้อาจเป็น “การดูถูกหรือเยาะเย้ย” เนื่องจากมีค่านิยมว่าผู้ที่มีรูปร่างผอมบางจะสวยงามกว่าผู้ที่มีรูปร่างอ้วน (Cutting, 2008: 19)

ผู้พูดชาวอังกฤษมักจะแสดงความสุภาพด้วยการพูดอ้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องการสั่งหรือขอร้อง ดังนั้นผู้พูดภาษานี้จึงนิยมใช้วัจนกรรมอ้อมมากกว่าวัจนกรรมตรง ยกตัวอย่าง ถ้าผู้พูดชาวอังกฤษต้องการขอร้องไม่ให้สูบบุหรี่ตามสถานที่ต่าง ๆ พวกเขาจะพูดหรือเขียนว่า *Thank you for not smoking* (ขอบคุณที่ไม่สูบบุหรี่) มากกว่า *No smoking* (ห้ามสูบบุหรี่) ถ้อยคำแรกเป็นประโยคบอกเล่าซึ่งไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการ ถ้อยคำที่สองเป็นประโยคคำสั่งเชิงปฏิเสธซึ่งสอดคล้องกับวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการ นอกจากนี้ในหลายสถานการณ์ผู้พูดชาวอังกฤษมักใช้รูปประโยคคำถามเพื่อแสดงการสั่ง ยกตัวอย่าง สถานการณ์คือผู้หญิงชาวอังกฤษคนหนึ่ง (A) โทรไปหาเพื่อนชาวคิวบาชื่อเปเรส เพื่อนร่วมงานชาวคิวบาของเขา (B) เป็นผู้รับสาย

[32] A: Is Mr Perez there?

B: Yes, he is.

A: *Em... can I speak to him, please?*

B: Yes, wait a minute.

(คัดมาจาก Cutting, 2008: 19)

ถ้อยคำแรกของผู้หญิงชาวอังกฤษ *Is Mr Perez there?* (เปเรสอยู่ที่นั่นไหมคะ) เป็นถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมปฏิบัติคือขอร้องให้ผู้รับสายเรียกเปเรสมาคุยกับเธอทางโทรศัพท์ แต่ดูเหมือนว่าผู้รับสายจะไม่สามารถรับรู้วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้ การตอบ *Yes, he is* (ใช่ เขาอยู่ครับ) แสดงว่าเขาตีความถ้อยคำตรงตามรูปคำ ผู้หญิงชาวอังกฤษจึงต้องกล่าวถ้อยคำที่สอง *Em... can I speak to him, please?* (ฉันขอพูดกับเขาได้ไหมคะ กรุณาด้วยค่ะ) โดยระบุความต้องการของตนเองให้ชัดเจนขึ้น ในประโยคนี้เธอใช้คำว่า *speak to him*

ผู้พูดชาวจีนแสดงผลวัจนกรรมต่อถ้อยคำบางประเภทต่างจากผู้พูดวัฒนธรรมอื่น เช่น ถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมปฏิบัติ “ชมเชย” ส่วนมากจะมีผลวัจนกรรมคือการขอบคุณ แต่ผู้พูดชาวจีนเลือกที่จะถ่อมตัวโดยการต่อว่าตนเอง

[33] A: You cook really well.

(คุณทำอาหารได้ดีจริง ๆ)

B: No, no, I don't really know how to cook properly.

(ไม่ ไม่เลย ฉันไม่รู้วิธีทำอาหารที่ถูกต้องเลย)

A: Please don't be too modest. You really cook very well.

(กรุณาอย่าถ่อมตัวเลย คุณทำอาหารได้ดีมากจริง ๆ)

B: You're too kind.

(คุณใจดีมากไปแล้ว)

(คัดมาจาก Cutting, 2008: 19)

ในทำนองเดียวกันผู้พูดชาวญี่ปุ่นมักจะตอบรับถ้อยคำแสดงวัจนกรรมปฏิบัติการชมเชยด้วยการปฏิเสธ

[34] A: My, what a splendid garden you have there—the lawn is so nice and big, it's certainly beautiful, isn't it!

(ว้าว สวนของคุณตรงนั้นสวยมาก ๆ สนามหญ้าทั้งสวยทั้งกว้าง สวยจริง ๆ เลย นะ คุณว่าไหม)

B: Oh, no, not at all, we don't take care of it at all any more, so it simply doesn't always look as nice as we would like it to.

(อ้อ ไม่ ไม่เลย เราไม่ได้ดูแลอะไรเลย สวนมันก็เลยไม่ค่อยสวยอย่างที่เรายากให้เป็น)

A: Oh I don't think so at all—but since it's a big garden, of course it must be quite a tremendous task to take care of it all by yourself; but even so, you certainly do manage to make it look nice all the time; it certainly is nice and pretty any time one sees it.

(ฉันว่าไม่เลยนะ สวนใหญ่ขนาดนี้คุณดูแลคนเดียวงานต้องหนักเอาการ แต่ถึงอย่างนั้น คุณก็จัดการทำให้สวนคุณสวยได้ตลอดเลย สวยจริง ๆ ทุกครั้งที่มาเห็น)

B: No, I'm afraid not, not at all.

(ฉันว่าไม่เลยจริง ๆ)

(คัดมาจาก Miller, 1967: 289-90 อ้างใน Huang, 2007: 122)

ผู้พูดชาวไทยแสดงวัจนกรรมปฏิบัติและคาดหวังผลวัจนกรรมจากถ้อยคำที่ผลิตต่างจากผู้พูดวัฒนธรรมอื่น เช่น ถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมปฏิบัติ “การทักทาย” ของผู้พูดชาวไทยมีความหลากหลายและยืดหยุ่น ถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมปฏิบัตินี้ ได้แก่ *ไปไหนมา จะไปไหน หรือ ทานข้าวยัง* การตอบสนองหรือผลวัจนกรรมที่ผู้พูดชาวไทยคาดหวังมีก็ความยืดหยุ่นเช่นกัน ได้แก่ คำตอบที่เกี่ยวข้องกับคำถามโดยตรงหรือการตอบในลักษณะอื่น ยกตัวอย่าง ในหลายโอกาสผู้ฟังสามารถตอบคำถาม *จะไปไหน* ว่า *เดี๋ยวเจอกันนะ วันหลังกินข้าวกัน* ในทางตรงกันข้ามถ้อยคำที่แสดงวัจนปฏิบัติการทักทายของผู้พูดชาวไทยนี้อาจแสดงวัจนกรรมปฏิบัติอื่นสำหรับผู้พูดภาษาอื่น ยกตัวอย่างจากประสบการณ์โดยตรงของผู้เขียนเมื่อเรียนอยู่ที่ประเทศอังกฤษ เพื่อนเจ้าของภาษามักจะถามผู้เขียนว่าทำไมคนไทยชอบถามว่า *จะไปไหน* ซึ่งเขารู้สึกไม่พอใจและกระอักกระอ่วนที่จะตอบคำถามนี้ เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว

สรุป ผู้พูดภาษาต่าง ๆ มีรูปแบบการใช้การใช้ถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมตามธรรมเนียมปฏิบัติของตนเอง การตีความถ้อยคำจึงต้องอาศัยบริบททางวัฒนธรรมร่วมด้วย โดยเฉพาะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมหากผู้สนทนาไม่ตระหนักถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมแล้ว อาจเกิดความเข้าใจผิดจากการตีความถ้อยคำตามรูปภาพาได้ ทั้งนี้การศึกษาวัจนกรรมของการสื่อสารข้าม

วัฒนธรรมยังเป็นการวิเคราะห์ภาษาที่ผู้พูดแต่ละวัฒนธรรมใช้ในสถานการณ์จริงด้วย (Tannen, 1984: 189) วัจนกรรมจึงจัดเป็นหัวข้อการศึกษาทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่น่าสนใจหัวข้อหนึ่ง

แบบฝึกหัด

ความเข้าใจ

1. ให้คำจำกัดความของคำว่าวัจนกรรม
2. อธิบายความแตกต่างระหว่างวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ยกตัวอย่างประกอบ
3. อธิบายความสำคัญของเงื่อนไขความเหมาะสมที่มีต่อวัจนกรรม
4. ระบุมิติสามมิติของถ้อยคำ ยกตัวอย่างประกอบ

การวิเคราะห์

1. จับคู่วัจนกรรมตรงในแถว A กับวัจนกรรมอ้อมในแถว B ที่มีวัจนกรรมปฏิบัติเดียวกัน

A	B
ภาษาไทย	
1.1 ฉันขอให้คุณนั่งตรงนี้	a. คิดได้ไง สุดยอด
1.2 ฉันเห็นด้วยกับความคิดนี้	b. เข้ามาได้เลยนะ ถ้าต้องการ
1.3 ฉันสัญญาว่าจะไปร่วมงานให้ได้	c. นั่งตรงนี้ก็ได้นะ
1.4 ฉันขอโทษที่มาสาย	d. ฉันนี้แะจ้ังให้เธอรออีกแล้ว
1.5 ฉันอนุญาตให้เธอเข้ามาได้	e. เตรียมซื้อชุดใส่ไปงานแล้ว
ภาษาอังกฤษ	
1.6 I acknowledge your continued efforts.	f. I'll always love you.
1.7 I confirm that Andrea is right.	g. She can't be wrong, don't you think?
1.8 I hereby declare you husband and wife.	h. This ship now has a name <i>Britannica</i> .
1.9 I promise to love you forever.	i. Your efforts are always appreciated.

1.10 I name this ship *Britannica*.

j. Now you are husband
and wife.

2. ระบุว่าท่านจะเลือกใช้วัจนกรรมในแถว A หรือ แถว B ระบุเหตุผลพร้อมยกตัวอย่างสถานการณ์ประกอบเพื่ออธิบาย

3. ระบุวัจนกรรมปฏิบัติและผลวัจนกรรมที่ผู้พูดปรารถนาในประโยคที่ 3.1 ถึง 3.8 ยกสถานการณ์ประกอบเพื่ออธิบาย

3.1 เธอว่าหนาวไปม๊ย

3.2 ลตถึง 31 ธันวาคมสกนี้

3.3 ระวัง สุนัขดุ

3.4 ลอริอัล คุณค่าที่คุณคู่ควร

3.5 FRAGILE

3.6 HOT CONTENTS

3.7 STRICTLY CONFIDENTIAL

3.8 CONSTRUCTION AHEAD

4. อ่านบทกลอนด้านล่างที่คัดมาจากโคลงโลกนิติ ฉบับพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศรและตอบคำถามต่อไปนี้

ห้ามเพลิงไว้อย่าให้	มีควัน
ห้ามสุริยะแสงจันทร์	ส่องไขรั
ห้ามอายุให้หัน	คืนเล่า
ห้ามดั่งนี้ไว้ได้	จึงห้ามนิินทา

4.1 วัจนกรรมปฏิบัติที่แท้จริงของกลอนบทนี้คืออะไร

4.2 เมื่อวิเคราะห์รูปภาษากับความหมายหลัก (theme) ของกลอนบทนี้ร่วมกัน กลอนบทนี้จัดเป็นวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อม เพราะเหตุใด

4.3 วัจนกรรมปฏิบัติส่งผลอย่างไรกับการนำเสนอความหมายหลักของกลอนบทนี้

การอภิปราย

1. อภิปรายสาเหตุที่ทำให้ผู้ฟังแสดงผลวัจนกรรมที่ไม่สอดคล้องกับผลวัจนกรรมที่ผู้พูดปรารถนา
2. อภิปรายสาเหตุที่ทำให้ผู้พูดเลือกวัจนกรรมอ่อนในการสื่อสาร

การนำไปใช้

สำรวจการใช้ถ้อยคำของกลุ่มบุคคลที่แสดงวัจนกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับหัวข้อหรือสถานการณ์หนึ่ง ระบุว่าถ้อยคำนั้นเป็นวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ่อน และกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเลือกใช้ถ้อยคำใด เพราะเหตุใด หัวข้อที่ขอนำเสนอได้แก่ พนักงานขายขอให้ลูกค้ากรอกข้อมูล แพทย์สั่งให้ผู้ป่วยทำบางอย่าง

บทที่ 5

ตัวบ่งบอก

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจการใช้ตัวบ่งบอกในการสื่อสาร วิเคราะห์ตัวบ่งบอกแบบอาศัยบริบทและตัวบ่งบอกไม่อาศัยบริบท ตีความตัวบ่งบอกในถ้อยคำ ระบุชนิดตัวบ่งบอก และตระหนักถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตีความตัวบ่งบอกและความแตกต่างด้านความหมายของตัวบ่งบอกที่ใช้โดยผู้พูดต่างภาษาหรือต่างวัฒนธรรม

สาระสำคัญของบทเรียน

1. คำนียามของตัวบ่งบอก
2. การใช้ตัวบ่งบอกในรูปแบบต่าง ๆ
3. จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก
4. ตัวบ่งบอกกับลักษณะทางภาษา
5. ชนิดของตัวบ่งบอก

คำสำคัญ

ตัวบ่งบอก ตัวบ่งบอกอิงบริบท ตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท รูปร่างตาม ตัวบ่งบอกเชิงท่าทาง ตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ สิ่งทีกล่าวมาก่อนหน้า จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์หรือระดับชั้นทางสังคม ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ ตัวบ่งบอกแสดงเวลา ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำหรือเนื้อความ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของตัวบ่งบอกและระบุชนิดของตัวบ่งบอกได้
2. ระบุจุดศูนย์กลางและจุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ของตัวบ่งบอกได้
3. อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะทางภาษากับตัวบ่งบอกได้
4. ประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องตัวบ่งบอกเพื่อทำความเข้าใจตัวบ่งบอกที่ใช้โดยผู้พูดต่างภาษาหรือต่างวัฒนธรรมได้

โครงสร้างบทเรียน

1. คำนิยามของตัวบ่งบอก
2. ตัวบ่งบอกอิงบริบทและตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท
3. ตัวบ่งบอกเชิงท่าทางและตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์
4. จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก
5. จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่
6. คำกริยา ไป และ มา
7. ตัวบ่งบอกกับลักษณะทางภาษา
8. ชนิดตัวบ่งบอก
9. แบบฝึกหัด

ตัวบ่งบอก

ตัวบ่งบอก

ในทุกภาษาจะมีคำที่ใช้ระบุหรือบ่งบอกบุคคล สถานที่ และเวลา เช่นผู้พูดภาษาไทยใช้คำว่า ฉัน เธอ คุณ เขา พวกเรา เพื่อระบุบุคคล นี่ นั่น โน่น ระบุสถานที่ และ วันนี้ ตอนนี่ พรุ่งนี้ ระบุเวลา ผู้พูดภาษาอังกฤษใช้คำว่า I, you, he, she, we ระบุบุคคล here, there ระบุสถานที่ และ today, now, tomorrow ระบุเวลา นักวิจัยภาษาศาสตร์เรียกคำเหล่านี้ว่า ตัวบ่งบอก (deixis)²⁴ ลักษณะหรือองค์ประกอบทางภาษาที่ใช้เป็นตัวบ่งบอก ได้แก่คำระบุเฉพาะ (demonstrative) คำสรรพนาม (pronoun) ตัวบ่งบอกกาล (tense marker) คำวิเศษณ์บอกเวลาและสถานที่ (adverb of time and space) และคำกริยาแสดงการเคลื่อนไหว (motion verb) (Huang, 2007: 133)

ในทางวิจัยภาษาศาสตร์ตัวบ่งบอกมีความสำคัญอย่างมากกับการตีความถ้อยคำเนื่องจากถ้าผู้พูดไม่อาศัยบริบทในการตีความถ้อยคำที่มีตัวบ่งบอกเขาจะไม่สามารถเข้าใจถ้อยคำนั้นได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งตัวบ่งบอกยังสัมพันธ์กับหัวข้อทางวิจัยภาษาศาสตร์อื่น ๆ ด้วย เช่นวัจนกรรม ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน ความหมายซึ่งกันเป็นนัย ยกตัวอย่างสถานการณ์คือครูสั่งให้นักเรียนช่วยทำความสะอาดห้องเรียน คุณครูพูดดังนี้

[1] เธอลบกระดานนี้ เธอลบกระดานนั้น พวกเธอช่วยกันเอาขยะไปทิ้ง และพวกเธอจัดโต๊ะ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [1] เป็นวัจนกรรมตรง มีวัจนกรรมปฏิบัติคือการสั่ง คำว่า เธอ พวกเธอ นี่ นั่น เป็นตัวบ่งบอก ผู้ฟังในสถานการณ์นี้คือนักเรียน พวกเขาต้องอาศัยบริบทที่แวดล้อมถ้อยคำจึงจะรู้ว่าผู้พูดต้องการให้นักเรียนคนใดทำตามที่ผู้พูดต้องการและลบกระดานแผ่นไหน บริบทในสถานการณ์นี้อาจเป็นบริบททางกายภาพจากการที่ครูชี้นิ้วหรือหันหน้าไปหาบุคคลหรือกระดานที่ครูระบุถึง

[2] จอย: ให้ฉันรออยู่ที่นี้คนเดียวมานานแล้วนะ ยังไม่มีใครมาเลย

กิฟท์: กำลังไป จะถึงที่นั่นอีกครั้งช้าโหมง

²⁴ คำว่า deixis มาจากภาษากรีก ออกเสียง /'daɪksɪs/ แปลว่า แสดงหรือชี้

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [2] แสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูดว่าผู้พูดไม่พอใจที่ตนเองรอผู้ฟังอยู่สถานที่แห่งหนึ่ง คำว่า *ฉัน* *ที่นี่* *ที่นั่น* เป็นตัวบ่งบอกที่แสดงบุคคลและสถานที่ตามลำดับ ในขณะที่ตัวบ่งบอกนี้ยังแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยพิเศษของผู้พูดได้ด้วย ยกตัวอย่างถ้าผู้พูดเน้นเสียงที่คำว่า *ฉัน* และ *ที่นี่* ผู้พูดอาจกำลังแสดงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยว่าผู้พูดไม่ชอบการรอคอยและสถานที่ที่ผู้พูดรออยู่มีสภาพที่ไม่พึงประสงค์ ผู้ฟังจะไม่สามารถเข้าใจความหมายของตัวบ่งบอกสามคำนี้ได้เลยถ้าปราศจากบริบทประกอบการตีความ ในกรณีนี้ก็พบว่า *ฉัน* หมายถึงจอยเพราะบริบททางกายภาพ ได้แก่น้ำเสียงของผู้พูด ส่วนคำว่า *ที่นี่* และ *ที่นั่น* ทั้งจอยและก็ฟท์ต้องอาศัยบริบททางความรู้ กล่าวคือภูมิหลังร่วมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังจึงจะสามารถระบุสถานที่ที่กล่าวถึง ในทางตรงกันข้ามถ้าก็ฟท์ไม่มีบริบททางกายภาพ ก็ฟท์จะไม่สามารถรู้ว่า *เธอ* หมายถึงใคร และถ้าจอยไม่มีภูมิหลังร่วมกับก็ฟท์ จอยก็ไม่สามารถรู้ว่า *ที่นี่* และ *ที่นั่น* หมายถึงสถานที่ใด

ดังนั้นเราสามารถสรุปได้ว่าผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทเพื่อเข้าใจความหมายที่แท้จริงของตัวบ่งบอก มิฉะนั้นแล้วผู้ฟังจะไม่สามารถระบุตัวบ่งบอกที่ผู้พูดกล่าวถึงได้อย่างถูกต้องฟิลล์มอร์ (1997: 60) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งบอกและบริบทพร้อมยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ชัดเจนที่สุดดังนี้

The worst possible case I can imagine for a totally unanchored occasion sentence is that of finding afloat in the ocean a bottle containing a note which reads, “Meet me here at noon tomorrow with a stick about this big.”

กรณีที่เลวร้ายที่สุดที่ฉันคิดออกเกี่ยวกับประโยคที่ไม่มีการระบุบริบทใด ๆ อย่างแน่ชัดเลยคือเวลาเราเจอขวดน้ำที่ลอยมาตามมหาสมุทรซึ่งมีข้อความในขวดว่า “มาพบฉันที่นี่พรุ่งนี้ตอนเที่ยงวันพร้อมกับแท่งไม้ขนาดใหญ่เท่านี้”

ถ้าหากปราศจากบริบททางความรู้ กล่าวคือภูมิหลังร่วมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังแล้ว (สมมติว่าผู้อ่านข้อความในขวดแก้วไม่ใช่บุคคลที่ผู้เขียนเขียนถึง) ผู้อ่านไม่สามารถรู้ได้เลยว่าตัวบ่งบอก *me*, *here*, *tomorrow* และ *this* (big) ของผู้เขียนข้อความนี้หมายถึง ใคร ที่ไหน เมื่อไร และขนาดไหน

บทนี้จะกล่าวถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพของตัวบ่งบอกที่สำคัญประกอบด้วยตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทและตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท ตัวบ่งบอกเชิงท่าทางกับตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอก การเคลื่อนที่ของศูนย์กลางตัวบ่งบอก คำกริยา *ไป* และ *มา* ในฐานะคำกริยาที่เป็นตัวบ่งบอกตัวบ่งบอกกับลักษณะทางภาษา และชนิดของตัวบ่งบอก

ตัวบ่งบอกอิงบริบทและตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท

บางครั้งผู้ฟังสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของตัวบ่งบอกได้โดยไม่ต้องอาศัยบริบทอื่นใดเนื่องจากถ้อยคำแสดงความหมายของตัวบ่งบอกชัดเจนอยู่แล้ว ตัวบ่งบอกแบบนี้เรียกว่าตัวบ่งบอกไม่อิงบริบทซึ่งส่วนมากเป็นรูปอ้างอิงตาม (anaphora) รูปอ้างอิงตามคือคำบางประเภท เช่น คำสรรพนาม หรือคำระบุเฉพาะที่ทำหน้าที่แทนสิ่งที่กล่าวมาก่อนหน้า (antecedent)²⁵ ดังนั้นผู้ฟังจึงสามารถอนุมานจากถ้อยคำได้ทันทีว่าตัวบ่งบอกที่ปรากฏในถ้อยคำคือสิ่งที่กล่าวถึงมาก่อน ในทางตรงกันข้ามตัวบ่งบอกใดก็ตามที่ผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทช่วยในการตีความจึงจะเข้าใจความหมายที่แท้จริงดังที่แสดงในตัวอย่างที่ [1] และ [2] ตัวบ่งบอกนี้เรียกว่าตัวบ่งบอกอิงบริบท ยกตัวอย่างเพิ่มเติมดังนี้

[3] ผู้พูดคนที่หนึ่ง: ฉันเอาของฝากไปให้เบิร์ทแล้วนะ

ผู้พูดคนที่สอง: ขอบใจมาก หวังว่าเขาจะชอบ

ในตัวอย่างที่ [3] เราสามารถตีความได้ทันทีว่า *เขา* ในถ้อยคำของผู้พูดคนที่สองหมายถึง *เบิร์ท* โดยไม่ต้องอาศัยบริบทอื่นใดเนื่องจากถ้อยคำของผู้พูดคนที่หนึ่ง *ฉันเอาของฝากไปให้เบิร์ทแล้วนะ* ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งบอกนี้กับสิ่งที่ถูกอ้างถึงอย่างชัดเจน กล่าวคือ *เบิร์ท* คือสิ่งที่กล่าวมาก่อนหน้า และ *เขา* เป็นรูปอ้างอิงตาม ในทางตรงกันข้าม คำว่า *ฉัน* ในตัวอย่างนี้เป็นตัวบ่งบอกอิงบริบทเนื่องจากเราต้องอาศัยบริบท จึงจะรู้ว่า *ฉัน* ในถ้อยคำนี้หมายถึงใคร

ทั้งนี้แต่ละภาษามีลักษณะทางภาษาที่แสดงตัวบ่งบอกทั้งสองแบบเหมือนและแตกต่างกัน ยกตัวอย่างในภาษาอังกฤษคำสรรพนาม *you* เป็นตัวบ่งบอกได้ทั้งสองแบบ

[4] You should read this novel. It's very gripping.

(เธอควรอ่านนวนิยายเล่มนี้ เนื้อเรื่องน่าสนใจมาก)

ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล *you* ในตัวอย่างที่ [4] เป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทเพราะถ้าเราไม่มีบริบท เช่น บริบททางกายภาพหรือบริบททางความรู้ เราจะไม่ทราบว่า *you* ในถ้อยคำนี้ผู้พูดหมายถึงบุคคลใด

²⁵ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ใช้คำว่ารูปที่ถูกแทน แต่ผู้เขียนขอเสนอคำว่า สิ่งทีกล่าวมาก่อนหน้า เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายตามรูปคำในภาษาอังกฤษ *ante* หมายถึงที่อยู่ข้างหน้า และ *cede* หมายถึงมาหรือก้าว

[5] If you travel on a train without a valid ticket, you will be liable to pay a penalty fare.

(ถ้าคุณโดยสารรถไฟโดยไม่มีตั๋ว คุณอาจต้องจ่ายตัวด้วยราคาค่าปรับ)

(คัดมาจาก Huang, 2007: 134)

ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล *you* ในตัวอย่างที่ [5] เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบท เราสามารถเข้าใจจากประโยคได้ชัดเจนว่า *you* ที่ผู้พูดระบุหมายถึงบุคคลทั่วไป ไม่ใช่บุคคลที่เฉพาะเจาะจงใด ๆ บางครั้งผู้พูดภาษาอังกฤษใช้คำสรรพนาม *one* เพื่อกล่าวถึงบุคคลทั่วไปในกรณีที่เป็นทางการ เช่น *One should obey the traffic rules.* (คุณ(ทุกคน)ควรเคารพกฎจราจร)

ในภาษาอื่นมีรูปภาษาที่ใช้เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทโดยเฉพาะเช่นกัน เช่นในภาษาฝรั่งเศส ผู้พูดใช้คำว่า *on* (คุณ) เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทแทน *tu* หรือ *vous* (คุณ เอกพจน์ และพหูพจน์ตามลำดับ) ที่เป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบท และในภาษาเยอรมัน ผู้พูดใช้คำว่า *man* เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทแทน *du* และ *Sie* (คุณ)

อย่างไรก็ตามคัลเพอร์และโฮ (Culpeper and Haugh, 2014: 13) อธิบายว่าบางครั้งตัวบ่งบอกสามารถเป็นตัวบ่งบอกทั้งสองแบบในคราวเดียวกันได้ กล่าวคือตัวบ่งบอกทำหน้าที่เป็นรูปอ้างอิงตามและเป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบท ยกตัวอย่าง

[6] JAN: I hope that Lisa will not forget to collect the book at the library for me.

(ฉันหวังว่าลิซ่าจะไม่ลืมไปรับหนังสือที่ห้องสมุดให้ฉัน)

MINA: Well, she said she'd go there to collect it this afternoon.

(เธอบอกว่าเธอจะไปรับที่นั่นบ่ายนี้)

ผู้ฟังสามารถระบุความหมายที่แท้จริงของตัวบ่งบอกในตัวอย่างที่ [6] ได้แก่ *she, there, it* ได้ทันทีเพราะตัวบ่งบอกเหล่านี้เป็นรูปอ้างอิงตามของ *Lisa, the library, the book* ที่กล่าวมาก่อนตามลำดับ ตัวบ่งบอกทั้งสามนี้จึงเป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบท อย่างไรก็ตามถึงแม้คำว่า *it* เป็นรูปอ้างอิงตามของ *the book* แต่ทั้งผู้พูดและผู้ฟังยังจำเป็นต้องอาศัยบริบทอื่นด้วยถึงจะรู้ว่าหมายถึงหนังสือเล่มไหน ดังนั้นในตัวอย่างนี้ *it* จึงเป็นตัวบ่งบอกทั้งแบบอิงบริบทและไม่อิงบริบท

ตัวบ่งบอกเชิงท่าทางและตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์

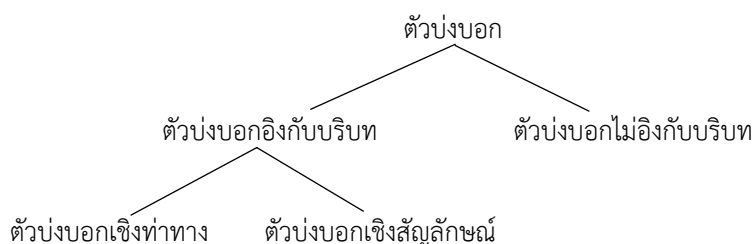
ตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทตามบริบทที่ใช้ในการตีความ ถ้าผู้ฟังใช้บริบททางกายภาพในการอนุมานความหมายของตัวบ่งบอก เช่นการผายมือ การชี้นิ้ว การส่งสายตา ดังในตัวอย่างที่ [1] เธอหลบกระดานนี้ เธอหลบกระดานนั้น พวกเขาช่วยกันเอาขยะไปทิ้ง และพวกเขาจัดโต๊ะ เราเรียกตัวบ่งบอกแบบนี้ว่าตัวบ่งบอกเชิงท่าทาง (gestural deixis) ถ้าผู้ฟังไม่จำเป็นต้องใช้บริบททางกายภาพแต่อาศัยความรู้ด้านระยะเวลาหรือสถานที่ในการอนุมานความหมายของตัวบ่งบอก เราเรียกตัวบ่งบอกแบบนี้ว่าตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ (symbolic deixis)

[7] เรามาช่วยให้ประเทศนี้ดียิ่งขึ้นกัน

ในตัวอย่างที่ [7] ตัวบ่งบอกคือ (ประเทศ)นี้ ผู้ฟังสามารถอนุมานความหมายของตัวบ่งบอกนี้โดยไม่ต้องอาศัยบริบททางกายภาพ ยกตัวอย่างถ้าผู้พูดและผู้ฟังเป็นคนไทยผู้ฟังจะสามารถตีความได้ว่าประเทศนี้ ที่ผู้พูดกล่าวถึงหมายถึงประเทศไทย ดังนั้นตัวบ่งบอกในถ้อยคำนี้จึงเป็นตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์

ทั้งนี้โดยปกติเราสามารถในตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ในรูปแบบตัวบ่งบอกเชิงท่าทางได้ แต่เราไม่สามารถใช้ตัวบ่งบอกเชิงท่าทางในรูปแบบตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ได้ ภาษาบางภาษามีคำที่เป็นตัวบ่งบอกเชิงท่าทางโดยเฉพาะ เช่น *voici* (นี่) *voilà* (นั่น) ในภาษาฝรั่งเศส *vot* (นี่) *von* (นั่น) ในภาษารัสเซีย (Huang, 2007: 134)

สรุป ตัวบ่งบอกคือคำที่ใช้เพื่อแสดงบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือเวลา ซึ่งทุกภาษามีคำหรือองค์ประกอบทางภาษาที่แสดงคำประเภทนี้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าตัวบ่งบอกมีลักษณะเป็นสากล (universal) บางครั้งเราสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของตัวบ่งบอกโดยไม่ต้องอาศัยบริบท แต่บางครั้งบริบทจำเป็นต่อการตีความตัวบ่งบอก ตัวบ่งบอกที่ใช้บริบททางกายภาพช่วยในการตีความเรียกว่าตัวบ่งบอกเชิงท่าทางและตัวบ่งบอกที่ใช้บริบททางความรู้ช่วยในการตีความเรียกว่าตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ เราสามารถสรุปรูปแบบการใช้ตัวบ่งบอกได้ตามแผนภาพข้างล่าง

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการใช้ตัวบ่งบอก

จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก

จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก (deictic center) คือจุดอ้างอิงที่ผู้พูดใช้ระบุจุดตั้งต้นของตัวบ่งบอก ในถ้อยคำของเขา โดยทั่วไปแล้วทั้งผู้พูดและผู้ฟังจำเป็นต้องรับรู้จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก ร่วมกันจึงจะสามารถตีความตัวบ่งบอกได้ถูกต้องชัดเจน โดยปกติจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกจะ เชื่อมโยงอยู่กับผู้พูด เช่น *ฉัน* หมายถึงผู้พูด *ที่นี่* หมายถึงบริเวณที่ผู้พูดอยู่หรือกล่าวถึง และ *ขณะนี้* หมายถึงช่วงเวลา que ผู้พูดผลิตถ้อยคำ (Lyons, 1977: 638)

[8] เธอช่วยหยิบหนังสือให้ฉันหน่อย

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [8] มีตัวบ่งบอกคือ *ฉัน* และ *เธอ* ตัวบ่งบอกแสดงบุคคลนี้มีจุดศูนย์กลางอยู่กับผู้พูด กล่าวคือคำว่า *ฉัน* ในถ้อยคำนี้หมายถึงผู้พูด ดังนั้นคำว่า *เธอ* จึงหมายถึงบุคคลที่ผู้พูดกำลังพูดด้วย

[9] เชิญหยิบเอกสารทางซ้ายมือค่ะ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [9] มีตัวบ่งบอกคือ *ทางซ้ายมือ* ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ที่มีจุดศูนย์กลางอยู่กับผู้พูด กล่าวคือเมื่อผู้พูดกล่าวว่า *ทางซ้ายมือ* นั้นอาจจะหมายถึงทางซ้ายมือของผู้พูด

[10] อย่าลืมโทรมาหาฉันพรุ่งนี้นะ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [10] มีตัวบ่งบอกคือ *พรุ่งนี้* ตัวบ่งบอกแสดงเวลานี้มีจุดศูนย์กลางอยู่กับผู้พูด กล่าวคือผู้พูดใช้เวลาที่ตนเองผลิตเป็นจุดอ้างอิง ดังนั้นคำว่า *พรุ่งนี้* จึงหมายถึงวันถัดไปจากวันที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนี้

จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกบางครั้งมีลักษณะเป็นรูปธรรม กล่าวคือผู้พูดและผู้ฟังสามารถรับรู้จุดศูนย์กลางนี้ได้ตรงกันโดยอาศัยการตีความจากบริบทต่าง ๆ ที่ชัดเจน ดังเช่นในตัวอย่างที่ [9] *เชิญหยิบเอกสารทางซ้ายมือค่ะ* ผู้ฟังสามารถเข้าใจความหมายของตัวบ่งบอกได้อย่างชัดเจนโดยพิจารณาจากบริบททางกายภาพที่เป็นรูปธรรม เช่นทิศทางที่ผู้พูดทำท่าทางประกอบ หรือลักษณะทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ ที่มาพร้อมกับตัวบ่งบอกนี้ แต่บางครั้งจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกมีลักษณะเป็นนามธรรม กล่าวคือผู้พูดใช้ความคิดหรือความรู้สึกในการสื่อความหมายของตัวบ่งบอกซึ่งมีความหมายเฉพาะส่วนบุคคล เช่น

[11] ไกลขนาดนี้เลยหรือ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [11] มีตัวบ่งบอกคือ *ขนาดนี้* ผู้พูดใช้ตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวบ่งบอกในตัวอย่างที่ [9] จะเห็นว่ามีความเป็นนามธรรมมากกว่าเพราะ *ขนาดนี้* ไม่สามารถวัดออกมาเป็นขนาดที่ชัดเจนได้ ตัวบ่งบอกนี้สัมพันธ์กับความรู้สึกล้วนบุคคลของผู้พูดซึ่งอาจไม่เหมือนกับความคิดของผู้ฟัง

จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่

จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกอาจเปลี่ยนจากจุดอ้างอิงของผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงของผู้ฟังได้ เราเรียกจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกในลักษณะนี้ว่า จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ (deictic change/deictic projection) การเคลื่อนที่ที่เกิดจากหลายปัจจัย เช่น ผู้พูดต้องการแสดงความหมายของตัวบ่งบอกที่เขากล่าวถึงให้มีความชัดเจนมากขึ้นหรือแสดงความรู้สึกพิเศษบางประการ เช่นในตัวอย่างที่ [9] ผู้พูดสามารถเคลื่อนที่จุดศูนย์กลางของตนเองไปสู่จุดศูนย์กลางของผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ *ทางซ้ายมือ* ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้พูดสามารถผลิตถ้อยคำได้ดังนี้

[12] เชิญหยิบเอกสารทางซ้ายมือของผู้เข้าร่วมค่ะ

จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [12] ศูนย์กลางของตัวบ่งบอกอยู่ที่ผู้ฟัง ดังนั้นไม่ว่าผู้พูดจะอยู่ที่ทิศทางใดก็ตาม ตัวบ่งบอก *ทางซ้ายมือ* จะมีจุดอ้างอิงอยู่ที่ผู้ฟังเท่านั้น

[13] แม่: พี่กุง บอกน้องให้ลงมาทานข้าวได้แล้วนะ เย็นแล้ว
ลูกสาว: ได้ค่ะแม่

จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [13] ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล พี่ มีจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกอยู่ที่ผู้ฟัง ในที่นี้คือลูกสาว คำว่า พี่ ในถ้อยคำนี้ไม่ใช่พี่ของผู้พูดแต่เป็นพี่ของผู้ฟัง ในสถานการณ์นี้ผู้พูดเปลี่ยนจากจุดศูนย์กลางของผู้พูดเป็นจุดศูนย์กลางของผู้ฟังเพื่อเน้นย้ำหรือตอกย้ำความสัมพันธ์ของผู้ฟังกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง กล่าวคือความสัมพันธ์แบบพี่น้อง

[14] ‘How do you feel. fish?’ he asked aloud. ‘I feel good and my left hand is better and I have food for a night and a day. Pull the boat, fish.’
(เขาถามออกมาเสียงดัง ‘รู้สึกยังงี้บ้างเจ้าปลา ส่วนข้ารู้สึกดีและมีมือซ้ายของข้าก็ดี

ขึ้นแล้ว ข้ามีอาหารให้กินทั้งวันทั้งคืน โยเกรื้อoley เจ้าปลา')

(Hemingway, 2004: 56)

ข้อความในตัวอย่างที่ [14] คัดมาจากเรื่อง *The Old Man and the Sea* ของเฮอร์เนสต์ เฮมิงเวย์ ผู้เขียนใช้ตัวบ่งบอกที่มีจุดศูนย์กลางแบบเคลื่อนที่โดยเขาไม่ได้ใช้ตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกแสดงบุคคลในเนื้อเรื่อง แต่ใช้ตัวละครในเรื่องเป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกชนิดนี้ กล่าวคือคำว่า / (ฉัน) ในเรื่องหมายถึงตัวละครหลัก (ในที่นี้คือชายแก่) ไม่ใช่ผู้เขียน ดังนั้น *you* จึงหมายถึงผู้ที่ตัวละครพูดด้วย (ในที่นี้คือปลา) ไม่ใช่บุคคลที่ผู้เขียนพูดด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนยังเคลื่อนที่จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกของตัวละครนี้ด้วย บางครั้งใช้ *he* และ บางครั้ง ใช้ / แทนตัวละครตัวเดียวกัน จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการและรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้มากขึ้น

คำกริยา *ไป* และ *มา*

คำกริยา *ไป* และ *มา* เป็นตัวบ่งบอกโดยธรรมชาติเนื่องจากคำกริยาทั้งสองตัวนี้ระบุการเคลื่อนที่ของสถานที่ ที่สัมพันธ์กับผู้พูดหรือผู้ฟังโดยตรง จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก *ไป* และ *มา* สามารถเคลื่อนที่ได้ (Culpeper and Haugh, 2014: 22) ยกตัวอย่างในภาษาอังกฤษคำว่า *go* มีความหมาย “to move or travel to a place that is away from where you are now” (เคลื่อนที่หรือเดินทางออกจากสถานที่ที่คุณกำลังอยู่) (Macmillan English Dictionary for Advanced Learners, 2007: 640) และ *come* มีความหมาย “to move or travel to the place where you are” (เคลื่อนที่หรือเดินทางสู่สถานที่ที่คุณอยู่) (Macmillan English Dictionary for Advanced Learners, 2007: 285) ขอยกตัวอย่างจุดศูนย์กลางและจุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ของคำกริยาทั้งสองคำดังนี้

สถานการณ์คือสามีกับภรรยาคุยกันที่บ้าน

[15] HUSBAND: I think I'll go to Mark's house tonight.

WIFE: When will you come back home?

ในตัวอย่างที่ [15] ตัวบ่งบอก *go* มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้พูด ผู้พูด (สามี) ใช้สถานที่ที่ตนเองผลิตถ้อยคำเป็นจุดอ้างอิง กล่าวคือผู้พูดเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ที่ตนเองกำลังพูดอยู่ไปอีกสถานที่หนึ่ง ในกรณีนี้คือเคลื่อนที่ออกจากบ้านตนเองไปบ้านของเพื่อน ตัวบ่งบอก *come* มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่

ผู้พูดเช่นกัน ผู้พูด (ภรรยา) ใช้สถานที่ที่ตนเองผลิตถ้อยคำเป็นจุดอ้างอิง กล่าวคือผู้พูดระบุว่าผู้ฟังว่าจะเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ที่ตนเองกำลังพูดอยู่ ในกรณีนี้คือเคลื่อนเข้ามาที่บ้าน

สถานการณ์คืออาจารย์ของโรงเรียนแห่งหนึ่งโทรศัพท์ไปหาศิษย์เก่าที่บ้านเพื่อสอบถามเรื่องการศึกษา

[16] TEACHER: Will you go to the school reunion this year?

ALUMNUS: Sure, I look forward to it.

TEACHER: That's great. See you then.

ในตัวอย่างที่ [16] ตัวบ่งบอก *go* มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้ฟัง (ศิษย์เก่า) ผู้พูด (อาจารย์) ไม่ได้ใช้สถานที่ที่ตนเองอยู่เป็นจุดอ้างอิงของคำกริยานี้ แต่ผู้พูดอ้างอิงสถานที่ของผู้ฟังเป็นจุดศูนย์กลาง กล่าวคือผู้ฟังเคลื่อนที่จากสถานที่ที่เขาอยู่ไปยังอีกสถานที่หนึ่ง นั่นคือจากบ้านของผู้ฟังไปโรงเรียน

[17] ADAM: Now I'm waiting at the coffee shop.

BETTY: I'm coming over in a few minutes.

ในตัวอย่างที่ [17] ตัวบ่งบอก *come* มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้ฟัง (อดัม) ผู้พูด (เบ็ตตี้) ไม่ได้ใช้สถานที่ที่ตนเองอยู่เป็นจุดอ้างอิงของคำกริยานี้ แต่ผู้พูดอ้างอิงสถานที่ของผู้ฟังเป็นจุดศูนย์กลาง กล่าวคือผู้พูดเคลื่อนที่เข้าหาผู้ฟัง

จากตัวอย่างด้านบนเราจะเห็นว่าจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกสามารถเปลี่ยนได้ ตัวบ่งบอกจึงอาจจะก่อปัญหาในการสื่อสาร แต่ละภาษาจึงมีวิธีการจัดการกับตัวบ่งบอกเพื่อให้ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจความหมายที่ตรงกัน ยกตัวอย่างภาษาอังกฤษมีการใช้คำว่า *local time* (เวลาท้องถิ่น) เพื่อให้ผู้ฟังและผู้พูดที่มีช่วงเวลาต่างกันเข้าใจเวลาที่กล่าวถึงตรงกัน และสำนวน *stage-left* (เวทีด้านซ้าย) และ *stage-right* (เวทีด้านขวา) โดยใช้ตำแหน่งของนักแสดงเป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก

สรุป เมื่อมีการใช้ตัวบ่งบอกในถ้อยคำ โดยปกติผู้พูดจะใช้ตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกนั้นเพื่อแสดงถึงผู้พูด สถานที่ที่ผู้พูดอยู่ และเวลาที่ผู้พูดผลิตถ้อยคำ อย่างไรก็ตามผู้พูดสามารถเปลี่ยนจุดศูนย์กลางตนเองไปสู่จุดศูนย์กลางอื่นได้ เช่นจุดศูนย์กลางของผู้ฟังหรือผู้ที่กล่าวถึง ทั้งนี้ภาษาแต่ละภาษามีการแสดงและการเปลี่ยนแปลงจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก รวมถึงวิธีหลีกเลี่ยงความกำกวมของจุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ในรูปแบบของตนเอง

ตัวบ่งบอกกับลักษณะทางภาษา

แต่ละภาษามีลักษณะและองค์ประกอบทางภาษาที่ใช้ในการแสดงตัวบ่งบอกแตกต่างกัน ภาษาที่มีวิภัติปัจจัย (inflectional language) เช่นในภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสตัวบ่งบอกมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของภาษา ยกตัวอย่างการสอดคล้องระหว่างประธานในฐานะตัวบ่งบอกแสดงบุคคลกับคำกริยาที่ตามมา *I love you* และ *She loves you* เมื่อประธานเป็น *I* คำกริยาไม่เติม *s* แต่เมื่อประธานเป็น *she* คำกริยาเติม *s* ในภาษาฝรั่งเศสประธานแต่ละตัวมีรูปคำกริยาเฉพาะ *Je t'aime* (ฉันรักคุณ) *Tu m'aimes* (คุณรักฉัน), *Nous t'aimons* (เรารักคุณ), *Vous m'aimez* (พวกคุณรักฉัน), *Ils t'aiment* (พวกเขารักคุณ) ลักษณะทางภาษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตัวบ่งบอกจะกล่าวในรายละเอียดในหัวข้อชนิดตัวบ่งบอก

ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผู้พูดจำเป็นต้องตระหนักเรื่องความแตกต่างระหว่างตัวบ่งบอกที่แสดงออกทางภาษาต่างกัน มิฉะนั้นจะเกิดความผิดพลาดในการสื่อสารได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนได้แก่ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่เช่น *first floor* หมายถึงชั้นแรกของผู้พูดชาวอเมริกันแต่หมายถึงชั้นที่สองของผู้พูดชาวอังกฤษ ผู้พูดชาวอังกฤษใช้คำว่า *ground floor* สำหรับชั้นแรก ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างความแตกต่างเรื่องตัวบ่งบอกเพิ่มเติมระหว่างผู้พูดภาษาไทยกับผู้พูดภาษาอังกฤษและผู้พูดภาษาจีน

ตัวบ่งบอก *come* ในภาษาอังกฤษมีจุดศูนย์กลางเคลื่อนที่ได้ดังที่แสดงในตัวอย่างที่ [15], [16] และ [17] แต่ในภาษาไทยตัวบ่งบอกนี้มักมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้พูด หากแปลตัวอย่างที่ [17] เป็นภาษาไทยจะได้ดังนี้

[17] ADAM: Now I'm waiting at the coffee shop.

อดัม: ตอนนี้ ผมรอที่ร้านกาแฟครับ

BETTY: I'm coming over in a few minutes.

เบตตี้: เดี๋ยวฉันจะตามไปค่ะ

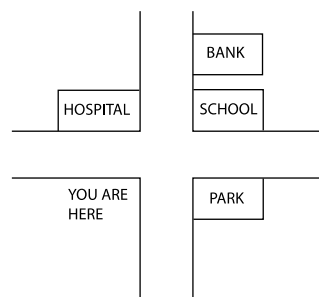
ในประโยคภาษาอังกฤษผู้พูด (เบตตี้) ใช้ผู้ฟัง (อดัม) เป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกจึงใช้คำว่า *come* เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้พูดกำลังจะเคลื่อนที่เข้าสู่ผู้ฟัง แต่ในภาษาไทยผู้พูดใช้คำว่า *ไป* ซึ่งเป็นการระบุว่าผู้พูดใช้สถานที่ที่ตนเองอยู่เป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกนี้ กล่าวคือผู้พูดเคลื่อนออกจากบริเวณที่ตนเองอยู่ ไม่มีการเปลี่ยนจุดศูนย์กลางไปหาผู้ฟังเหมือนกับภาษาอังกฤษ²⁶

²⁶ ภาษาญี่ปุ่นมีตัวบ่งบอกนี้คล้ายกับภาษาไทยคือ ผู้พูดชาวญี่ปุ่นใช้คำว่า *iku* เมื่อมีการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ที่ผลิตถ้อยคำ และใช้คำว่า *kuru* เมื่อมีการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ที่ผลิตถ้อยคำ ตัวบ่งบอกทั้งสอง

ในภาษาจีนตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ต่างกับตัวบ่งบอกภาษาไทย ยกตัวอย่างคำว่า 前面 (qián miàn แปลตรงตัวว่า ด้านหน้า) ลองพิจารณาการสนทนาระหว่างเจ้าของภาษาชาวจีนกับนักท่องเที่ยวชาวไทยด้านล่างนี้

[18]

路人: 这附近有银行吗?
(นักท่องเที่ยว(ไทย): แถวนี้นี้มีธนาคารไหมคะ)
游客: 在学校前面。
(คนเดินถนน (ชาวจีน): อยู่ด้านหน้าโรงเรียน)

เมื่อดูแผนที่ทางขวามือประกอบ ผู้พูดชาวไทยจะเข้าใจว่าธนาคารอยู่ด้านหลังโรงเรียน เมื่อจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกอยู่ที่ YOU ARE HERE (คุณอยู่ที่นี่) แต่จากคำแปลที่ให้มาข้างต้นผู้พูดภาษาจีนใช้คำว่า 前面 (qián miàn แปลตรงตัวว่า ด้านหน้า) การใช้ตัวบ่งบอกที่แสดงความหมายต่างกันนี้อาจทำให้เกิดความสับสนในการหาจุดหมายปลายทาง เมื่อวิเคราะห์ตามแนวทางวิจัยปฏิบัติศาสตร์จะพบว่าในขณะที่ผู้พูดชาวไทยเชื่อมโยงระยะทางที่อยู่ใกล้กว่าเป็นด้านหน้าและระยะทางที่อยู่ไกลกว่าเป็นด้านหลัง แต่ผู้พูดชาวจีนเชื่อมโยงระยะทางที่อยู่ใกล้กว่าเป็นด้านหลัง และระยะทางที่อยู่ไกลกว่าเป็นด้านหน้า

ชนิดตัวบ่งบอก

ตัวบ่งบอกแบ่งออกเป็นสี่ชนิดหลัก ในที่นี้ขอยกตัวอย่างรายละเอียดที่น่าสนใจของตัวบ่งบอกแต่ละชนิดในภาษาต่าง ๆ โดยอภิปรายตัวบ่งบอกของภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหลัก

1) **ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล** (personal deixis) หมายถึงตัวบ่งบอกที่ใช้ระบุผู้พูดในฐานะบุรุษที่หนึ่ง ผู้ฟังในฐานะบุรุษที่สอง และบุคคลที่กล่าวถึงในฐานะบุรุษที่สาม ตัวบ่งบอกชนิดนี้มีหน้าที่ในการกำหนดถ้อยคำที่ผู้พูดผลิตในสถานการณ์ต่าง ๆ และในบางภาษามีผลต่อลักษณะของภาษานั้นด้วย ยกตัวอย่างภาษาอังกฤษมีตัวบ่งบอกแสดงผู้พูดในฐานะบุรุษที่หนึ่งเพียงสองคำคือ I และ we แต่ในภาษาไทยตัวบ่งบอกแสดงบุรุษที่หนึ่งจำนวนมากกว่าเช่น ฉัน ดิฉัน ผม กระผม หู อาตมา ข้า ข้าพเจ้า เรา กู แต่ละคำแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างชัดเจนและแสดงข้อมูลทางสังคมด้วย เช่นอายุ ฐานะทางสังคม ระดับชั้น

คำนี้ไม่สามารถเปลี่ยนจุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกได้เหมือนกับตัวบ่งบอก go และ come ในภาษาอังกฤษ (Fromkin, Rodman and Hyams, 2003: 219)

ตัวบ่งบอกแสดงบุรุษที่สองมีความน่าสนใจเช่นกัน ในภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมันสรรพนามบุรุษที่สองมีสองคำคือ *tu* กับ *vous* และ *du* กับ *Sie* ตามลำดับ คำว่า *tu* และ *du* ใช้ระบุบุรุษที่สองเอกพจน์ ผู้พูดใช้คำนี้กับผู้ฟังที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือระดับอายุและฐานะทางสังคมเท่ากันหรือต่ำกว่า เช่นเพื่อนกับเพื่อน แม่กับลูก คำว่า *vous* กับ *Sie* ใช้ระบุบุรุษที่สองพหูพจน์ หรือบุรุษที่สองเอกพจน์ที่มีความสัมพันธ์ไม่สนิทสนมหรือระดับอายุและฐานะทางสังคมสูงกว่าผู้พูด เช่นศิษย์กับอาจารย์ พนักงานกับลูกค้า

ในอดีตภาษาอังกฤษมีตัวบ่งบอกแสดงบุคคลในฐานะบุรุษที่สองที่แสดงความสัมพันธ์หรือระดับของผู้พูดกับผู้ฟังแตกต่างกันเช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน ผู้พูดใช้คำว่า *thou* กับผู้ฟังที่สนิทสนม หรือมีระดับอายุและฐานะทางสังคมเท่ากันหรือต่ำกว่า ผู้พูดใช้คำว่า *you* กับผู้ฟังที่ไม่สนิทสนมหรือมีระดับอายุและฐานะทางสังคมสูงกว่า ในปัจจุบันคำว่า *thou* ไม่ได้ใช้แล้ว ยกเว้นในยอร์กเชียร์และแลงคาเชียร์และพบในเอกสารบางประเภทเท่านั้น เช่นคำสอนทางศาสนาและบทกวี ทั้งนี้คัลเพเพอร์และโฮ (2014: 24-25) ยังระบุว่าทางเลือกใช้ *thou* หรือ *you* ยังขึ้นอยู่กับบริบทอื่นนอกเหนือจากความสนิทสนมและระดับทางสังคมด้วย เขายกตัวอย่างบทกลอนหนึ่งมาจากเรื่อง *Merrie Tales of Skeleton* (1567) ในตอนนี้นักบวชชื่อสเกลิตอนกำลังโน้มน้าวช่างซ่อมรองเท้าคนหนึ่งให้ไปช่วยศึกษาสวดกรรม

[19] Neybour, you be a tall
(สหายเอ๋ย ท่านมีรูปร่างสูงใหญ่)
man, and in the Kynges warres
(และในยามสงครามเช่นนี้)
you must bere a standard.
ท่านควรต้องถือธงรบ)

ในตัวอย่างที่ [19] ถึงแม้ว่าผู้พูดมีฐานะทางสังคมสูงกว่าผู้ฟัง แต่ผู้พูดเลือกใช้คำว่า *you* กับผู้ฟัง เพราะต้องการขอความช่วยเหลือจากเขาซึ่งเป็นการแสดงการให้เกียรติและยกย่องผู้ฟัง

ตัวบ่งบอกแสดงบุคคลยังกำหนดลักษณะทางภาษาอื่นด้วย อาทิในภาษาอังกฤษตัวบ่งบอกแสดงบุคคลมีการระบุพจน์ (number) เช่น *I* (เอกพจน์) *we* (พหูพจน์) เพศ (gender) เช่น *he* (เพศชาย) *she* (เพศหญิง) และการก (case) (การแสดงหน้าที่ของคำ) เช่น *she* (ประธาน) *her* (กรรม) ใน

ภาษาไทยตัวบ่งบอกแสดงบุคคลมีการระบุเพศเช่นกัน เช่น *ผม* (เพศชาย) *ดิฉัน* (เพศหญิง) และในอดีตมีการระบุพจน์ที่ชัดเจนด้วย เช่น *แก้ว* (เอกพจน์) *ฮา* (ทวิพจน์) *ตู* (เอกพจน์) ²⁷

นอกจากนี้ตัวบ่งบอกแสดงบุคคลยังแบ่งออกอีกสองชนิดย่อย ได้แก่ชนิดแสดงบุคคลทั่วไปดังที่กล่าวมาข้างต้นกับชนิดแสดงความสัมพันธ์หรือระดับชั้นทางสังคม ในภาษาอังกฤษมีคำบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์อยู่หลายกลุ่มซึ่งส่วนมากใช้เป็นคำเรียกขาน (vocative) มากกว่าการระบุหน้าที่ทางไวยากรณ์²⁸ ลีช (Leech, 1999: 109-113) และ ดักลาสและอื่น ๆ (Douglas et al., 1999: 111-113) ได้รวบรวมและจัดชนิดของตัวบ่งบอกประเภทนี้ออกเป็นเจ็ดชนิด

1) ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ของคู่รัก (endearments) ได้แก่ *darling, love, sweetie* มีการใช้ประมาณร้อยละ 5

2) ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง (family/kinship terms) ได้แก่ *mum(my), dad(dy), ma, pa, grandma, grandpa* มีการใช้ประมาณร้อยละ 10

3) ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์แบบกันเอง (familiarizers) ได้แก่ *guys, mate, folks, bro* มีการใช้ประมาณร้อยละ 15

4) ตัวบ่งบอกที่เป็นชื่อ (first names) ได้แก่ชื่อต้น (*William, Jessica*) ชื่อย่อของชื่อต้น (*Tom* มาจาก *Thomas* และ *Pam* มาจาก *Pamela*) และชื่อต้นที่เติมอุปสรรค -y/-ie (*Jack* เป็น *Jackie*) มีการใช้รวมกันประมาณร้อยละ 65

5) ตัวบ่งบอกที่เป็นชื่อนามสกุลและตำแหน่ง (surnames and titles) ได้แก่ *Mr. Wellington, Mrs. O' Davies, Professor, Father* มีการใช้ประมาณน้อยกว่าร้อยละ 2.5

6) ตัวบ่งบอกแสดงการให้เกียรติ (honorifics) ได้แก่ *sir, madam, ma'am* มีการใช้ประมาณน้อยกว่าร้อยละ 2.5

²⁷ ในอดีตคำสรรพนามในภาษาไทยแบ่งออกเป็นสามพจน์คือ เอกพจน์ (คำที่กำหนดสิ่งเดียว) ทวิพจน์ (dual) (คำที่กำหนดสองสิ่ง) และพหูพจน์ (คำที่กำหนดมากกว่าสองสิ่งขึ้นไป) *แก้ว* เทียบได้กับ *กู* ในปัจจุบัน เป็นเอกพจน์ *ฮา* เป็นทวิพจน์ และ *ตู* เป็นพหูพจน์ (ณัฐวรรณ ชังใจ, 2558: 105) ภาษายิมาส (Yimas) ภาษามูริก (Murik) และภาษาเมอร์ยัม มีร์ (Meryam Mir) มีสี่พจน์คือ เอกพจน์ ทวิพจน์ สหพจน์ (paucal) และพหูพจน์ ภาษาลิฮีร์ (Lihir) มีห้าพจน์คือ เอกพจน์ ทวิพจน์ ไตรพจน์ สหพจน์ (paucal) และพหูพจน์ (Huang, 2007: 137)

²⁸ โดยปกติคำเรียกขานในภาษาอังกฤษไม่สามารถทำหน้าที่เป็นประธานในประโยคได้ เช่น *Sweetie, can you pass me the salt?* (ที่รัก คุณช่วยส่งเกลือให้ผมหน่อยได้ไหม) *Sweetie* เป็นคำเรียกขาน *you* เป็นประธานของประโยค คำเรียกขานในภาษาไทยเช่น *ที่รัก แม่ ยาย หลวงพ่อ* และชื่อต่าง ๆ สามารถเป็นประธานของประโยคได้ เช่น *แม่กำลังทำกับข้าวอยู่* ในประโยคนี้ผู้พูดใช้คำว่า *แม่* เป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งและเป็นประธานของประโยค

7) อื่นๆ ได้แก่คำที่ใช้บรรยายลักษณะท่าทาง บุคลิกนิสัย หรือคุณลักษณะเฉพาะบางประการ เช่น *lazy, you reds, those who came late* มีการใช้ประมาณร้อยละ 5

2) **ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่** (spatial deixis) หมายถึงคำที่ใช้ระบุสถานที่และระยะทาง ได้แก่คำวิเศษณ์บอกระยะทาง คำชี้เฉพาะ คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ และอนุภาคต่าง ๆ ในภาษาอังกฤษมีคำว่า *here, yonder,²⁹ there, this, yon, that, come, go, hither, opposite, away* ในภาษาไทยมีคำว่า *นี่ นั่น นู่น ไน้น ไป มา สู๋ ตรงข้าม เป็นต้น*

[20] เอกส์: หยิบหนังสือตรงนั้นให้หน่อย

อ้อ: เล่มนี้หรอ

ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ในตัวอย่างที่ [20] คือคำว่า *ตรงนั้น* ตัวบ่งบอกในถ้อยคำนี้มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้พูดระบุสิ่งที่อยู่ไกลจากสถานที่ที่ผู้พูดอยู่

[21] น้อย: จะไปไหน

จิบ: จะไปรอที่ฝั่งตรงข้ามร้านกาแฟ

ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ในตัวอย่างที่ [21] คือคำว่า *ฝั่งตรงข้าม* ตัวบ่งบอกนี้ไม่ได้มีจุดศูนย์กลางตัวอยู่ที่ผู้พูด ผู้พูดไม่ได้ใช้สถานที่ที่ตนเองอยู่เป็นจุดอ้างอิงแต่ใช้สถานที่ที่กล่าวถึง ในที่นี้คือร้านกาแฟเป็นจุดศูนย์กลาง ดังนั้น ตัวบ่งบอก *ฝั่งตรงข้าม* ไม่ได้หมายถึงฝั่งตรงข้ามของผู้พูด แต่เป็นฝั่งตรงข้ามของร้านกาแฟ

ในภาษาอื่นตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ที่มีจุดศูนย์กลางที่แตกต่างจากภาษาไทย เช่นในภาษาญี่ปุ่น ถ้าสิ่งที่ผู้พูดกล่าวถึงใกล้กับผู้พูด ผู้พูดจะใช้คำว่า *kono* ถ้าสิ่งนั้นอยู่ใกล้ผู้ฟังจะใช้คำว่า *sono* และถ้าสิ่งนั้นอยู่ไกลจากทั้งผู้พูดและผู้ฟังจะใช้คำว่า *ano* (Kuno, 1973: 27) ภาษาในตระกูลออสโตรนีเซียตัวบ่งบอกแสดงสถานที่ที่มีจุดศูนย์กลางอิงกับสถานที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศเช่น *seaward* (หันไปสู่ทะเล), *landward* (หันเข้าสู่ภาคพื้นดิน), *north, south, east, west* (Culpeper and Haugh, 2014: 29)

²⁹ ปัจจุบันภาษาอังกฤษใช้ระบบการแสดงระยะทางแบบคู่ คือ ใกล้-ไกล (proximal-distal) ในอดีตใช้ระบบระยะทางแบบสามทาง คือ ใกล้-กลาง-ไกล โดยใช้คำว่า *yonder* และ *yon* แสดงระยะทางหรือบอกสถานที่ระหว่าง *here* กับ *there* และระหว่าง *this* กับ *that* ตามลำดับ

3) **ตัวบ่งบอกแสดงเวลา** (temporal deixis) หมายถึงตัวบ่งบอกที่ใช้ระบุช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ผู้พูดกล่าวอ้างถึง ในภาษาไทยมีคำว่า *เดี๋ยวนี้* *วันนี้* *พรุ่งนี้* *มะรืน* *แล้ว* *ยัง* เป็นต้น ในภาษาอังกฤษมีคำว่า *now*, *at this moment*, *today*, *tomorrow*, *the other day*, *the next day*, *already*, *yet*, *then* รวมถึงกาล (tense) เช่น *present simple*, *past continuous*, *future perfect* ลองพิจารณาตัวอย่างด้านล่าง

[22]

SALE

from today until the end of the year

ในตัวอย่างที่ [22] คำว่า (*from*) *today* เป็นตัวบ่งบอกแสดงเวลา ผู้อ่านสามารถอนุมานได้ว่า ผู้เขียนใช้ช่วงเวลาของตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก ถ้าผู้อ่านไม่มีภูมิหลังร่วมกับผู้เขียน ข้อความนี้ เขาย่อมไม่สามารถรับรู้ได้ว่า *today* หมายถึงวันไหนเพราะผู้อ่านไม่สามารถใช้เวลาของตัวเองเป็นจุดศูนย์กลางในการตีความถ้อยคำนี้ได้ อย่างไรก็ตามถ้อยคำดังกล่าวอาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อ่านมากนัก เพียงรู้ว่าถ้อยคำดังกล่าวยังเป็นจริงอยู่ ณ วันที่ผู้อ่านเห็นก็อาจจะเพียงพอแล้ว แต่บางครั้งการไม่ทราบจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกชนิดนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของตนเองเมื่อครั้งศึกษาอยู่ ผู้เขียนได้รับอีเมลจากอาจารย์ที่ปรึกษาตามด้านล่างนี้

[23] I've already read your chapter. Would it be possible for you to come and meet me tomorrow at 10.00 a.m.?

(อาจารย์ได้อ่านบทที่คุณเขียนมาแล้ว พรุ่งนี้จะมาหาอาจารย์ตอนสิบโมงได้ไหมคะ)

เมื่อได้อ่านอีเมลแล้วผู้เขียนจึงส่งอีเมลตอบรับท่านว่าจะไปหาท่านพรุ่งนี้ แต่ไม่กั่นาที่ต่อมาอาจารย์ส่งอีเมลกลับมาว่า *It's supposed to be yesterday, though* (ควรจะมาเมื่อวานนะคะ) ถ้อยคำนี้เองที่ทำให้ผู้เขียนตระหนักในทันทีว่าตนเองลืมหูลืมตาวันที่ของอีเมลที่อาจารย์ส่งมาฉบับแรกและเนื่องจากผู้เขียนใช้ช่วงเวลาของตนเองเป็นจุดศูนย์กลางในการตีความคำว่า *tomorrow* จึงทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนโชคดีที่ได้อธิบายเรื่องดังกล่าวให้ท่านฟัง ท่านจึงไม่โกรธเคืองและนัดหมายวันใหม่ให้

4) **ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำ/เนื้อความ** (discourse deixis) หมายถึงตัวบ่งบอกที่ใช้เชื่อมโยงถ้อยคำที่กล่าวมาก่อนหน้าหรือถ้อยคำที่จะเกิดขึ้นถัดไปกับถ้อยคำที่กล่าวอยู่ใน

ปัจจุบัน โดยทั่วไปตัวบ่งบอกชนิดนี้จะมาจากตัวบ่งบอกแสดงสถานที่และตัวบ่งบอกแสดงเวลา เช่น *that point, the next chapter, my last argument*

สถานการณ์คืออาจารย์กำลังจะแจ้งข่าวบางอย่างให้นักศึกษาฟังช่วงท้ายคาบเรียน

[24] That's the end. But don't rush off just yet. As I said at the beginning, I have some announcements. Here they are. (Then displays and reads announcements on a PowerPoint slide)

(นั่น (การบรรยาย) ก็จบแล้ว แต่ยังไม่ต้องรีบไปไหน ตามที่อาจารย์ได้เกริ่นไว้ตั้งแต่ต้น คาบอาจารย์มีเรื่องจะแจ้ง อยู่ตรงนี้ (จากนั้นก็เปิดสไลด์พาวเวอร์พอยท์และอ่านเรื่องที่ต้องการแจ้ง ให้นักศึกษาฟัง))

(คัดมาจาก Culpeper and Haugh, 2014: 30)

ในตัวอย่างที่ [24] คำว่า *that* เป็นตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำ/เนื้อความที่เชื่อมโยงเรื่องในปัจจุบันกับเรื่องที่คุณพูดกล่าวมาก่อนหน้า ในสถานการณ์นี้คือการบรรยาย และคำว่า *here* เชื่อมโยงเรื่องในปัจจุบันกับสิ่งที่ผู้พูดกำลังจะกล่าวถึง ในสถานการณ์นี้คือเรื่องที่ต้องการแจ้ง ชนิดของตัวบ่งบอกทั้งสองชนิดสามารถสรุปตามตารางดังนี้

ชนิดตัวบ่งบอก	ยกตัวอย่าง
1. ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล	
1.1 ทัวไป	ฉัน ผม ข้า ข้าพเจ้า เรา กู
1.2 แสดงความสัมพันธ์หรือระดับชั้นทางสังคม	ชื่อ คำเรียกญาติ คำแสดงความสัมพันธ์ คำแสดงตำแหน่ง คำบอกคุณลักษณะ
2. ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่	นี่ นั่น อยู่นั้น ไป มา สู่ ตรงข้าม
3. ตัวบ่งบอกแสดงเวลา	เดี๋ยวนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ มะรืน แล้ว ยัง
4. ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำ/เนื้อความ	ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่และตัวบ่งบอกแสดงเวลา

ตารางที่ 5 ชนิดตัวบ่งบอก

แบบฝึกหัด

ความเข้าใจ

1. ให้คำจำกัดความของตัวบ่งบอกและยกตัวอย่างตัวบ่งบอกที่พบในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. อธิบายความแตกต่างระหว่างตัวบ่งบอกอิงบริบทและตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท ยกตัวอย่างประกอบ
3. อธิบายความแตกต่างระหว่างตัวบ่งบอกเชิงท่าทางและตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ ยกตัวอย่างประกอบ

การวิเคราะห์

1. ระบุชนิดตัวบ่งบอกที่ขีดเส้นใต้ในถ้อยคำที่ 1.1 ถึง 1.12
 - 1.1 จำหน่ายบัตรตั้งแต่วันที่ถึง 30 เมษายน
 - 1.2 เพื่อนเป็นใจบ้าง หายป่วยยัง
 - 1.3 ที่ตรงนี้สำหรับหมาฉี่
 - 1.4 ขอให้ลูกช้างถูกห้วยด้วยเถิดหลวงพ่อ
 - 1.5 และแล้ว เขากับเธอก็ลงเอยด้วยดี
 - 1.6 นักท่องเที่ยว: ไปพระธาตุดอยสุเทพไกลไหมครับ
ชาวบ้าน: บูน เจ้า
 - 1.7 To my sweetheart
 - 1.8 TEAR HERE
 - 1.9 For those with a VIP card, please be seated in the front.
 - 1.10 SUBMISSION No later than this Sunday!
 - 1.11 What dost thou desire?
 - 1.12 You may be unhappy to know that point. But this will make you good.
Textbooks and notes are allowed for the final exam.
2. คำที่ขีดเส้นใต้ในถ้อยคำที่ 2.1 ถึง 2.4 สามารถเป็นได้ทั้งตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทและตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบท ยกสถานการณ์ประกอบเพื่ออธิบายกรณีการใช้ตัวบ่งบอกทั้งสองแบบ
 - 2.1 ที่ที่เราอยู่คือบ้านของเรา
 - 2.2 ลดวันละถุงคุณทำได้
 - 2.3 You should abide by the law.

2.4 There you go!

3. ระบุจุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอกที่ขีดเส้นใต้ในข้อ 3.1 – 3.8 ยกสถานการณ์ประกอบคำตอบ

3.1 หยิบปากกาทางขวามือให้หน่อย

3.2 จับปลายเชือก

3.3 เดินไปบอกคนผอม ๆ หน่อยว่าเขาทำกระเป๋าเงินตก

3.4 ลดวันนี้ถึงสิ้นปี

3.5 Behind the tree.

3.6 I hope you are going to do well this year.

3.7 The album released last summer was awesome.

3.8 RADIO REPORTER (in Britain): Good morning, Mr. Takashi.

TAKASHI (in Japan): Good morning, well good evening.

4. เนื่องจากตัวบ่งบอกในข้อ 3.1 -3.8 มีความคลุมเครือซึ่งอาจจะทำให้ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจตัวบ่งบอกนี้ต่างกัน ระบุวิธีการทางภาษาที่จะทำให้ตัวบ่งบอกเหล่านี้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การอภิปราย

1. อภิปรายความสำคัญของแนวคิดเรื่องตัวบ่งบอกกับมุมมองโลกของผู้พูด เปรียบเทียบการใช้ตัวบ่งบอกของผู้พูดต่างภาษา เช่นภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ
2. ถกปัญหาสถานการณ์ของตนเองหรือเพื่อนที่เข้าใจตัวบ่งบอกชนิดใดก็ได้คลาดเคลื่อน วิเคราะห์สาเหตุ ผลลัพธ์ และวิธีแก้ไข

การนำไปใช้

สำรวจการใช้ตัวบ่งบอกแสดงบุคคลของกลุ่มคนที่มีปัจจัยต่างกัน เช่นอายุ เพศ ระดับชั้นทางสังคม วิเคราะห์ความเหมือน ความต่างและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ตัวบ่งบอกแต่ละตัวกับปัจจัยนั้น

บทที่ 6

ความสุภาพ

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักเรื่องความสุภาพ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่องความสุภาพเพื่อการสื่อสารโดยเลือกใช้รูปแบบภาษาได้อย่างเหมาะสม และตระหนักถึงความแตกต่างเรื่องความสุภาพของผู้พูดต่างภาษาหรือต่างวัฒนธรรม

สาระสำคัญของบทเรียน

1. คำนียามของความสุภาพ
2. ความสุภาพกับบริบท
3. ความสุภาพกับลักษณะทางภาษา
4. ความสุภาพกับพฤติกรรมการใช้ภาษา
5. ทฤษฎีความสุภาพตามแนวคิดทางวัจนปฏิบัติศาสตร์
6. การคุกคามหน้า

คำสำคัญ

ความสุภาพ ระยะห่างทางสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หน้า หน้าเชิงบวก หน้าเชิงลบ การคุกคามหน้า การลดทอนการคุกคามหน้า ระยะห่างของความสัมพันธ์ อำนาจ ลักษณะหรือความรุนแรงของสถานการณ์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของความสุภาพตามแนวคิดทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้
2. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับความสุภาพได้
3. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับความสุภาพได้
4. วิเคราะห์หลักปฏิบัติการแสดงความสุภาพในบทสนทนาตามทฤษฎีของเลคอฟได้
5. วิเคราะห์หลักปฏิบัติการแสดงความสุภาพในบทสนทนาตามทฤษฎีของลิชได้
6. ระบุชนิดความสุภาพ (หน้าเชิงบวกหรือหน้าเชิงลบ) ในบทสนทนาตามทฤษฎีของบราวน์และเลวินสันได้

7. ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่องความสุภาพเพื่อการสื่อสารโดยเลือกใช้รูปแบบภาษาได้อย่างเหมาะสม
8. ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่องความสุภาพเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

โครงสร้างบทเรียน

1. คำนิยามของความสุภาพ
2. ความสุภาพกับบริบท
3. ความสุภาพกับลักษณะทางภาษา
4. ความสุภาพกับพฤติกรรมการใช้ภาษา
5. ทฤษฎีความสุภาพตามแนวคิดทางวินิจบัญญัติศาสตร์ ประกอบด้วยทฤษฎีของเลคอฟ ทฤษฎีของลีช และทฤษฎีของบราวน์และเลวินสัน
6. การคุกคามหน้า
7. แบบฝึกหัด

ความสุภาพ

ความสุภาพ

ความสุภาพ (politeness) เป็นวิถีปฏิบัติที่จัดเป็นวัฒนธรรมของคนในสังคมหนึ่งซึ่งอาจมีลักษณะเหมือนกับความสุภาพในวัฒนธรรมอื่นและอาจมีลักษณะจำเพาะของวัฒนธรรมตนเอง ความสุภาพสามารถแสดงออกได้หลากหลายรูปแบบ เช่นพฤติกรรม การกระทำ และการพูด การแสดงความสุภาพได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยทางสังคม เช่นธรรมเนียมปฏิบัติ ความเชื่อและการอบรมสั่งสอน ในทางวินัยปฏิบัติศาสตร์ความสุภาพไม่ได้หมายถึงรูปแบบการกระทำทางสังคมแต่หมายถึงการเลือกใช้ภาษาที่แสดงระยะห่างและทัศนคติที่เป็นมิตรของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง (Cutting, 2008: 43) ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมมีผลต่อการแสดงความสุภาพผู้ฟังจึงจำเป็นต้องอาศัยบริบททางสังคมในการตีความถ้อยคำของผู้พูดด้วย มีนักทฤษฎีจำนวนมากที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องความสุภาพแต่ผู้เขียนพบว่าคำอธิบายของกรันด์ได้สรุปสาระสำคัญของความสุภาพไว้อย่างครบถ้วนและรัดกุมที่สุดโดยเขาได้ผนวกแนวคิดของนักทฤษฎีที่สำคัญกับความคิดของเขาไว้อย่างลงตัว ผู้เขียนจึงขอนำมาแสดง ณ ที่นี้ (Grundy, 2004: 145)

Politeness principles have been considered to have wide descriptive power in respect of language use (Lakoff, 1972, 1973), to be major determinants of linguistic behavior (Leech, 1983), and to have universal status (Brown and Levinson, [1978], 1987). Politeness phenomena also extend the notion of indexicality because they show that every utterance is uniquely designed for its audience.

สาระสำคัญของคำอธิบายข้างต้นมีอยู่สามประการคือ หนึ่งหลักการเรื่องความสุภาพเป็นเรื่องสากลที่พบในทุกภาษา สองความสุภาพมีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบภาษาและพฤติกรรมการใช้ภาษาของผู้พูด และสามความสุภาพมีคุณสมบัติในการบ่งชี้ (indexicality) ลักษณะบางประการเพราะความสุภาพจะกำหนดรูปแบบภาษาของถ้อยคำให้เหมาะสมกับผู้พูด ผู้ฟัง และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างถ้อยคำเพื่อประกอบคำอธิบายข้างต้นดังนี้

[1] You may not enter my room now.

ถ้าหากผู้พูดของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [1] เป็นผู้พูดชาวอังกฤษที่อาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักร ถ้อยคำดังกล่าวมีวัจนกรรมปฏิบัติคือ “สั่ง” ไม่ให้ผู้ฟังเข้าห้องผู้พูด ในกรณีนี้ผู้พูดเลือกใช้คำกริยาพิเศษ *may* (อาจจะ) เพื่อลดทอนความแข็งกร้าวหรือการคุกคามผู้ฟัง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือแสดง ความสุภาพผ่านถ้อยคำที่เขาใช้ อย่างไรก็ตามถ้อยคำดังกล่าวอาจให้ผลวัจนกรรมที่แตกต่างถ้าผู้ฟังไม่ รู้วัฒนธรรมการใช้ภาษาแบบนี้ ยกตัวอย่างผู้พูดภาษาอังกฤษจากอเมริกาหรือผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของ ภาษาอาจตีความถ้อยคำนี้ตามรูปภาษาและเข้าใจว่าผู้ฟังยังสามารถเข้าห้องผู้พูดได้ถ้าต้องการ เนื่องจากถ้าพวกเขาต้องการสั่งไม่ให้ทำอะไรพวกเขาเลือกที่จะใช้กริยาพิเศษ *must* (ต้อง) มากกว่า ทั้งนี้ผู้เขียนไม่ได้หมายความว่าผู้พูดชาวอเมริกันหรือผู้พูดภาษาอื่นมีความสุภาพน้อยกว่าผู้พูดชาว อังกฤษแต่ตัวอย่างนี้เป็นเพียงแสดงการใช้รูปแบบภาษารูปแบบหนึ่งที่สะท้อนความสุภาพของผู้พูด ชาวอังกฤษเท่านั้น

ในภาษาไทยความสุภาพมีความซับซ้อนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่นอายุ เพศ ความสัมพันธ์ ระดับชั้นทางสังคม ในทำนองเดียวกันความสุภาพส่งผลต่อการผลิตถ้อยคำของผู้พูดภาษาไทยด้วย เปรียบเทียบตัวอย่างด้านล่าง

[2] ผู้พูดคนที่หนึ่ง: ช่วยเซ็นต์ซื้อที่เอกสารด้วยนะ
ผู้พูดคนที่สอง: ได้ ๆ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [2] มีวัจนกรรมปฏิบัติคือการสั่ง เราสามารถคาดเดาความสัมพันธ์ของผู้พูดทั้งสองคนว่ามีความสัมพันธ์แบบค่อนข้างสนิทสนม ผู้พูดคนที่หนึ่งใช้ประโยคบอกเล่าในการสั่งให้ผู้พูดคนที่สองทำบางอย่าง โดยมีคำว่า *ช่วย* เพื่อแสดงความสุภาพในระดับหนึ่ง ผู้พูดคนที่สองตอบรับการสั่งของผู้พูดคนที่หนึ่งด้วยถ้อยคำสั้นๆ ได้ ๆ

[3] ผู้พูดคนที่หนึ่ง: กรุณาลงชื่อที่เอกสารนี้ด้วยได้ไหมคะ
ผู้พูดคนที่สอง: ได้ครับ

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [3] มีวัจนกรรมปฏิบัติเหมือนกับวัจนกรรมของถ้อยคำในตัวอย่างที่ [2] แต่ การเลือกใช้คำและโครงสร้างในประโยคทำให้เรานึกได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดทั้งสองคน ไม่สนิทสนมเหมือนกับผู้พูดในตัวอย่างที่ [2] ผู้พูดคนที่หนึ่งใช้ประโยคคำถามในการสั่งให้ผู้พูดคนที่

สองทำบางอย่าง อีกทั้งยังใช้คำว่า *กรุณา* และลงท้ายประโยคด้วย *คะ* ผู้พูดคนที่สองตอบรับการสั่งด้วยคำว่า *ได้ครับ*

ในบทนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์กับมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความสัมพันธ์กับบริบท ความสัมพันธ์กับลักษณะทางภาษา ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ภาษา ทฤษฎีความสุภาพของเลคอฟ ทฤษฎีความสุภาพของลีช และทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน และการคุกคามหน้า

ความสุภาพกับบริบท

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะพบว่าในการตีความถ้อยคำที่แสดงความสุภาพผู้ฟังจำเป็นต้องอาศัยบริบทจึงจะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำ หากผู้ฟังไม่อาศัยบริบทในการตีความถ้อยคำแล้วอาจทำให้เข้าใจความหมายของผู้พูดคลาดเคลื่อนโดยเฉพาะบริบททางวัฒนธรรมสำหรับผู้พูดและผู้ฟังที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ด้วยเหตุนี้ความสุภาพจึงจัดเป็นหัวข้อทางวิจัยทางภาษาศาสตร์อย่างแท้จริง กล่าวคือผู้ฟังตีความถ้อยคำที่แสดงความสุภาพโดยอาศัยบริบทเป็นสำคัญ ณ ที่นี้จะขออธิบายบริบทสามด้านที่สำคัญดังนี้

1) บริบททางสถานการณ์

สถานการณ์มีผลต่อการเลือกใช้รูปแบบภาษาเพื่อแสดงความสุภาพของผู้พูด ปัจจัยของบริบททางสถานการณ์มีสองประการคือน้ำหนักของการร้องขอ (imposition) และระดับความเป็นทางการ (formality) คัตติง (Cutting, 2008: 50) ให้ข้อสังเกตว่ายิ่งผู้พูดร้องขอผู้ฟังมาก ภาษาที่ผู้พูดใช้จะมีลักษณะอ้อมค้อม (indirect) มากตาม เขายกตัวอย่างเรื่องการยืมเงินของผู้พูดภาษาอังกฤษ ถ้าผู้พูดต้องการยืมเงินจำนวนไม่มากผู้พูดอาจใช้ประโยคที่สื่อความหมายตรงกับผู้ฟัง เช่น *Give me five cents* (เอาเงินให้ฉันห้าเซ็นต์) แต่ถ้าต้องการยืมเงินจำนวนมากผู้พูดจะใช้รูปแบบภาษาอ้อมขึ้น เช่นการใช้บทเกริ่นความ (hedging) ยกตัวอย่าง *I couldn't borrow thirty dollars, could I? I know it's a bit much to spring this on you.* (ฉันคงไม่สามารถยืมเงินคุณสามสิบบดollarได้หรอกใช่ไหม ฉันรู้ว่ามันคงเป็นการยืมที่กะทันหันไป)

ในบางครั้งแม้ว่าบริบทอื่นยังคงเดิมแต่ระดับความเป็นทางการของสถานการณ์เปลี่ยนไป ผู้พูดก็มักจะเปลี่ยนรูปแบบภาษาที่ใช้ด้วย เช่นเดียวกับปัจจัยเรื่องน้ำหนักการร้องขอ ยิ่งระดับความเป็นทางการมาก ภาษาที่ผู้พูดใช้จะมีลักษณะอ้อมค้อมมากตาม คัตติงยกตัวอย่างการพูดแทรก ถ้าเพื่อนต้องการพูดแทรกเพื่อนอีกคนหนึ่งในวงสนทนาในห้องพัก เขาอาจพูดว่า *Hang on- I haven't finished* (เดี๋ยวก่อนฉันยังพูดไม่เสร็จ) แต่ถ้าการพูดแทรกเกิดขึ้นระหว่างการสนทนาที่เป็นทางการผู้พูดคนเดิมอาจต้องพูด *I wonder if I might just finish what I'm trying to*

say (ฉันสงสัยว่าจะขอพูดสิ่งที่ต้องการพูดให้จบก่อนได้หรือไม่) (Cutting, 2008: 50) พิจารณาตัวอย่างภาษาไทยเพิ่มเติมข้างล่างนี้

[4] ไม่ทราบว่าจะกรุณาอธิบายประเด็นนี้ได้หรือไม่ครับ

เราอาจบอกได้ในเบื้องต้นว่าถ้อยคำภาษาไทยในตัวอย่างที่ [4] แสดงความสุภาพอยู่มากพอสมควร โดยดูจาก การใช้โครงสร้างประโยคคำถาม คำที่เป็นทางการ (ทราบ อธิบาย ประเด็น) คำว่า กรุณา และคำลงท้าย ครับ ผู้พูดน่าจะใช้ถ้อยคำนี้กับบุคคลที่ไม่สนิทสนมเพราะถ้าหากใช้ถ้อยคำนี้กับผู้ที่สนิทสนม เช่น เพื่อนหรือพี่น้อง ความสุภาพอาจกลายเป็นความไม่สุภาพได้เพราะผู้ฟังจะรู้สึกแปลกใจหรืออึดอัดใจมากกว่า อย่างไรก็ตามถ้อยคำดังกล่าวเกิดในสถานการณ์ที่มีความเป็นทางการมาก เช่นการประชุม ผู้ที่มีความสนิทสนมกันอาจต้องเลือกใช้ถ้อยคำดังกล่าวเพื่อให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

2) บริบททางสังคม

บริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความสุภาพ ได้แก่ระยะห่างทางสังคม (social distance) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relation) ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดบริบททางสังคม ได้แก่ความสนิทสนม สถานะ บทบาท หน้าที่ อายุ เพศ การศึกษา ระดับชั้นทางสังคม อาชีพ ชาติพันธุ์ (Cutting, 2008: 50) ถ้าผู้พูดสองคนมีระยะห่างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจมาก ภาษาที่ผู้พูดใช้จะมีลักษณะอ่อนค้อมมากตาม ณ ที่นี้ขอยกตัวอย่างปัจจัยสองตัวคืออายุและอาชีพ

สถานการณ์คือนักเรียนชายเสียสละที่นั่งให้หญิงชราบนรถโดยสารประจำทาง

[5] นักเรียนชาย: ยายนั่งตรงนี้ได้ครับ เดี่ยวผมลุกให้

หญิงชรา: ขอบใจมากจ๊ะ

ในตัวอย่างที่ [5] นักเรียนชายมีอายุน้อยกว่าหญิงชรา นอกจากเขาแสดงน้ำใจโดยการเสียสละที่นั่งให้หญิงชราแล้ว ถ้อยคำของเขาก็แสดงความสุภาพด้วยเช่นกัน ผู้พูดคนนี้ใช้คำลงท้าย ครับ และคำสรรพนาม ผม ในทางตรงกันข้ามสมมติสถานการณ์เปลี่ยนจากหญิงชราเป็นเพื่อนสนิท การเลือกใช้คำของผู้พูดคนนี้อาจเปลี่ยนไป ยกตัวอย่างผู้พูดไม่ใช่คำลงท้ายและใช้คำสรรพนามที่แทนตัวผู้พูดเปลี่ยนไป เช่น นั่งตรงนี้เลย เราลุกให้

สถานการณ์คือในชั้นเรียนครูสั่งงานให้นักเรียนทำ

- [6] ครู: เปิดหน้าสามสิบแล้วทำแบบฝึกหัดข้อหนึ่งและข้อสอง ส่งในคาบเรียนนี้
นักเรียน: ค่ะ/ครับ

ในตัวอย่างที่ [6] ครูมีสถานะสูงกว่านักเรียน ถ้อยคำของครูที่ใช้ในตัวอย่างนี้แสดงความต้องการของครูอย่างชัดเจน ภาษาที่ใช้มีลักษณะไม่อ้อมค้อม ครูใช้คำกริยาที่แสดงถึงความต้องการของครูอย่างชัดเจน ได้แก่ *เปิด ทำแบบฝึกหัด และ ส่ง* ในทางกลับกันถ้าสมมติสถานการณ์ให้นักเรียนเป็นผู้สั่งหรือขอร้องให้ครูทำอะไรบางอย่าง การเลือกใช้คำของนักเรียนอาจเปลี่ยนไป เช่น *ครูช่วยอธิบายเรื่องนี้อีกทีได้ไหมคะ*

3) บริบททางวัฒนธรรม

บริบททางวัฒนธรรมส่งผลโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างความสุภาพกับการเลือกใช้ภาษากล่าวคือวัฒนธรรมของผู้พูดกำหนดรูปแบบ วิถีปฏิบัติ และการใช้ภาษาเพื่อแสดงความสุภาพของคนในวัฒนธรรมนั้น ยกตัวอย่างในวัฒนธรรมไทย ผู้พูดชาวไทยมักใช้คำลงท้ายเพื่อแสดงความสุภาพกับผู้ฟัง เช่น *ครับ ค่ะ* ใช้คำสรรพนามเพื่อแสดงความสัมพันธ์ เช่น *ฉัน/กู คุณ/มึง* ในวัฒนธรรมอังกฤษ ผู้พูดใช้คำรื่นหู (euphemism) เพื่อแสดงความสุภาพ เช่น *urinate* (ปัสสาวะ) แทนคำว่า *pee* ทั้งนี้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผู้พูดที่มาจากวัฒนธรรมต่างกันผู้ฟังจำเป็นต้องตระหนักถึงบริบททางวัฒนธรรมจึงจะสามารถตีความถ้อยคำของผู้พูดได้อย่างเหมาะสม (Tannen, 1994: 32-4)

ความสุภาพกับลักษณะทางภาษา

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าความสุภาพมีผลโดยตรงต่อรูปแบบภาษาเช่นการใช้คำ โครงสร้างประโยค และการออกเสียง ณ ที่นี้จะขอยกตัวอย่างลักษณะทางภาษาของภาษาต่าง ๆ ที่แสดงออกซึ่งความสุภาพ

แอลลอต (Allot, 2010: 141-142) ยกตัวอย่างรูปแบบภาษาต่าง ๆ ที่ผู้พูดภาษาอังกฤษใช้แสดงความสุภาพในการขอร้อง มีดังต่อไปนี้

- [7] Lend me your cell phone.
[8] Can I borrow your cell phone?
[9] Could I borrow your cell phone?
[10] I wonder if I could borrow your cell phone.

จากตัวอย่างที่ [7] ถึง [10] เมื่อดูผิวเผินจะพบว่าในภาษาอังกฤษความยาวของประโยคสะท้อนความสุภาพ กล่าวคือยิ่งประโยคมีความยาวมากความสุภาพก็จะมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบทางภาษาที่แสดงความรู้สึกอื่นอีก เช่นรูปแบบประโยค คำกริยา และ คำกริยาช่วย ประโยคคำสั่งในตัวอย่างที่ [7] มีความสุภาพน้อยกว่าประโยคคำถามในตัวอย่างที่ [8] การใช้กริยาช่วยในรูปอดีต *could* ในตัวอย่างที่ [9] ทำให้ประโยคแสดงความรู้สึกสุภาพมากกว่ากริยาช่วยในรูปปัจจุบัน *can* และโครงสร้างประโยคคำถามแบบอ้อม (indirect question) ประกอบกับการใช้คำกริยา *wonder* ทำให้ประโยคในตัวอย่างที่ [10] แสดงความรู้สึกสุภาพมากกว่าถ้อยคำในตัวอย่างที่ [9]

ภาษาอื่น ๆ มีกลวิธีทางภาษาที่แสดงความรู้สึกสุภาพเหมือนและต่างจากภาษาอังกฤษที่แสดงข้างต้น เช่น ในภาษาไทยมีการใช้คำกริยา คำลงท้ายและโครงสร้างประโยคคำถามแทนโครงสร้างประโยคบอกเล่าดังแสดงในตัวอย่างที่ [3], [4] และ [5] ในภาษาญี่ปุ่นมีตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ผู้พูดนำมาใช้แสดงความรู้สึกได้ ยกตัวอย่างเมื่อผู้พูดจะกล่าวถึงแม่ผู้อื่นจะใช้คำว่า *o-ka-san* หน่วยคำ *o* และ *san* เป็นตัวบ่งบอกแสดงการให้เกียรติ (honorific) แต่ถ้าผู้พูดกล่าวถึงแม่ตนเองจะใช้คำว่า *haha* ซึ่งไม่มีหน่วยคำหรือตัวบ่งบอกใดที่แสดงการให้เกียรติเหมือนกับคำที่ใช้กล่าวถึงแม่ของผู้พูด ในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีผลต่อการผลิตถ้อยคำเพื่อแสดงความรู้สึกสุภาพของผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเช่นกัน

ความรู้สึกสุภาพกับพฤติกรรมการใช้ภาษา

ในการสนทนาผู้พูดจะแสดงความรู้สึกสุภาพผ่านถ้อยคำของตนเองเพื่อรักษาหน้าของผู้ฟัง กล่าวคือเพื่อยอมรับและตระหนักถึงการมีตัวตนของผู้ฟังอย่างเป็นมิตร (Brown and Levinson, [1978], 1987) การกระทำเช่นนี้หล่อหลอมให้ผู้พูดมีพฤติกรรมการใช้ภาษาเพื่อแสดงความรู้สึกสุภาพในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมผู้พูดจะมีพฤติกรรมการใช้ภาษาต่างกันด้วย ณ ที่นี้จะขอยกตัวอย่างพฤติกรรมการใช้ภาษาที่สำคัญสี่พฤติกรรม

1) การชมเชย

การชมเชยเป็นพฤติกรรมการใช้ภาษาที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกสุภาพของผู้พูดในหลายวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการใช้ภาษานี้มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมอย่างน่าสนใจ คัลเพเพอร์และโฮ (Culpeper and Haugh, 2014: 198-199) ยกตัวอย่างการชมเชยในวัฒนธรรมอังกฤษซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของความรู้สึกสุภาพแต่ความรู้สึกสุภาพในรูปแบบนี้มีลักษณะที่อ้อมค้อมอย่างมาก อาทิเมื่อผู้พูดคนหนึ่งชมเชยอีกคนว่าทำอาหารได้อร่อยมาก เขาคงจะแสดงความสุภาพโดยการตอบรับคำชมนั้นแต่ในธรรมเนียมปฏิบัติของคนอังกฤษการยอมรับความสามารถของตนเองดูไม่สุภาพนัก ผู้พูดส่วนมากจึงเลือกที่จะตอบแบบอ้อมดังถ้อยคำในตัวอย่างข้างล่างนี้

[11] It's very kind of you to say that.

(คุณช่างใจดีมากที่พูดเช่นนั้น)

จะเห็นได้ว่าผู้พูดถ้อยคำในตัวอย่างที่ [11] หลีกเลี่ยงที่จะตอบรับความสามารถของตนเองแต่เลือกที่จะแสดงการขอบคุณกับผู้ชมเชยแทน การถ่อมตนเช่นนี้ถือเป็นความสุภาพรูปแบบหนึ่งของผู้พูดภาษาอังกฤษและภาษาอื่นด้วย เช่นผู้พูดภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น

2) การเริ่มบทสนทนาระหว่างผู้ที่มีสถานะต่างกัน

ผู้พูดสามารถแสดงความสุภาพโดยเลือกที่จะเริ่มบทสนทนาก่อนโดยเฉพาะเมื่อคู่สนทนามีสถานะสูงกว่า ได้แก่อายุ ระดับชั้นทางสังคม หรืออำนาจ ตัวอย่างได้แก่นักศึกษากับอาจารย์ ลูกค้ายกกับพนักงาน ผู้ที่อาวุโสน้อยกว่ากับผู้อาวุโสมากกว่า การศึกษาของกู (Gu, 1950) พบว่าผู้พูดภาษาจีนที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่ามักจะเริ่มบทสนทนาก่อนเพื่อแสดงความสุภาพและให้เกียรติกับผู้ที่มีสถานะสูงกว่า ผู้พูดภาษาอังกฤษมีธรรมเนียมปฏิบัติอย่างนี้เช่นกัน กรันดี (Grundy, 2000: 152) ได้ยกตัวอย่างประสบการณ์จริงของเขาเมื่อเขาเจอกับคนบดีของคณะที่เขาสังกัดอยู่

[12] GRUNDY: It's brilliant this machine isn't it?

(กรันดี: เครื่องถ่ายเอกสารเครื่องนี้ช่างดีเหลือเกิน ว่าไหมครับ)

DEAN: Yes it has a mind of its own.

(คนบดี: ใช่ มันมีวิธีการทำงานเป็นของตัวเอง)

GRUNDY: That's also true.

(กรันดี: นั่นก็จริงครับ)

กรันดีเลือกที่จะเริ่มบทสนทนาก่อนเพื่อแสดงความสุภาพต่อผู้บังคับบัญชาของเขา นอกจากนี้เขาใช้รูปแบบประโยคคำถาม *isn't it* เพื่อเปิดโอกาสให้คนบดีเสนอความคิดเห็นที่อาจต่างกับเขาด้วย คำตอบของคนบดี *yes* เป็นการแสดงความเห็นด้วยกับกรันดีในระดับหนึ่งแต่ถ้อยคำที่ตามมา *it has a mind of its own* (มันมีวิธีการทำงานเป็นของตัวเอง) ชี้ให้เห็นว่าคนบดีมีความเห็นต่างจากเขา แต่เขาใช้ถ้อยคำอ้อมเพื่อแสดงความสุภาพเช่นกัน ส่วนถ้อยคำสุดท้ายกรันดีเลือกใช้คำว่า *also* เพื่อแสดงความเห็นด้วยกับความคิดของคนบดีซึ่งแสดงความสุภาพกลับต่อคนบดีด้วยอีกครั้งหนึ่ง

3) การเห็นด้วย

ตัวอย่างที่ [12] แสดงให้เห็นว่าการเห็นด้วยสามารถแสดงคุณภาพของผู้พูดได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่ผู้พูดไม่เห็นด้วยกับผู้ฟังและยังจำเป็นจะต้องรักษาคุณภาพไว้ ถ้อยคำที่ผลิตออกมาจึงต้องมีความแยบยลที่จะรักษาทั้งความเห็นต่างซึ่งเป็นจุดยืนของผู้พูดและคุณภาพในคราวเดียวกัน

[13] THOMAS: Don't you think the presenter is a little bit vulgar?

(ทอมัส: คุณคิดว่าผู้นำเสนอค่อนข้างทะนงตนไปหน่อยไหม)

ELIZABETH: Well, she seemed to be overconfident when she talked about her research.

(อลิซาเบธ: ค่ะ เวลาพูดเรื่องงานวิจัยเธอดูเหมือนเป็นคนมั่นใจในตนเองสูง)

ถ้อยคำของอลิซาเบธระบุทั้งการเห็นด้วยและการไม่เห็นด้วยในคราวเดียวกัน การใช้คำว่า *overconfident* (มั่นใจในตนเองสูง) ดูสอดคล้องกับความเห็นของทอมัสว่าผู้นำเสนอที่ทั้งคู่กล่าวถึงมีลักษณะนิสัยค่อนข้างทะนงตน (*vulgar*) กระนั้นเธอยังสามารถแสดงความเห็นต่างของเธอโดยใช้คำว่า *seemed* (ดูเหมือน) เพื่อให้ความหมายของคำว่า *overconfident* มีน้ำหนักน้อยลง อีกทั้งอนุประโยคที่ตามมาแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของอลิซาเบธว่าผู้นำเสนอไม่ได้ทะนงตนตลอดเวลา ยกเว้นตอนที่เขาพูดเรื่องงานวิจัยเท่านั้น จากถ้อยคำของอลิซาเบธทำให้เราทราบว่าเธอพยายามแสดงคุณภาพต่อทอมัสถึงแม้ว่าเธอจะไม่เห็นด้วยกับเขาทั้งหมด การเลือกแสดงความเห็นด้วยในประเด็นที่เธอมีความเห็นตรงกับเขาจึงสามารถลดทอนความขัดแย้งและเพิ่มคุณภาพได้เป็นอย่างดี

4) การลดทอนการสูญเสียหน้า

การไม่ทำให้ผู้ฟังสูญเสียความมั่นใจหรือรู้สึกขายหน้าเป็นวิธีการหนึ่งของผู้พูดแสดงคุณภาพกับผู้ฟังได้ โดยเฉพาะผู้ที่สนทนาด้วยมีระดับชั้นทางสังคมสูงกว่าหรือในบทสนทนามีผู้อื่นปรากฏร่วมอยู่ด้วย

[14] CUSTOMER: Have you got blue ones?

(ลูกค้า: มีสีฟ้าหรือเปล่า)

SHOPKEEPER: I'm afraid we've got only orange.

(เจ้าของร้าน: เกรงว่าเราจะมีแต่สีส้ม)

ในตัวอย่างที่ [14] เจ้าของร้านเลือกที่จะบอกให้ผู้ฟังรู้ว่าร้านตนเองมีสินค้าชนิดใดอยู่แทนที่จะตอบคำถามว่าไม่มีสินค้าที่ลูกค้าต้องการเพราะคำตอบอาจทำให้ลูกค้ารู้สึกขายหน้าได้

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นประสบการณ์จริงอีกเรื่องหนึ่งของกรินดีที่ผู้เขียนเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการอธิบายเรื่องการลดทอนการสูญเสียหน้าในสถานการณ์ที่มีคนอื่นนอกจากผู้พูดกับผู้ฟังปรากฏอยู่ในบทสนทนา วันหนึ่งกรินดีได้นำรถไปซ่อมที่อู่แห่งหนึ่งแต่ปรากฏว่าไม่กี่วันต่อมารถของเขาก็มีปัญหาอีก เขาจึงนำรถกลับไปอู่รถและตั้งใจจะไปต่อว่าช่างซ่อม เมื่อเขาไปถึงอู่รถเขาพบว่า มีลูกค้าอีกสองคนกำลังต่อว่าช่างคนนั้นอยู่ หลังจากที่เสร็จธุระกับลูกค้าทั้งสองคนนั้น ช่างก็หันมาพูดกับเขาดังในบทสนทนาต่อไปนี้ (Grundy, 2004: 154-155)

[15] MECHANIC: I need a cup of tea after that.

(ช่างซ่อม: เสร็จลูกค้าคนนี้แล้ว ผมต้องขอดื่มชาสักถ้วยนะคะครับ)

GRUNDY: You'll need a cup of coffee after me

(กรินดี: เสร็จจากผม คุณคงต้องดื่มกาแฟเลยแหละ)

หลังจากที่กรินดีพูดเสร็จทั้งคู่ก็หัวเราะ กรินดีเลือกใช้ถ้อยคำแบบอ้อมโดยไม่ได้กล่าวตำหนิช่างซ่อมโดยตรงเพื่อแสดงความรู้สึกพอใจและลดทอนการเสียหน้าของเขาก่อนหน้าผู้อื่น อีกทั้งเพิ่มความขบขันเพื่อลดความตึงเครียดของสถานการณ์อีกด้วย กระนั้นถ้อยคำของเขายังสามารถสื่อความหมายที่แท้จริงของเขาได้ว่าเขาไม่พอใจการทำงานของช่างซ่อมคนนั้นเช่นกัน

สรุป ความสุภาพในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์คือการแสดงความรู้สึกของผู้พูดผ่านการใช้ภาษาโดยมีบริบททางสถานการณ์ สังคม และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้พูดสามารถใช้รูปแบบและองค์ประกอบทางภาษาเพื่อแสดงความรู้สึกได้หลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์และจุดประสงค์ของผู้พูด

ทฤษฎีความสุภาพตามแนวคิดทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

นักทฤษฎีเรื่องความสุภาพที่มีอิทธิพลต่อแวดวงวัจนปฏิบัติศาสตร์มีดังต่อไปนี้

1) โรบิน เลคอฟ

เลคอฟ (Lakoff, 1973) เป็นหนึ่งในนักภาษาศาสตร์คนแรก ๆ ที่อธิบายหลักการเรื่องความสุภาพโดยใช้แนวคิดหลักสนทนาของไกรซ์ เลคอฟอธิบายว่าผู้พูดจะแสดงสมรรถนะทางวัจนปฏิบัติศาสตร์อย่างน้อยเพียงใดก็ได้จากความสามารถสองด้าน คือการสื่อสารอย่างชัดเจนและการสื่อสารอย่างสุภาพ ความสามารถด้านที่หนึ่งสอดคล้องกับหลักปฏิบัติในการสนทนาด้านความเกี่ยวเนื่องของไกรซ์

ที่อธิบายไว้ในบทที่สอง ส่วนความสามารถด้านที่สองเธอเสนอแนวปฏิบัติสามข้อดังนี้ 1) การไม่บังคับ 2) การให้ทางเลือก และ 3) การทำให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจ

[16] จิบ: พรุ่งนี้ไปกินส้มตำร้านป่าเพ็ดตีใหม่ หรือน้องมีร้านในใจไหม

ตัน: กินที่ไหนก็ได้พี่ แล้วแต่พี่เลย

จากถ้อยคำในตัวอย่างที่ [16] ทั้งจิบและตันแสดงความรู้สึกผ่านถ้อยคำของพวกเขาโดยปฏิบัติตามหลักปฏิบัติการไม่บังคับและการให้ทางเลือก กล่าวคือถ้อยคำของจิบส่วนแรก พรุ่งนี้ไปกินส้มตำร้านป่าเพ็ดตีใหม่ เป็นการนำเสนอให้ตันรับทราบความต้องการของเธอ รูปประโยคคำถามในถ้อยคำนี้ทำให้การเสนอดังกล่าวฟังดูไม่เป็นการบังคับ ส่วนถ้อยคำถัดมา หรือน้องมีร้านในใจไหม เป็นการให้ทางเลือกกับตัน ในขณะเดียวกันถ้อยคำของตัน กินที่ไหนก็ได้พี่ แล้วแต่พี่เลย แสดงให้เห็นว่าตันปฏิบัติตามหลักปฏิบัติการไม่บังคับและหลักการให้ทางเลือกเช่นกัน

[17] น้อย: ฉันทันผลสมัครงาน ไม่รู้จะติดหรือเปล่า คนสมัครเยอะมาก

มิ่ง: ฉันทว่าเธอได้แน่เลย คุณสมบัติเพียบพร้อมมาก

ถ้อยคำของมิ่งในตัวอย่างที่ [17] แสดงให้เห็นว่ามิ่งกำลังปฏิบัติตามหลักปฏิบัติการทำให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจเนื่องจากขณะนั้นน้อยรู้สึกกังวลกับผลการสมัครงานของตนเอง มิ่งเลือกใช้คำเพื่ออวยพรโดยคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นที่น้อยพึงประสงค์ (ฉันว่าเธอได้แน่เลย) และชื่นชมเธอ (คุณสมบัติเพียบพร้อมมาก)

ทั้งนี้โลกพอระบุว่าบางครั้งผู้พูดไม่สามารถรักษาความสามารถในการสื่อสารอย่างชัดเจนกับความสามารถในการสื่อสารอย่างสุภาพพร้อมกันได้ ยกตัวอย่างเมื่อผู้พูดต้องบอกข่าวร้าย ยิ่งผู้พูดสื่อสารถ้อยคำอย่างชัดเจนมากเท่าใดเขาอาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่สบายใจมากขึ้นเท่านั้น

2) เจฟฟรีย์ ลีช

ลีช (Leech, 1983) ได้นำเสนอหลักการเรื่องความรู้สึกโดยเขานำเสนอหลักปฏิบัติห้าข้อดังนี้ 1) การไม่ทำร้ายจิตใจผู้ฟัง (tact)³⁰ 2) การแสดงความเอื้อเฟื้อ 3) การชมเชย 4) การถ่อมตน และ 5) การเห็นด้วย

³⁰ Macmillan English Dictionary for Advanced Learners (2007: 1521) ระบุความหมายของ tact ว่า “a careful way of speaking or behaving that avoids upsetting other people” (วิธีการพูดหรือการกระทำที่ระมัดระวังเพื่อไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ)

[18] ปูก: กระแต พี่ใส่เสื้อตัวนี้เป็นไงบ้าง

กระแต: ก็ได้อยู่ แต่หนูว่าถ้าเป็นลายทางจะดูสวยกว่านี้นะพี่

จากแนวคิดของลีซจะเห็นว่ากระแตพยายามแสดงความสุภาพกับปูกโดยเลือกที่จะไม่ทำร้ายจิตใจของเธอและเสนอความคิดเห็นเสริมว่า ถ้าเป็นลายทางจะดูสวยกว่านี้ ซึ่งเป็นการแสดงไมตรีจิตรแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แต่เมื่อพิจารณาตามที่เลคอฟได้ระบุไว้จะเห็นว่าเนื่องจากกระแตต้องการรักษาความสุภาพจึงทำให้ความชัดเจนของการสื่อสารของเธอน้อยลง ปูกอาจตีความถ้อยคำของกระแตคลาดเคลื่อนจากความหมายที่แท้จริงที่เธอต้องการ

3) เพเนโลเป บราวน์ และสตีเฟน เลวินสัน

การศึกษาของบราวน์และเลวินสันเรื่อง *Universals in language usage: Politeness phenomenon* (1978) ซึ่งปรับปรุงและตีพิมพ์อีกครั้งในชื่อ *Politeness: Some universals in language usage* (1987) เป็นผลงานเรื่องความสุภาพที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสาขาวิชาจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ เขาทั้งคู่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องหน้า (*face*) การคุกคามหน้า และการลดทอนการคุกคามหน้าที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง บราวน์และเลวินสันอ้างอิงความหมายของ *face* มาจากนักสังคมศาสตร์ชื่อกออฟแมน ดังนี้

the positive social value a person effectively claims for himself by the line others assume he has taken during a particular contact. Face is an image of self delineated in terms of approved social attributes

(Goffman, 1967: 5)

คุณค่าทางสังคมเชิงบวกที่บุคคลหนึ่งพึงได้มาจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ดังนั้นหน้าจึงเป็นภาพลักษณ์ของบุคคลที่แสดงออกโดยรูปแบบต่าง ๆ ที่สะท้อนการถูกยอมรับจากสังคมที่เขาอยู่

กล่าวโดยสรุป หน้าคือภาพลักษณ์และเป็นสมบัติของบุคคลในฐานะสมาชิกคนหนึ่งคนในสังคม (Allot, 2010: 143) ที่ต้องการการยอมรับและการได้รับเกียรติจากสมาชิกคนอื่น (Grundy, 2000: 156)

บรรพจน์และเลวินสันแบ่งหน้าออกเป็นสองประเภทคือหน้าเชิงบวก (positive face) และหน้าเชิงลบ (negative face)³¹ หน้าเชิงบวกคือความต้องการที่จะได้รับความเอาใจใส่และการรับรู้ตัวตนของผู้พูดซึ่งผู้พูดสามารถแสดงหน้าเชิงบวกให้กับผู้ฟังได้หลากหลายวิธี เช่นการทักทาย การชื่นชม การเข้าใจ การปฏิบัติอย่างฉันทมิตร และการแสดงความเป็นพวกพ้อง หน้าเชิงลบคือความต้องการของผู้พูดที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างอิสระไม่ถูกกีดกันหรือขัดขวาง ผู้พูดสามารถแสดงหน้าเชิงลบให้กับผู้ฟังได้หลากหลายวิธีเช่นกัน เช่น การอนุญาต การหลีกเลี่ยงการรบกวน

[19] ROBERT: What do you think about my performance last night?

(โรเบิร์ต: คุณคิดว่าการแสดงของผมเมื่อคืนเป็นอย่างไรบ้าง)

WILL: It was amazing.

(วิล: เยี่ยมเลย)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [19] วิลแสดงหน้าเชิงบวกให้กับโรเบิร์ตโดยเขาแสดงความชื่นชมผลงานของโรเบิร์ต

[20] JACK: Can I take this chair?

(แจ็ค: ผมใช้เก้าอี้ตัวนี้ได้ไหมครับ)

JANE: Sure. Go ahead.

(เจน: ได้ค่ะ ใช้ได้เลย)

ถ้อยคำในตัวอย่างที่ [20] เจนแสดงหน้าเชิงลบให้กับแจ็คโดยเธออนุญาตให้เขาทำตามสิ่งที่เขาปรารถนา

ในทางตรงกันข้ามถ้าในตัวอย่างที่ [19] วิลผลิตถ้อยคำที่ทำให้โรเบิร์ตเสียใจหรือเสียหน้า และในตัวอย่างที่ [20] เจนไม่อนุญาตให้แจ็คทำตามสิ่งที่เขาต้องการ การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการคุกคามหน้า (face-threatening act: FTA) ลองดูตัวอย่างถ้อยคำของการคุกคามหน้าในสถานการณ์ดังกล่าว

[21] ROBERT: What do you think about my performance last night?

(โรเบิร์ต: คุณคิดว่าการแสดงของผมเมื่อคืนเป็นอย่างไรบ้าง)

³¹ คำว่าเชิงบวกและเชิงลบที่นำมาขยายคำว่า หน้า ในเรื่องความสุภาพนี้ไม่ได้หมายถึงดีหรือไม่ดีเป็นเพียงคำที่ใช้ในเชิงเทคนิคเท่านั้น

WILL: I think it would have been much better if you incorporated some music into it.

(วิล: ผมคิดว่าจะดีกว่านี้มากถ้าคุณได้ใส่ดนตรีประกอบการแสดงด้วย)

ถึงแม้ว่าถ้อยคำของวิลจะแสดงความรู้สึกอยู่พอสมควรโดยการใช้โครงสร้างประโยคสมมติเพื่อลดทอนความรู้สึกไม่ดีของโรเบิร์ต แต่ถ้อยคำของเขาก็คือเป็นการคุกคามหน้าเชิงบวกของโรเบิร์ต เพราะเป็นการตำหนิการแสดงของเขา

[22] JACK: Can I take this chair?

(แจ็ค: ผมใช้เก้าอี้ตัวนี้ได้ไหมครับ)

JANE: I'm afraid not. My friend will use it.

(เจน: ไม่ได้ค่ะ เพื่อนฉันจะใช้เก้าอี้ตัวนี้)

ในตัวอย่างที่ [22] เจนคุกคามหน้าเชิงลบของแจ็คค่อนข้างชัดเจนเพราะไม่อนุญาตให้เขาทำในสิ่งที่เขาต้องการ ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะค่อนข้างตรงไปตรงมาพอสมควร

การคุกคามหน้า

บางครั้งในการสนทนาผู้พูดจงใจคุกคามหน้าหรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้าผู้ฟังได้ สถานการณ์การคุกคามหน้า ได้แก่การบอกข่าวร้าย การตำหนิ การว่ากล่าว การแสดงความไม่พอใจ บราวน์และเลวินสัน (1987: 74-78) ระบุปัจจัยทางสังคมสามประการที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามหน้า ประการแรกคือระยะห่างของความสัมพันธ์ (social distance) ประการที่สองคืออำนาจ (relative power) และประการที่สามคือลักษณะหรือความรุนแรงของสถานการณ์ (absolute ranking/degree of imposition) ยกตัวอย่างถ้าเราขอให้เพื่อนร่วมงานที่มาใหม่ช่วยเฝ้าของให้เรา เขาอาจรู้สึกถูกคุกคามหน้าเพราะความสัมพันธ์ของเขากับเราไม่ใกล้ชิดกัน ในสถานการณ์เดียวกันถ้าเราขอให้นายจ้าง แทนที่จะเป็นเพื่อนร่วมงานที่สนิทเฝ้าของให้ เรากำลังคุกคามหน้านายจ้างคนนั้นอยู่เพราะเขาอาจรู้สึกว่าคนที่มียานาจน้อยกว่ากำลังสั่งเขา และในกรณีสุดท้ายถ้าเราเปลี่ยนจากให้นายจ้างช่วยเฝ้าของให้เราเป็นช่วยเลื่อนเก้าอี้ให้เรานั่ง เรากำลังคุกคามหน้านายจ้างอย่างมากเพราะการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่สมควรโดยเฉพาะในวัฒนธรรมไทย

บราวน์และเลวินสันแบ่งวิธีการแสดงหรือการลดทอนการคุกคามหน้าออกเป็นสามวิธีการ โดยเรียงลำดับจากความสุภาพน้อยไปหามาก เริ่มตั้งแต่ผู้พูดเลือกที่จะคุกคามหน้าผู้ฟังอย่างชัดเจนจนถึงการลดทอนการคุกคามหน้าในรูปแบบต่าง ๆ และวิธีทางสุดท้ายคือผู้พูดเลือกที่จะไม่

คุกคามหน้าผู้ฟัง ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์วิธีการคุกคามหน้าของบราวน์และเลวินสันตามหลักปฏิบัติในการสนทนาของไกรซ์พบว่ายิ่งผู้พูดแสดงความรู้สึกในการลดทอนการคุกคามหน้าของผู้ฟังมากเท่าใดผู้พูดก็จะปฏิบัติตามหลักปฏิบัติที่น้อยลงเท่านั้นโดยเฉพาะหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวข้องและด้านคุณภาพ ความสัมพันธ์เชิงผกผันนี้สอดคล้องกับแนวคิดขอเลคอฟที่อธิบายว่าบางครั้งผู้พูดไม่สามารถรักษาประสิทธิภาพในการสื่อสารกับความสุภาพไว้พร้อมกันได้ วิธีการแสดงหรือการลดทอนการคุกคามหน้าของบราวน์และเลวินสันมีสามวิธีการหลักดังนี้

- 1) การคุกคามหน้าโดยการใช้ถ้อยคำตรง (on record) แบ่งออกเป็นสามชนิดย่อย
 - 1.1 ตั้งใจกระทำการคุกคามหน้าโดยตรง (bold) เช่นในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือผู้พูดคิดว่าตนเองมีอำนาจเหนือกว่าผู้ฟัง หรือผู้พูดคิดว่ามีผลกระทบต่อผู้ฟังไม่มาก
 - 1.2 ลดทอนการคุกคามหน้าโดยการแสดงความสุภาพเชิงบวก (positive politeness redress) เช่นการแสดงความเห็นใจ ความสนใจ การเห็นด้วย การแสดงความเป็นพวกพ้องกับผู้ฟัง
 - 1.3 ลดทอนการคุกคามหน้าโดยการแสดงความสุภาพเชิงลบ (negative politeness redress) เช่นการพูดขออภัย การถ่อมตน การขอโทษ การหลีกเลี่ยงการบังคับ
- 2) การลดทอนคุกคามหน้าโดยการใช้ถ้อยคำอ้อม (off record) คือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายขี้บ่งเป็นนัยเพื่อหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้าโดยตรง ในกรณีนี้ผู้ฟังจำเป็นต้องอนุมานความหมายที่แท้จริงจากถ้อยคำที่ผู้พูดใช้
- 3) การหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้า ในกรณีที่ผู้ฟังคิดว่าวิธีที่กล่าวมาข้างต้นไม่สามารถลดทอนการคุกคามหน้าผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้พูดจึงเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้าและนิ่งเฉยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ลองเปรียบเทียบการใช้วิธีการต่าง ๆ ในตัวอย่างต่อไปนี้

[23] Be quiet.

[24] Be quiet, bros.

[25] I'm sorry to ask, but can you be quiet?

[26] I think the common room would be a good place for your lively discussion.

การใช้ประโยคคำสั่งในตัวอย่างที่ [23] จัดเป็นการคุกคามหน้า (เชิงลบ) ของผู้ฟังโดยตรงเพราะไม่อนุญาตให้เขาทำตามสิ่งที่เขาต้องการ ในสถานการณ์จริงประโยคในตัวอย่างนี้อาจใช้ได้กับผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าหรือมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน ในตัวอย่างที่ [24] ผู้พูดลดทอนการคุกคามหน้าโดยการ

แสดงความรู้สึกเชิงบวกให้กับผู้ฟัง คำว่า *bros* แสดงความเป็นพวกพ้องกับผู้ฟังซึ่งอาจลดทอนความรู้สึกเสียหน้าได้ระดับหนึ่ง ในตัวอย่างที่ [25] ผู้พูดลดทอนการคุกคามหน้าโดยการแสดงความรู้สึกเชิงลบให้กับผู้ฟัง การกล่าวขอโทษ *I'm sorry to ask* (ฉันขอโทษที่ถาม) ประกอบการใช้ประโยคคำถามที่แสดงการขอร้องทำให้ผู้ฟังรู้สึกมีเกียรติมากขึ้น ในตัวอย่างที่ [26] ผู้พูดใช้ถ้อยคำอ้อมเพื่อลดทอนการคุกคามหน้าโดยผู้ฟังต้องอนุมานความหมายถ้อยคำดังกล่าวเพื่อที่จะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของผู้พูด อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ที่ผู้พูดคิดว่าถ้อยคำของเขาไม่ว่าจะรูปแบบใดก็อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกถูกคุกคามหน้าอยู่ดี เขาอาจเลือกที่จะไม่พูดหรือทำสิ่งใดกับผู้ฟังเลยก็ได้ ยกตัวอย่างผู้ฟังในสถานการณ์ข้างต้นเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้พูดมาก เช่นเจ้านาย หรือมีความอาวุโสกว่า เช่นญาติผู้ใหญ่

สรุป ทฤษฎีความสุภาพมีหลักการที่สำคัญคือผู้พูดควรเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่ทำให้ผู้ฟังเสียหน้าและถ้าเป็นไปได้ผู้พูดควรเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงไมตรีจิตกับผู้ฟัง เช่นการชมเชย ความเอื้อเฟื้อ การให้ทางเลือก และการเห็นด้วย แต่ในบางสถานการณ์ผู้ฟังอาจไม่สามารถหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้าผู้ฟังได้ แต่อย่างไรก็ดีผู้พูดยังสามารถลดทอนการคุกคามหน้าได้หลากหลายรูปแบบ เช่นการแสดงความเห็นใจ การแสดงความเป็นพวกพ้องกับผู้ฟัง การพูดขอร้อง การถ่อมตน การขอโทษ หรือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายขบขันเป็นนัย

แบบฝึกหัด

ความเข้าใจ

1. ให้คำนิยามของคำว่าความสุภาพตามแนวคิดทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์
2. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับความสุภาพ ยกตัวอย่างประกอบ
3. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางภาษากับความสุภาพ

การวิเคราะห์

1. ระบุว่าผู้พูดคนที่หนึ่งในบทสนทนาต่อไปนี้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติแสดงความรู้สึกของเลคอฟหลักใด
 - 1.1 แนน: ช่วยหยิบหนังสือให้เราหน่อยได้ไหม
เนร์: ได้จ้ะ
 - 1.2 เกด: จะไปเที่ยวไหนดีวันเสาร์นี้
แป้ง: ไปทะเลดีกว่า

- 1.3 สมใจ: เธอว่าไม่น่าจะไปดูหนังกัน รดตติมาก ไม่ขยับเลย
 สมนึก: ขอให้ไปกันด้วยเถิด
2. ระบุว่าผู้พูดคนที่หนึ่งในบทสนทนาต่อไปนี้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติแสดงความรู้สึกของสีหลักใด
- 2.1 ต้อม: มีอะไรให้เราช่วยไหม บอกได้นะ
 นิว: ช่วยเปิดประตูให้หน่อยได้ไหม ขอบใจจ้ะ
- 2.2 อ้อ: วันนี้แต่งตัวสวยจัง มีนัดพิเศษหรือเปล่า
 จิน: อ้อ วันนี้ไปดูหนังกับแฟน
- 2.3 ดาว: เธอคิดถูกนะที่ไม่ไปกินข้าวร้านนั้น ดูลิคนเยอะมากเลย
 ดวง: ใช่ ดูลิ คนที่นั่งที่โต๊ะอาหารยังไม่ได้สั่งเลย
- 2.4 กระแต: ภาพวาดของพี่สวยกว่าหนูตั้งเยอะ พี่ต้องได้รางวัลแน่ ๆ เลย
 หม่อน: ของหนูก็สวยเหมือนกันนะ
3. ระบุว่าถ้อยคำที่ 3.1 ถึง 3.12 เป็นการแสดงความรู้สึก (หรือในบางข้อเป็นการลดทอนการคุกคาม)หน้าเชิงบวก หรือหน้าเชิงลบตามหลักความรู้สึกของบราวน์และเลวินสัน
- 3.1 ที่รักหยิบจานให้หน่อย
- 3.2 หน้าใสปิ๊งเลย
- 3.3 เป็นไงบ้างคะวันนี้
- 3.4 รบกวนจอดรถด้านหลังค่ะ
- 3.5 ไม่ทราบว่าส่งพัสดุภายในวันนี้ได้ไหมคะ
- 3.6 เลิศที่สุดในสามโลก
- 3.7 I wondered if you could help.
- 3.8 I know how you feel.
- 3.9 Hello, you guys.
- 3.10 It would be appreciated if this were done.
- 3.11 Nice weather today, isn't it?
- 3.12 I'm sorry I don't want to trouble you, but this is quite urgent.

4. ถ้อยคำที่ 4.1 ถึง 4.4 แสดงการคุกคามหน้าผู้ฟัง ระบุปัจจัยทางสังคมสามประการของบราวน์ และเลวินสันที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามหน้าผู้ฟังด้วยถ้อยคำดังกล่าว ยกสถานการณ์ประกอบเพื่ออธิบาย
- 4.1 แหม ดูให้หน่อยก็ได้
- 4.2 ใช้อะไรคิดเนี่ย
- 4.3 I don't think you are correct.
- 4.4 Keep me alone.

การอภิป്രาย

1. อภิป്രายปัจจัยต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ฐานะ อาชีพ การศึกษา ตำแหน่ง ที่มีผลต่อการใช้ถ้อยคำ แสดงความสุภาพของผู้พูดชาวไทย
2. อภิป്രายความสัมพันธ์ระหว่างการใช้รูปแบบประโยคในภาษาอังกฤษที่ไม่แสดงตัวตนของประธาน (impersonalization or dummy subject) หรือการใช้โครงสร้างกรรมวาจก (passive voice) กับการแสดงความสุภาพ

การนำไปใช้

1. รวบรวมรูปแบบภาษา เช่น คำและโครงสร้างประโยคในภาษาไทยที่แสดงความสุภาพ อภิป്രายว่ารูปแบบภาษาใดแสดงความสุภาพมากที่สุด ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง
2. สำนวญถ้อยคำที่แสดงการลดทอนคฤคคมหน้าของกลุ่มตัวอย่างผู้พูดชาวไทย เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานขายของ นักศึกษา ตามหลักการของบราวน์และเลวินสัน สัมภาษณ์ว่าพวกเขาเลือกใช้วิธีการใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
3. สำนวญและเปรียบเทียบการใช้คำว่า *please* ของผู้พูดชาวไทยกับผู้พูดเจ้าของภาษาที่ปรากฏในรูปแบบงานเขียนชนิดต่าง ๆ เช่น เอกสารทางการ อีเมล โฆษณา หรือเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น การแจ้ง การขอร้อง การร้องเรียน

เฉลยแบบฝึกหัด

ต่อไปนี้เป็นเฉลยเฉพาะแบบฝึกหัดส่วนความเข้าใจและการวิเคราะห์ของแต่ละบท คำเฉลยเป็นเพียงแนวทางการตอบอย่างคร่าว ๆ ซึ่งอาจมีคำตอบอื่นที่ถูกต้องด้วย

บทที่ 1

ความเข้าใจ

1. อรรถศาสตร์คือวิชาที่ศึกษาความหมายของคำหรือประโยคโดยการตีความคำหรือประโยคนั้น ไม่ได้อิงอยู่กับบริบท ดังนั้นความหมายของคำหรือประโยคจึงค่อนข้างแน่นอนตายตัวและชัดเจน แต่วิชาปฏิบัติศาสตร์คือวิชาที่ศึกษาความหมายของถ้อยคำของผู้พูดโดยการตีความถ้อยคำนั้นอิงอยู่กับบริบท ต่าง ๆ ดังนั้นความหมายของถ้อยคำจึงไม่แน่นอนตายตัวและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ บางครั้งความหมายของถ้อยคำมีลักษณะตรงกันข้ามกับความหมายของคำหรือประโยค เช่นในกรณีการประชดประชัน
2. ความหมายตามรูปภาษาคือความหมายตรงตัวที่ได้จากความหมายพื้นฐานของคำในประโยคที่ผู้พูดใช้แต่ความหมายของผู้พูดคือความปรารถนาที่แท้จริงในการใช้คำที่ปรากฏในถ้อยคำของผู้พูด ซึ่งผู้ฟังต้องอนุมานความหมายของผู้พูดจากบริบทที่แวดล้อม บางครั้งความหมายตามรูปภาษาตรงกับความหมายของผู้พูดแต่มีหลายครั้งที่ความหมายตามรูปภาษากับความหมายของผู้พูดไม่ตรงกัน วิชาปฏิบัติศาสตร์ให้ความสำคัญกับความหมายตามรูปภาษาเป็นหลัก

การวิเคราะห์

- 1.1 กาดำมาก มีความกำกวมทางคำ กว ในที่นี้อาจหมายถึงนกชนิดหนึ่งหรือภาชนะใส่น้ำ
- 1.2 ทำหน้าให้มันมันหน่อย มีความกำกวมทางคำ มัน ในที่นี้อาจหมายถึงลักษณะลื่น มีน้ำมัน ประกอบหรืออาการที่แสดงออกซึ่งความเพลิดเพลิน สนุกสนาน
- 1.3 แมวกัดปลาตาย มีความกำกวมทางโครงสร้าง ในที่นี้อาจหมายถึงแมวกัดปลาจนตาย (ตาย เป็นวิเศษณานุประโยคบอกผลของการกระทำ) หรือแมวกัดปลาที่ตายแล้ว (ตาย เป็นคำคุณศัพท์ขยายปลา)
- 1.4 เด็กส่งของออกไปแล้ว มีความกำกวมทางโครงสร้าง ในที่นี้อาจหมายถึงเด็กที่มีหน้าที่ส่งของ (ส่งของ เป็นคำคุณศัพท์ขยายเด็ก) หรือเด็กทำอาการส่งของ (ส่งของ เป็นคำกริยา)
- 1.5 เขาไปเลย มีความกำกวมทางคำ เลย ในที่นี้อาจหมายถึงชื่อจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยหรือเป็นคำวิเศษณ์บอกการกระทำที่ไม่คาดคิดหรือกะทันหัน

1.6 *Draw big squares and circles* มีความกำกวมทางโครงสร้าง *big* ในที่นี้อาจขยายคำว่า *squares* เพียงคำเดียวหรือขยายทั้งคำว่า *squares* และ *circles*

1.7 *I love her more than you* มีความกำกวมทางโครงสร้าง ในที่นี้อาจมีความหมายว่า *I love her more than you do* (ฉันรักเธอมากกว่าคุณรักเธอ) หรือ *I love her more than I love you* (ฉันรักเธอมากกว่าฉันรักคุณ)

1.8 *Fire!* มีความกำกวมทางคำ *fire* ในที่นี้อาจหมายถึงไฟหรือไล่ออก

1.9 *Look at the dog with one eye* มีความกำกวมทางโครงสร้าง ในที่นี้อาจมีความหมายว่า *look at the dog with one of your eyes* (ดูสุนัขด้วยตาข้างเดียวของคุณ *with one eye* เป็นบริพบทวลีบอกวิธีการกระทำ) หรือ *look at the dog which has one eye* (ดูสุนัขที่มีตาข้างเดียว *with one eye* เป็นบริพบทวลีขยายสุนัข)

1.10 *Did you see her dress?* มีความกำกวมทางโครงสร้าง ในที่นี้อาจมีความหมายว่า *did you see her when she got dressed?* (คุณเห็นเธอตอนแต่งตัวหรือไม่ *dress* เป็นคำกริยา) หรือ *dress* เป็นคำนามแปลว่าเสื้อผ้า

2.1 *กินข้าวยัง* ในสถานการณ์ที่ผู้พูดกับผู้ฟังรู้จักกันอย่างสนิทสนม ผู้พูดทราบว่าผู้ฟังยังไม่ได้กินอาหารมาก่อน ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้จึงเป็นการเชิญชวนให้ทานข้าว ไม่ใช่แค่เพียงคำถามว่าผู้ฟังทานอาหารมาแล้วหรือยัง

2.2 *บริการส่งทั่วโลก บริการไกลทั่วโลก* ในบริบทการโฆษณาของไปรษณีย์ไทย ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำดังกล่าวอาจหมายถึงการเชิญชวนให้มาใช้บริการของไปรษณีย์ไทย ไม่ใช่แค่เพียงบอกขีดความสามารถของการบริการ

2.3 *รักษาวินัยให้มันรักสันให้ต่อ* ในสถานการณ์ที่ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งกล่าวสุภาษิตนี้ให้กับเด็กคนหนึ่งที่มีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อน ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้อาจหมายถึงตักเตือนแนะนำเด็กคนนั้นให้ระวังเรื่องการพูดกับเพื่อน ไม่ใช่เพียงแค่บอกความหมายตรงตัวของสุภาษิตนี้

2.4 *ลองแล้วจะติดใจ* ในบริบทการโฆษณาของร้านอาหาร ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำดังกล่าวอาจหมายถึงการเชิญชวนให้มารับประทานอาหารที่ร้านของผู้พูด

2.5 *ปัญญาของแผ่นดิน* เป็นปณิธานของมหาวิทยาลัยมหิดล ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้อาจหมายถึงมหาวิทยาลัยมหิดลมีความมุ่งมั่นที่จะเป็นสถาบันการศึกษาระดับชาติเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และช่วยพัฒนาประเทศไทย

2.6 *Will you come?* (เธอจะไปไหม) ในสถานการณ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังเป็นเพื่อนกัน ผู้พูดรู้ว่าผู้ฟังจะไปงานเลี้ยงของเพื่อนอีกคนหนึ่ง ผู้พูดคิดว่าไม่สนุกและคิดว่าน่าจะไปทำกิจกรรมอื่นแทน

ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้จึงเป็นการทักท้วงว่าผู้ฟังไม่ควรไป ไม่ใช่แค่เพียงการสอบถามว่าผู้ฟังจะไปงานเลี้ยงนั้นหรือไม่

2.7 *Whatever will be will be* (อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด) ในสถานการณ์ที่ผู้ฟังกำลังกังวลกับผลสัมฤทธิ์ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้อาจหมายถึงการปล่อยใจไม่ให้ผู้ฟังวิตกกังวลกับการสมครงานมากจนเกินไป

2.8 *HOT CONTENTS* (ของร้อน) เป็นข้อความที่ติดอยู่บนภาชนะที่ใส่ของร้อน เช่น ถ้วยกาแฟ ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้จึงอาจหมายถึงให้ผู้ฟังระมัดระวังกับอาหารหรือเครื่องดื่มร้อน

2.9 *Paper jammed* (กระดาษติด) เป็นข้อความที่ปรากฏตอนเครื่องเอกสารมีกระดาษติดขัดภายในเครื่องความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้จึงอาจหมายถึงให้ผู้ฟังตรวจสอบบริเวณที่มีกระดาษติดขัดและแก้ไขเพื่อให้เครื่องเอกสารทำงานเป็นปกติต่อไป

2.10 *Keep right* (ชิดขวา) เป็นข้อความที่ติดอยู่ตามท้องถนน ความหมายของผู้พูดจากถ้อยคำนี้จึงอาจหมายถึงให้ผู้ฟัง (ในกรณีนี้หมายถึงผู้ขับขี่) ขับรถทางขวา

บทที่ 2

ความเข้าใจ

1. ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยคือความหมายที่แฝงอยู่ในคำหรือประโยคของผู้พูด ผู้พูดไม่ได้กล่าวออกมาโดยตรง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยคือความหมายที่แท้จริงที่ผู้พูดปรารถนาให้ผู้ฟังอนุมานความหมายนี้ได้จากคำที่เขากล่าวออกมา
2. เนื่องจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผนเกิดจากความหมายตรงตามรูปคำที่แสดง ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูด ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผนจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เพราะยังคงรักษาความหมายตามรูปคำที่ผู้พูดใช้อยู่ แต่ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาไม่ได้เกิดจากความหมายตรงตามรูปคำ ความหมายที่เกิดขึ้นจึงสามารถเปลี่ยนแปลง คาดคะเน และเน้นย้ำได้ อีกทั้งความหมายชนิดนี้ยังมีลักษณะเป็นสากล กล่าวคือถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะหรือรูปแบบของภาษาใดก็ได้ที่ถ้อยคำนั้นยังรักษาความหมายของผู้พูดอยู่
3. ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยแบบทั่วไปกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยแบบจำเพาะแตกต่างกันตรงบริบทที่ผู้พูดใช้ในการตีความถ้อยคำ ถ้าผู้พูดใช้บริบททางภาษาที่ปรากฏชัดเจนอยู่แล้วในประโยคเพื่อตีความถ้อยคำถ้อยคำนั้นแสดงถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยแบบทั่วไป แต่ถ้าผู้ฟังต้องอาศัยบริบทที่นอกเหนือจากรูปภาษา เช่น บริบททางความรู้หรือบริบททางสถานการณ์เพื่อเข้าถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของผู้พูด ถ้อยคำนั้นแสดงถึงความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยแบบจำเพาะ

การวิเคราะห์

- 1.1 ความหมายขี้งงเป็นนัยของถ้อยคำ *เรามีสือบพรั่งนี้* คือไม่พอใจที่เป่เปิดเพลงเสียงดัง
- 1.2 ความหมายขี้งงเป็นนัยของถ้อยคำ *อีกนิดเดียวก็จะผ่านแล้ว* คืออาจารย์ต้องการบอกว่า นักศึกษาคนนี้สอบไม่ผ่านและให้พยายามมากขึ้น
- 1.3 ความหมายขี้งงเป็นนัยของถ้อยคำ *เค้กลาวาของเราสูตรพิเศษครับ ช็อกโกแลตแท้และหวาน กำลังดี* คือบรืกรคิดว่ลือกค้ควรลองเค้กลาวาของร้ำน
- 1.4 ความหมายขี้งงเป็นนัยของถ้อยคำ *You might be interested in seeing how I fry the chips* (ลูกอาจจะสนใจว่าแม่ทอดมันฝรั่งอย่างไร) คือแม่คิดว่าลูกควรมาคูแม่ทำอาหาร
- 1.5 ความหมายขี้งงเป็นนัยของถ้อยคำ *This new model should be appropriate for our bigger family* (รุ่นนี้น่าจะเหมาะกับครอบครัวเราที่มีสมาชิกเพิ่ม) คือสามีสนใจรถคันที่กล่าวถึง และต้องการซื้อ
- 1.6 ความหมายขี้งงเป็นนัยของถ้อยคำ *Did you take the medicine as prescribed?* (คุณได้ทานยาตามที่สั่งหรือไม่) คือแพทย์ไม่พอใจที่คนไข้ไม่ได้ทานยาตามที่สั่ง

2.1 *ใจเย็น ๆ* ในสถานการณ์ที่ผู้พูดเห็นว่าผู้ฟังกำลังเร่งรีบพูดเล่าเรื่องบางอย่างที่เกิดขึ้นแต่เนื้อเรื่องที่เล่ากลับไม่ชัดเจนและสับสน ถ้อยคำนี้จึงอาจมีความหมายขี้งงเป็นนัยว่า *ไม่ต้องรีบร้อนค่อย ๆ พูด*

2.2 *รอนานแล้ว* ในสถานการณ์ที่ผู้พูดรอผู้ฟังที่ร้านอาหารนานเกือบชั่วโมง ถ้อยคำนี้จึงอาจมีความหมายขี้งงเป็นนัยว่าผู้พูดโกรธที่ผู้ฟังมาสาย

2.3 *Nothing can stay the same* (ไม่มีอะไรที่ไม่เปลี่ยนแปลง) ในสถานการณ์ที่ผู้พูดกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็วมากและนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย ถ้อยคำนี้จึงอาจมีความหมายขี้งงเป็นนัยว่าผู้พูดเข้าใจบนความเศร้ากับเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็วเกินไป

2.4 *Don't complicate things but simplify them* (อย่าทำให้เรื่องซับซ้อน ทำให้ง่าย) ในสถานการณ์ที่เพื่อนคนหนึ่ง บอกกับเพื่อนผู้ชายอีกคนหนึ่งที่ชอบผู้หญิงแต่ไม่กล้า ถ้อยคำนี้จึงอาจมีความหมายขี้งงเป็นนัยว่าผู้พูดไม่เห็นด้วยที่ผู้ฟังไม่ยอมสารภาพรักกับผู้หญิงที่เขาชอบ

3.1 *ปากว่าตาขยิบ* หมายถึงการพูดไม่ตรงกับใจหรือไม่จริงใจ จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านคุณภาพ

3.2 *น้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง* หมายถึงการพูดมากแต่เนื้อหาสาระน้อย จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณ

3.3 *ชักแม่น้ำทั้งห้า* หมายถึงการพูดจาหวานล่อม อ้างเหตุผลเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด

3.4 *ไปไหนมาสามวาสองคอก* หมายถึงการตอบที่ไม่ตรงกับคำถาม จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่อง

3.5 *Beat around the bush* หมายถึงการพูดหลีกเลี่ยงประเด็นสำคัญและพูดแต่เรื่องที่ไม่สำคัญ จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณและด้านวิธีการพูด

3.6 *Liar* หมายถึงคนโกหก จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านคุณภาพ

3.7 *Get down to brass tacks* หมายถึงการพูดเข้าประเด็น (ในกรณีที่ผู้พูดได้รับถ้อยความนี้) จัดเป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูด

4.1 เกิดไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านความเกี่ยวเนื่องแบบการละ

4.2 พนักงานขายไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านวิธีการพูดแบบการพลาตพลั่ง

4.3 ผู้ขับขีไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านคุณภาพแบบการละเมิด

4.4 แจนไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณแบบการพูดอ้อม

4.5 ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติด้านปริมาณแบบการพูดอ้อม

บทที่ 3

ความเข้าใจ

1. ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือความคิดหรือความเชื่อที่ผู้พูดคิดว่าเป็นจริง ความเชื่อนี้เป็นตัวกำหนดถ้อยคำที่เหมาะสมที่ผู้พูดจะกล่าวออกมา ยกตัวอย่าง *ขอเบอร์โทรศัพท์ด้วยค่ะ* ถ้อยคำนี้ทำให้เราารู้ว่าผู้พูดมีความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือคนที่ผู้พูดพูดด้วยมีเบอร์โทรศัพท์ หากผู้พูดคนนี้ไม่มีความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเช่นนี้ผู้พูดคนนี้จะไม่ผลิตถ้อยคำดังกล่าว หรืออีกนัยหนึ่งคือถ้อยคำนี้จะไม่เหมาะสมสำหรับผู้พูดคนนี้

2. เนื่องจากผู้พูดอนุมานว่าผู้พูดกับผู้ฟังย่อมมีความรู้เรื่องที่กล่าวถึงร่วมกัน กล่าวคือมีภูมิหลังร่วมกัน ผู้พูดจึงอนุมานว่าผู้ฟังจะเข้าใจความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของตนเองผ่านบริบททางภาษาหรือบริบททางสถานการณ์ที่แวดล้อมถ้อยคำที่ผู้พูดใช้ ดังนั้นถ้อยคำที่ผู้พูดผลิตออกมาจึงไม่ต้องแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้พูดซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาในการสื่อสาร

3. ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนมีคุณสมบัติที่สำคัญสามประการคือ หนึ่ง ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคงที่แม้ว่าถ้อยคำจะเปลี่ยนเป็นประโยคปฏิเสธหรือประโยคคำถาม สอง ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนยกเลิกหรือปฏิเสธได้ถ้าขัดกับข้อเท็จจริง ไม่สอดคล้องกับบริบทของถ้อยคำ หรือไม่สอดคล้องกับความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยของถ้อยคำ

การวิเคราะห์

- 1.1 พี่ไอ้ตรอยอยู่ที่ห้องรับแขก คำว่า พี่ไอ้ต และห้องรับแขก แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดการดำรงอยู่แบบชี้เฉพาะ
 - 1.2 ไปไหนมา คำว่า ไปไหน แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดการดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะ
 - 1.3 ให้นัรแล้วได้อะไร คำว่า อะไร แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดการดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะ
 - 1.4 ขอขอบคุณที่รักกัน คำว่า ขอขอบคุณ แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดความเป็นจริงของเหตุการณ์
 - 1.5 เราเชื่อว่าคุณทำได้ คำว่า เชื่อ แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดความไม่เป็นจริงของเหตุการณ์
 - 1.6 เลิกบุหรื โทร 1600 คำว่า เลิก แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดลักษณะทางภาษาที่มีความหมายพิเศษ (กริยาที่แสดงการแปรสภาพ)
 - 1.7 *How deep is your love?* คำว่า *how deep* (มาก/ลึกเท่าไร) แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดการดำรงอยู่แบบไม่ชี้เฉพาะ
 - 1.8 *You won't regret it* คำว่า *regret* (เสียใจ) แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดความเป็นจริงของเหตุการณ์
 - 1.9 *Fortunately, Dan remembered to lock the car* คำว่า *remembered* (จำได้) แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดลักษณะทางภาษาที่มีความหมายพิเศษ (กริยาที่มีความหมายชี้บ่งเป็นนัย)
 - 1.10 *Strike while the iron is hot* คำว่า *while* (ขณะที่) แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดลักษณะทางภาษาที่มีความหมายพิเศษ (รูปประโยคที่บอกเวลา)
 - 1.11 *If I had had more time, I would have written to you* โครงสร้าง *if-clause* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดสิ่งที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง
 - 1.12 *I believe I can touch the sky* คำว่า *believe* (เชื่อ) แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดความไม่เป็นจริงของเหตุการณ์
-
- 2.1 มีคนรออยู่ที่ห้องรับแขก
 - 2.2 ผู้ฟังไปสถานที่อื่นมา
 - 2.3 มีคนรออยู่
 - 2.4 ผู้พูดรักผู้ฟัง
 - 2.5 ผู้ฟังทำบางอย่าง
 - 2.6 ผู้ฟังสูบบุหรี่
 - 2.7 ผู้ฟังรักผู้พูด
 - 2.8 ผู้พูดทำบางอย่างที่น่าพิงพอใจ
 - 2.9 แดนรู้ว่าต้องถือคประตุ

2.10 เหล็กרון

2.11 ผู้พูดไม่มีเวลาจึงไม่ได้เขียนจดหมายหาผู้ฟัง

2.12 ผู้พูดสามารถแตะท้องฟ้าได้ (ภาษาทางวรรณศิลป์ ในที่นี้หมายถึงผู้พูดทำบางอย่างที่ตนเองปรารถนาได้)

3.1 ถ้อยคำในประโยค *a* แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจะมีคนแสดงอารมณ์โกรธ แต่ถ้อยคำ *b* ไม่ได้แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจะมีคนแสดงอารมณ์โกรธ

3.2 ถ้อยคำในประโยค *a* ไม่ได้แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจะมีคนถามคำถาม แต่ถ้อยคำ *b* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าจะมีคนถามคำถาม

3.3 ถ้อยคำในประโยค *a* ไม่ได้แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าเธอจะมาหรือไม่มา แต่ถ้อยคำ *b* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าเธอไม่ได้มา

3.4 ถ้อยคำในประโยค *a* แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าคนไทยภูมิใจกับสิ่งที่ตนเองมี แต่ถ้อยคำ *b* ไม่ได้แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าคนไทยภูมิใจกับสิ่งที่ตนเองมี

3.5 ถ้อยคำในประโยค *a* แสดงว่าเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่าเอเดรียนกินบางอย่าง ถ้อยคำ *b* แสดงความเชื่อที่มีอยู่แบบเน้นย้ำว่าเอเดรียนได้กินบางอย่าง

4.1 *กินอีกสิ* คำว่า *อีก* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษาชนิดลักษณะทางภาษาที่มีความหมายพิเศษ (การทำซ้ำหรือต่อเนื่อง) กล่าวคือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังได้กินอาหารมาก่อน ถ้อยคำนี้ยังแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์คือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังจะไม่ต้องทานอาหารอีก เช่นในสถานการณ์ที่ผู้พูดเห็นอาการบางอย่างของผู้ฟังที่แสดงถึงการอดอาหารในการรับประทานอาหาร

4.2 *อย่าอย่าหยุดยังก้าวไป* ในสิ่งที่หมายถึง คำว่า *หยุด* แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาษาชนิดลักษณะทางภาษาที่มีความหมายพิเศษ (กริยาที่แสดงการแปรสภาพ) กล่าวคือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังได้ก้าวเดินอยู่ (ในที่นี้หมายถึงการดำเนินการตามเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตนเองต้องการ) ถ้อยคำนี้ยังแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์คือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังจะหยุดการกระทำเช่นนั้น เช่นในสถานการณ์ที่ผู้พูดเห็นว่าผู้ฟังเกิดความท้อแท้หรือโอ้อวดครวญเกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ให้ผู้พูดฟัง

4.3 *I'm glad that you could come to the party* คำว่า *glad* (ยินดี) แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดความเป็นจริงของเหตุการณ์ กล่าวคือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังได้ไปงานเลี้ยง ถ้อยคำนี้ยังแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์คือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังไม่ยอมมางานเลี้ยง เช่นในสถานการณ์ที่ผู้พูดได้ชวนให้ผู้ฟังไปร่วมงานเลี้ยงแต่ผู้ฟังบอกว่าไม่แน่ใจว่าจะมาร่วมงานได้เพราะติดภารกิจสำคัญ

4.4 Please give my best regards to Mina คำว่า Mina แสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนชนิดการดำรงอยู่แบบชี้เฉพาะ กล่าวคือมีคนเชื่อมั่นว่า ถ้อยคำนี้ยังแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์คือผู้พูดคิดว่าผู้ฟังรู้จักมิน่าและจะฝากความคิดถึงของผู้พูดให้มินารับทราบ

บทที่ 4

ความเข้าใจ

1. วัจนกรรมคือการบ่งการกระทำของถ้อยคำ การกระทำอาจเกิดได้จากผู้พูดหรือผู้ฟัง ถ้อยคำวัจนกรรมอาจมีคำกริยาบ่งการกระทำชัดเจนหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้การตีความวัจนกรรมขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ ที่แวดล้อมถ้อยคำแสดงวัจนกรรม
2. วัจนกรรมตรงคือการใช้ถ้อยคำที่มีวัจนกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของรูปประโยคของถ้อยคำ ยกตัวอย่าง การใช้รูปประโยคคำสั่งเพื่อการสั่งเช่น *เดินไปข้างหน้า* ในทางตรงกันข้ามวัจนกรรมอ้อมคือการใช้ถ้อยคำที่มีวัจนกรรมไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรูปประโยคของถ้อยคำ ยกตัวอย่าง การใช้รูปประโยคคำถามเพื่อการสั่งเช่น *ไม่ทราบว่าจะเดินไปข้างหน้าได้ไหมคะ*
3. วัจนกรรมของถ้อยคำจะสมบูรณ์พร้อม ถูกต้อง และเหมาะสมจำเป็นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขความเหมาะสม หากไม่มีเงื่อนไขความเหมาะสมหรือปัจจัยเงื่อนไขความเหมาะสมปัจจัยหนึ่งไม่สมบูรณ์ถ้อยคำนั้นจะไม่สามารถแสดงวัจนกรรมได้โดยเฉพาะถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมแบบพิธีการ
4. มิติของถ้อยคำสามประการคือ มิติวัจนกรรมเบื้องต้น มิติวัจนกรรมปฏิบัติ และมิติผลวัจนกรรม มิติวัจนกรรมเบื้องต้นครอบคลุมตั้งแต่การออกเสียงคำ การเรียงคำ และการสื่อความหมายตรงตามรูปภาษาของประโยค มิติวัจนกรรมปฏิบัติคือจุดประสงค์ที่แท้จริงของผู้พูดที่กล่าวถ้อยคำ เช่นสั่ง ตักเตือน วิจารณ์ ชมเชย ขอบคุณ ตัดสิน มิติผลวัจนกรรมคือผลลัพธ์จากการที่ผู้ฟังได้ยินถ้อยคำของผู้พูด ผลลัพธ์อาจเป็นการกระทำ หรือความคิด ความรู้สึก มิติผลวัจนกรรมอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับมิติวัจนกรรมปฏิบัติ

การวิเคราะห์

ภาษาไทย

1.1 c 1.2 a 1.3 e 1.4 d 1.5 b

ภาษาอังกฤษ

1.6 i 1.7 g 1.8 j 1.9 f 1.10 h

2. การเลือกใช้วัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อมของถ้อยคำในข้อ 1.1 -1.10 ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบท เช่นธรรมเนียมปฏิบัติ ความสุภาพ จุดประสงค์ของผู้พูด และความเป็นทางการ

ยกตัวอย่างถ้าต้องการให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจและเป็นกันเองกับผู้พูด เราอาจเลือกพูด *นั่งตรงนี้ก็ได้นะ* (วัจนกรรมอ่อน) แทน *ฉันขอให้คุณนั่งตรงนี้* (วัจนกรรมตรง) แต่ในบางครั้งผู้พูดต้องเลือกวัจนกรรมตรงเพื่อถ้อยคำนั้นจะได้มีผลวัจนกรรมที่ถูกต้องสมบูรณ์ ยกตัวอย่างในการประกาศการแต่งงาน ผู้ทำพิธีต้องเลือกพูด *I hereby declare you husband and wife* (วัจนกรรมตรง) แทน *Now you are husband and wife* (วัจนกรรมอ่อน)

3.1 ในสถานการณ์ที่ห้องมีอากาศเย็นและผู้พูดเห็นว่าในห้องเปิดเครื่องปรับอากาศอยู่ ถ้อยคำของผู้พูด *เธอว่าหนาวไปมั้ย* มีวัจนกรรมปฏิบัติคือแนะนำให้ปิดเครื่องปรับอากาศหรือเพิ่มอุณหภูมิ ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังเห็นด้วยและปิดเครื่องปรับอากาศหรือเพิ่มอุณหภูมิหรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ต้องการปิดเครื่องปรับอากาศหรือเพิ่มอุณหภูมิ

3.2 ในสถานการณ์การโฆษณาของห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง ถ้อยคำของผู้พูด *ลดถึง 31 ธันวาคม* *สกนนี่* มีวัจนกรรมปฏิบัติคือเชิญชวนผู้ฟังให้มาซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าของตนเอง ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังต้องการซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าแห่งนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวหรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ต้องการซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าแห่งนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวเนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ เช่น งบประมาณ ความสะดวกของเวลา

3.3 ถ้าถ้อยคำของผู้พูด *ระวัง สุนัขดุ* ติดอยู่ที่หน้าบ้านของผู้พูดซึ่งบ้านของผู้พูดเลี้ยงสุนัขที่ค่อนข้างดุ วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือเตือนให้ระวังอันตรายของสุนัข ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังเห็นด้วยและปฏิบัติตาม หรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ปฏิบัติตาม

3.4 ในสถานการณ์การโฆษณาของสินค้าบำรุงผิว ถ้อยคำของผู้พูด *ลอรีอัล คุณค่าที่คุณคู่ควร* มีวัจนกรรมปฏิบัติคือเชิญชวนผู้ฟังให้ซื้อสินค้าที่โฆษณานี้ ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังต้องการซื้อสินค้านี้ หรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ต้องการซื้อสินค้านี้

3.5 ถ้าถ้อยคำของผู้พูด *FRAGILE* (แตกหักง่าย) เป็นข้อความที่ติดอยู่บนกล่องพัสดุที่ภายในมีสิ่งของที่แตกหักง่าย เช่น กระຈก แก้ว แวนดา วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือเตือนให้ผู้ฟังสัมผัสหรือเคลื่อนย้ายกล่องพัสดุอย่างระมัดระวัง ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังปฏิบัติตามหรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ปฏิบัติตาม

3.6 ถ้าถ้อยคำของผู้พูด *HOT CONTENTS* (ของร้อน) เป็นข้อความที่ติดอยู่บนภาชนะที่ภายในมีของร้อนบรรจุอยู่ วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือเตือนให้ผู้ฟังสัมผัสภาชนะอย่างระมัดระวัง ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังปฏิบัติตามหรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ปฏิบัติตาม

3.7 ถ้าถ้อยคำของผู้พูด *STRICTLY CONFIDENTIAL* (ลับพิเศษ) เป็นข้อความที่เขียนอยู่บนเอกสารที่เป็นความลับ วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือเตือนให้ผู้ฟังจัดการเอกสารดังกล่าวอย่างระมัดระวังโดยไม่ให้ข้อมูลเผยแพร่ไปสู่คนที่ไม่เกี่ยวข้อง ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังปฏิบัติตามหรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ปฏิบัติตาม

3.8 ในสถานการณ์ที่ถนนแห่งหนึ่งมีการก่อสร้างอยู่ ถ้อยคำของผู้พูด *CONSTRUCCION AHEAD* (มีการก่อสร้างข้างหน้า) วัจนกรรมปฏิบัติของถ้อยคำนี้คือแนะนำให้ผู้ฟังใช้เส้นทางอื่นหรือเตือนให้ผู้ฟังใช้ถนนเส้นดังกล่าวอย่างระมัดระวัง ผลวัจนกรรมที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังปฏิบัติตาม หรืออาจไม่สอดคล้องกับวัจนกรรมปฏิบัติถ้าผู้ฟังไม่ปฏิบัติตามเนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ เช่นไม่มีถนนสายอื่นที่ผู้ฟังสามารถใช้ได้ขณะนั้น

4.1 วัจนกรรมปฏิบัติของกลอนนี้คือการสั่งสอนให้มนุษย์รู้ว่าการนิทานเป็นเรื่องธรรมดาของโลก ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ ถ้าทุกคนตระหนักถึงความจริงนี้ก็จะไม่เป็นทุกข์เมื่อถูกนิทาน

4.2 ความหมายหลักของกลอนบทนี้คือความจริงเกี่ยวกับการนิทานซึ่งเป็นสิ่งธรรมดาของโลก ไม่มีใครสามารถห้ามการนิทานได้ เมื่อวิเคราะห์รูปภาษาของกลอนพบว่าผู้เขียนใช้รูปประโยคคำสั่งโดยขึ้นต้นแต่ละวรรคด้วยคำว่า *ห้าม* ดังนั้นจึงบอกได้ว่ากลอนบทนี้จัดเป็นวัจนกรรมตรงเพราะรูปประโยคที่ใช้สอดคล้องกับวัจนกรรมของถ้อยคำ ทั้งนี้ถึงแม้ว่ากลอนบทนี้จะจัดเป็นวัจนกรรมตรง แต่เมื่อพิจารณาความหมายโดยรวมจะพบว่าผู้เขียนได้แสดงวัจนกรรมปฏิบัติในเชิงปฏิเสธ กล่าวคือ การห้ามของผู้เขียน คือการห้ามผู้ฟังไม่ให้ใส่ใจกับการนิทานซึ่งเป็นเรื่องปกติของโลก ซึ่งการนิทานนี้เป็นสิ่งที่ห้ามไม่ได้ในโลก

4.3 วัจนกรรมปฏิบัติของกลอนบทนี้มีลักษณะตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย ส่งผลทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงความหมายหลักของกลอนบทนี้ได้โดยง่ายซึ่งทำให้ผลวัจนกรรมที่ผู้เขียนคาดหวังบรรลุผลได้ง่ายด้วย

บทที่ 5

ความเข้าใจ

1. ตัวบ่งบอกคือคำที่ใช้ระบุบุคคล สถานที่ และเวลา การเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของตัวบ่งบอก บางครั้งอาศัยบริบทและบางครั้งไม่อาศัยบริบท วัจนปฏิบัติศาสตร์ให้ความสำคัญกับการตีความตัว

บ่งบอกที่ต้องอาศัยบริบท เช่นบริบททางวัฒนธรรมและบริบททางสังคม ตัวบ่งบอกในภาษาไทย ได้แก่คำสรรพนาม ฉัน เธอ ข้า เรา คุณ คำแสดงระยะทาง นี่ นั่น ไน้ และคำแสดงระยะเวลา วันนี้ ตอนนี พรุ่งนี้ มะริ่น ตัวบ่งบอกในภาษาอังกฤษ ได้แก่ I, you, we, they, he, today, here, there, now, at the moment, then

2. ตัวบ่งบอกอิงบริบทคือตัวบ่งบอกที่ผู้พูดต้องอาศัยบริบทจึงจะเข้าใจความหมายของตัวบ่งบอกได้อย่างชัดเจน ในขณะที่ตัวบ่งบอกไม่อิงบริบทคือตัวบ่งบอกที่ผู้พูดไม่ต้องอาศัยบริบทอื่นใดเพื่อเข้าใจความหมายเนื่องจากในถ้อยคำแสดงความหมายที่ชัดเจนอยู่แล้ว ยกตัวอย่างในสถานการณ์ทั่วไป ถ้อยคำ *ทุกคนควรเคารพกฎจราจร* คำว่า *ทุกคน* เป็นตัวบ่งบอกแสดงบุคคลที่อิงบริบทเนื่องจากผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ทันทีว่าตัวบ่งบอกนี้หมายถึงใคร แต่ในสถานการณ์ที่ถ้อยคำดังกล่าวมีความจำเพาะ เช่นในสถานการณ์ครูสอนขับรถยนต์กำลังสอนนักเรียนของเขาเรื่องกฎจราจร คำว่า *ทุกคน* ในถ้อยคำเดิมนี้จะเป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทเพราะผู้ฟังจำเป็นต้องรู้สถานการณ์ ผู้พูดและผู้ฟังจึงจะรู้ว่าตัวบ่งบอกนี้หมายถึงใคร

3. ตัวบ่งบอกเชิงท่าทางคือตัวบ่งบอกที่ผู้ฟังสามารถเข้าถึงได้โดยบริบททางกายภาพ เช่นการชี้นิ้วมือ การจ้องตา การส่ายหน้า ตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์คือตัวบ่งบอกที่ผู้ฟังไม่ได้เข้าถึงได้โดยบริบททางกายภาพแต่ส่วนมากอาศัยความรู้ด้านระยะทางและเวลาเป็นตัวช่วยในการตีความ ยกตัวอย่างตัวบ่งบอกเชิงท่าทางเมื่อผู้พูดพูดว่า *เธอคนนีไปทางนี้ ส่วนเธอไปทางนั้น* คำว่า *คนนี ทางนี้ ทางนั้น* เป็นตัวบ่งบอกเชิงท่าทางเมื่อผู้พูดใช้ท่าทางประกอบตัวบ่งบอกเหล่านี้ ในถ้อยคำ *เรารู้จักสถานที่นี้มานาน* คำว่า *ที่นี่* เป็นตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์เพราะผู้ฟังไม่ได้อาศัยบริบททางกายภาพแต่อาศัยความรู้อื่นในการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของตัวบ่งบอกนี้

การวิเคราะห์

1.1 ตัวบ่งบอกแสดงเวลา

1.2 ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล

1.3 ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่

1.4 ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล / ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล

1.5 ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำหรือเนื้อความ / ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล / ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล

1.6 ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่

1.7 ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล

1.8 ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่

1.9 ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล / ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่

1.10 ตัวบ่งบอกแสดงเวลา

1.11 ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล

1.12 ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำหรือเนื้อความ

2.1 ที่ที่เราอยู่คือบ้านของเรา คำว่า ที่ที่เราอยู่ และ เรา เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทถ้าหมายถึงสถานที่ทั่วไปและบุคคลทั่วไปตามลำดับ แต่ตัวบ่งบอกสองคำนี้สามารถเป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทได้ถ้าหมายถึงสถานที่และบุคคลจำเพาะ ยกตัวอย่างสถานการณ์ผู้ใหญ่นั่งบ้านพูดกับลูกบ้าน ที่ที่เราอยู่ จะหมายถึงสถานที่ที่พวกเขาอยู่ เรา หมายถึงผู้ใหญ่นั่งบ้านกับลูกบ้านที่เขาพูดด้วย

2.2 ลดวันละถุงคุณทำได้ คำว่า คุณ เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทถ้าหมายถึงบุคคลทั่วไป แต่ตัวบ่งบอกคำนี้สามารถเป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทถ้าหมายถึงบุคคลจำเพาะ ยกตัวอย่างสถานการณ์นายจ้างในบริษัทแห่งหนึ่งทรงเครื่องพนักงานเลิกใช้ถุงพลาสติก คุณ จะหมายถึงพนักงานที่ผู้พูดพูดด้วย

2.3 You should abide by the law (คุณควรเคารพกฎหมาย) you เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทถ้าหมายถึงบุคคลทั่วไป แต่ตัวบ่งบอกนี้สามารถเป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทได้ถ้าหมายถึงบุคคลจำเพาะ ยกตัวอย่างสถานการณ์ภรรยาบอกสามีที่ขับรถเร็วเกินที่กฎหมายกำหนด you จะหมายถึงสามีคนนี้

2.4 There you go คำว่า there และ you เป็นตัวบ่งบอกแบบไม่อิงบริบทถ้าถ้อยคำนี้เป็นการอุทานทั่วไป แปลว่า ใช่แล้ว ใช่เลย อย่างนี้สิ ตัวบ่งบอกสองคำนี้ไม่ได้ระบุถึงใครแต่ตัวบ่งบอกสองคำนี้สามารถเป็นตัวบ่งบอกแบบอิงบริบทได้ถ้าหมายถึงสถานที่และบุคคลจำเพาะ ยกตัวอย่างสถานการณ์เจนบอกทางไปห้องสมุดของมหาวิทยาลัยให้ออดัม there จะหมายถึงทางที่เจนกล่าวถึง และ you หมายถึงออดัม

3.1 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ทางขวามือของผู้พูดในสถานการณ์ที่สิ่งของที่ผู้พูดกล่าวถึงอยู่ทางขวามือของผู้พูด หรือจุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ทางขวามือของผู้ฟังในสถานการณ์ที่สิ่งของที่ผู้พูดกล่าวถึงอยู่ทางขวามือของผู้ฟัง

3.2 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่มุมมองของผู้พูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดจับปลายเชือกด้านหนึ่งและปล่อยปลายเชือกอีกด้านหนึ่ง

3.3 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่มุมมองของผู้พูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดระบุรูปร่างของคนโดยใช้มุมมองของตนเองแสดงตัวบ่งบอกนี้

3.4 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่ผู้พูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดใช้วันที่ตนเองผลิตถ้อยคำเป็นตัวกำหนดตัวบ่งบอก วันนี้ และคำว่า สิ้นปี หมายถึงปีของวันที่ผู้พูดผลิตถ้อยคำ

- 3.5 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่ตัวผู้ฟังในสถานการณ์การเล่นซ่อนหา ตัวบ่งบอกดังกล่าวหมายถึงอยู่ด้านหลังของผู้ฟัง
- 3.6 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่ผู้พูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดใช้วันที่ตนเองผลิตถ้อยคำเป็นตัวกำหนดตัวบ่งบอก
- 3.7 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่ผู้พูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดใช้วันที่ตนเองผลิตถ้อยคำเป็นตัวกำหนดตัวบ่งบอก
- 3.8 จุดศูนย์กลางตัวบ่งบอกอยู่ที่ผู้พูดในสถานการณ์ที่ผู้พูดใช้เวลาที่ตนเองผลิตถ้อยคำเป็นตัวกำหนดตัวบ่งบอก

- 4.1 หยิบปากกาทางขวามือของเธอให้หน่อย
- 4.2 จับปลายเชือกที่มัน ๆ
- 4.3 เดินไปบอกคนผอม ๆ ที่ใส่เสื้อสีแดง หน่อยว่าเขาทำกระเป๋าเงินตก
- 4.4 ลดตั้งแต่ 15 มิถุนายนถึง 31 ธันวาคม 2563
- 4.5 Behind the tree which is next to the tennis court.
- 4.6 I hope you are going to do well in the year of 2020.
- 4.7 The album released in the summer last year was awesome.
- 4.8 RADIDO REPORTER (in Britain): Good morning in Britain, Mr. Takashi.
TAKASHI (in Japan): Good morning in Britain, well good evening in Japan.

บทที่ 6

ความเข้าใจ

1. ความสุภาพตามแนวคิดทางวัจนปฏิบัติศาสตร์คือการเลือกใช้รูปแบบภาษาเพื่อแสดงความสุภาพของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง รูปแบบภาษาที่แสดงความสุภาพนี้จะมีคุณสมบัติในการบ่งบอกสิ่งที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น สถานะ อายุ เพศ สถานการณ์ อารมณ์ ของผู้พูดและผู้ฟัง
2. บริบทมีความสำคัญอย่างมากกับความสุภาพเพราะบริบทจะส่งผลโดยตรงกับการเลือกใช้ภาษาเพื่อแสดงความสุภาพของผู้พูด ยกตัวอย่างถ้าผู้พูดมีอายุน้อยกว่าผู้ฟัง ในวัฒนธรรมไทยผู้พูดควรมีคำลงท้าย เช่น *ขอทางหน่อยครับ* แต่ถ้าผู้พูดอายุมากกว่าผู้ฟังผู้พูดอาจไม่ต้องใช้คำลงท้าย
3. ความสุภาพมีผลต่อลักษณะของภาษาซึ่งแต่ละภาษามีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ภาษาไทยมีคำสรรพนามที่หลากหลาย ได้แก่ *ฉัน ข้า ผม เรา กู* เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ใน

ภาษาอังกฤษผู้พูดมักใช้ประโยคที่ยาวเพื่อแสดงความรู้สึก เช่น *I was wondering if it was possible for me to use the toilet.* (ผมสงสัยว่าจะเป็นไปได้ไหมถ้าผมจะใช้ห้องน้ำ)

การวิเคราะห์

- 1.1 แนนปฏิบัติตามหลักการไม่บังคับ
- 1.2 เกิดปฏิบัติตามหลักการการให้ทางเลือก
- 1.3 สมใจไม่ปฏิบัติตามหลักการการทำให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจ

- 2.1 ต่อมปฏิบัติตามหลักการการแสดงความเอื้อเฟื้อ
- 2.2 อ้อปฏิบัติตามหลักการการชมเชย
- 2.3 ดาวปฏิบัติตามหลักการการเห็นด้วย
- 2.4 กระแตปฏิบัติตามหลักการการถ่อมตน

- 3.1 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.2 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.3 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.4 การลดทอนความรู้สึกหน้าโดยแสดงความรู้สึกเชิงลบ
- 3.5 การลดทอนความรู้สึกหน้าโดยแสดงความรู้สึกเชิงลบ
- 3.6 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.7 การลดทอนความรู้สึกหน้าโดยแสดงความรู้สึกเชิงลบ
- 3.8 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.9 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.10 การลดทอนความรู้สึกหน้าโดยแสดงความรู้สึกเชิงลบ
- 3.11 การแสดงความรู้สึกเชิงบวก
- 3.12 การลดทอนความรู้สึกหน้าโดยแสดงความรู้สึกเชิงลบ

- 4.1 ในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นลูกน้องและผู้ฟังเป็นเจ้านาย กล่าวคือมีปัจจัยด้านอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้อยคำของผู้พูด *แหม ดูให้หน่อยก็ได้* เป็นการคุกคามหน้าผู้ฟังเนื่องจากผู้ฟังอาจรู้สึกว่าเป็นจำเป็นต้องทำสิ่งที่ผู้พูดต้องการ
- 4.2 ในสถานการณ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังไม่สนิทสนมกัน กล่าวคือมีปัจจัยด้านระยะห่างของความสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้อยคำของผู้พูด *ใช้อะไรคิดเนี่ย* เป็นการคุกคามหน้าผู้ฟังเนื่องจากผู้ฟังอาจคิดว่า

ถ้อยคำดังกล่าวไม่เหมาะสมกับคนที่ไม่สนิทสนม ผู้พูดอาจต้องเปลี่ยนประโยค เช่น *ทำไมจึงคิดเช่นนั้น*

4.3 ในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นนักเรียนและผู้ฟังเป็นอาจารย์ กล่าวคือมีปัจจัยด้านอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องถ้อยคำของผู้พูด *I don't think you are correct* (หนูไม่คิดว่าอาจารย์ถูก) เป็นการคุกคามหน้าผู้ฟังเนื่องจากผู้ฟังอาจคิดว่าผู้พูดใช้คำไม่เหมาะสมเมื่อต้องการโต้แย้ง ผู้พูดควรใช้ประโยคอื่นที่แสดงความสุภาพมากกว่านี้ เช่น *My understanding is just different* (หนูเข้าใจอีกอย่างหนึ่งค่ะ)

4.4 ในสถานการณ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังเป็นเพื่อนกัน อาศัยอยู่ในห้องพักเดียวกันและต้องใช้ห้องรับแขกร่วมกัน ขณะที่ทั้งสองคนอยู่ที่ห้องรับแขก ถ้อยคำของผู้พูด *keep me alone* (ปล่อยให้อันอยู่คนเดียว) เป็นการคุกคามหน้าผู้ฟังโดยมีปัจจัยเรื่องลักษณะหรือความรุนแรงของสถานการณ์เข้ามาเกี่ยวข้องเนื่องจากผู้ฟังอาจคิดว่าผู้ฟังมีสิทธิในการใช้ห้องรับแขกเหมือนกับผู้พูด วิธีการลดการคุกคามหน้าอาจทำได้โดยเปลี่ยนรูปประโยค เช่น *I was wondering if I could stay right here alone for a few minutes. I need some solitude to think contemplate over something serious.* (ฉันสงสัยว่าฉันจะขอยุ่ห้องนี้ตามลำพังสักไม่กี่นาทีได้ไหม ฉันมีเรื่องสำคัญต้องพิจารณาอย่างสงบคนเดียว)

บรรณานุกรม

- ณัฐวรรณ ชั่งใจ. (2558). *วิวัฒนาการของภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2546). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- Abrams, M. H. (1988). *A Glossary of Literary Terms* (5th edn.). New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Allot, N. (2010). *Key Terms in Pragmatics*. London: Continuum.
- Atkinson, M., Kilby, D. A. and Roca, I. (1988). *Foundations of General Linguistics* (2nd ed.). London: Allen and Unwin.
- Austin, J. L. ([1962] 1975). *How to Do Things with Words* (2nd edn., edited by J. O. Urmson and Marina Sbisa). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bara, B. G. (2010). *Cognitive Pragmatics*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bar-Hillel, Y. (1954). Indexical expressions. *Mind*, 63, 359-79.
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. and Finegan, E. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Pearson Education.
- Birner, B. J. (2013). *Introduction to Pragmatics*. Malden, MA: Blackwell.
- Brown, P. and Levinson, S. C. (1978). Universals in language usage: Politeness phenomena. In Goody, E. N. 1978, *Questions and Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press, 56-311; reprinted with new introduction and revised bibliography as *Politeness: Some universals in language usage* (1987). Cambridge: Cambridge University Press.
- Candlin, C. N. (1985). *An Introduction to Discourse Analysis* (2nd edn.). New York and London: Routledge.
- Culpeper, J. and Haugh, M. (2014). *Pragmatics and the English Language*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Culpeper, J., Mackey, A. and Taguchi, N. (2018). *Second Language Pragmatics from Theory to Research*. New York: Routledge.
- Cutting, J. (2008). *Pragmatics and Discourse: A Resource Book for Students* (2nd edn.). London and New York: Routledge.

- Denham, K. and Lobeck, A. (2013). *Linguistics for Everyone: An Introduction* (2nd edn.). Boston: Wadsworth, Cengage Learning.
- Fasold, R. (1990). *The Sociolinguistics of Language*. Oxford: Blackwell.
- Fasold, R. and Connor, J. (eds.). (2006). *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fillmore, C. (1997). *Lectures on Deixis*. Stanford: CSLI Publications.
- Finch, G. (2000). *Linguistic Terms and Concepts*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Fromkin, V., Rodman, R. and Hyams, N. (2003). *An Introduction to Language* (7th edn.). Boston: Heinle.
- Goffman, E. (1967). *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*. New York: Pantheon Books.
- Greenall, A. K. (2009). Towards a new theory of flouting. *Journal of Pragmatics*, 41(11), 2259-2311.
- Grundy, P. (2000). *Doing Pragmatics* (2nd edn.). London: Arnold.
- Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14(2), 237-57.
- Hare, R. M. (1970). Meaning and speech acts. *Philosophical Review*, 79, 3-24.
- Harnish, R. M. (1976). Logical form and implicature. In Beaver, T., Katz, J., and Langendoen, D. T. (eds.) *An integrated theory of linguistic ability*. New York: Crowell. 313-92.
- Hemingway, E. (2004). *The Old Man and the Sea*. London: Arrow Books.
- Horn, L. R. (1972). *On the semantic properties of logical operators in English* (Doctoral dissertation). University of California at Los Angeles, Los Angeles, USA.
- Hornsby, D. (2014). *Linguistics: A complete Introduction*. London: Hodder & Stoughton Ltd.
- Huang, Y. (2007). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Kasher, A. (1976). Conversational maxims and rationality. In Kasher, A. (ed.) *Language in focus: foundations, methods and systems*. Dordrecht: Reidel. 197-216.
- Keenan, E. (1976). The universality of conversational postulates. *Language in Society*, 5, 67-80.

- Kuno, S. (1973). *The Structure of the Japanese Language*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lakoff, G. (1971). Presupposition and relative well-formedness. In Steinberg, P. and Jakobovits, L. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 329-40.
- Lakoff, R. (1973). The logic of politeness: Or minding your P's and Q's. *Papers from the ninth regional meeting of the CLS*. Chicago: CLS, 292-305.
- Leech, G. N. (1983). *Principles of Pragmatics*. London: Longman.
- Leech, G. N. (1999). The distribution and function of vocatives in American and British English conversation. In Hilde Hasselgård and Signe Oksefjell (eds.). *Out of Corpora: Studies in honour of Stig Johansson*. Amsterdam and Atlanta, GA: Rodopi, 107-118.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levinson, S. C. (2000). *Presumptive Meanings: The theory of Generalized Conversational Implicature*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lyons, J. (1977). *Semantics, vols 1 and 2*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Macmillan English Dictionary for Advanced Learners* (2nd edn.). (2007). Oxford: Macmillan.
- Mayr, C. (2016). The projection problem of presuppositions. Retrieved on 18 December 2019 from http://www.egsschool.org/wp-content/uploads/2016/06/Egg_presupposition_1-1.pdf.
- Mey, J. (1991). Pragmatic gardens and their magic. *Poetics*, 20, 233-45.
- Miller, R. A. (1967). *The Japanese Language*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mooney, A. (2004). Co-operation, violations and making sense. *Journal of Pragmatics*, 36, 899-920.
- Morris, C. (1938). *Foundations of the Theory of Signs*. Chicago, Ill: The University of Chicago Press.
- Morris, C. (1946). *Signs, Language, and Behavior*. New York: G. Braziller.
- Noveck, I. A. and Sperber, S. (2004). (ed.). *Experimental Pragmatics*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- O'Keefe, A., Clancy, B. and Adolphs, S. (2011). *Introducing Pragmatics in Use*. Abingdon: Routledge.

- Oxford Advanced Learner's Dictionary* (7th edn.). (2005). Oxford: Oxford University Press.
- Sadock, J. M. and Zwicky, A. M. (1985). Speech act distinctions in syntax. In Tsohatzidis, S. (ed.), 394-406.
- Searle, J. R. (1968). Austin on locutionary and illocutionary acts. *The Philosophical Review*, 77(4), 405-424.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1975). Indirect speech acts. In Paul Cole and Jerry L. Morgan (eds.) *Syntax and Semantics 3*. New York: Academic Press, 59-82.
- Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R., Kiefer, F. and Bierwisch, M. (eds.). (1980). *Speech Act Theory and Pragmatics*. Dordrecht: Reidel.
- Searle, J. R., Parret, H. and Verschuren, J. (1992). *(On) Searle on Conversation*. Amsterdam: J. Benjamins.
- Searle, J. R. (2007). What is language: some preliminary remarks. In Istvan Kecskes and Laurence R. Horn (eds). *Explorations in Pragmatics: Linguistics, Cognitive and Intercultural Aspects*. Berlin: De Gruyter Mouton, 7-37.
- Sperber, D. and Deirdre, W. (1995). *Relevance: Communication and Cognition* (2nd edn.). Oxford UK and Cambridge, USA: Blackwell.
- Stalnaker, R. (1970). Pragmatics. *Synthese*, 22(1), 272-289. Reprinted in Stalnaker 1999: 31-46.
- Stalnaker, R. (1973). Presuppositions. *Journal of Philosophical Logic*, 2(4), 447-457.
- Stalnaker, R. (1974). Pragmatic presuppositions. In M. k. Munitz and P. K. Unger (eds.), *Semantics and Philosophy*, 471-482. New York: New York University Press. Reprinted in Stalnaker 1999: 47-62.
- Stalnaker, R. (1999). Context and logical form. *Linguistics and Philosophy*, 23(40), 391-434.
- Strawson, P. F. (1950). On referring, *Mind*, 59(235), 320-344.

- Strawson, P. F. (1964). Intention and convention in speech acts. *The Philosophical Review*, 73(4), 439-460.
- Tannen, D. (1984). The pragmatics of cross-cultural communication. In *Applied Linguistics*, 5(3). 189-195.
- Tannen, D. (1994). *Gender and Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Tatsuki, D. and Houck, N. R. (2010). *Pragmatics: Teaching Speech Acts*. Virginia: Teachers of English to Speakers of Other Languages, Inc.
- Thomas, J. A. (1995). *Meaning in Interaction: An Introduction to Pragmatics*. London: Longman.
- Urmson, J. O. (1952). Parenthetical verbs. *Mind*, 61, 480-496.
- Urmson, J. O. (1956). *Philosophical Analysis: Its Development between the Two wars*. Oxford: Clarendon Press.
- Verschueren, J. (1999). *Understanding Pragmatics*. London: Arnold.
- Yule, George. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

ดัชนี

ก

กิริยาบงการกระทำ, 64, 66, 68, 69, 73, 74, 75
กิริยาบงการกระทำขัดแย้ง, 64, 68, 69, 70, 78
การคุกคามหน้า, 107, 110, 111, 120, 121, 122, 123, 124, 125
การทดสอบกิริยาบงการกระทำ, 64, 74
การลดทอนการคุกคามหน้า, 110
การเลือกของผู้พูด, 41
การเลือกเน้น, 41, 46, 48
ไกรซ์, 6, 7, 14, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 42, 52, 120, 125

ข

ข้อมูลเก่า, 41, 44, 45, 46, 47, 48
ข้อมูลใหม่, 41, 44, 45, 46, 47, 48

ค

ความกำกวม, 1, 11, 15, 28, 33, 35, 97
ความเกี่ยวเนื่อง, 1, 7, 14, 15, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 117
ความคิดหลัก, 1, 7, 8, 9, 24, 44, 50
ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 89, 116
ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามรูปภาพ, 41, 55, 60, 62

ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนตามสถานการณ์, 41, 55, 60, 63
ความไม่ชัดเจน, 11
ความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำและโลก, 64, 79
ความสุภาพ, 7, 9, 72, 81, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123
ความหมายของผู้พูด, 1, 5, 9, 10, 12, 13, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 33, 34, 53, 79, 111
ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย, 7, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 45, 50, 53, 58, 60, 69, 70, 89, 122, 123
ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนา, 17, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 53
ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบจำเพาะ, 17, 25, 26, 38
ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยเชิงสนทนาแบบทั่วไป, 17, 25, 26, 38
ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยตามแบบแผน, 17, 22, 23, 27, 38
ความหมายตามรูปภาพ, 1, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 20, 75, 78
ความหมายนัยสมบูรณ์, 34, 35
ความหมายไม่ตรงตามรูป, 17, 20, 21, 22, 27

ง
เงื่อนไขความเหมาะสม, 64, 67, 77, 78, 79, 81

จ
จุดศูนย์กลางของตัวบ่งบอก, 87, 94, 95, 96,
97, 98, 99, 103
จุดศูนย์กลางเคลื่อนที่, 87, 95, 96, 97, 98

ช
เชิร์ล, 64, 67, 78, 79, 80, 81

ด
ตัวบ่งบอก, 87, 89
ตัวบ่งบอกเชิงท่าทาง, 87, 90, 93
ตัวบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์, 87, 90, 93
ตัวบ่งบอกไม่อิงบริบท, 87, 90, 91
ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำหรือ
เนื้อความ, 87, 103, 104
ตัวบ่งบอกแสดงความสัมพันธ์หรือระดับชั้นทาง
สังคม, 87, 114
ตัวบ่งบอกแสดงบุคคล, 87, 91, 92, 94, 95, 96,
98, 99, 100, 101, 104
ตัวบ่งบอกแสดงเวลา, 87, 94, 103, 104
ตัวบ่งบอกแสดงสถานที่, 87, 94, 95, 98, 99,
102, 104
ตัวบ่งบอกอิงบริบท, 87, 91

ถ
ถ้อยคำแบ่งการกระทำ, 67, 68, 74, 75, 77, 78
ถ้อยคำบรรยายการกระทำ, 67

ท
ทฤษฎีความเกี่ยวเนื่อง, 7, 14, 17, 18, 34, 38
ทฤษฎีนีโอ-ไกรซ์, 17, 34, 38

บ
บรรานและเลวินสัน, 107, 111, 119, 120, 121,
122, 124, 125
บริบททางกายภาพ, 13, 14, 15, 26, 89, 90,
91, 93, 94
บริบททางความรู้, 13, 14, 26, 42, 90, 91, 93
บริบททางภาษา, 12, 13, 14, 26, 38, 41, 43,
54, 55, 61, 69, 71
บริบททางสถานการณ์, 12, 111, 117

ป
ประพจน์, 1, 2, 8, 50

ผ
ผลวัจนกรรม, 64, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83,
85, 86, 110

พ
พื่นหน้า, 41, 44

ภ
ภูมิหลัง(ร่วม), 12, 14, 26, 41, 42, 44, 48, 49,
50, 60, 61, 79, 90, 103

ม
มิติของถ้อยคำ, 64, 67, 75, 76, 84

ร
รูปอ้างอิงตาม, 87, 91, 92

ล
ลิซ, 46, 81, 101, 107, 108, 111, 118, 119
เลคอฟ, 48, 107, 108, 111, 117, 118, 119,
122

ว
วิจารณ์กรรม, 64, 66
วิจารณ์กรรมตรง, 64, 70, 72, 73, 75, 78, 81, 84,
85, 86, 89, 131
วิจารณ์กรรมเบื้องต้น, 64, 75, 76, 78
วิจารณ์กรรมปฏิบัติ, 64, 76, 77, 78, 79, 81, 82,
83, 84, 85, 89, 110
วิจารณ์กรรมอ้อม, 64, 70, 72, 73, 74, 76, 78,
81, 84, 85

ส
สิ่งที่กล่าวมาก่อนหน้า, 87, 91

ท
หน้า, 107
หน้าเชิงบวก, 107, 120, 121
หน้าเชิงลบ, 107, 120, 121, 124
หลักการความร่วมมือ, 17, 27, 28, 29, 32, 33,
34
หลักการเรื่องความประหยัด, 41, 44, 50, 51
หลักปฏิบัติในการสนทนา, 17, 27, 28, 31, 32,
33, 34, 38, 39, 40, 122

อ
ออสติน, 6, 64, 65, 67, 68, 74, 75, 76, 78,
79, 80, 81

ฮ
ฮอว์น, 7, 17, 35, 36, 38

